

การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

สุวิชาญ ทุนอินทร์

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยากรและส่งเสริมการเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2561

การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

สุวิชาญ ทุนอินทร์

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์

สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

สุวิชาญ ทุนอินทร์

คุณศึกษานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะทศน์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ กังวล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.ธรรมพร ต้นตรา)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รั้งควัด)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน
ชื่อผู้เขียน	นายสุวิชาญ ทุนอินทร์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะทศน์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน มีวิธีการศึกษาแบบผสมผสานเป็นการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ทำการศึกษาได้แก่ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ที่ได้รับการรับรองจากกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา ได้กลุ่มตัวอย่างรวมกันทั้งหมด 158 หมู่บ้าน และตัวแทนที่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 790 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น การใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบนโดยมีผลการศึกษาดังนี้

ในด้านบริบทและสถานการณ์หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนพบว่า การริเริ่มเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้น หมู่บ้านเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานสำนักงานพัฒนาชุมชนแต่ละจังหวัด ให้พัฒนาตนเองและคนในหมู่บ้าน เพื่อยกระดับและเป็นตัวอย่างที่ดีกว่าหมู่บ้านอื่น จะได้รับการประเมินจากหน่วยงานที่รับผิดชอบภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยเมื่อผ่านการประเมินก็จะได้รับการประกาศเกียรติคุณให้กับหมู่บ้านเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” ซึ่งจะเป็นต้นแบบในระดับใดนั้นแล้วแต่ความพร้อมและ

ศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านซึ่งมีอยู่ 3 ระดับที่ไม่จำเป็นต้องผ่านตามระดับได้แก่ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มีงมี ศรีสุข” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านให้อยู่อย่างมีความสุขและยั่งยืน

ด้านระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน และสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือพบว่าหมู่บ้านและสมาชิกมีระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม (4.13, 3.97) ด้านเศรษฐกิจ (3.85, 3.70) ด้านการเรียนรู้ (3.84, 3.65) และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (3.81, 3.65) ตามลำดับ ซึ่งผลเฉลี่ยแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 ตามลำดับ)

ในด้านการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งในระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ในระดับหมู่บ้านตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และอาชีพหลัก มีระดับนัยสำคัญ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ระดับสมาชิกหมู่บ้านตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ เงินสะสมในหมู่บ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

ในด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน รูปแบบที่ได้จากการพัฒนาโดยการนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านและสมาชิกทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจและสังคม คือ การสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชนรับรู้ถึงการเข้ามามีส่วนร่วม การเข้าร่วมประชุมและการเสนอให้ภาครัฐเข้ามาช่วยส่งเสริมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต 2) ด้านเศรษฐกิจคือการช่วยเหลือสมาชิกด้านหนี้สินส่งเสริมเข้าร่วมกลุ่มกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้านและส่งเสริมการประกอบอาชีพในหมู่บ้านเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจให้เกิดการหมุนเวียนในหมู่บ้าน 3) ด้านการเรียนรู้คือการส่งเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ สร้างแหล่งถ่ายทอดความรู้ในหมู่บ้าน และสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และ 4) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมคือการร่วมสร้างจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าและสูงสุด

คำสำคัญ : การจัดการเพื่อการดำรงอยู่,หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ,สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ,ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Title	THE DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL FOR THE EXISTENCE OF A SUFFICIENCY ECONOMY VILLAGE MODEL IN UPPER NORTHERN THAILAND
Author	Mr. Suwichan Tunin
Degree	Doctor of Philosophy in Resources Development and Agricultural Extension
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Phahol Sakkatat

ABSTRACT

The objectives of this study were to: 1) explore contexts and situation of sufficiency economy villages in upper northern Thailand; 2) investigate factors related to the village existence management; and 3) develop a form of the management of the sufficiency economy villages. This study employed qualitative and quantitative methods. Population in this study were villages in upper northern Thailand comprising 8 provinces: Chiang Mai, Chiang Rai, Lamphun, Mae Hong Son, Lampang, Prachinburi, Nan and Phayao. The sample group consisted of 158 villages in Lampang, Prachinburi, Nan, and Phayao provinces (790 persons, 5 persons per village). An interview schedule was used for data collection and analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

Results of the study revealed that these villages were supported to be sufficiency economy villages by the Office of Community Development in each province. They were given a certificate as a sufficiency economy village model when they passed an assessment based on 3 levels: a moderate, high and highest level. This was under the philosophy of sufficiency economy making people in the villages be sustainable happy. Regarding a level of the management to make the village model in upper northern Thailand be existent, this was on the basis of 4 aspects: spirit and society ($X=4.13, 3.97$), economy ($X=3.85, 3.70$), learning ($X=3.84, 3.65$), and resources/environment ($X=3.81, 3.65$, respectively). As a whole, all aspects were found at a high

level (3.51-4.50). For factors having relationships with the management to make the village model in upper northern Thailand be existent, it was found that there was a significant relationship at 0.01 among the following variables: years of being a sufficiency economy village model and main occupation (sig.= 0.05 and 0.01, respectively), and village savings/activity participation (sig.= 0.01 and 0.05, respectively).

Regarding the development of a form of the management to make the village model in upper northern Thailand be existent, this was based on the following 4 aspects: 1) spirit and society-creation of understanding to village members to perceive village member participation in activities promoting the philosophy of sufficiency economy; 2) economy-assisting village members on debts and encouraging them to join various found in the village as well as career promoting; 3) learning-establishment of the village learning center for knowledge transfer from generations to generations; and 4) resources and environment-creation of consciousness about the conservation of resources and environment for a highest benefit.

Keyword : Management of the existence, Member Village sufficiency economy model, Sufficiency Economy Philosophy., Village sufficiency economy model

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำคู่มือนี้พิมพ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยผู้มีอุปการคุณหลายท่านและหลายภาคส่วน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะทนต์ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย กังวล และอาจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ ชี้นำด้วยความเมตตา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านในด้านต่างๆจนกระทั่งคู่มือนี้พิมพ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพัฒนาการจังหวัดลำปาง แพร่ น่าน พะเยา เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดดังกล่าว ตลอดจนผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก คณะกรรมการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทุกท่านที่กรุณาพูดคุยให้ข้อมูลรวมทั้งร่วมกันตอบข้อซักถาม เสนอแนะแนวทางกับผู้วิจัยตั้งแต่ต้นทุกจังหวัดที่ได้กล่าวมาในข้างต้น เหนือสิ่งอื่นใดผู้วิจัยขอขอบคุณแรงใจจากครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่ ภรรยา และลูกสาวที่กำเนิดในช่วงขณะที่ผู้วิจัยกำลังอยู่ระหว่างการศึกา ทุกแรงใจที่ผลักดันทุ่มเทให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในด้านต่างๆโดยเสมอมา

สุวิชาญ พูนอินทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของการวิจัย.....	2
คำถามการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	6
ขอบเขตงานวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
นิยามศัพท์.....	9
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีและการตรวจเอกสาร.....	12
ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	102
ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย.....	105
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย.....	109
สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	109
ขั้นตอนการการวิจัย.....	110
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์.....	118

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	118
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก	127
วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	206
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	212
สรุปผล	212
อภิปรายผล.....	225
ข้อเสนอแนะ	229
บรรณานุกรม.....	233
ภาคผนวก.....	237
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	238
ภาคผนวก ข รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	249
ประวัติผู้วิจัย.....	258

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการค้นพัฒนา 2 แบบ	21
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของระบบเศรษฐกิจ	25
ตารางที่ 3 จำนวนหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	112
ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลพื้นฐาน	129
ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ	132
ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลลักษณะทางสังคม	138
ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลด้านปัจจัยเสริม	144
ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ ข้อมูลทั่วไป.....	147
ตารางที่ 9 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ	150
ตารางที่ 10 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ ข้อมูลลักษณะทางสังคม	154
ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ ข้อมูลด้านปัจจัยเสริม	159
ตารางที่ 12 ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน	161
ตารางที่ 13 ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบน.....	163
ตารางที่ 14 ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบน.....	165
ตารางที่ 15 ระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	167

ตารางที่ 16 ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	169
ตารางที่ 17 ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	171
ตารางที่ 18 ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	173
ตารางที่ 19 ระดับการจัดการด้านด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	175
ตารางที่ 20 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (หมู่บ้าน).....	176
ตารางที่ 21 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ (หมู่บ้าน)	178
ตารางที่ 22 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคมระดับหมู่บ้าน.....	180
ตารางที่ 23 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ	183
ตารางที่ 24 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้.....	185
ตารางที่ 25 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	188
ตารางที่ 26 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	190

ตารางที่ 27 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (สมาชิกหมู่บ้าน)	191
ตารางที่ 28 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในการใช้ในการวิเคราะห์ (สมาชิกหมู่บ้าน).....	193
ตารางที่ 29 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม	195
ตารางที่ 30 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ	198
ตารางที่ 31 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้.....	200
ตารางที่ 32 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	202
ตารางที่ 33 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของสมาชิก หมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน	205

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วม	57
ภาพที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	59
ภาพที่ 3 ความเป็นมาของแนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 70	
ภาพที่ 4 องค์ประกอบของความหมายของคำว่าพอเพียง และจุดหมายปลายทางสูงสุด	71
ภาพที่ 5 ภาพรวมความหมายของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่ตั้งอยู่บน พื้นฐานของทางสายกลาง และถือว่าเป็นแนวทาง วิถีทาง หรือมรรควิธี ที่ประกอบด้วยหลายขั้นตอน ซึ่งนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด.....	72
ภาพที่ 6 การสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบในทุกกระดับ	85
ภาพที่ 7 หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ	86
ภาพที่ 8 Road map หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	92
ภาพที่ 9 แผนผังการกระทำในกระบวนการเคลื่อนไหวชุมชน.....	100
ภาพที่ 10 ระบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	100
ภาพที่ 11 กรอบแนวคิดงานวิจัย	107
ภาพที่ 12 ตัวแปรอิสระของหมู่บ้านและสมาชิก.....	108
ภาพที่ 13 แผนที่จังหวัดลำปาง	119
ภาพที่ 14 แผนที่จังหวัดแพร่.....	121
ภาพที่ 15 แผนที่จังหวัดน่าน.....	122
ภาพที่ 16 แผนที่จังหวัดพะเยา	124
ภาพที่ 17 รูปแบบการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน.....	211

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมืองโลกมีผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โลกที่เคยกว้างใหญ่กลับเล็กลง ดินแดนแต่ละประเทศที่อยู่ห่างไกลกันสามารถติดต่อกันได้ภายในเวลาเสี้ยววินาทีประดุจเป็นหมู่บ้านเดียวกัน (Global Village) กนกวรรณ พรหมสอน และคณะ (2538) ภูเขาและทะเล ซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติ ที่เคยเป็นอุปสรรคในการติดต่อไปมาหาสู่ ดูเสมือนเลือนหายไปจนกลายเป็นโลกไร้พรมแดน กระแสโลกาภิวัตน์สร้างความรู้สึกร่วมกัน นิยมแทนที่อุดมการณ์ชาตินิยม เนื่องจากสังคมยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งข่าวสาร ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนได้อย่างรวดเร็วจากสื่อมวลชน ทำให้เกิดการปลุกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่น ให้รู้จักเห็นคุณค่าอนุรักษ์ รักษา และหวงแหนทรัพยากรภายในท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลกลาง หากรัฐบาลกลางหวังจะตัดทวงผลประโยชน์จากท้องถิ่นโดยไม่โปร่งใส ก็จะถูกต่อต้านจาก ประชาชนในท้องถิ่น ดังที่เราได้พบเห็นที่กลุ่ม ประชาชน ออกมาเรียกร้อง สิทธิ ความเสมอภาคต่างๆ

กระแสโลกาภิวัตน์ถูกมองทั้งเป็นโลกของโอกาสและโลกของความเลวร้ายไม่ว่าจะมองอย่างไร กระแสโลกาภิวัตน์นั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแล้วจะไม่มีใครหวนกลับ กระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่เร่งทำให้เศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจภายในประเทศหล่นหลอมเข้าเป็นหนึ่งเดียวไปสู่การเป็น หนึ่งโลก หนึ่งระบบการค้า หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมปฏิเสธรระบบทุนนิยมในทางหลักการ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ปฏิเสธรมัน ในทางปฏิบัติ ในช่วงทศวรรษที่ 1950 และ 1960 ความแนบแน่นทางเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่นเริ่มมีมากขึ้น แต่รัฐบาลของแต่ละประเทศดังกล่าวก็ยังคงมีมาตรการควบคุม การเคลื่อนไหวของสินค้าและบริการ ทุนและการเคลื่อนย้ายของคน จวบจนช่วงต้นทศวรรษ 1990 ที่ประเทศกำลังพัฒนาเริ่มมีนโยบายเปิดกว้างกับโลกภายนอก พร้อมๆ กับการที่ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมเริ่มละทิ้งระบบการวางแผนจากส่วนกลางหันมาใช้ระบบทุนนิยมตลาดมากขึ้น อีกทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วได้เริ่มผ่อนคลายมาตรการควบคุมต่างๆ ลง กระทั่งปัจจุบันได้เข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ถือว่าการเปลี่ยนแปลงยุคของโลกาภิวัตน์ครั้งยิ่งใหญ่ อันเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน การเคลื่อนไหวของทุนอย่างเสรี ตลอดจนถึงเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิด ปัจเจกภิวัตน์ (Globalization of People) ผู้คนในภูมิภาคต่าง ๆ มีโอกาสที่จะแข่งขัน

พร้อมๆ กับร่วมมือกันทั้งใน Physical และ Virtual Spaces ซึ่งตรงนี้ทำให้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างมากมาย เมื่อโลกมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เป็นผลให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดในโลกล้วนเชื่อมโยงเข้าหากันปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกย่อมส่งผลต่ออีกโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิเช่นปัญหาการก่อวินาศกรรมอเมริกา ที่ทั่วโลกเกิดความระส่ำระสาย การเกิดการก่อการร้ายขึ้นทั่วโลกเกิดจากนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของอเมริกา หรือปัญหาทางเศรษฐกิจที่เมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งเกิดปัญหาขึ้น ประเทศต่างๆ ต้องเตรียมรับกับสถานะที่เกิดขึ้นด้วย กระบวนการรับมือหรือแก้ปัญหาบางครั้งความร่วมมือระหว่างประเทศก็เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

ความเป็นมาของการวิจัย

จากสถานการณ์ของระบบเศรษฐกิจแบบโลกาภิวัตน์ ในช่วงกลางปี 2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน การคลัง และเศรษฐกิจส่วนรวม ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกกลุ่มอย่างรุนแรง ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งควงกิจการบริษัทเงินทุน 16 แห่งอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน ปี 2540 ในที่สุดรัฐบาลไทยต้องเข้าโครงการความช่วยเหลือจากกองทุนอันเนื่องมาจากผลกระทบปัญหาเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลเข้ามาในประเทศไทยและเกิดภาวะวิกฤติฟองสบู่แตกจวบจนถึงปัจจุบัน เศรษฐกิจที่พัฒนาจนมาเป็นระบบที่เราเห็นกันอยู่ในทุกวันนี้ ล้วนมีพื้นฐานจากกิจกรรมหลักสองประการ ได้แก่ กิจกรรมการผลิต และกิจกรรมการบริโภค หากระบบใดมีภาวะของการผลิตเท่ากับภาวะของการบริโภคแล้ว ก็จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่สมดุลในตัวเอง ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยแวดล้อมภายนอกใดๆ เรียกว่าเป็นระบบที่อยู่ในภาวะอุดมคติ ในความเป็นจริง ระบบเศรษฐกิจในชุมชนหนึ่งๆ ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศ จะไม่สามารถดำรงภาวะคงตัวได้อย่างสมบูรณ์ในตัวเอง จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนหรือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชุมชนจึงอาจผลิตของที่มีได้ใช้เพื่อการบริโภคเองทั้งหมด หรือก็มีได้บริโภคในสิ่งที่ตัวเองผลิตได้เท่านั้น การพัฒนาในยุคที่ผ่านมายังทำให้กิจกรรมการผลิตและการบริโภคในระบบเศรษฐกิจนั้นแยกออกต่างหากจากกันอย่างเด็ดขาด ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องบริโภคในสิ่งที่ตนเองผลิตได้ ในขณะที่ผู้บริโภคก็ไม่จำเป็นต้องผลิตในสิ่งที่ตนเองต้องการบริโภคผลที่ตามมาคือ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเดิมมุ่งเน้นที่การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต กลายมาเป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิตที่นอกจากจะใช้เงิน เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแล้ว ยังใช้เงินทำหน้าที่ในการรักษามูลค่า ใช้เป็นทุน และใช้เป็นสินค้าได้ด้วย ผู้ผลิตจึงมุ่งผลิตสินค้าและบริการขายแลกกับเงินเพื่อการสะสมทุนและการลงทุนสำหรับการผลิตในรอบต่อไป ในขณะที่ผู้บริโภคก็มุ่งทำงานแลกกับเงินเพื่อการเก็บออมและการใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการ พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจจึงเข้าสู่ยุคทุนนิยมไปโดยปริยาย

ด้วยเหตุนี้ ทุกชุมชนต่างก็พยายามแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด และเพื่อสะสมความมั่งคั่งไว้ในชุมชนของตัวเอง สภาวะการณ์ของการแข่งขันเช่นนี้ ก่อให้เกิดผลได้ผลเสียในระบบเศรษฐกิจของแต่ละชุมชน ชุมชนใดที่ไม่สามารถปรับตัว หรือพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันกับชุมชนอื่นๆ ได้ ก็จะถูกดึงเอาทรัพยากร และความมั่งคั่ง ออกไปจากชุมชน จะเกิดการเอาเปรียบจากภายนอกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนระบบเศรษฐกิจในชุมชนนั้นล่มสลายในที่สุด

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน จึงควรมุ่งให้ชุมชนมี "การผลิตหรือการบริโภคเพื่อแก้ทุกข์" โดยเริ่มจากสิ่งที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน หรือปัจจัยสี่และสิ่งที่เป็นความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต เป็นพื้นฐานก่อน และหากมีศักยภาพเหลือพอ จึงค่อยมี "การผลิตหรือการบริโภคเพื่อสร้างสุข" ในสิ่งที่เป็นความสะดวกสบาย หรือสิ่งที่เป็นความหรูหราได้บ้าง แต่สิ่งที่ชุมชนพึงละเว้นเด็ดขาดคือ "การผลิตหรือการบริโภคเพื่อสร้างทุกข์" ในสิ่งที่เป็นอบายมุขต่างๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนโดยรวม

การพิจารณากิจกรรมการผลิตและการบริโภคข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงทางเลือกในกระบวนการผลิตและการบริโภคที่ควรนำไปสู่ "การสิ้นไปของความทุกข์" มากกว่าการใช้ทรัพยากรไปเพื่อการสร้างสุขหรือความพึงพอใจอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นการตัดสินใจเลือกเส้นทางการผลิตและการบริโภคโดยใช้เหตุผลจากการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกนั้นๆ อย่างรอบคอบ เป็นคุณลักษณะด้าน "ความมีเหตุผล" ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการการแก้ไขโดยการลดสัดส่วนการบริโภคให้มีปริมาณพอเหมาะพอดีกับสัดส่วนการผลิต เป็นคุณลักษณะด้าน "ความพอประมาณ" ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลให้สามารถลดภาระหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมมา เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคในส่วนที่เกินกำลังการผลิตของตัวเอง ขณะที่การแก้ไขโดยการผลิตในสิ่งที่ต้องบริโภคใช้สอยในครัวเรือนหรือในชุมชน หรือการบริโภคในสิ่งที่ชุมชนผลิตได้เอง ไม่ต้องซื้อหามาจากภายนอก เป็นความพยายามที่จะไม่ทำให้กิจกรรมการผลิต และการบริโภค ในระบบเศรษฐกิจนั้นแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ เพื่อการสร้าง "การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว" อันเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอกด้วยวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะทำให้ระบบเศรษฐกิจสามารถกลับเข้าสู่ภาวะปกติได้ เป็นการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงความสมดุล ที่ถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะทั้งสามประการ คือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยแท้ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2551)

ขณะที่ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจขนาดหนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) ที่ทรงพระราชทานให้พสกนิกรชาวไทย ได้ถูกนำมาเผยแพร่อย่างเป็นระบบอย่างจริงจัง เพื่อให้สังคมไทยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคม เป็นความ

พยายามด้านกระบวนการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกระแสหลัก ที่เริ่มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระบอบชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นในท่ามกลางกระแสแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรผสมผสาน พุทธเกษตร เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ตลอดจนการเกิดขึ้นของชุมชนใหม่ในเชิงอุดมการณ์ศาสนา เพื่อแสวงหาทางรอดจากการรุกรายอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบผูกขาด ซึ่งแนวคิดนี้มีฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่สอนในเรื่องการพึ่งตน “อตตา ทิ อตตโน นาโถ” ตนแลเป็นที่พึ่งของตน เพราะสภาพปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการไม่รู้จักพอเพียง โดยเศรษฐกิจพอเพียงสอนเรื่องการพึ่งตนเอง ได้แก่

รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ไปกู้เงินต่างประเทศมาลงทุน ใช้จ่ายมากเกินไป

รู้จักคำว่าพอใจ คือพอใจตามมียินดีตามได้ตามหลักสันโดษของพระพุทธศาสนา

รู้จักคำว่าพอเพียง คือ ความรู้สึกพึงพอใจ เท่าที่มี เท่าที่เป็น

รู้จักคำว่าพอดี คือ มัตตัญญูตา หรือทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา ถูกต้อง

เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตและธรรมชาติ โดยให้มีความสุขกาย และสุขใจไปด้วยกันหลักธรรมดังกล่าวนี้มีอยู่ในเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหน้าที่ชาวพุทธที่ต้องช่วยขยายแนวพระราชดำรินี้ไปทั่วโลก ให้เป็นภูมิปัญญาของโลก สามารถส่งออกทางความคิด เป็นทรัพย์สินทางปัญญาไปช่วยชาวโลกได้ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดัดเต็อน เน้นย้ำให้พสกนิกรชาวไทยทั่วไปพยายามพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากินหาเลี้ยงชีพให้รู้จักประหยัดอดออม ใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นจริงๆ ให้มีความนิยมไทย ชื้อของไทย ใช้อย่างที่ผลิตได้ในประเทศไทย ท่องเที่ยวเมืองไทย เพื่อไม่ต้องเสียดุลการค้าต่างประเทศ นับเป็นแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

จากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” กรมการพัฒนาชุมชนได้รับภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดหน้าที่ประการหนึ่งในการพัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออมและการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน บริหารจัดการให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

จากภารกิจข้างต้น กระทรวงมหาดไทยจึงไว้วางใจมอบหมายภารกิจให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากกระบวนการพัฒนาชุมชนมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือปฏิบัติงานตามหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้อย่างรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม ทำให้ชุมชน

พึ่งตนเองบนความพอเพียงโดยบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกกรมและรัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะ กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงโดยน้อมนำแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงาน โดยดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกดอกบวบมุข) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ ฯ) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้ วัสดุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี) ในปี 2549-2551 ดำเนินการทั่วประเทศได้ จำนวน 58,537 หมู่บ้าน (สำนักสร้างเสริมเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2554: 21-22)

ต่อมากรมฯ ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืนโดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็น ต้นแบบมีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ชีวัด เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ ใน 3 ระดับ คือ พออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี และมั่งมีศรีสุข มีหลักเกณฑ์ในการประเมิน ความสำเร็จผ่านตัวชี้วัดต่าง ๆ จำนวน 23 ตัวชี้วัด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น ใน การพัฒนาแต่ละระดับเปรียบเทียบการขึ้นบันไดจะมีชันพัก ให้เห็นภาพเป็นด้าน ๆ ไป ซึ่งสามารถ แยกเป็นชันพักเป็น 3 ชันพัก ใน 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านอนุรักษ์และเรียนรู้ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับพออยู่พอกินด้านสังคม มีการสามัคคีและร่วมมือกันของคน ในหมู่บ้าน สามารถจัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้มีข้อปฏิบัติร่วมกันให้คนในชุมชนปฏิบัติ รู้จักรักษาสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการจัดทำ บัญชีรายรับรายจ่าย และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ด้านอนุรักษ์ มีข้อมูลของ ชุมชนที่จัดเก็บเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และเรียนรู้มีการวางแผนอนุรักษ์ จัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้กลุ่มองค์กร ซึ่งมุมมองทั้ง 3 ด้านเปรียบเสมือนกระบวนการบริหาร จัดการชุมชนที่ดี หากมีการส่งเสริมในหมู่บ้านให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนและเกิด การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้มีความเข้าใจอย่างทอ้งแท้ ในกระบวนการจัดการชุมชนที่ดีก็จะเกิดการ บริหารชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนที่ได้รับมอบหมายให้มีการส่งเสริม กระตุ้น ให้เกิดการ พัฒนาของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบขึ้นในแต่ละ จังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งภาคเหนือตอนบนที่ประกอบไปด้วย 8 จังหวัดได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงโดยส่งเสริม ให้ประชาชนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดย สนับสนุนการขับเคลื่อนทั้งในระดับครัวเรือน กลุ่มองค์กร และชุมชนให้มีการพัฒนาตนเองและได้มี การจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน ผลการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม มี

กระบวนการบริหารจัดการชุมชนที่ดี รวมทั้งมีศักยภาพเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างยั่งยืน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีการดำเนินการตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบันปี 2557 โดยใช้เกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กระทรวงมหาดไทย 3 ระดับ คือ ระดับพออยู่ พอกิน, ระดับอยู่ดี กินดี และระดับมั่งมี ศรีสุข ซึ่งคณะกรรมการประเมินและรับรองหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแต่ละจังหวัด ได้พิจารณาประเมินและประกาศรับรองหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 2 ปี หลังจากประกาศ ซึ่งนับแต่ปีที่เริ่มดำเนินการ ปี 2552 ทำให้จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ได้รับการประเมินและงบประมาณในการขับเคลื่อนหมู่บ้านดังกล่าวในแต่ละจังหวัดมีจำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในขณะเดียวกันหมู่บ้านที่เคยได้รับการประเมินให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเดิมนั้น ก็ยังคงต้องดำรงอยู่ด้วยการรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินทุกๆ 2 ปีจึงทำให้ผู้วิจัยอยากทราบถึงวิธีการจัดการของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของแต่ละจังหวัดในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไรจึงยังคงมีการดำรงอยู่และอยากทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้านที่กำลังจะพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. บริบท สถานการณ์ และข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยอะไรบ้างของหมู่บ้านและของสมาชิกหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ส่งผลให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบยังคงดำรงอยู่ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ที่เหมาะสมของหมู่บ้านและของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ 152 หมู่บ้าน จังหวัดเชียงราย 111 หมู่บ้าน จังหวัดพะเยา 56 หมู่บ้าน จังหวัดแพร่ 48 หมู่บ้าน จังหวัดน่าน 77 หมู่บ้าน จังหวัดลำพูน 50 หมู่บ้าน จังหวัดลำปาง 80 หมู่บ้าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 44 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 618 หมู่บ้าน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ระหว่างงานวิจัยเชิงเชิงปริมาณ และคุณภาพโดยมีกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย มีรายละเอียดของเนื้อหาการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาบริบท สถานการณ์ และข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากกระทรวงมหาดไทย
2. ศึกษาการจัดการและการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ด้านจิตใจและสังคม
 - 2.2 ด้านเศรษฐกิจ
 - 2.3 ด้านการเรียนรู้
 - 2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ศึกษาการจัดการและการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน ได้แก่
 - 3.1 ด้านจิตใจและสังคม
 - 3.2 ด้านเศรษฐกิจ
 - 3.3 ด้านการเรียนรู้
 - 3.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. นำผลการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน นำมาสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้นนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ขอบเขตระยะเวลา

ขั้นตอนที่ 1 ใช้ระยะเวลา 3 เดือน การศึกษาเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำโครงการวิจัย ระหว่างเดือน มิถุนายน 2560-สิงหาคม 2560

ขั้นตอนที่ 2 ใช้ระยะเวลา 2 เดือน ในการสร้างเครื่องมือ ระหว่างเดือน กันยายน 2560-ตุลาคม 2560

ขั้นตอนที่ 3 ใช้ระยะเวลา 5 เดือน การลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 4 ใช้ระยะเวลา 5 เดือน ในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และจัดทำรายงานการวิจัย

ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบนที่ผ่านการจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในระดับ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” ไม่ใช่ระดับใดระดับหนึ่ง

2. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ผ่านการประเมินประกาศแต่งตั้งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และมีการประเมินต่อสถานภาพของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทุก 2 ปี ตั้งแต่ 2552

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงหมู่บ้านที่ได้ผ่านการประเมินประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2552

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบริบท สถานการณ์ และข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภาคเหนือตอนบน

2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในการจัดการชุมชนที่ส่งผลให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ยังคงมี

การดำรงอยู่ทั้งปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สมาชิกหมู่บ้านมีรายได้มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตต่อไป

3. ได้รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

นิยามศัพท์

หมู่บ้าน หมายถึง พื้นที่ที่ประกอบด้วยครัวเรือนประชากร จัดตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านตามประกาศของกรมการปกครอง

ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยครัวเรือนของประชากรในตามประกาศขององค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง หมู่บ้านในแต่ละจังหวัดในภาคเหนือตอนบนที่มีการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารจัดการชุมชน และขอจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและได้รับการประเมินตามตัวชี้วัดการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กระทรวงมหาดไทย

ข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการตามบริบทของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในแต่ละหมู่บ้าน เช่นการบริหารจัดการกลุ่ม องค์กรในหมู่บ้าน การบริหารจัดการสมาชิกในชุมชนในด้านต่างๆ ตามบริบทของแต่ละหมู่บ้าน

ปัจจัยส่วนบุคคลระดับหมู่บ้าน หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ลักษณะเศรษฐกิจ ลักษณะสังคม และปัจจัยเสริม

ปัจจัยส่วนบุคคลระดับสมาชิกหมู่บ้าน หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกหมู่บ้าน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริม

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ หมายถึง การจัดการระบบภายในหมู่บ้านให้มีความสมดุล และยั่งยืนและมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม โดยการจัดการที่เป็นระบบ ยั่งยืน เกิดประโยชน์สูงสุดภายในหมู่บ้าน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการบริหารจัดการชุมชนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามตัวชี้วัดของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่กระทรวงมหาดไทยรับรองตามมาตรฐานให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีระยะเวลารับรองเป็นเวลา 2 ปี

ตัวชี้วัดการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการพัฒนาของหมู่บ้าน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ขอเข้ารับการประเมินเป็นเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด

การดำรงอยู่ หมายถึง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ผ่านการประเมิน ประกาศแต่งตั้งเป็น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และมีการประเมินต่อสถานภาพของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทุก 2 ปี ตั้งแต่ 2552-2557 และยังคงดำรงอยู่มีการบริหารจัดการภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและ ยั่งยืน

รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน หมายถึง การนำผลจากการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) (เชิงปริมาณ) และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (เชิงคุณภาพ) จากนั้น นำเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อขอ วิจารณ์รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จนสรุปได้ข้อตกลงยอมรับในรูปแบบดังกล่าว

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบนเป็นการศึกษาเพื่ออธิบายถึงบริบท สถานการณ์ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน และการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนว่ามีการบริหารจัดการกับหมู่บ้าน สมาชิกหมู่บ้าน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้มีการดำรงอยู่ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและนำเอาแนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดการวิจัย และวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมทั้งอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยแยกเป็นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีและการตรวจเอกสาร

1. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธศาสตร์ หรือตามแนววิถีพุทธ (มีชมมาปฏิบัติ

สัมมาอาชีวะ) และหลักการพึ่งตนเอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

2.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.2 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

2.3 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

2.4 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2.5 กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน

3. ทฤษฎีการพึ่งตนเอง

4. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

5. ทฤษฎีการบริหารจัดการ

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีและการตรวจเอกสาร

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“...เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจจะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่... Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่... และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า เราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น...” (พระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบ และเป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยเพื่อเป็นแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2517 ทรงชี้ให้เห็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ความว่า “...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยเสริมสร้างความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ...”

ประกอบกับพระราชดำรัสพระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 พระองค์ทรงชี้ให้เห็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจนว่า “...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้เพียงพอกับตัวเอง...”

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คือความพอประมาณ ไม่ใช่อวดอยากขาดแคลน เป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนมั่นคง และมีคุณธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน ไม่ใช่มีมากเกินไป ไม่อยู่ในความฟุ้งเฟ้อและความประมาท มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายความว่า ต้องทำกินทำใช้เองทั้งหมด หากแต่ทำได้เพียงหนึ่งในสี่ก็เพียงพอ แต่มีการจัดการที่ดี เริ่มจากการพึ่งตนเองระดับครอบครัวไปสู่ระดับชุมชน เครือข่ายทำงานเป็นองค์กรชุมชนเป็นสหกรณ์ และไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ จากเศรษฐกิจพื้นฐานไปสู่การเกษตรแบบก้าวหน้า ทำธุรกิจการค้าอยู่ในโลกแห่งการแข่งขันได้อย่างมั่นคง

เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ใช่การถอยหลังเข้าคลองกลับไปอยู่ในยุคโบราณ ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ (Subsistent economy) ซึ่งผู้คนหาอยู่กับธรรมชาติ ไม่มีการสะสม ซึ่งเป็นไปได้

ในปัจจุบันเพราะสังคมได้เปลี่ยนไปมาก ทรัพยากรธรรมชาติต่างลดน้อยลงหรือหมดไป แต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสืบทอดคุณค่าของอดีตที่สามารถจัดการชีวิตและพึ่งพาตนเองได้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดใหม่ของพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงคิดใหม่และจัดการใหม่ ต้องอาศัยความรู้ ความระมัดระวัง อาศัยวิชาการในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้สำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต (เสรี พงศ์พิศ, 2547)

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

สถานะของประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจแล้วหรือไม่ก็ตาม แต่เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังคงมีความสำคัญต่อประเทศไทยและสังคมโลก ดังนี้

1) การฟื้นฟูระบบความสัมพันธ์และคุณค่าของสังคมชนบทไทย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริได้ชี้แนะแนวทางการพัฒนาประเทศไปตามลำดับขั้น โดยสร้างความพหุมีพหุภินให้แก่ราษฎรโดยเฉพาะเกษตรกรในชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ แนวพระราชดำริดังกล่าวสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้จากทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอน หรือเป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 มุ่งให้เกิดความพหุมีพหุภินหรือพอเพียงในระบบครัวเรือน ความพอเพียงหรือความสามารถในการพึ่งตัวเองของครัวเรือนช่วยให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะไม่พรวดคนออกจากครอบครัว แยกพ่อ แม่ ลูกออกจากกัน ดังที่เกิดขึ้นในการพัฒนาตามแนวคิดของเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ หรือกลุ่มแบบอื่น เป็นการร่วมกันผลิต แปรรูปและการจำหน่าย รวมถึงกิจกรรมอื่นที่ครัวเรือนไม่สามารถกระทำได้ตามลำพัง การรวมกลุ่มส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยน การพึ่งพาอาศัยกัน และความร่วมมือร่วมใจ เป็นการฟื้นฟูระบบคุณค่าเดิมของสังคมชนบทไทยให้กลับมา รับผิดชอบต่อชีวิตของผู้คนในสังคมยุคใหม่

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกร แหล่งทุน และภาคธุรกิจ ในอันที่จะก่อให้เกิดการผลิต หรือการแปรรูปขั้นก้าวหน้า เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดการร่วมกัน ตลอดจนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วยให้เกษตรกรและชุมชน คืบคลานก้าวหน้า ซึ่งหมายถึง การสืบทอดคุณค่าของอดีตมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับ

สภาพปัจจุบัน การคืนสู่รากเหง้าจึงไม่ใช้การกลับไปสู่รูปแบบดั้งเดิม ไม่ใช่การฟื้นฟูรูปแบบ แต่เป็นการฟื้นฟูเนื้อหาและคุณค่าที่ตึงาม และทำให้ชีวิตของผู้คนดีขึ้นกว่าเดิม เศรษฐกิจพอเพียงกับการคืนสู่รากเหง้า จึงเป็นเนื้อหาและกระบวนการเดียวกัน

2) การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ กระบวนการทัศน์หมายถึง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานการมองโลกความเป็นจริงแบบหนึ่ง นักวิชาการบางท่านใช้คำนี้ว่า ทศนะแม่บท หมายถึง ทศนะพื้นฐานที่เป็นต้นตอต่อเกิดของทศนะอื่น ๆ ที่ตามมา

กระบวนการทัศน์เศรษฐกิจพอเพียงที่มีวิธีคิด วิธีปฏิบัติและวิธีให้คุณค่าบนพื้นฐานการมองโลกความเป็นจริง แบบหนึ่งของการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งต่างจากกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจทุนนิยม หากทบทวนประวัติศาสตร์แนวคิดการพัฒนาโดยเฉพะในชมพูทวีปก็จะพบว่า แนวคิดที่ใกล้เคียงกับเศรษฐกิจพอเพียง เช่น แนววัฒนธรรมชุมชน ได้ปรากฏขึ้นในสังคมไทย เมื่อประมาณ 25 ปีมาแล้ว แต่เป็นแนวคิดกระแสรองในขณะนั้น และค่อย ๆ พัฒนา ได้รับการยอมรับมาเป็นลำดับ ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) ที่ได้กำหนดให้ วัฒนธรรมกับการพัฒนา ไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาดังกล่าว

วิกฤติเศรษฐกิจเมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาย้ำอีกครั้งหนึ่ง ดังปรากฏในพระราชดำรัสพระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ต่อมารัฐบาลได้รับสนองกระแสพระราชดำรัส นำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญา ซึ่งนำการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ส่งผลให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดที่ใกล้เคียงกันนี้ได้เปลี่ยน จากกระแสรองมาเป็นกระแสหลัก และสืบเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (2550 - 2554)

กระบวนการทัศน์พัฒนาใหม่นี้ ได้เรียกร้องให้ผู้คนในสังคมไทยให้หันกลับมาสู่วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าใหม่ที่แตกต่างจากเดิมอย่างสิ้นเชิง หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นรากฐานทางความคิด

3) การปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจไทย ตามที่กล่าวแล้วขั้นต้นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตรเห็นสังขรณ์ว่า เศรษฐกิจชนบทเป็นปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย และปัญหาหลักของเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทก็คือการเสียสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่ายของชาวชนบท ซึ่งเป็นการเสียสมดุลที่โครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมโดยแต่ละบุคคลแต่ละครอบครัวไม่มีขีดความสามารถในการผลิตให้พอเพียงสำหรับรายจ่าย รวมทั้งการบริโภคอุปโภคสินค้าและบริการที่มาจากภายนอก ส่งผลให้เงินรายได้ของครอบครัว ไหลออกตลอดเวลา

การเสียสมดุลทางเศรษฐกิจของพื้นที่ชนบท เป็นปัญหาที่ทางราชการและนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ ไม่ได้ให้ความสำคัญ แม้ว่าทางราชการได้พยายามกำหนดนโยบายและมาตรการเพิ่มรายได้และการกระจายรายได้ ให้แก่เกษตรกรและครอบครัว แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่สมดุลกับรายจ่าย

นอกจากการเพิ่มรายได้แล้ว ทางแก้ปัญหาค่าการเสียสมดุลทางเศรษฐกิจอีกวิธีหนึ่งคือ การลดการไหลออกของเงินโดยการสนับสนุนให้เกิดการผลิต เพื่อการบริโภคอุปโภคภายในพื้นที่ นอกจากนี้เงินจะไม่ไหลออกมายังช่วยให้เกิดการไหลเวียน หรือเกิด วงจรทุนชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ก่อให้เกิดการปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสร้างความพหิมิติพหุภาคีในระดับครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรก้าวพ้นจากผู้ผลิตวัตถุดิบไปสู่ผู้สร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อกินเพื่อใช้ และซื้อขายกันในพื้นที่ไม่ไกลนัก ด้วยวิธีการนี้นอกจากจะช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แล้ว ยังก่อให้เกิดการไหลเวียนของเงินภายในชุมชนหรือพื้นที่ หรือเกิดวงจรทุนชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความสมดุลของเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท รวมทั้งพื้นที่อื่นของประเทศ

ข้อสังเกตประการหนึ่ง ต่อพระราชดำริในการพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พบว่าพระราชดำริชโนวโรกาสด่าง ๆ ไม่เน้นการกระจายรายได้ แต่ทรงให้นัยถึง **การกระจายการผลิต** ไปสู่ครัวเรือนและชุมชนรวมถึงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงความรู้และเทคโนโลยีควบคู่กันไปด้วย สิ่งเหล่านี้สำคัญกว่าการกระจายรายได้ เพราะเป็นปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ชนบทและสังคมไทย

4) การพึ่งตนเองและศักดิ์ศรีของประเทศไทยในสังคมโลก เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าแนวทางการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาต่างประเทศในระดับสูง ทั้งทางด้านเงินทุน ความรู้ และเทคโนโลยี รวมทั้งต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศระบายสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย การพัฒนาเช่นนี้ได้ จุดตั้งเศรษฐกิจของประเทศไทยไปผูกไว้กับเศรษฐกิจโลก เมื่อเกิดภาวะผันผวนขึ้นในระบบเศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งมีความเปราะบางอยู่แล้ว เพราะพึ่งตนเองได้น้อย ก็จะได้รับผลกระทบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง ความพอเพียงหรือความสามารถในการอุ้มชูตนเอง หรือพึ่งตนเองได้ นับตั้งแต่ทุน ความรู้ และเทคโนโลยีที่ต้องพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับประเทศอื่นในสังคมโลก ประเด็นจึงไม่ได้อยู่ที่ว่าประเทศไทยต้องเข้าสู่การแข่งขันกับประเทศอื่นหรือไม่ แต่สิ่งที่ควรพิจารณาคือ อะไรคือฐานหรือศักยภาพของประเทศไทยในการแข่งขันบนเวทีโลก ไม่ใช่ไม่แข่งขัน การพัฒนาประเทศตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เกิดการถ่วงดุลกับเศรษฐกิจทุนนิยม เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจสองระบบ ส่งผลให้เศรษฐกิจและสังคมไทยแข็งแกร่งขึ้น พึ่งตัวเองได้ สามารถแข่งขันและอยู่ร่วมกับประเทศอื่นในสังคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

5) การเป็นแบบอย่างและสร้างความสมดุลของการพัฒนาให้แก่สังคมโลก การพัฒนาของโลกในทุกวันนี้ตกอยู่ภายใต้กระแสหรือการครอบงำของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่ง

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โลกนานัปการ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ลงเป็นจำนวนมาก อุทกาสหกรรมส่งผลกระทบต่อภาวะอากาศร้อนของโลกหรือภาวะเรือนกระจก การแข่งขันระหว่างประเทศที่ร่ำรวยด้วยตนเอง และประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศที่ยากจนได้นำไปสู่การรบราฆ่าฟัน การสะสมอาวุธและพัฒนานิวเคลียร์เพื่อการทำลายล้าง ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ดังจะเห็นได้จากโรคนิ่วใหม่ที่เฝ้าอากรักษาได้ถ้าไม่เปลี่ยนวิถีชีวิต

ความวิตกกังวลต่อวิกฤตการณ์ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งการอยู่รอดของโลกและเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เคยกล่าวว่า “เราต้องการวิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้” เพราะการคิดแบบเดิมคงแก้วิกฤตนี้ไม่ได้

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในแง่หนึ่งคือการเปลี่ยนกระบวนทรรศน์ เปลี่ยนโลกทัศน์ต่อการมองโลกแบบใหม่ที่ยึดความพอเพียงและความสมดุลเป็นหลัก กระบวนทรรศน์ใหม่นี้จะช่วยลดการทำลายล้างลง โลกและเผ่าพันธุ์มนุษยชาติก็จะดำรงอยู่ได้สืบไป

ในแง่ของแนวคิดและการพัฒนาเศรษฐกิจ เห็นได้ว่าประเทศยากจนจำนวนมากกำลังต่อสู้และขจัดความหิวโหยของประชากร ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีข้อสมมติฐานว่า ประเทศต่างมีขีดความสามารถในการพึ่งตัวเองทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ยิ่งพัฒนาก็ยิ่งแก้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะแบบจำลองหรือทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ได้ปรับเงื่อนไขให้สามารถใช้ได้กับประเทศที่มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับต่ำนี้ จะเป็นทางออกให้กับประเทศยากจนเหล่านี้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ประชาชนส่วนใหญ่พอมีพอกิน และพอเพียงกับตัวเอง แล้วค่อยๆ พัฒนาขึ้นตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้เององค์การสหประชาชาติจึงได้ถวายพระเกียรติแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างสูงยิ่ง และนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่างๆ ให้มีความพอเพียงและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธศาสตร์ หรือตามแนววิถีพุทธ (มัชฌมาปฏิปทา สัมมาอาชีวะ) และหลักการพึ่งตนเอง

อี เอฟ ชุมัคเกอร์ ผู้แต่งหนังสือ Small Is Beautiful เป็นภาษาเยอรมันเมื่อปี ค.ศ. 1977 ส่วนฉบับภาษาไทยนั้นตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2524 ภายใต้ชื่อว่า จิวแต่แจ้ว- เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ชุมัคเกอร์เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ปฏิเสธหนทางแห่งความเป็นนักวิชาการบนหอคอยงาช้าง เขามุ่งแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ตรง ความสนใจอันหลากหลาย ทำให้เขาปฏิเสธความเป็นเผด็จการทางสังคม ความรู้ ของผู้ชำนาญการเฉพาะทาง เขาไม่เชื่อว่า ความรู้ใดความรู้หนึ่งจะนำมนุษย์ไปสู่ความเจริญได้ หากไม่พิจารณาถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณรวมด้วย

เขายังชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ปัจจุบัน ว่าไม่อาจนำไปสู่สันติภาพ และเสถียรภาพของสังคม ในการอยู่ร่วมอย่างผาสุกสอดคล้องกับโลกกับมนุษย์ด้วยกันเอง อันเป็นเป้าหมายที่แท้จริง ได้อำนาจในการพิจารณา “ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ” ที่ตกอยู่ในมือของนักเศรษฐศาสตร์จำต้องถูกตรวจสอบอย่างถ่องแท้ ว่ามีปัจจัยในการพิจารณาครบถ้วนรอบด้านหรือไม่ มิใช่ละทิ้งคุณค่าความดีงาม ดังที่ปรากฏอยู่ในรูปของประชาธิปไตย ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มาตรฐานการครองชีพ การตระหนักรู้ในตนเอง หรือเบียดเบียนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ร่วมโลกด้วยกัน ทั้งที่อยู่ต่างถิ่นต่างที่ และคนรุ่นหลังที่ยังมิได้ถือกำเนิด เราจำต้องตระหนักว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งของผู้คนในการพัฒนาสังคม ต้องมองเห็นว่าทิศทางของการพัฒนานั้นจะนำไปสู่สังคมแบบใด

เขาได้ยกตัวอย่างคุณค่าที่อยู่ในศาสนา ในที่นี้คือ ศาสนาพุทธ ขึ้นมากล่าวถึงหนทางดำรงชีพอันชอบ เป็นทางสายกลาง เป็นสัมมาอาชีวะ ก่อตัวขึ้นมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและผู้อื่น คุณค่าทางจิตวิญญาณเช่นนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างขึ้น ด้วยการจัดการระบบการศึกษาซึ่งปลูกฝังและระบบคุณค่าดีงามขึ้นมา มีจิตสำนึกในการบริโภคที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ต้องประกอบด้วยความเป็นมนุษย์ร่วมด้วยเสมอ

จากประสบการณ์ในการเดินทางที่อินเดีย และการเป็นที่ปรึกษารัฐบาลอินเดีย เขาได้เสนอความคิดในการพัฒนาเทคโนโลยีขนาดกลาง ซึ่งมีต้นทุนต่ำ และเหมาะสมกับสภาพปัญหาของประเทศยากจน ที่แตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้ว เขากล่าวถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยีขนาดกลาง ความคิดนี้แม้จะถูกปฏิเสธในที่แรกแต่ก็ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในภายหลัง

ซุมัคเคอร์ยืนยันว่า เราจำต้องเปลี่ยนทัศนคติที่ว่า เงินตราหรือทุนเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งที่เขาเสนอไม่ได้เป็นเพียงความคิดเลื่อนลอย หากแต่เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ แม้ซุมัคเคอร์จะมีได้มีบทบาทเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ความคิดเขาก็ดูเหมือนจะอยู่นอกกระแสหลัก แต่ซุมัคเคอร์ กลับมีบทบาทอย่างมาก ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจอังกฤษและเยอรมัน อินเดีย และพม่า เคยทำงานด้านธุรกิจการลงทุน แม้กระทั่งไปเป็นเกษตรกรอยู่พักหนึ่ง ประสบการณ์ที่ผสมเข้ากับอัจฉริยภาพ ในการวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน ได้ก่อตัวเป็นความคิด เรื่องการพัฒนาที่ไม่ละทิ้งความเป็นมนุษย์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม แม้ว่าเขาจะถึงแก่กรรมไปก่อนที่งานของเขาจะได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย แต่เวลาที่ผ่านไปกว่าสามสิบปี ความคิดในงานเขียนเล่มนี้ของเขายังมีคุณค่ายิ่ง ทรงพลังยิ่งไม่ถือว่าเป็นงานล้าหลัง นับเป็นงานร่วมสมัยที่นำให้ความสนใจทีเดียว

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ผู้เสนองานรับใช้พระเจ้าอยู่หัวมานาน ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้”

ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยนัยแห่งวัฒนธรรม “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิค แต่มีความหมายกว้างกว่านั้นมาก เพราะต้องรวมเอา 1) อุดมการณ์บางอย่าง 2) โลกทัศน์บางอย่าง 3) ความสัมพันธ์บางอย่าง 4) ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วย จึงจะนับได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง ทั้ง 4 ประการที่จะกล่าวถึงนี้ คือส่วนที่เรารู้จักกันว่าวัฒนธรรมนั่นเอง”

“ถ้าไม่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายเช่นนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเป็นไปได้แก่คนจำนวนน้อยเท่านั้น คือเกษตรกรที่มีที่ดินของตนเองในปริมาณเพียงพอจะผลิตเพื่อพอบริโภคหรือทำรายได้พอสำหรับครัวเรือนเท่านั้น ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงนิยามกันไว้เพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ วัฒนธรรม ไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูก หรือศีลธรรม ความไม่ละโมภและการประหยัดเท่านั้น แม้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจพอเพียงก็ตาม”

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี มองเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเชื่อมโยงหลายสิ่งหลายอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีความสมดุล ไม่ต้องประสบกับวิกฤติ

“เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเอง พุดเอาเอง และกลัวไปเองเท่านั้น ถ้าจะไม่กระทบกันสักหน่อย ก็ขอกล่าวว่า “พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่คนโง่” ที่ทรงกล่าวถึงเรื่องนี้ ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากพองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ুবวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกิน ไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ ประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน สุขภาพจิตจึงเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ชำตัวตาย ติดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียง ก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติ และยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียก เศรษฐกิจพอเพียง ในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเศรษฐกิจสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมีขั้วมาปฏิบัติ เพราะเชื่อมโยงบายทุกเรื่องเข้ามาด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายที่ดี ที่หมายถึงความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่า เศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วน ที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียสมดุล และวิกฤติ”

สถานภาพของเศรษฐกิจพอเพียง

สถานภาพของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถกำหนดได้หลายสถานะ ขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำแนวคิดนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ในที่นี้ได้สรุปให้เห็นสถานภาพของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) ปรัชญา 2) กระบวนทรรศน์ 3) แบบจำลองทางเศรษฐกิจ

1. ปรัชญา เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยตลอดมา เป็นเวลากว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 พระองค์ทรงย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้อยู่รอด และอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

ในฐานะที่เป็นปรัชญา การศึกษาและทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักในการพิจารณา 5 ส่วน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549) ดังนี้

1.1 กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมา

ประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคง ความยั่งยืน และความสมดุลของการพัฒนา

1.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุก ระดับ โดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

1.3 คำนิยาม การให้คำนิยามหรือความหมายของความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย คุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น อย่างเป็นรอบคอบ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล

1.4 เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ ดังนี้ 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ 2) เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

1.5 แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ ผลจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมความรู้ และเทคโนโลยี

การทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญา ซึ่งหมายถึง ความเข้าใจโลก เข้าใจชีวิต และเข้าใจความเป็นจริง รวมทั้งการมองทุกสิ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพ จำเป็นต้อง ศึกษาพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะการทรงงานของพระองค์ท่าน ในพื้นที่ชนบท เพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้ประชาชน การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร ในท้องถิ่นทุรกันดาร เพื่อทรงศึกษาสภาพความเป็นอยู่ ข้อมูลและข้อเท็จจริงในพื้นที่ นำไปสู่พระบรมราชวินิจฉัยในปัญหา ที่มาแห่งปัญหา แนวทางในการแก้ปัญหา นโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นผลมาจากพระอัจฉริยภาพ ดังกล่าว

2. กระบวนทรรศน์ ทศนะอีกด้านหนึ่งของนักวิชาการ (ประเวศ วะสี, 2549) ที่พยายาม ค้นหาความหมายเชิงลึกของแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อม

กับการให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาและทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงที่ไม่จำกัดอยู่เพียงเรื่องทางเทคนิค หรือมองแบบแยกส่วน แต่ควรเน้นไปที่ความหมายเชิงลึกถึงพระราชกรณียกิจ และพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ และจะพบว่าทั้งหมดนี้เป็นทฤษฎีหรือกระบวนการทัศน์พัฒนาใหม่ ซึ่งไม่เหมือนกระบวนการทัศน์เก่าที่เป็นการพัฒนากระแสหลักของโลก

แม้ในช่วงต้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้รับการศึกษาในอารยธรรมตะวันตก แต่ทฤษฎีหรือทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาของพระองค์ไม่ได้ตรงกับแนวทางดังกล่าว แต่กลับแตกต่างกันถึงขั้นรากฐาน จนเรียกได้ว่าแนวทางของพระองค์นั้นไม่ใช่ตะวันตก

การศึกษาและทำความเข้าใจประเด็นนี้ ต้องพิจารณาควบคู่กับพระราชกรณียกิจในช่วง 60 ปีของการครองราชย์ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทุกหนทุกแห่งในประเทศไทย รวมทั้งถิ่นห่างไกลที่แม้แต่ข้าราชการก็ไม่เคยไปเยือน และนักวิชาการก็ไม่ได้ให้ความสนใจ ทำให้พระองค์ทรงรับทราบปัญหาและความเดือดร้อนของราษฎร ทรงศึกษาพื้นที่และ ภูมิสังคม ซึ่งหมายถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับดินและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่แต่ละแห่ง

ตลอดช่วงเวลาการครองราชย์ที่ยาวนาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ทรงพระมีพระราชดำรัส และพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนามากมาย และทั้งหมดนี้มารวมกันที่เศรษฐกิจพอเพียง

ตารางต่อไปนี้ จะเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์พัฒนา 2 แบบ คือกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์พัฒนาใหม่ และกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจทุนนิยม ที่เป็นกระแสหลักของการพัฒนาในโลกปัจจุบัน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการทัศน์พัฒนา 2 แบบ

องค์ประกอบ / มิติ	กระบวนการทัศน์	
	เศรษฐกิจพอเพียง	เศรษฐกิจทุนนิยม
วิธีคิด	สมดุล พอเพียง	มั่งคั่ง ร่ำรวย
วิธีปฏิบัติ	ร่วมมือกัน	แข่งขัน
วิธีให้คุณค่า	ความดี - การอยู่ร่วมกัน - ความรู้ G - C - K	ความรู้ - อำนาจ - เงิน K - P - M

จากตารางข้างต้น จะเห็นความแตกต่างของวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการทัศน์พัฒนา 2 แบบ

กระบวนการสรรคนิเคราะห์ธุรกิจพอเพียงมีวิธีคิดที่เน้นไปสู่ความพอเพียง ซึ่งเป็นความพอเพียงในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ และความพอเพียงในทุกด้านจะก่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่คำถามเรื่องความดี การแสวงหาและการทำความดี ขณะที่กระบวนการสรรคนิเคราะห์ธุรกิจทุนนิยม มุ่งไปที่ความมั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งจะนำไปสู่คำถาม ทำอย่างไรให้ร่ำรวย ก็จะทำให้เกิดการแสวงหา แก่งแย่ง และความขัดแย้งแตกแยกอย่างไม่จบสิ้น

วิธีคิดดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่วิถีปฏิบัติที่แตกต่างกันของกระบวนการสรรคนิเคราะห์ทั้งสอง เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญต่อความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในระดับครอบครัว กลุ่ม ชุมชน และเครือข่าย ส่วนเศรษฐกิจทุนนิยมเน้นที่ปัจเจกบุคคล และการแข่งขันอย่างเสรี ซึ่งก่อให้เกิดความโลภ และคติปลาใหญ่กินปลาเล็ก หรือมือใครยาวสาวได้สาวเอา

สำหรับวิธีให้คุณค่านั้น เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งที่ความดี การอยู่ร่วมกัน และความรู้ ส่วนเศรษฐกิจทุนนิยมให้ความสำคัญกับความรู้ที่จะนำไปสู่อำนาจ และเงิน อำนาจและเงินที่ได้มาก็จะนำไปสู่การสร้างความรู้ที่จะทำให้ได้อำนาจและเงินอย่างไม่สิ้นสุด

3. แบบจำลองทางเศรษฐกิจ นอกจากสถานภาพดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีอีกทัศนะหนึ่งเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีลักษณะเป็น แบบจำลอง ของเศรษฐกิจไทย (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, 2546) ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นเพื่อให้เห็นจุดอ่อนจุดแข็งทางความคิด และให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพและข้อเท็จจริงของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่นโยบายและมาตรการที่จำเป็นในการแก้ปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรเห็นสังขรณ์ว่า เศรษฐกิจชนบทเป็น ปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย ซึ่งต้องการความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลและข้อเท็จจริง อีกทั้งนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมในการดูแลแก้ไข การเสด็จพระราชดำเนินไปในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ทำให้พระองค์เข้าพระทัยในปัญหาต่าง ๆ ดังปรากฏให้เห็นในพระบรมราชวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของราษฎร แสดงออกถึงพระอัจฉริยภาพในการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจที่ถ่องแท้และลึกซึ้ง สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและหลักเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

ในแบบจำลองที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นนี้ ได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจอันเป็นส่วนรวม ทรงเน้นการพัฒนาโดยการสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปโดยลำดับต่อไป

แนวพระราชดำรินี้เรื่องโครงสร้างเศรษฐกิจนี้ ต่อมารู้จักกันในมโนทัศน์ เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งขยายความว่า แนวทางการพัฒนาที่จะนำความมั่นคงและยั่งยืนมาสู่สังคมไทยนั้น จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งหมายถึง การพอมีพอกิน ที่เกิดจากการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศเป็นเบื้องต้น

การกำหนดรากฐานของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วยโมทัศน์เศรษฐกิจพอเพียงตามที่กล่าวข้างต้น เป็นการอภิวินิจฉัยความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่มีความสำคัญ เพราะทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกือบทั้งสิ้นได้พัฒนาขึ้นบนข้อสมมติฐานว่า ประเทศต่าง ๆ มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีซึ่งมีความก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง ข้อสมมติฐานดังกล่าวนี้ ไม่สอดคล้องกับความจริงของประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งมีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีในระดับต่ำ ที่มุ่งแสวงหาความพอกพูนของราษฎรส่วนใหญ่ และความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

นอกจากเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว แบบจำลองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและสหกรณ์

เทคโนโลยี ในแบบจำลองตามพระราชดำรินั้น หมายถึง การใช้ความรู้และประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร ความจริง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการเกษตรมีอยู่มากพอสมควร เพียงแต่ต้องคัดเลือกความรู้ที่มีความเหมาะสมมาใช้ตลอดจนวิธีการที่เหมาะสมในการใช้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2522 ว่า “...เทคโนโลยีนั้นโดยหลักการคือ การทำสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดเป็นสิ่งที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นเทคโนโลยีที่ดีสมบูรณ์แบบจึงควรจะสร้างสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และมีความสูญเสียเปล่าหรือความเสียหายเกิดขึ้นน้อยที่สุด...”

เทคโนโลยีในแบบจำลองทางเศรษฐกิจตามพระราชดำรินั้น ได้รวมไปถึงเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดินและน้ำด้วย ตัวอย่างของการนี้คือ ทฤษฎีใหม่ อันเป็นหลักการหรือแนวทางการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสม

ในแบบจำลองทางเศรษฐกิจตามพระราชดำรินี้ สหกรณ์มีความสำคัญมาก เพราะเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินงานของสหกรณ์ตามพระราชประสงค์ ประกอบด้วยการรวมกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพอย่างเดียวกัน และมีคุณสมบัติที่เหมาะสม การอาศัยหลักการพึ่งตนเองเป็นที่ตั้ง การอบรมให้สมาชิกมีความเข้าใจในหลักของสหกรณ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ร่วมกันประกอบการเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก รวบรวมผลผลิตของสมาชิกออกจำหน่าย ฯลฯ เน้นในเรื่องความสามัคคีระหว่างสมาชิกและการหลีกเลี่ยงอบายมุข แนะนำการใช้เทคโนโลยีในการผลิต และจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน

แบบจำลองเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามที่กล่าวข้างต้น เป็นแบบจำลองที่แสดงสภาพของเศรษฐกิจไทยที่ควรเป็น หากวัตถุประสงค์ของนโยบายเศรษฐกิจคือ ความสมบูรณ์ตามควรแก่สภาพของประชาชนส่วนใหญ่ และความสงบสุขแห่งสังคม

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แบบจำลองตามพระราชดำรินี้คือ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ที่ได้รับการปรับแต่งให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับต่ำ พระราชดำริชั่งเนื้อในวโรกาสในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ ทรงเรียกแนวคิดทั้งหมดในเศรษฐกิจพอเพียงว่า ทฤษฎีหลวง

เปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจกระแสหลัก

การศึกษาประวัติแนวคิดและการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการอภิปรายถกเถียงกันมาตลอดถึงการมีอยู่ของ เศรษฐกิจสองระบบ ในประเทศไทย เพราะมีปรากฏการณ์หลายอย่างที่แสดงให้เห็นการซ้อนทับกันไม่สนิทของเศรษฐกิจสองแบบ คือเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นระบบที่มีมาก่อนที่เศรษฐกิจทุนนิยมจะเข้ามา และเมื่อเข้ามาแล้วเศรษฐกิจทุนนิยมไม่สามารถที่จะบูรณาการหรือสลายระบบเศรษฐกิจแบบเดิมลงได้อย่างที่สำเร็จในประเทศตะวันตก

ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้ศึกษาประเด็นดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง และได้พัฒนาทฤษฎีเศรษฐกิจสองระบบของไทย สรุปได้ดังนี้ 1) เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน เป็นระบบเศรษฐกิจอีกระบบหนึ่งที่แยกต่างหากจากออกไปจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม มีกำเนิด ประวัติความเป็นมา และกลไกของตัวเอง ที่สำคัญระบบเศรษฐกิจแบบนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจท้องถิ่น แต่ครอบคลุมไปทั่วประเทศ 2) ระบบเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน เป็นระบบที่อยู่คู่กับระบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจสองแบบนี้ปรากฏอยู่ในเวลาและสถานที่เดียวกัน มีการปะทะและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันตลอดเวลา 3) เศรษฐกิจสองระบบไม่ใช่ปรากฏการณ์ชั่วคราวแต่จะดำรงอยู่เป็นเวลานาน และต้องไม่หลงประเด็นว่า ประเทศกำลังพัฒนากำลังอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านเพื่อเข้าสู่ประเทศพัฒนาแล้วที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ วิธีคิดเช่นนี้จะทำให้ขาดการศึกษาและใส่ใจกับระบบเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน และเหมารวมเอาเศรษฐกิจสองระบบเข้าด้วยกันซึ่งขัดแย้งกับข้อเท็จจริงของสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ไม่ได้ได้รับการยอมรับมากนัก โดยเฉพาะในการวางแผนพัฒนาประเทศที่ยังคงกำหนดนโยบายและมาตรการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นหลัก และมองเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านเป็นเศรษฐกิจนอกระบบ

พระราชดำรัสพระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงย้ำถึงเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้สถานภาพของระบบเศรษฐกิจอื่นที่ไม่ใช่ทุนนิยมได้รับการยอมรับในประเทศไทย และแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงหลังจากนี้ก็ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสองระบบควบคู่กัน คือเศรษฐกิจพอเพียงหรือแนวคิดอื่นที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน และเศรษฐกิจทุนนิยม

การยอมรับว่าประเทศไทยมีเศรษฐกิจสองระบบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา และทำความเข้าใจเศรษฐกิจแต่ละระบบอย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและ มาตรการในการพัฒนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติหรือลักษณะของเศรษฐกิจแต่ละระบบ

ตารางเปรียบเทียบข้างล่างนี้ จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจและเห็นความแตกต่างของ เศรษฐกิจทั้งสองระบบชัดเจนขึ้น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจพอเพียง	หลักเศรษฐกิจ	ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม
สมดุล พอเพียง พึ่งตนเอง	ปรัชญา	กำไรสูงสุด
ความรู้ คุณธรรม (กระบวนการเรียนรู้)	กระบวนการส่งเสริมและ พัฒนา	ลดต้นทุนการผลิต (มาตรการ ด้านภาษีและการเงิน)
มวลชนเป็นผู้ผลิต	วิธีการ / การจัดการ	ผลิตเพื่อมวลชน
ครัวเรือน ชุมชน เครือข่าย	เครื่องมือ	กลไกราคา / ค่านิยมในการ บริโภค

การทำความเข้าใจเศรษฐกิจ 2 ระบบในเชิงเปรียบเทียบ เริ่มต้นจากการทำความเข้าใจ ปรัชญา ของเศรษฐกิจทั้งสองระบบซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ระบบเศรษฐกิจทุนนิมนั้นมุ่ง แสวงหากำไรสูงสุด ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงเน้นความพอมีพอกิน พอเพียง สมดุลเพื่อความ สุขและ ความดี ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไร และนำกำไรที่ได้ไปลงทุนเพื่อให้เกิดกำไรอย่างไม่มีที่สิ้นสุดตามปรัชญาที่ ยึดถือในเศรษฐกิจทุนนิยม

กระบวนการส่งเสริมและพัฒนา แนวทางและมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาระบบ เศรษฐกิจทุนนิยม มุ่งไปสู่การลดต้นทุนการผลิต โดยใช้มาตรการทางภาษี และสิทธิพิเศษด้านต่างๆ ซึ่งมักดำเนินการในรูปส่งเสริมการลงทุน เมื่อต้นทุนต่ำ ความสามารถในการแข่งขันของนักลงทุนหรือ ผู้ประกอบการก็จะสูงขึ้น ส่งออกได้มาก กำไรก็จะสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของระบบเศรษฐกิจนี้

สำหรับเศรษฐกิจพอเพียง ไม่อาจส่งเสริมและพัฒนาได้ด้วยการสนับสนุนเงินทุนและเทคโนโลยีเป็นลำดับแรก แต่ต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้หรือการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยวิธีนี้จะทำให้ผู้ร่วมกระบวนการเกิดความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็น เงื่อนไขแห่งความสำเร็จของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่ควรสนใจคือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในช่วงที่ผ่านมามีกละเลย กระบวนการเรียนรู้ แต่เน้นที่การจัดสรรเงินและเทคโนโลยีไปสู่ชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางและมาตรการ

เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยม ชุมชนหมู่บ้านทุกวันนี้จึงไม่ได้ขาดเงินและเทคโนโลยี แต่ไม่สามารถทำสิ่งเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการผลิต ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องระมัดระวังไม่ให้ซ้ำรอยเดิม

วิธีการหรือการจัดการ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้นำแนวคิดและระบบการผลิตเพื่อมวลชน เข้ามาใช้ โดยเน้นให้มีผู้ผลิตน้อยราย แต่ผลิตรายละมากๆ หรือผลิตเพื่อมวลชน เพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้อุปโภคบริโภค ส่งผลให้ต้นทุนหรือราคาต่อหน่วยลดลง หรือราคาสินค้าต่อหน่วยถูกลง ทำให้นักลงทุนหรือผู้ประกอบการสามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น และมีกำไรมาก นี่คือวิธีการที่ถูกกำหนดโดยปรัชญาของเศรษฐกิจ

ในทางตรงข้าม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้ มวลชนเป็นผู้ผลิต หรือ ผลิตโดยมวลชน นั่นคือการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือน กลุ่ม ชุมชน และเครือข่ายเป็นหน่วยผลิตและบริโภค ส่วนที่เหลือก็จะแบ่งปันและซื้อขายกันในพื้นที่ไม่ห่างไกลมากนัก

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงให้มากในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือการนำวิธีการหรือการจัดการที่เหมาะสมเข้ามาใช้ และต้องตระหนักว่าวิธีการหรือการจัดการของระบบทุนนิยมนั้นไม่อาจใช้ได้กับเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งไม่อาจมอบหมายภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเศรษฐกิจมหภาคหรือเศรษฐกิจทุนนิยม เพราะหน่วยงานเหล่านั้นจะนำปรัชญา วิธีการหรือการจัดการของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาครอบงำเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่ได้เกิดขึ้นแล้วในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

เครื่องมือ เศรษฐกิจทั้งสองระบบมีเครื่องมือหรือกลไกในการขับเคลื่อนต่างกัน เครื่องมือหรือกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมคือ กลไกราคา และการสร้างค่านิยมในการบริโภคขึ้นมารองรับ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอุปโภค ขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงใช้ครัวเรือน กลุ่ม ชุมชนและเครือข่าย ซึ่งอาจเรียกรวมๆ ว่าใช้ความสัมพันธ์ หรือตลาดในความสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

ข้อควรระวังในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง จึงอยู่ที่การเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการทำความเข้าใจในเชิงเปรียบเทียบดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้สามารถแยกเศรษฐกิจทั้งสองระบบออกจากกันได้ โดยเฉพาะการมองเห็นความต่างและลักษณะเฉพาะในระดับปรัชญา การส่งเสริมและพัฒนา วิธีการหรือการจัดการและเครื่องมือของระบบเศรษฐกิจ จะช่วยให้การกำหนดนโยบาย มาตรการ และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับความเป็นจริง

ภูมิปัญญากับเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในฐานะกรอบหรือแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ไม่อาจแยกออกมาต่างหาก แต่ต้องพิจารณาควบคู่กับกรอบหรือแนวคิดอื่นที่มีอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะแนวคิดที่มีความหมายใกล้เคียงหรือทับซ้อนกัน

ด้วยวิธีการนี้ นอกจากจะช่วยให้เข้าใจแนวคิดนี้อย่างถูกต้อง ไม่หลงตามกระแสแล้ว ยังจะช่วยให้การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาประเทศมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ในฐานะที่ภูมิปัญญาเป็นกรอบหรือแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ในหมวดที่ว่าด้วยวัฒนธรรมกับการพัฒนา และเป็นแนวคิดที่ใกล้เคียงหรือทับซ้อนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจนยากที่จะแยกออกจากกัน ซึ่งจะเปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทั้งสอง ดังนี้

1) ในแง่ปรัชญา ตามที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่าเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ ระดับครอบครัว ชุมชน และระดับรัฐในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ในลักษณะเดียวกัน ภูมิปัญญาเป็นปรัชญาชีวิต หรือเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เกิดจากการสืบทอดความรู้ต่างๆ จากบรรพบุรุษ มาสู่คนรุ่นหลังและรุ่นปัจจุบัน โดยการอนุรักษ์ พื้นฟู และสร้างสรรค์เป็นความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีเอกภาพ

2) ในแง่กระบวนการ หากพิจารณาในแง่นี้ก็จะพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่างจากภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจากการปะทะกันระหว่างวัฒนธรรมสองกระแส คือวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยที่ประกอบด้วยวิถีการผลิต การอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน และระบบคุณค่าแบบหนึ่งที่แตกต่างกันจากวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเข้ามาภายหลังแต่มีพัฒนาการและครอบงำสังคมอย่างรวดเร็ว หรือกล่าวให้แคบลงก็คือการปะทะระหว่างเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของสังคมไทยกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่รับแบบอย่างมาจากประเทศทางตะวันตก ท่ามกลางการปะทะกันของกระแสดังกล่าว ส่งผลชาวบ้านหรือผู้ที่อยู่ในกระแสดังกล่าวให้ไม่สามารถดำรงชีวิตตามวิถีเดิมได้อีกต่อไป ขณะเดียวกันก็ไม่อาจรับแบบแผนหรือวิถีชีวิตใหม่ได้ทั้งหมด ดังนั้นการเรียนรู้ การปรับตัว โดยการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถดำรงอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม ผลจากกระบวนการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมหรือความรู้ใหม่ หรือระบบเศรษฐกิจใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะปราชญ์ของแผ่นดินหรือพระผู้ทรงภูมิปัญญาได้ทอดพระเนตรเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในกระแสวัฒนธรรมสองแบบ เช่นเดียวกับผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน หากแต่พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ ทรงดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั้งหมด พระราชภารกิจของพระองค์ท่านจึงกว้างใหญ่ไพศาล โครงการพระราชดำรินามากกว่าสองพันโครงการ และโครงการส่วนพระองค์อีกจำนวนหนึ่งที่พระองค์ทรงคิด ทดลอง และนำผลที่ได้มาปฏิบัติในระยะเวลาหนึ่งจนได้รูปแบบที่เหมาะสมแล้วจึงทรงส่งเสริมให้ราษฎรนำไปปฏิบัติ พระราชกรณียกิจที่กล่าวนี้ นับเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบหนึ่ง และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นผลจาก

กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้ผนวกเอาจุดแข็งของระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของสังคมไทยและของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้าไว้ด้วยกัน เป็นระบบเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสังคมไทย

สำหรับผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้าน มีภารกิจที่จะต้องนำพาชีวิตและครอบครัวให้อยู่รอดและมีคุณภาพชีวิตที่ดี คนเหล่านี้จึงสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในครอบครัวและพื้นที่ของตน โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นำประสบการณ์ที่ได้มาสรุปเป็นความรู้ ค่อยสั่งสมจนได้รูปแบบที่เหมาะสมกับครอบครัวและชุมชน เมื่อสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวสำเร็จ ก็ได้นำประสบการณ์ดังกล่าวถ่ายทอดความรู้ออกสู่ชุมชนหรือสังคมวงกว้าง

กระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวนี้พบได้จากกรณีผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านในกรณีศึกษาต่างๆ เช่น วนเกษตร ของวิบูลย์ เข็มเฉลิม เกษตรชาติสู่ ของปิยะพรน หมัดหลี กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ของชบ ยอดแก้ว และศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง ของประยงค์ วรรณรงค์ เป็นต้น

3) ในแง่ความรู้ การศึกษาภูมิปัญญาและเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะความรู้แบบหนึ่งมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา 3 ประการ ดังนี้

3.1) องค์ความรู้ ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หลายสาขาทั้งที่เป็นนามธรรมและเป็นรูปธรรมเข้าด้วยกัน ไม่ใช่ความรู้เดี่ยวหรือความรู้เฉพาะด้าน สาขาใดสาขาหนึ่ง ภูมิปัญญาจึงครอบคลุมวิถีชีวิตทั้งหมดผู้คนและชุมชนหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทั้งในแง่การผลิต การอยู่ร่วมสัมพันธ์กันทางสังคม และระบบคุณค่าที่ผู้คนและชุมชนยึดถือร่วมกัน

การศึกษาภูมิปัญญาในฐานะความรู้ สามารถทำได้ 2 ระดับ คือศึกษาคุณภาพ และศึกษาความรู้หรือความคิดของบุคคลนั้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะพระผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ของแผ่นดิน พระองค์ทรงมีพระจริยวัตรและพระราชกรณียกิจมากมาย ที่แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ระบบคุณค่า และศิลปวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้สามารถศึกษาได้จากพระบรมราโชวาท พระราชดำริ และพระราชวินิจฉัยในการแก้ปัญหาและการพัฒนาประเทศ

ในกรณีของผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านก็สามารถศึกษาและเรียนรู้ได้จากวิถีชีวิต ความคิดและความรู้ของคนเหล่านี้ ซึ่งจะพบว่าแต่ละคนมีความรู้หลากหลาย เชื่อมโยงกัน อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในแต่ละช่วงวัยของชีวิต

จากแนวคิดข้างต้น เห็นได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ความรู้เช่นเดียวกับภูมิปัญญา แนวพระราชดำริเรื่องพอเพียง ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเด็นทางเศรษฐกิจ แต่ครอบคลุมวิถีการผลิต เทคโนโลยี สังคม และระบบคุณค่า ศาสนา และคุณธรรมของราษฎร

ภูมิปัญญาทางการเกษตร เช่น วนเกษตร และเกษตรชาติสู่ ก็ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะวิธีการผลิตเท่านั้น แต่ครอบคลุมตั้งแต่ระบบการผลิต แรงงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เทคโนโลยี การ

แปรรูป และการตลาด ตลอดจนความเชื่อ คุณธรรม และศีลธรรมของเกษตรกรในวิถีนี้ ซึ่งไม่ต่างจาก ทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

3.2) เทคนิค หมายถึง วิธีการ การจัดการ และเทคโนโลยีที่จะนำองค์ความรู้ไปสู่การ ปฏิบัติความรู้ทั้งนามธรรมและรูปธรรมในความหมายของภูมิปัญญาต้องสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง และต้องมีความสอดคล้องต้องกันระหว่างความรู้และเทคนิคหรือวิธีปฏิบัติ ไม่ใช่พูดอย่างทำอย่าง

การศึกษาพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผ่านโครงการ พระราชดำริ และโครงการส่วนพระองค์ พบว่าองค์ความรู้ที่ปรากฏในแนวพระราชดำริเรื่อง เศรษฐกิจ พอเพียงสามารถนำมาปฏิบัติได้ทุกขั้นตอน และพระองค์ทรงปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่างในทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่ประกอบด้วยการจัดการที่ดินและน้ำ การผลิต เทคโนโลยีที่เหมาะสม การอยู่ ร่วมกัน และความร่วมมือในระดับครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย

ข้อควรพิจารณาเพิ่มเติมคือ หน่วยงานและองค์กรทั้งหลายควรจะได้นำเศรษฐกิจ พอเพียงตามแนวพระราชดำริไปใช้ในกิจกรรมหรือสาขาการผลิตอื่นๆ นอกเหนือจากสาขาการเกษตร ที่พระองค์ได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์และพัฒนางานของตนให้เป็นรูปธรรมตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การเงินแบบพอเพียง ธุรกิจแบบพอเพียง และอุตสาหกรรมแบบ พอเพียง เป็นต้น เพื่อให้ได้รูปแบบและการปฏิบัติที่เหมาะสมภายใต้ปรัชญาดังกล่าว และนำไป ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ในส่วนของผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านในภูมิปัญญาสาขาต่างๆ ล้วนมี เทคนิคหรือวิธีการจัดการของตน เช่น ปะหรน หมัดหลี่ ได้นำเทคนิคการปลูกต้นไม้หลุมละ ๓ ต้นมา เป็นแนวทางในการสร้างความสมดุลของระบบสวนผลไม้ตามแนวคิดเกษตรธาตุสี่ เป็นต้น

3.3) การรับใช้วิถีชีวิตในปัจจุบัน สิ่งที่เป็นภูมิปัญญาต้องพิสูจน์ได้ว่าเมื่อนำมายึดถือ และปฏิบัติตามแล้ว สามารถทำให้คุณภาพดีขึ้นกว่าวิถีการพัฒนาแบบเดิม

เศรษฐกิจพอเพียงได้รับการพิสูจน์แล้วว่าช่วยให้ราษฎรพอมีพอกินในเบื้องต้น และ สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นจนถึงขั้นก้าวหน้าได้ในลำดับต่อไป นอกจากนั้นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริจะช่วยให้เกิดความสมดุลและความยั่งยืนในการพัฒนาในทุกๆระดับ เช่นเดียวกับภูมิ ปัญญาที่ได้รับกาพิสูจน์แล้วว่า ผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้ความรู้ เทคนิค หรือ วิธีการจัดการที่คิดค้นและพัฒนาขึ้นนำพาครอบครัวให้พ้นจากภาวะหนี้สิน เข้าสู่ความพอมีพอกิน แม้ ไม่ร่ำรวย แต่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม คนเหล่านี้จึงเป็นผู้มีภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน

สหวิทยาการกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นภูมิปัญญา เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจาก สหวิทยาการ หรือการเชื่อมโยงของวิชาการต่างๆ หลายสาขาเข้าด้วยกัน เป็นความรู้แบบองค์รวมที่มาจากการบูร

ณาการของสาขาวิชาดังกล่าว ที่สำคัญความรู้ใหม่นี้สามารถนำมาแก้ปัญหาและเป็นแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

โดยธรรมชาติแล้ว วิชาการ ความรู้ทั้งหลายไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่เชื่อมโยงกัน หรือเป็นองค์ประกอบของกันและกัน แต่กระบวนทรรศน์หรือการมองโลกความเป็นจริง ในช่วงที่ผ่านมาถูกควบคุมกำหนดด้วยวิธีคิดแบบแยกส่วน วิชาการ ความรู้จึงได้รับการพัฒนาแยกออกจากกันเป็นวิชา เป็นสาขา และมุ่งพัฒนาวิชาหรือสาขาตัวเองในเชิงลึกเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาประเทศเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง เป็นต้น

การพัฒนาตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นวิธีคิดแบบแยกส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยมีความเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูง แต่อีกด้านหนึ่ง การพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาความยากจนที่กลายเป็นปัญหาเรื้อรัง เพราะไม่สามารถแก้ได้ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว สุดท้ายความยากจนถูกแยกออกจากเศรษฐกิจให้เป็นปัญหาสังคมและหาทางแก้ไขอีกแบบที่แยกออกไปจากเศรษฐกิจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตรเห็นปัญหาดังกล่าว เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริจึงไม่ได้มุ่งพัฒนาหรือแก้ปัญหาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ได้รวมเอาปัญหาความยากจน เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคุณธรรมและศีลธรรมของประชาชนไว้ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงได้นำความรู้ทั้งทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์มาเชื่อมโยงเป็นสหวิทยาการ และบูรณาการความรู้สาขาต่างๆ เป็นความรู้ใหม่

เห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำปัญหาความยากจนของประชาชนและชุมชนเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาวิชาเป็นตัวตั้ง วิชาต่างๆ จึงถูกนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เกิดความรู้ใหม่เพื่อแก้ปัญหา ไม่ได้ทำเพื่อให้สาขาวิชาใดสาขาหนึ่งครอบงำสาขาวิชาอื่น ซึ่งเป็นหลักสำคัญของสหวิทยาการ

ทุกวันนี้ทฤษฎีที่แยกเป็นด้านๆ กำลังลดความสำคัญลง เพราะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงและซับซ้อนมากขึ้น วิชาการเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งไม่อาจแก้ปัญหาได้ องค์ความรู้ ซึ่งมีลักษณะบูรณาการสูงได้เข้ามาแทนที่ทฤษฎีมากขึ้น เศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนความจริงดังกล่าว

สรุป

จากแนวคิดคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แสดงในสถานะเป็นกรอบ และเป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยเพื่อเป็นแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ การ

พัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คือความพอประมาณ ไม่ใช่อวดอยากขาดแคลน เป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนมั่นคง และมีคุณธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน ไม่ใช่มีมากเกินไป ไม่อยู่ในความฟุ้งเฟ้อและความประมาท มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธศาสตร์ หรือตามแนววิถีพุทธ (มัชฌิมาปฏิปทา สัมมาอาชีวะ) และหลักการพึ่งตนเองยังหมายถึงหนทางดำรงชีพอันชอบ เป็นทางสายกลาง เป็นสัมมาอาชีวะ ก่อตัวขึ้นมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและผู้อื่น คุณค่าทางจิตวิญญาณเช่นนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างขึ้น ด้วยการจัดระบบการศึกษาซึ่งปลูกฝังและระบบคุณค่าดีงามขึ้นมา มีจิตสำนึกในการบริโภคที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ต้องประกอบด้วยความเป็นมนุษย์ร่วมด้วยเสมอ

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเศรษฐกิจสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงนโยบายทุกเรื่องเข้ามาด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางในการปฏิบัติตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ไปจนถึงระดับชุมชน ตามแนวทางได้แก่ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล ภายใต้งานใจ การตัดสินใจและการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เข้าใจในหลักการของการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการแก้ไขวิกฤตที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจในระดับครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต นับตั้งแต่ระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับหมู่บ้าน ชุมชน ระดับประเทศ โดยการนำแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางในการสร้างวิถีชีวิตของสมาชิกในหมู่บ้าน จนขยายเติบโตเป็นระดับหมู่บ้าน จนขยายเติบโตในระดับที่เพิ่มมากขึ้นด้วยการนำหลักแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้จนเกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการที่จะนำแนวคิดชุมชนเข้มแข็งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา

ถึงความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากการนำหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จนเกิดการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนได้อย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

การให้นิยามความหมายของ “ชุมชนเข้มแข็ง” มีบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากประสบการณ์ของนักพัฒนาเอกชน หรือนักวิชาการสายชุมชน ในแง่มุมมองประสบการณ์ของการพัฒนา เพราะการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้นจะมีเงื่อนไขหรือตัวแปรที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของชุมชนเป็นสำคัญด้วย ชุมชนอาจมีความแตกต่างกันออกไปในบริบทแวดล้อม เช่น ระบบการบริหารจัดการ เครือข่ายภาวะผู้นำ การเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมภายในชุมชน จิตสำนึกภายในชุมชน หรือศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน โครงสร้างอำนาจรัฐ หรือกลไกในระบบเศรษฐกิจของสังคม เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อชุมชนมีความแตกต่างกันไปในเชิงบริบทแวดล้อม ความสำเร็จของการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนหนึ่งอาจไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้องลงตัวสำหรับอีกชุมชนหนึ่งย่อมเป็นไปได้ แต่อาจมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันบ้างในรูปแบบของการดำเนินงานซึ่งอาจใช้แม่แบบหรือประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชนอื่นๆ

คำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” จึงเป็นคำกล่าวซึ่งได้รับการสนใจจากองค์กรภาครัฐและเอกชนมูลนิธิ สมาคมต่างๆ โดยไม่ขาดสาย ถ้าจะมีงานหรือกิจกรรมใดที่เกี่ยวกับการพัฒนาซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับชุมชนแล้ว มักจะต้องมีการเอ่ยหรือพูดถึง “ชุมชนเข้มแข็ง” อยู่เสมอ โดยการกล่าวถึง อาจจะหมายถึง “เพื่อให้ชุมชนนั้นเข้มแข็งต่อไป” หรือ “การที่จะให้ชุมชนเข้ามาร่วมเพื่อให้เกิดความสำเร็จของโครงการ เพราะชุมชนนั้นๆ มีความเข้มแข็ง” หรือ “การกระจายอำนาจให้แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อให้มีความอิสระในการปกครองตนเอง ให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป” เป็นต้น

การพิจารณาว่าชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาหรือมองทางใดทางหนึ่งในสองประเด็นก่อน คือ

1. ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นพื้นเดิมพอสมควรอยู่แล้ว (ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก) จะมากน้อยมากขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชน จึงอาจจะพร้อมรับบริการหรืองบประมาณที่มีองค์กรหรือผู้มอบให้นำไปเพิ่มพูนการพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

2. ชุมชนบางแห่งยังมีความอ่อนแอ (ซึ่งมีค่อนข้างมากในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา) ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยเหลือตนเองในเกือบทุกด้านองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐบาล เอกชนที่จะให้ความช่วยเหลือ ก็มีเจตจำนงที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชนนั้นๆ ให้พัฒนาขึ้นจนเข้มแข็ง (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

ความเข้มแข็งของชุมชน คือ การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกัน เป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคมด้วย (ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 อ้างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

ชุมชนเข้มแข็งในมิติของชุมชนไม่เรียง หมายถึง ชุมชนที่คิดพึ่งตนเอง จัดการตนเอง ดูแลซึ่งกันและกันได้ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม อ้างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

“ความเข้มแข็งของชุมชน” โดยใช้คำกล่าวที่ว่า “ความเป็นชุมชน” (Civility) หมายถึง ลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนประการหนึ่ง โดยกล่าวว่า “ความเป็นชุมชนมิใช่สิ่งที่จำเป็นสำหรับชาวบ้านเท่านั้นหากแต่จำเป็นสำหรับองค์กรทุกชนิด ถ้ามหาวิทยาลัยมีความเป็นชุมชนวิชาการ (Academic Community) มหาวิทยาลัยก็จะมีพลังทางด้านสติปัญญามากกว่านี้ หรือการที่พระสงฆ์สร้างความเป็นชุมชนขึ้นในวัดหรือหมู่คณะ การพระศาสนาก็จะมีพลังมากขึ้น เป็นต้น” นอกจากชุมชนเข้มแข็ง (Civil Community) ยังกล่าวถึง “ชุมชนยั่งยืน” (Sustainable community) คือ วัฏกรรมอย่างหนึ่งที่ถูกหยิบยกมากล่าวอ้างในกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งโดยความหมายแล้วก็นัยเป็นอย่างเดียวกัน อย่งไรก็ตาม ก็มีการตั้งข้อสังเกตต่อความเข้มแข็งของชุมชนไว้ว่า ถ้าประชาชนรวมตัวกันและมีการจัดการ จะเกิดทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งเป็นทุนที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาชุมชน (ประเวศ วะสี, 2542: 27 อ้างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

ส่วนชุมชนเข้มแข็งในมิติการพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายไว้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเชื่อมั่นและความศรัทธา ในมนุษยชาติว่าทุกคนมีคุณค่าและมีความหมาย มีศักดิ์ศรี ศักยภาพหรือพลังความสามารถของมนุษย์เป็นอย่างมาก มนุษย์แต่ละคนย่อมมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ถ้ามีโอกาส การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาบุคคลให้มีความเสมอภาคในการดำรงชีวิต โดยใช้วิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนี้มีความสอดคล้องกับปรัชญาการเมือง แบบเสรีประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหลังการปกครองตนเองและกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เมื่อนำปรัชญาการพัฒนาชุมชนมาแปลงเป็นแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน จึงเป็นการเน้นถึงการให้ความสำคัญกับคนว่า เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม และสามารถนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

อุทัย ดุลเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงษ์ (2540) ลักษณะเด่นของชุมชนเข้มแข็งมี 3 ประการ คือ ประการแรก สามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น สมาชิกมีความรักและผูกพันต่อกัน

และต่อชุมชน และมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ประการที่สอง มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกอยู่บ้าง แต่อำนาจตัดสินใจในทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน และประการที่สาม มีการพัฒนาศักยภาพของตนได้ อย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ

ดังนั้นคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” จึงหมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนรักและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน รวมไปถึงมีการพัฒนาศักยภาพของตนได้ อย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

คณะอนุกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายในของ คณะกรรมการ นโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ ดังนี้

1. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ได้
 2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
 3. มีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น ชุมชน
 4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ
 5. มีการระดมใช้ทรัพยากร ในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
 6. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
 7. มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 8. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
 9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป
- ดังนั้นองค์ประกอบของชุมชน จึงจะต้องประกอบด้วย
1. มีการรวมตัวกันภายในชุมชน
 2. เป็นการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะหรือร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง
 4. มีอิสระในความคิด การแสดงความคิดเห็น และอิสระในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองหรือกลุ่ม
 5. ใช้ทรัพยากรภายในชุมชนอย่างคุ้มค่า
 6. มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน
 7. มีการเสริมสร้างให้ทุกคนในชุมชนมีความเป็นผู้นำ ทั้งในการนำตนเองและชุมชนได้ต่อไป

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) ได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง โดยสรุปเป็น 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ชุมชน (คนในชุมชน) มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

2. เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตามแผนงานและมีการประเมินผล

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึง ความรัก ความรัก ความห่วงหาอาทร ความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ การเป็นชุมชนที่มีความสงบสุข คนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และคุณธรรม

ทวีศักดิ์ นพเกสร (2542) ได้กล่าวว่า ชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องมีลักษณะของความเป็นประชาสังคมสูง โดยประชาสังคมจะมีส่วนในการถักทอความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน และประชาสังคมที่เข้มแข็งจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ

1. จิตสำนึกประชาสังคม (Civic Consciousness) คือ การสำนึกว่าตนเป็นเจ้าของปัญหาชุมชน และมีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหากับฝ่ายต่างๆ ยอมรับในการรวมตัวและความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยมิตรภาพในการเรียนรู้ร่วมกันหรือแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ให้มีความสำคัญกับศักยภาพของปัจเจกในชุมชน ยอมรับละเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย ของสมาชิกในชุมชนในการร่วมทำงานด้วยกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดสำนึกความเป็นชุมชน

2. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางสื่อสาร หมายถึง โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อให้ผู้มีโอกาสสื่อสารพูดคุยถึงปัญหาร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการพูดที่เป็นทางการหรือไม่ทางการ การให้มีเวทีประชาคม (Civic Forum) ในรูปแบบต่างๆ จึงเป็นที่ที่สร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหามาของชุมชนและสาธารณะ โดยโครงสร้างพื้นฐาน (Civic Infrastructure) นี้ แยกได้หลายระดับพื้นฐานที่สุด คือ การพบปะของผู้คนเป็นครั้งคราว เช่น การพบปะกันกับเพื่อนบ้าน ในวัด การพูดคุยถึงประเด็นสาธารณะต่างๆ ระดับถัดมา คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มงานด้านใดด้านหนึ่งหรือเป็นองค์กร เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ระดับสูงสุด คือ องค์กรร่วม (Umbrella Organization) เป็นที่เชื่อมองค์กรสมาชิกและสมาชิกเข้าหากันเป็นเครือข่ายชุมชน

องค์กรต่างๆ ในประชาสังคมที่เข้มแข็งการพบปะกันในเวทีประชาสังคม ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพูดถึงปัญหาความเป็นอยู่ของชุมชนไม่เพียงในเวทีวงเล็กหากแต่รวมไปถึงเวทีสาธารณะขนาดใหญ่ด้วย

3. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และการตัดสินใจ การตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะจำต้องดำเนินการหลังกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งหมายถึง สิ่งซึ่งประชาชนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดกับคนในชุมชนสาธารณะซึ่งกระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่ประชาชนหรือชุมชนเพียงรับฟังข้อมูลและข้อเสนอแนะเท่านั้น ประชาชนจำต้องพูดคุยถกเถียง แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพราะไม่มีใครประสบการณ์ที่เหมือนกันในเรื่องเดียวกัน ต่างคนต่างมีประสบการณ์และมองสิ่งเดียวกันจากมุมมองและการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน ชุมชนที่มีประชาคมที่เข้มแข็งจึงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. ภาวะการผู้นำ และผู้นำชุมชน ลักษณะเด่นของชุมชนที่มีความเป็นประชาสังคมมีได้อยู่ที่จำนวนและแหล่งที่อยู่ของผู้นำ แต่อยู่ที่วิถีทางที่ผู้นำสัมพันธ์กับคนอื่น ผู้นำต้องสร้างโอกาสให้แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม และริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ผูกขาดความคิด หรือการเป็นเจ้าของปัญหาหรือเจ้าของชุมชน ชุมชนจะเต็มไปด้วยภาวะการผู้นำจากผู้คนที่หลากหลายที่มีความสามารถต่างๆ กัน มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล มองปัญหาชุมชนอย่างเชื่อมโยงพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลความคิดเห็น ผู้นำที่หลากหลายเหล่านี้จะไม่ค่อยแตกต่างจากชาวบ้านคนอื่น คือ ไม่มีชนชั้นผู้นำที่แยกจากผู้ตามและคอยปกป้องฐานะของตนเอง รวมทั้งการควบคุมการกระทำของผู้อื่นอย่างเข้มงวด หากแต่ผู้นำที่ฝึกตัวเองเข้ากับชุมชนอย่างแนบแน่น และร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันและชุมชนที่มีความเข้มแข็งเป็นประชาสังคมมักจะพึ่งพาสถาบันของรัฐเพียงอย่างเดียว ตรงกันข้ามชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง มักจะไม่พึ่งพารัฐ ส่งผลให้รัฐมีภาระรับผิดชอบชุมชนทุกด้านจนไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทุกด้าน นำมาซึ่งความไร้ประสิทธิภาพในที่สุด สำหรับความเป็นประชาสังคมนั้น ความสัมพันธ์แนวระนาบในชุมชนที่ไม่เป็นประชาสังคมพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนหรือความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งหรือแบบอุปถัมภ์ ข้อมูลที่ไหลผ่านช่องทางความสัมพันธ์ในแนวตั้งมักเชื่อถือได้น้อย และความสัมพันธ์ในแนวตั้งยังมีส่วนก่อให้เกิดการปกครองแบบมาเฟียที่ทำให้เศรษฐกิจการเมืองเกิดความล้มเหลว

นอกจากนี้ นภาพกรณ์ หะวานนท์ (2550) ได้เสนอมิติความเข้มแข็งของชุมชนเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. มิติทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ศักยภาพของชุมชนในการจัดการระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้สมาชิกในชุมชนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับระบบการผลิตเพื่อการค้า คือ มีกลไกในการระดมเงินทุนของชุมชนเพื่อเป็นสินเชื่อให้แก่สมาชิกในชุมชน มีการจัดระบบการผลิตสามารถลดต้นทุนการ

ผลิตในเรื่องการใช้เครื่องมือ หรือเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ความสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มีความหลากหลาย

2. มิติทางด้านสังคม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการที่จะจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชนไม่ว่าปัญหานั้น จะเกิดจากสมาชิกภายในชุมชนหรือเกิดจากคนภายนอกชุมชน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงเกาะเกี่ยวที่คนในชุมชนมีต่อกัน และสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนในการสร้างให้สังคมชุมชนดำรงตนได้ (Self – contained) อย่างมั่นคง มีสันติสุข มีความสามัคคี อันเป็นรากฐานของความเข้มแข็งของชุมชน

3. มิติทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีการสืบสารภูมิปัญญาความรู้ชุมชน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพ ภูมิปัญญาและความภูมิใจในชุมชน ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัว จนสามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาได้ในลักษณะต่างๆ กัน

4. มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการจัดระบบดูแลและแบ่งสรรทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนได้

เพราะฉะนั้นแล้ว ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง จะต้องมึลักษณะ ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนเป็นผู้มีจิตสำนึกประชาสังคม โดยตระหนักว่าตนเป็นเจ้าของปัญหาชุมชน และพร้อมที่จะเข้าไปแก้ปัญหาร่วมกัน

2. เป็นชุมชนที่ให้เสรีทางความคิด ประชาชนสามารถคิด และร่วมกันตัดสินใจ โดยไม่มีการบาดหมางใจกัน เพราะใช้มติของความเป็นประชาธิปไตย คือ ใช้เสียงส่วนใหญ่

3. มีผู้นำที่คอยสร้างโอกาสให้แก่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดเวทีประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมกับผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาชุมชน

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคมและมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

1. กิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมกันทุกด้าน หน่วยงาน

ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศจึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ กิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

1.1 การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบและร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิด และวิธีการทำงานของบุคคลภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

1.2 การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและสร้างเครือข่ายชุมชน

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นเป็นแนวคิดที่ต้องการเตรียมความพร้อมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรชุมชนจะเข้มแข็งไม่ได้หากผู้นำในชุมชนและประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการ การจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้และขนาดการพัฒนาวิสัยทัศน์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือการเตรียมคนจึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญในความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชนซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าหากดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้โครงการที่ดำเนินการในชุมชนประสบความสำเร็จสูง โดยผู้นำหรือแกนนำที่ประสบความสำเร็จมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ “รู้จัก รู้กว้าง รู้ไกล” และนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้
2. มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ไขทั้งในระยะสั้นและยาวคิดรอบด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติได้
3. มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้ที่ดี

4. มีความสามารถในการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น
5. เป็นผู้มีความตั้งใจจริง “แสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม”
6. สามารถพูดชักจูงคนอื่นได้ “นำเสนอทางเลือก และชี้วิสัยทัศน์ให้แก่สังคมได้”
7. มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรม และเท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน
8. มีความสามารถในการรับฟังความเห็นของผู้อื่น “ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม”

9. ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน

10. มีอุดมการณ์ เชื้อมั่นและยึดมั่นในหลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรม กำหนดและวางกรอบประเด็นปัญหาโดยชุมชน มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงไปกับการพัฒนาทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาทางเลือกร่วมกัน ย่อมนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แต่การที่จะทำให้ทั้งสองกิจกรรมเป็นไปได้โดยปราศจากความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้น จึงต้องมีการดำเนินการโดยผ่านกระบวนการที่สำคัญคือ 1) กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนี้ 1.1) จะทำอย่างไรให้ครอบครัว ผู้นำชุมชน กลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาของตนเองและพิจารณาปัญหาของผู้อื่นร่วมกันทั้งชุมชน 1.2) ศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้รู้ความหลากหลายในด้านต่างๆ เช่น ความหลากหลายของทรัพยากรบุคคล ศักยภาพลักษณะการทำงานของผู้นำทั้งองค์กรรวมทั้งโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของหมู่บ้าน ชุมชน ศึกษาให้รู้ว่าพื้นที่มีอะไรเด่น มีอะไรดี มีอะไรเก่ง และอะไรที่เป็นความสามารถในการพึ่งตนเองได้ ศึกษาภูมิหลัง ภูมิรู้ ภูมิธรรม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน ศึกษาวิถีชีวิต และโครงสร้างพื้นฐาน และการติดต่อสื่อสาร ศึกษาทุนที่เป็นทั้งเงิน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ อาชีพ และทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา 2) การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม 2.1) พื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ การพบปะของผู้คนเป็นครั้งคราว ซึ่งอาจพบปะในที่เสวนาของชุมชน เพื่อนบ้าน หรือในที่ประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ หรือมีเหตุการณ์ส่งเสริมให้เกิดการพูดคุย 2.2) การรวมกลุ่มสนใจหรือเน้นงานด้านใดด้านหนึ่ง เช่น งานด้านการพัฒนาสุขภาพ เป็นต้น 2.3) โครงสร้างพื้นฐานระดับสูงสุด คือ การมี “องค์กรรวม” หรือ การจัดให้มี “คณะทำงาน” ที่สามารถเชื่อมสมาชิกหรือประชาชนเข้าหากันได้ โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะเหล่านี้จะเป็นช่องทางการสื่อสารสำหรับคนในชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชน โดยการเป็นการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พูดคุยถึงปัญหา ความเป็นอยู่

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมชุมชน “กิจกรรมสาธารณะของชุมชน” เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลายกรณี เช่น กรณีปัญหา กรณีความสนใจ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือ เกิดความสนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของชุมชน ทำให้มีการรวมพลัง มีการสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ ริเริ่มกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ มีการจัดการร่วมกันภายในความสัมพันธ์ในแนวระนาบ เรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน ลักษณะความร่วมมือในการดำเนินการกิจกรรมสาธารณะของชุมชน จึงเป็นลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ (Net – Working) จากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นพหุภาคี

ดังนั้น กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเป็นกระแสเรียกร้องของสังคมให้หันกลับมาพิจารณารากเหง้าของตนเองตั้งแต่ความเป็นจริงของสังคม กระบวนการศึกษาเรียนรู้เพื่อความเป็นไท หันมาสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง (Civic Consciousness) สร้างความรักในชุมชนท้องถิ่น รักในเพื่อนรอบข้างรวมทั้งสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายถักทอเป็นเส้นสายใยแห่งความร่วมมือเพื่อพัฒนาสังคมมีความเป็นชุมชนอิสระหรือองค์กรแบบพลเมืองที่เข้มแข็งมีความหลากหลาย ปราศจากการครอบงำโดยอำนาจรัฐและทุนเป็นองค์กรอาสาสมัครของสังคม เพื่อองค์กรและพลเมืองเข้าร่วมมือกันก็จะเกิดความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาเพื่อให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึงตนเองได้ในที่สุด

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540) ได้วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งมี 7 ประการ ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน หมายถึง สัมพันธภาพทางอำนาจของบุคคลในชุมชนที่เท่าเทียมกัน อำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสของคนทุกคนในชุมชนไม่แตกต่างกัน เงื่อนไขนี้เป็นปัจจัยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง
2. ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การผลิต การบริโภค การสะสมและการกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิ์และอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตที่สนองความต้องการของตนเป็นหลักและเชื่อมโยงกับระบบนิเวศบริการบริโภค เน้นการพออยู่พอกิน ไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่สะสมมาก หากมีการกระจายส่วนเกินสู่ญาติมิตรและสังคมในรูปแบบแบ่งปัน ทำบุญ ชำระภาษี
3. ค่านิยมจากหลักธรรมของศาสนา หรืออุดมการณ์ในการใช้ชีวิต ความเชื่อเรื่องกรรม การเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติในฐานะเป็นจิตวิญญาณเอื้อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ
4. กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นการเรียนรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง

5. กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนเกิดขึ้นได้หลายเงื่อนไข เช่น การประพาดิตนในกรอบของศีลธรรม การเป็นผู้ต่อสู้เพื่อชุมชน หรือเป็นผู้ทรงคุณความรู้ ชุมชนที่มีโครงสร้างสังคมในแนวนอน จะเกิดกลุ่มผู้นำธรรมชาติอย่างหลากหลายตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นและมีการทำงานในรูปการปรึกษาหารือ แสวงหาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

6. ระบบความสัมพันธ์เชิงแน่นแฟ้น สิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งเปรียบเหมือนระบบความมั่นคงและสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดผ่านระบบครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง มีกฎเกณฑ์ แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกัน ชุมชนมีความแน่นแฟ้น จะมีพลังสามารถจัดการปัญหาได้อย่างดี

7. กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสภาพที่พบปะของชุมชนในวิถีชีวิตและกิจกรรมต่างๆ หรือกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้รวดเร็วทันเหตุการณ์

ดังนั้น กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ต้องมีกระบวนการของการมีส่วนร่วมจากประชาชนเสมอ ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ก็เท่ากับว่า เป็นการระดมความคิดจากหลากหลายมุมมองที่มองปัญหาในมิติที่ต่างกันออกไป มาระดมสมอง ระบุปัญหาออกมาเป็นข้อๆ แล้วร่วมกันแก้จนปัญหาหมดสิ้นไปจากชุมชน โดยหลักจะประกอบด้วย 1) ระดมคน ระดมความคิด 2) แฉงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นข้อๆ แล้ววางกรอบการแก้ปัญหา 3) ปฏิบัติการแก้ปัญหาตามกรอบที่วางแผนร่วมกัน 4) ติดตามและประเมินผลของการแก้ไขปัญหาที่ตั้งระบุกันไว้ หากปัญหาที่ต้องการแก้ไขไม่ประสบผลสำเร็จหรือก็คือแก้ไขไม่ได้ ก็จะกลับไปสู่กระบวนการแรก คือ การระดมคน ระดมความคิด เพื่อจะหาข้อบกพร่องในการปฏิบัติการแก้ปัญหาหรือหาช่องโหว่ที่ทำให้ปัญหาไม่ถูกแก้จนนำไปสู่การกำหนดกรอบแผนการปฏิบัติใหม่ เพื่อแก้ปัญหากันต่อไป

กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งดังกล่าว จำเป็นต้องมีการบูรณาการกันระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิม ภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาใหม่ที่เป็นความรู้ ทำความเข้าใจจากภายนอกชุมชนผ่านสื่อบุคคล เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ จนทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป แต่ในภาวะสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในกระแสปัจจุบัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อชุมชนต่อสังคม ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ บ้างก็ทำให้ชุมชนอ่อนแอ สังคมเกิดวิกฤติในด้านต่างๆ ดังนั้นในการพัฒนาหรือการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งนั้น จึงมองถึงวิสัยทัศน์ใหม่การสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ชุมชน เพื่อสร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวมถึงการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลาง

คุณลักษณะนี้เป็นจุดแข็งที่ชุมชนใช้สร้างความเป็นเอกภาพและศักยภาพของตน สามารถพัฒนาและรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

2. กระบวนการสร้างทุนชุมชนหรือทุนสังคม ที่มองครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตรา ทุนสังคม ที่มาจากบุคลากร ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน สถาบันสาธารณะสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น โดยสร้างทุนเหล่านี้ให้หลากหลายรูปแบบและมากขึ้น

3. กระบวนการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา ได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจาก นักวิชาการ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานนอกชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันในชุมชน ทำงานวิจัยเอง เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

4. กระบวนการสร้างความหลากหลายจากปัจจัยที่เป็นคุณต่อการพัฒนา เป็นการเปิดรับเอา ความรู้และความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน โดยเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะเรียนรู้ระหว่างกัน โดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนพัฒนาตนเอง สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความร่วมมือพัฒนาแบบภาคีต่างๆ ที่ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ มีศักยภาพ และมีการประสานวางแผนหรือการทำงาน ในทุกระดับ

5. กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน เป็นการต่อยอดความรู้ในการพัฒนาตนเองและ เครือข่ายอยู่ตลอดเวลา นำไปสู่การยกระดับทุนที่เกิดจากการร่วมทุนกันระหว่างองค์กรในการพัฒนา ด้านต่างๆ

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่จะต้องเรียนรู้ อะไรบ้างที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สิ่งที่ต้องเรียนรู้จึงได้แก่

1. กระบวนการเรียนรู้ชุมชน รู้ถึงความเป็นชุมชนองค์ความรู้ภายในชุมชน
2. กระบวนการสร้างทุนทางสังคม คือ การจะนำเอาทุนทางสังคมที่มีอยู่ภายในชุมชน เช่น ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม มาทำอย่างไรให้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. มีการวิจัยชุมชน เพื่อหาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และสืบให้ได้ต้นสายปลายเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
4. มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะ ความรู้ และมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์ความรู้ ภายในและภายนอกชุมชน แต่ชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยตนเอง
5. มีการสร้างเครือข่าย เพื่อระดมหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนากันเองภายในเครือข่าย ควบคู่กับการพัฒนาตนเองภายในชุมชน

สรุป

จากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้ให้ความหมาย แนวทางการประยุกต์ใช้จนทำให้เกิดมโนภาพแบบจำลองของความเป็นชุมชนที่เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งภายใต้แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาทบทวนตั้งแต่ “ชุมชนเข้มแข็ง” หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนรักและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน รวมไปถึงมีการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งคณะอนุกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายในของคณะกรรมการ นโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ 1) บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ได้ 2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก 3) มีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น ชุมชน 4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ 5) มีการระดมใช้ทรัพยากร ในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ 6) มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ 7) มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 8) มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี 9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

เพื่อให้เกิดภาวะสู่ความเข้มแข็งของชุมชนจึงต้องมีกระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดย กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ต้องเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมจากประชาชนเสมอ ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการระดมความคิดจากหลากหลายมุมมองที่มองปัญหาในมิติที่ต่างกันออกไป มาระดมสมอง ระบุดีปัญหาแล้วร่วมกันแก้จนปัญหาหมดสิ้นไปจากชุมชน โดยมีวิธีการ ได้แก่ ระดมคน ระดมความคิด แฉงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน แล้ววางกรอบการแก้ปัญหา ปฏิบัติการแก้ปัญหาตามกรอบที่วางแผนร่วมกัน ติดตามและประเมินผลของการแก้ปัญหาที่ระบุกันไว้ หากปัญหาที่ต้องการแก้ไม่ประสบผลสำเร็จหรือก็คือแก้ไม่ได้ ก็จะกลับไปสู่กระบวนการแรก คือ การระดมคน ระดมความคิด เพื่อจะหาข้อบกพร่องในการปฏิบัติการแก้ปัญหา หรือหาช่องโหว่ที่ทำให้ปัญหาไม่ถูกแก้จนนำไปสู่การกำหนดกรอบแผนการปฏิบัติใหม่ เพื่อแก้ปัญหา กันต่อไป เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งภายใต้กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งดังกล่าว เป็นการนำแนวคิดนี้เข้าสู่การศึกษางานวิจัยเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการการเป็นหมู่บ้านเข้มแข็ง ภายใต้การประเมินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามแนวคิดดังกล่าวและหลังจากแนวคิดการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนแล้วนั้นการเป็นชุมชนที่ต้องมีลักษณะพึ่งตนเองภายใต้ ทฤษฎีการพึ่งตนเอง นั้นควรมีลักษณะของหมู่บ้านเป็นอย่างไร

ทฤษฎีการพึ่งตนเอง

ในการพัฒนาชุมชนที่มีจุดหมายเพื่อปลดปล่อยพันธนาการต่างๆ ที่คนกลุ่มคน หรือชุมชนยึดติดอยู่ แต่ให้มองย้อนดูตนเอง ดูภายในกลุ่ม ภายในชุมชนว่ามีศักยภาพหรือพลังความสามารถที่แฝงอยู่ แล้วดึงพลังอันซ่อนเร้นเหล่านั้นออกมาจัดการแก้ปัญหา หากจะย้อนอดีตไปเราจะพบว่าแนวทางการพัฒนาที่ผ่านมามีการครอบงำด้วยอุดมการณ์แห่งการพัฒนาสมัยใหม่ที่กระตุ้นให้เกิดกิเลส ความโลภ และวัฒนธรรมแห่งความกลัว ซึ่งส่งผลให้มนุษย์ สังคมและธรรมชาติที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ต้องแยกออกเป็นส่วนตัว และทำงานไม่ประสานกันทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย และหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้มนุษย์และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ก็คือ การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนพึ่งตนเอง กล่าวได้ว่า “การพึ่งตนเอง” หมายถึง การกำหนดอนาคตของชุมชนที่วางอยู่บนความคิดและทิศทางของการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้โดยเน้นการปลดปล่อยตนเองที่ยึดหลักการงานพัฒนาต่างๆ ที่ชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ผู้เลือกสรร ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติ แลผู้รับผลจากการปฏิบัติต่างๆ ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่มีพื้นฐานจากระบบคิดเดิมของชุมชนหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน กับวิถีชีวิตและระบบการจัดการสังคมแนวใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดพื้นฐานของพึ่งตนเอง

แนวคิดพื้นฐานของการพึ่งตนเองเป็นแนวทางการจัดการที่เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มองเห็นคุณค่าของคนและสรรพสิ่งอย่างเป็นระบบ เป็นการพัฒนาแบบรอบด้านครบถ้วนเป็นธรรมชาติ สมอภาค ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เน้นการพัฒนาแบบองค์รวม คือ ต้องมีความเป็นองค์รวมของสรรพสิ่งเป็นพื้นฐาน โดยไม่แยกว่าเป็นมนุษย์ ธรรมชาติ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีความเด่นชัดเฉพาะด้าน เฉพาะเรื่องเป็นแนวทางเลือก
2. เน้นการพัฒนาที่ยึดระบบคุณค่า คือ ต้องมองเห็นคุณค่าของคนและสรรพสิ่งไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชุมชน ระบบเทคโนโลยีต่างๆ ควบคู่ไปกับการมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เน้นการบริหารพัฒนาที่มีคนเป็นแกนกลางในการพัฒนา
3. เน้นการพัฒนาแบบครบถ้วนรอบด้าน คือ ต้องเป็นการพัฒนาแบบครบถ้วนนั้นก็คือ ต้องให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาในทุกด้านและพร้อมที่จะพัฒนาไปด้วยกัน โดยมีเป้าหมายใหม่คือการสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันที่มีความเป็นชุมชนเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา
4. เน้นการพัฒนาแบบกระจาย คือ ต้องเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่ความก้าวหน้าของทุกภาคส่วนของชุมชน ไม่ใช่เป็นระบบการพัฒนาที่ให้โอกาสแก่ผู้เหนือกว่าทางด้าน การเข้าถึงทรัพยากร เศรษฐกิจและการเมือง อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างไม่เป็นธรรม

ดังนั้น หากกล่าวโดยง่าย แนวคิดพื้นฐานของการพึ่งตนเอง นั่นก็คือ การใช้ปรัชญาของการยืนด้วยลำแข้งของตนเอง ด้วยทรัพยากรภายในชุมชน ไม่ว่าจะป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรคน หรือแม้แต่ทรัพยากรทุนทางสังคม ที่มีการจัดการอย่างเหมาะสม รู้ค่า รวมทั้งวางแผนและแก้ปัญหาชุมชนด้วยกันเองภายในชุมชนเป็นสำคัญ

ความหมายของการพึ่งตนเอง

ได้มีผู้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองไว้มากมาย ดังนี้

วัชร อธิธาวัชกุล (2553) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเองไว้เป็นนัยต่างๆ ดังนี้

1. เป็นความสามารถที่เป็นตัวของตัวเองในทางความคิด โดยมีทัศนคติการมองปัญหาต่างๆ มีการตัดสินใจด้วยตนเอง
2. เป็นการตัดสินใจดำเนินการโดยสถาบันของชุมชน หรือองค์กรชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชนทั้งในด้านการแก้ปัญหาและในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน
3. เป็นการพึ่งตนเองที่ไม่นำไปสู่การพึ่งพา เป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างรู้เท่าทัน
4. กรอบการมองจะต้องไม่มุ่งการแข่งขันกันหรือไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่า แต่เป็นการก้าวสู่ความเป็นไทต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และคณะ (2549) ได้ให้ความหมายว่า การพึ่งตนเอง (self-reliance) หมายถึง การที่ตนเองและชุมชนสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งมีความหมายตรงข้ามกับการพึ่งผู้อื่น การพึ่งผู้อื่น คือ ความสัมพันธ์ที่ฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบและเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งฝ่ายที่ถูกครอบงำจะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถยืนบนขาของตนได้

แม้จะมีผู้ให้นิยามของคำว่า “พึ่งตนเอง” ไว้มากมาย แต่ก็หนีไม่พ้นกันมากนัก นั่นก็คือ การจัดการชุมชนด้วยตัวชุมชนเอง ไม่ว่าจะในมิติของการร่วมกันแก้ปัญหาการระดมความคิดเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การดำเนินกิจกรรมสานสัมพันธ์ภายในชุมชน ฯลฯ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการจัดการชุมชน โดยชุมชนเอง โดยยึดหลักของการทำเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน

องค์ประกอบของการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองได้นั้นจำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นว่า ตนย่อมช่วยตนเองได้ก่อน ในการที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ตนเองย่อมช่วยตนเองได้นั้น มีกระบวนการ (Process) ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ คือ

1. ความรู้สึกของการรวมกันเป็นกลุ่มของคนที่มีความสนใจร่วมกันอย่างครบถ้วน (Sense of Solidarity)

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Values) โดยเน้นในเรื่องของการปลูกฝังให้คนในชุมชนมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและใช้มติของที่ประชุมตัดสิน โดยไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวของใครเข้าไปแทรกในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของกลุ่มคนในชุมชน

3. สปิริตในการทำงานร่วมกัน (Spirit of Cooperation) คือ จะต้องมีการร่วมกันตกลงเกี่ยวกับกิจกรรมร่วม (Joint Activity) และกระทำร่วมกันโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และร่วมช่วยเหลือกัน

4. สปิริตในการทำงานกลุ่ม (Collective Spirit) โดยสร้างให้เกิดสปิริตที่จะมองและให้ความสำคัญต่อความสนใจร่วมของกลุ่ม ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความพยายามร่วมกัน ในอันที่จะดำเนินการให้บรรลุผลของความสนใจนั้น

5. สปิริตในการสร้างสรรค์ (Creative Spirit) คือ ปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่ม มีการแสวงหาทรัพยากรใหม่ๆ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสม การบริหารและจัดการรูปแบบขององค์กรใหม่ๆ มีประสบการณ์ใหม่ๆ และใช้สิ่งเหล่านี้แก้ปัญหาของชุมชน ไม่ใช่หนีปัญหาหรือละเลยปัญหาที่เกิดขึ้น

6. สปิริตของการร่วมกันสร้างความเชื่อถือว่าช่วยตนเองได้ โดยมีการรวบรวมทรัพยากรของกลุ่มหรือชุมชนทั้งทางกายภาพหรือทางวัตถุนวกับทางจิตใจกระทำให้บังเกิดผลมากที่สุด และมองทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมีความสำคัญเป็นอันดับรองหรือเป็นเพียงตัวประกอบเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม โดยสรุปการกำหนดกรอบความคิดว่าชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จะต้องประกอบด้วยการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ

1. ด้านเทคโนโลยี (Technology) มีลักษณะเหมาะสมในสภาพชนบท ซึ่งอาจรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน และเทคโนโลยีใหม่ ที่มีความทันสมัยหากแต่ควบคุมได้และควรเป็นเทคโนโลยีผ่านการวิจัย และพัฒนาภายในประเทศ

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic) อยู่ในลักษณะที่สามารถสร้างภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างความต้องการและขีดความสามารถการสนองความต้องการเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีพัฒนาการต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับภายนอก มีความสามารถในการออมและการลงทุน สามารถรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและการตลาด ตลอดจนมีการวางแผนสำหรับอนาคต

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Resource) ควรมีอย่างอุดมสมบูรณ์ หรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณภาพของระบบนิเวศน์ และอยู่ในสภาพที่สามารถฟื้นฟูได้

4. ด้านจิตใจ (Mental) คนในชุมชนควรมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนา มีความรู้ และความสามารถในการประยุกต์ มีคุณภาพ ลดละอบายมุข และมีความขยันหมั่นเพียร

5. ด้านสังคมวัฒนธรรม (Social) ชุมชนมีภาวะผู้นำดี การมีส่วนร่วมสูง มีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม มีองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลกภายนอก

การพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้านนี้ จะต้องมีการสร้างขีดความสามารถของชุมชน 3 ประการ คือ

1. การสร้างความสมดุลของสาระการพึ่งตนเอง (Balance) เป็นความสอดคล้องความกลมกลืนระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจและสังคมวัฒนธรรม

2. การสร้างความสามารถในการจัดการ (Ability) เป็นการวิเคราะห์การวางแผนและการจัดระบบชุมชน โดยเฉพาะเรื่องสาระพึ่งตนเอง ทั้งนี้ชุมชนอาจขอความช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อขอความคิดเห็นและการสนับสนุน

3. การสร้างเครือข่ายการทำงาน (Net – working) เป็นความสัมพันธ์ของชุมชน และองค์กรเครือข่ายให้ชุมชนมีพลังในการจัดการชุมชนเพื่อความสมดุลของการพึ่งตนเองในการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองนั้น ต้องมีจุดเน้นที่สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และมีความเข้มแข็งแกร่งพอที่จะต่อสู้กับแรงกดดันที่มาจากภายนอกชุมชนได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2530) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองในระดับภายในและภายนอกชุมชนว่า ความสามารถในการดำรงตนอยู่อย่างอิสระ มั่นคงสมบูรณ์ ทั้งระดับปัจเจกชนและระดับชุมชน และได้กล่าวถึงแบบจำลองการพึ่งตนเองว่า จะต้องพึ่งตนเองได้ใน 5 ประการ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม ดังนี้

เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง การมีปริมาณ และคุณภาพของเทคโนโลยีและสังคม และมีความสามารถที่จะใช้และธำรงไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีเพื่อการผลิตและการรับข้อมูลข่าวสาร

เศรษฐกิจ (Economic) หมายถึง ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่สมบูรณ์พอเพียงพอต่อการเลี้ยงตนเองและครอบครัว

ทรัพยากรธรรมชาติ (Resource) หมายถึง ชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่พอเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์และมีความยั่งยืน

จิตใจ (Mental) หมายถึง จิตใจที่กล้าแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการดำรงชีวิตและไม่ล้มเหลวในอบายมุข

สังคม (Social) หมายถึง สมาชิกในชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรัก ความเอื้ออาทรแก่กัน และมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นกัน

มองในเชิงทฤษฎี จึงกล่าวได้ว่า การพึ่งตนเองที่ประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการนั้น เป็นการพึ่งตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่การพึ่งตนเองนี้ประกอบขึ้นมาด้วยการพึ่งตนเองบางส่วน (Partial Self – Reliance) คือ การพึ่งตนเองทางจิตใจ หรือการพึ่งตนเองของบุคคลแต่ละคน การพึ่งตนเองทางสังคม และวัฒนธรรม หรือการพึ่งตนเองของกลุ่มคน การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี และการพึ่งตนเองทางสภาพแวดล้อม การพึ่งตนเองด้านใดด้านหนึ่งอย่างสมบูรณ์นั้น

จะต้องอาศัยปัจจัยอีก 4 ประการ นั่นคือ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของสังคมไทย จะต้องอาศัยการพึ่งตนเองทางจิตใจ สังคมวัฒนธรรมเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติด้วย เพื่อช่วยให้เป็นรูปธรรมขึ้น

ส่วน ประเวศ วะสี (2531) ได้เสนอถึงองค์ประกอบการพึ่งตนเองที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. จิตใจที่เป็นธรรม หมายถึง จิตใจที่มีธรรมะ มีความขยันหมั่นเพียร ไม่กลัวลำบาก ไม่โลภมาก มีสันโดษธรรม ไม่จ่ายฟุ่มเฟือย จะกำหนดแบบแผนการผลิตและทำให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ

2. แบบแผนการผลิต หมายถึง กำหนดแบบแผนการผลิต ให้เป็นรูปแบบการผลิตเพื่อกินเอง ใช้เอง ทำให้ต้องทำหลายอย่างเป็นเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้มีกินมีใช้ครบและธรรมชาติแวดล้อมมีความสมดุล

3. ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม หมายถึง ความสมดุลที่เกิดขึ้น เพราะแบบแผนการผลิตที่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อมและขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์ที่ไม่โลภมาก และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

4. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง เป็นระบบการผลิตแบบใช้เองกินเอง มีความสมดุลกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีพฤติกรรมที่ไม่ฟุ่มเฟือย ทำให้เศรษฐกิจสมดุล พอกินพอใช้ไม่ขาดทุนไม่เป็นหนี้ จึงมีชีวิตที่สงบสุข มีเวลา และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5. ชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม หมายถึง ระบบชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว มีอาหารการกินที่เหลือเฟือ มีเวลาที่จะช่วยเหลือกันสังสรรค์กัน และเกิดการผลิตทางวัฒนธรรมของชุมชนขึ้น คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวัดเป็นสถาบันของชุมชนที่ช่วยเหลือพัฒนาจิตใจ เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ทางสาธารณสุข เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2529) ได้เสนอเงื่อนไขในการพัฒนาโดยมุ่งการพึ่งตนเอง 6 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นรูปแบบกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านจะต้องอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่

2. ต้องมีจิตสำนึก มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐานคือ การพึ่งตนเอง ขึ้นอยู่กับจิตใจ ความสมัครใจที่จะทำอย่างนั้น (กิจกรรมพัฒนา) ของผู้คน (ชาวบ้าน)

3. จิตสำนึกจะต้องผลิตซ้ำขึ้นมาอีกได้ คือ ต้องสร้างขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง

4. ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบสหสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในหน่วยย่อย คือ ในหมู่บ้าน และหมู่บ้านเหล่านี้ สามารถที่จะรวมกันเป็นสหพันธ์ กล่าวคือ ต้องพัฒนาให้เป็นเขต เขตควรมียุ้งฉาง โรงเรียน โรงเรียน และศูนย์วัฒนธรรม สามารถต่อรองกับสถาบัน

ภายนอกได้ เช่น พ่อค้าและรัฐ ได้อย่างมีพลัง น่าจะให้ความสำคัญกับงานนี้ด้วย เพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายหมู่บ้าน

5. การประสานวัฒนธรรม น่าจะส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานวัฒนธรรมของตนเองหรือกิจกรรมของตัวกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมด้วย

6. ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ น่าจะเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมด้วย

จะเห็นได้ว่าการพึ่งตนเองนั้นมียอดประกอบมากมายหลายประการด้วยกัน ซึ่ง ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2548) ได้นำเสนอองค์ประกอบการพึ่งตนเองของชุมชนที่แตกต่างออกไป เพราะได้นำพื้นฐานของการกำหนดให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทำให้มียอดประกอบที่สำคัญสำหรับชุมชนพึ่งตนเองดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนในอดีตมีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองสูง เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีป่าไม้ มีแหล่งน้ำ มีปัจจัยในการผลิตเลี้ยงตัวเองได้อย่างมั่นคงหลายพื้นที่ เป็นอยู่อาศัยน้ำ เป็นดินแดนท้องทุ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ เช่น อุทอง สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบูรณ์ และเพชรบุรี

2. ทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ ชุมชนจำเป็นต้องมีทุนทางสังคม หมายถึง ระบบสังคมชนบทธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมที่เกื้อกูลกับการดำรงอยู่ร่วมกัน ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือเอื้ออาทร และสมาชิกทุกคนมีจิตสำนึก มีอุดมการณ์ร่วมของชุมชน มีความผูกพันในการสรสร้างความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมั่นคง

3. ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ต้องมีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ของชุมชนตลอดจนการมีภูมิปัญญาในการคิด วางแผน กำหนดเป้าหมายของตนเอง องค์ความรู้เพื่อการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยชุมชนเอง การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนเป็นนวัตกรรมของชุมชน รวมถึงองค์ความรู้ในการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัยและมั่นคงในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ชุมชนจำเป็นต้องมีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการจัดการความสัมพันธ์ภายในชุมชนและการจัดการความร่วมมือกับภายนอกชุมชน

4. ระบบการจัดการ ต้องประกอบด้วยปรัชญา คุณค่าและวัฒนธรรมชุมชน เมืองครชุมชน และการจัดการซึ่งจะช่วยในการประสานความร่วมมือ หากเรามองชุมชนเป็นองค์กร ชุมชนเปรียบเหมือนองค์กรที่มีชีวิตซึ่งประกอบด้วย ระบบคุณค่า มีชนบทธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีปรัชญา คุณค่าที่สมาชิกยึดถือเป็นบรรทัดฐานและใช้ปฏิบัติร่วมกัน และถ้าเราพิจารณาถึงแนวคิดเรื่องผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ชุมชนเป็นที่รวมของวิถีชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้

ปฏิบัติ (Actors) ที่หลากหลายทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสถาบัน การมีระบบการจัดการจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

5. การสนับสนุนจากภายนอก มีหลายชุมชนขาดศักยภาพหรือทำให้สูญเสียศักยภาพ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งอาจเป็นทุนทางเศรษฐกิจ เทคนิควิชาการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองมีระดับสูงขึ้น

6. เงื่อนไขปัจจัยที่เอื้อต่อการพึ่งตนเองในสถานการณ์ที่โลกขับเคลื่อนไปในกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมในยุคทุนนิยม การเปิดเสรีทางการค้า และการสื่อสารโทรคมนาคม นับเป็นกระแสที่ทำให้ชุมชนต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ทั้งนี้ชุมชนจะอยู่รอดได้และมีแบบแผนพึ่งตนเองได้นั้นต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

6.1 การปรับวิถีคิดของสมาชิกในชุมชน และปรับวิถีชีวิตใหม่โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตอยู่บนทางสายกลาง เรียบง่าย มีความเพียร อยู่อย่างเกื้อกูลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้เท่าทันตนเองสามารถก้าวข้ามวัตถุนิยมและบริโภคนิยม จะทำให้สามารถปรับตัวดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ได้

6.2 ปรับความคิด ปรับจิตสำนึกการเป็นผู้ให้ ผู้สนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างยิ่ง อาศัยปณิธาน ความมุ่งมั่นและวิสัยทัศน์ของผู้นำ

6.3 จำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมใหม่ ซึ่งหมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนด้วยตนเองเป็นการจัดระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอกให้ตั้งอยู่บนฐานสำนึกใหม่ร่วมกัน ให้อยู่กันอย่างเห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทร เสียสละ แบ่งปัน

ดังนั้น องค์ประกอบของการพึ่งตนเอง อันดับแรกก่อนไปสู่กระบวนการของการประกอบอาชีพพึ่งตนเอง คนภายในชุมชนต้องมีความเชื่อก่อน เชื่อว่าตนพึ่งตนเองได้ แล้วจึงจะนำไปสู่องค์ประกอบของการที่จะพึ่งตนเองได้ ดังนี้

1. มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความตั้งใจในการทำงานร่วมกัน
2. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน
3. แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ และคอยช่วยเหลือกัน
4. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดหาสิ่งใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ ที่จะมาทดแทนกระบวนการที่ทำให้

สิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากร

ซึ่งเป็น 4 ข้อหลัก ภายใต้อำนาจเชื่อว่า ตนพึ่งตนเองได้ อันจะนำไปสู่การเป็นชุมชนพึ่งตนเองและชุมชนเข้มแข็งในเวลาต่อไป

สรุป

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นแนวทางและการประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตในระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้าน ระดับประเทศ แสดงให้เห็นถึงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้แนวคิดการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ภายหลังเกิดการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจึงต้องมีการพึ่งตนเองของชุมชนเกิดขึ้นตามมาตามแนวคิดทางวิชาการ ดังนั้นแนวคิด “พึ่งตนเอง” หมายถึง การจัดการชุมชนด้วยตัวชุมชนเอง ไม่ว่าจะในมิติของการร่วมกันแก้ปัญหาการระดมความคิดเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การดำเนินกิจกรรมสามัคคีภายในชุมชนโดยชุมชนเอง โดยยึดหลักของการทำเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน การพึ่งตนเองได้นั้นจำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นว่า ตนย่อมช่วยตนเองได้ก่อน ในการทำงานที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ตนเองช่วยตนเองได้มีกระบวนการ (Process) ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ คือ ความรู้สึกของการรวมกันเป็นกลุ่มของคนที่มีความสนใจร่วมกันอย่างครบถ้วน (Sense of Solidarity) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Values) โดยเน้นในเรื่องของการปลูกฝังให้คนในชุมชนมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและใช้มติของที่ประชุมตัดสิน โดยไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวของใครเข้าไปแทรกในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของกลุ่มคนในชุมชน สปีริตในการทำงานร่วมกัน (Spirit of Cooperation) คือ จะต้องมีการร่วมกันตกลงเกี่ยวกับกิจกรรมร่วม (Joint Activity) และกระทำร่วมกันโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและร่วมช่วยเหลือกัน สปีริตในการทำงานกลุ่ม (Collective Spirit) โดยสร้างให้เกิดสปีริตที่จะมองและให้ความสำคัญต่อความสนใจร่วมของกลุ่ม ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความพยายามร่วมกัน ในอันที่จะดำเนินการให้บรรลุผลของความสนใจนั้น สปีริตในการสร้างสรรค์ (Creative Spirit) คือ ปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่ม มีการแสวงหาทรัพยากรใหม่ๆ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสม การบริหารและจัดการรูปแบบองค์กรใหม่ๆ มีประสบการณ์ใหม่ๆ และใช้สิ่งเหล่านี้แก้ปัญหาของชุมชน ไม่ใช่หนีปัญหาหรือละเลยปัญหาที่เกิดขึ้น สปีริตของการร่วมกันสร้างความเชื่อถือว่าช่วยตนเองได้ โดยมีการรวบรวมทรัพยากรของกลุ่มหรือชุมชนทั้งทางกายภาพหรือทางวัตถุดิบกับทางจิตใจ กระทำให้บังเกิดผลมากที่สุด และมองทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมีความสำคัญเป็นอันดับรองหรือเป็นเพียงตัวประกอบเท่านั้น อย่างไรก็ตาม โดยสรุปการกำหนดกรอบความคิดว่าชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จะต้องประกอบด้วย การพึ่งตนเองในด้าน เทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Resource) ด้านจิตใจ (Mental) คนในชุมชนควรมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนา มีความรู้ และความสามารถในการประยุกต์ มีคุณภาพ ลดละอบายมุข และมีความขยันหมั่นเพียร ด้านสังคมวัฒนธรรม (Social) ชุมชนมีภาวะผู้นำดี การมีส่วนร่วมสูง มีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม มีองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลกภายนอก แนวคิดนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำตัวชี้วัดในการทำแบบประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยพื้นฐานของแนวคิดดังกล่าวจะทำให้เห็นสภาพของการพึ่งตนเองของ

ชุมชนว่าภายในชุมชนนั้นมีการพึ่งตนเอง และพึ่งพิง จากภายในและภายนอกอย่างไรมีระบบการจัดการตลอดจนการของชุมชนในการดำรงอยู่ของหมู่บ้านตนเองในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างไร การเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างไรซึ่งในการมีส่วนร่วมตามหลักวิชาการตามทฤษฎีที่ได้มีนักวิชาการได้อธิบายรายละเอียดนั้นเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเช่นนี้ได้อย่างไร

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดทางตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้น ความเชื่อเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ความเป็นปัจเจก” (Individualism) ที่มีความสามารถ ศักยภาพในการคิดเองในรูปของการแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชนที่สังกัดปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่า พวกเขาจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกันของคน ภายใต้งกติกากที่ร่วมกันกำหนด (จามะรี เชียงทอง, 2549)

ในขณะที่สังคมไทย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (A Theory of Participation) เป็นแนวคิดที่สำคัญ ในการพัฒนาชนบทที่ปรากฏในสังคมไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 และปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) เป็นต้นมา และมีการให้ความหมายไว้หลากหลายในแต่ละช่วงเวลา เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้บรรจุการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่สนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเองได้ และสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) เน้นให้ชาวบ้านมีส่วนในการพัฒนาสังคมสมัยใหม่และระบบตลาดอย่างแนบแน่น แต่ความหมายดังกล่าวต้องมาชะงักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2541 – 2545)

เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมถูกเปลี่ยนนับเป็นเรื่องของการกระจายอำนาจการปกครอง มีการตั้งเอาองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาคสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาภายใต้กรอบเศรษฐกิจพอเพียง และยังคงนัยยะของความหมายเช่นนี้จนถึงปัจจุบัน (Rigg, Jonathan)

สำหรับการมีส่วนร่วม (Participation) ได้ถูกนิยามความหมายแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการรับรู้และการให้คุณค่าแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยความหมายของผู้ให้นิยามไว้ แบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงกระบวนการ (Process)

Cohen and Uphoff ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการ อาจจะเป็นการตัดสินใจในช่วงระยะเวลาเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือการตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

1.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการโดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงแจ้ง และ การสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในทุกๆ ด้าน

1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นกระบวนการส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่การเข้าร่วมเพื่อหวังสิ่งตอบแทน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ด้วย การมีส่วนร่วมมี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปได้รับอำนาจที่จะคิดทำมากขึ้น ไม่ว่าจะในเรื่องการเมือง หรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆ

2. การมีส่วนร่วม เป็นการร่วมกันอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน และมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง (Active) ไม่ใช่การมีส่วนร่วมอย่างเฉื่อยชา (Passive)

3. การมีส่วนร่วม จะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการไปจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องของผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น

นเรศ สงเคราะห์ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผลตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

เสนห์ จามริก ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหา 2) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหา 3) การ

มีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4) การร่วมมือในการดำเนินงานตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. ร่วมกันทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบ วิธีการพัฒนาเพื่อแก้และลดปัญหาชุมชน เพื่อสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย วางแผนโครงการ กิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย และ
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

2. ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ (Decision Maker)

Wertheim กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ ในระดับต่างๆ ทั้งด้านการบริหาร การเมือง เพื่อที่จะกำหนดความต้องการของตนเองในชุมชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Research Institute for Social Development) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นความพยายามของประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางด้านการบริหารจัดการด้วยวิธีต่างๆ เพื่อที่จะกำหนดความต้องการในชุมชนของตนเอง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการจัดการและควบคุมทรัพยากรและสถาบันในสังคม

Lisk ได้อธิบายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดำเนินการตัดสินใจทุกระดับ ทุกรูปแบบในแต่ละกิจกรรม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการวางแผนซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการทำงาน กำหนด

แนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร การประเมินผลของแผนงานแต่ละโครงการที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ปารีชาติ วลัยเสถียร เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมตามความหมายกว้างๆ ว่า การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรตลอดจนการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ และสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญาและความสามารถในการระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

เสรี พงษ์พิศ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมความหมายสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการชุมชน คน ทูนของชุมชน

ทศพล กฤตยพิสิฐ ได้กล่าวไว้ว่า ปัจเจกบุคคล กลุ่ม และชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามความประสงค์ของตนจนมาสู่การตัดสินใจกระทำกร เพื่อให้บรรลุถึงความประสงค์นั้นๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้และสติปัญญาอีกด้านหนึ่ง

3. ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders)

อรพินทร์ สฟโชคชัย สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในชุมชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการพัฒนาของภาครัฐ หรือหมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนาของรัฐหรือกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ประชาชนยินดีมาร่วม ซึ่งเป็นการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรงซึ่งเป็นความหมายของการมีส่วนร่วมเชิงพัฒนาชุมชน

ธวัช เบญจาทิกุล นิยามความหมายการมีส่วนร่วมว่าเป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบดังนี้ (1) มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา (2) ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงานหรือทรัพยากร บางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

ตะติยา กาฬสุวรรณ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับ เพราะประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

4. ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติอื่นๆ

ถวิลวดี บุรีกุล ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ในหลายมิติ ที่เห็นน่าสนใจมีดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่า จะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างเข้มแข็งในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ เพื่อการระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่าบุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่ม และได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความคิดริเริ่มนั้น

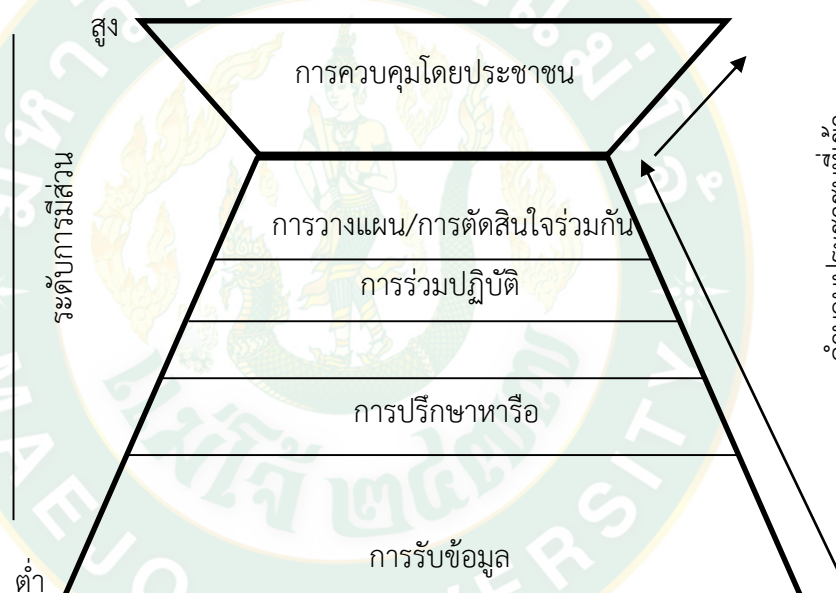
7. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามเพื่อเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และกลุ่มความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการไม่ถูกควบคุมโดยระเบียบต่างๆ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการกระทำโดยไม่มีการบังคับให้ต้องทำ หรือไม่ทำ แต่เป็นความสมัครใจที่จะร่วมกันทำ อันเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด การศึกษา การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมทำกิจกรรม การปฏิบัติตามแผนที่เป็นมติของชุมชน หรือแม้แต่การควบคุมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการ รวมไปถึงการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมชุมชน

ระดับการมีส่วนร่วม

มีผู้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ได้แบ่งระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วมกล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชากรที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใดจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือ ระดับการควบคุมโดยประชาชน ดังภาพ

ภาพที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วม

ที่มา: ถวิลวดี บุรีกุล (2548)

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

2. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการสำรวจความคิดเห็นและการบรรยายให้ความรู้โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

3. ระดับการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่างๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินการและการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการร่วมตรวจสอบ ติดตามประเมินผล เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

ส่วน ปรีดี โชติช่วง และคณะ ได้มองการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งจากระดับน้อยไปหามาก ดังนี้

1. ระดับที่ 1 ถูกบังคับให้เข้าร่วม มองว่าการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย

2. ระดับที่ 2 ถูกหลอกให้เข้าร่วม ลักษณะเช่นนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง

3. ระดับที่ 3 ถูกชักชวนให้เข้าร่วม การมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ ส่วนมากเป็นโครงสร้างที่ทางราชการคิดขึ้นเองเรียบร้อย แล้วพยายามชักจูงประชาชนให้ร่วมมือในทุกรูปแบบ โดยอาศัยระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ว่าเป็นโครงการที่ดี ขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

4. ระดับที่ 4 สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ ลักษณะการมีส่วนร่วมในชนิดนี้ จะปรากฏว่าปัญหา ความต้องการและเสียงเรียกร้องของประชาชนจะได้รับการเอาใจใส่ขึ้นบ้าง กล่าวคือ ผู้ที่วางโครงการต้องสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนด้วยการเรียกประชุม สอบถามสัมภาษณ์ แต่การ

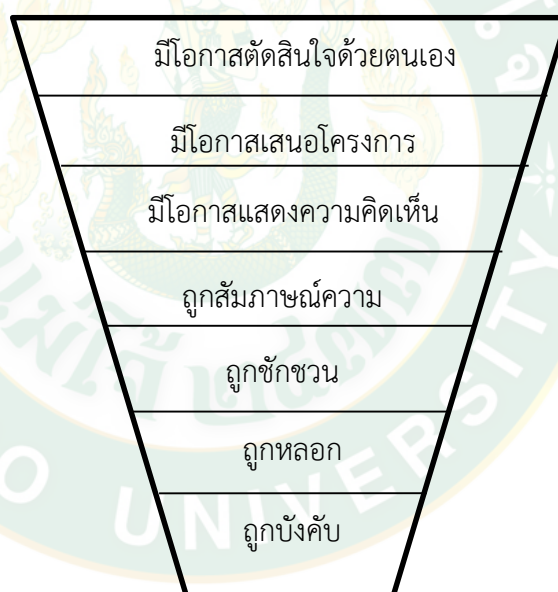
ตัดสินใจว่าปัญหาของชาวบ้านคืออะไร ควรแก้ไขด้วยวิธีใด จะวางแผนและปฏิบัติตามแผนอย่างไร ยังคงเป็นเรื่องของทางราชการเป็นผู้ตัดสินใจ

5. ระดับที่ 5 มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ในระดับนี้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการวางโครงการและดำเนินการตามโครงการ แต่การตัดสินใจยังเป็นส่วนราชการอยู่

6. ระดับที่ 6 โอกาสเสนอโครงการ ในระดับนี้ทางราชการกับประชาชนจะมีปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนมีโอกาสในการตัดสินใจว่าปัญหาของตนเองคืออะไร จะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดที่ดี

7. ระดับที่ 7 มีโอกาสในการตัดสินใจ ซึ่งในระดับนี้ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลโครงการ

ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของปรีดี โชติช่วง และคณะ 2536 สามารถสรุปลักษณะและยังใช้ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวมาแล้วจัดแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา: ปรีดี โชติช่วง และคณะ

ดังนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนจากตัวผู้นำองค์กรชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมกันอยู่หลายระดับ ไล่จากน้อยไปมาก ก็ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล การเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการร่วมกันวางแผนและตัดสินใจ รวมไปถึงระดับปฏิบัติการ และร่วมตรวจสอบ โดยในทางปฏิบัติจริง ประชาชนในชุมชนมักจะไม่ค่อยมีโอกาสในการร่วมตัดสินใจ ปฏิบัติการ

หรือแม้แต่ตรวจสอบมากนัก แม้จะมีระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญรองรับในการกระทำก็ตาม แต่ด้วยอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นที่มีพลังกว่า ทำให้ขีดขวางให้ประชาชนไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ แต่ปัจจุบันประชาชนก็ไม่ได้สนใจที่จะทำแค่การร่วมตัดสินใจปฏิบัติกร หรือตรวจสอบแล้วเท่านั้น แต่กลับไปให้ความสำคัญกับระดับของการควบคุมโดยประชาชนมากกว่า ทำได้โดยการลงประชามติ ใช้มติประชาชนถอดถอนผู้นำชุมชนหรือแม้แต่ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันมีพระราชบัญญัติรองรับการกระทำ

วิธีการมีส่วนร่วม

วิธีการมีส่วนร่วมเป็นเทคนิควิธีการที่จะส่งเสริม หรือ สนับสนุนรวมทั้งการเปิดช่องโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำเป็นต้องเปิดพื้นที่และมีเทคนิควิธีการในการเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน ซึ่งมีลักษณะสำคัญหลายวิธีดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การเปิดช่องทางและเทคนิควิธีการใช้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ อปท. ที่ผ่านทางจดหมายข่าว เอกสาร ข้อเท็จจริง รายงานการศึกษา การจัดทำวีดิทัศน์ ฯลฯ และที่สำคัญควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น

ประการที่ 2 การเปิดเวทีการรับฟังความคิดเห็นและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถือเป็นเทคนิคและวิธีการมีส่วนร่วมที่มีความประสงค์ เพื่อการรับฟัง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ รวมทั้งเป็นเวทีในการตัดสินใจ โดยมีเทคนิคและวิธีการ เช่น การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีสาธารณะ การเปิดเวทีประชาวิจารณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ประการที่ 3 เทคนิคและวิธีการในการรณรงค์ส่งเสริม ให้รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สภาชุมชน คณะกรรมการ และสมาคม รวมทั้งการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสาเพื่องานท้องถิ่น อาทิ ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคลังสมองท้องถิ่น สภาเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมทั้งอาสาสมัครต่างๆ เป็นต้น

โควิทย์ พวงงาม ได้เสนอช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา 5 ปี และแผนพัฒนาประจำปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดการจัดทำแผนพัฒนา โดยการร่วมเสนอปัญหาความต้องการ และการร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนา ในรูปแบบของการทำประชาคม ที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาในภาพรวม ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยพัสดุ พ.ศ. 2537 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งผู้แทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโปร่งใสและเป็นธรรม

3. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้ง และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาด้วย

4. การให้ประชาชนมีสิทธิเสนอข้อบัญญัติ เพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบังคับตำบลตาม พรบ. ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542

5. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสียตาม พรบ. ว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

ดังนั้น วิธีการมีส่วนร่วมจะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

1. เปิดช่องทางให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากท้องถิ่น มีช่องให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น
2. เปิดเวทีรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีทางความสนใจ มีการร่วมกันตามความสนใจ ไม่ว่าจะให้รูปแบบของชมรม สมาคม ฯลฯ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทำอะไรร่วมกันภายใต้ความสนใจเดียวกัน

สรุป

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมเป็นทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการ การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา หาทางออกและการวางเป้าหมายร่วมกันดังนั้นจะต้องมีการทำความเข้าใจในความหมายของทฤษฎีดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงความข้องเกี่ยวระหว่างทฤษฎี แนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องกันกับงานวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหา 2) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4) การร่วมมือในการดำเนินงานตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม

จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมยังมีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนจากตัวผู้นำองค์กรชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมกันอยู่หลายระดับ ไหล่จากน้อยไปมาก ก็ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล การเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการร่วมกันวางแผนและตัดสินใจ รวมไปถึงระดับปฏิบัติการ และร่วมตรวจสอบ โดยในทางปฏิบัติจริง ประชาชนในชุมชนมักจะไม่ค่อยมีโอกาสในการร่วมตัดสินใจปฏิบัติการ หรือแม้แต่ตรวจสอบมากนัก แม้จะมีระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญรองรับในการกระทำก็ตาม แต่ด้วยอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นที่มีพลังกว่า ทำให้ขีดขวางให้ประชาชนไม่สามารถทำได้เต็มที่ แต่ปัจจุบันประชาชนก็ไม่ได้สนใจที่จะทำแค่การร่วมตัดสินใจปฏิบัติการ หรือตรวจสอบแล้วเท่านั้น แต่กลับไปให้ความสำคัญกับระดับของการควบคุมโดยประชาชนมากกว่า ทำได้โดยการลงประชามติ ใช้มติประชาชนถอดถอนผู้นำชุมชนหรือแม้แต่ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันมีพระราชบัญญัติรองรับการกระทำ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการหรือการบริหาร

ธงชัย สันติวงษ์ (2539: 43-53) ได้ให้ความหมายแนวคิด (concept) ไว้ว่า เป็นการสรุปและจัดระเบียบเรื่องราวจากรายละเอียดต่างๆ เพื่อวางเป็นหลักการ หรืออาจสรุปได้ว่าแนวความคิดต่างๆ นั้นแท้ที่จริงก็คือ การให้คำจำกัดความ การให้คำนิยาม หรือการกำหนดความหมาย ทั้งนี้เพราะถ้าหากขาดการสรุปความและจัดเป็นขอบเขตคำนิยามที่จะไว้ใช้ยึดถือแล้ว การที่จะคิดค้นและพัฒนาเป็นความรู้และเป็นข้อเท็จจริงต่อไปอีกก็จะกระทำได้ยากมาก การมีแนวความคิดเป็นสิ่งยึดถืออยู่ตลอดเวลา จึงนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่งที่จะได้มีการพัฒนาต่อไปอีก เพื่อให้เป็นหลัก (principles) และทฤษฎี (theory) ได้ในที่สุด

พิจารณาอีกทางหนึ่ง สำหรับความหมายของคำว่า “ทฤษฎี” นั้นหมายถึงความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากแนวความคิดและหลักการต่างๆ ที่นำมารวบรวมให้เป็นกลุ่มก้อนเพื่อสร้างให้เป็นทฤษฎีขึ้นจะมีขอบเขตกว้างกว่าที่จะครอบคลุมถึงการจัดจำแนกหลักการ และแนวความคิดประเภทเดียวกัน เอาไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ตนเอง การมีทฤษฎีครอบคลุมเอาไว้จึงเท่ากับเป็นเครื่องมือเอื้ออำนวยให้สามารถมีกรอบของเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหลักการต่างๆ และแนวความคิด เพื่อที่จะสามารถทำการปรับปรุงคำจำกัดความและขัดเกลาทฤษฎีนั้นๆ ให้ละเอียดชัดแจ้งยิ่งขึ้นต่อไปอีก ดังนั้นคำว่าทฤษฎีการบริหารในที่นี้จะหมายถึง การพยายามสรุปความและจัดระเบียบเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นทั้งแนวความคิดและหลักการต่างๆ อย่างเป็นระบบนั่นเอง และในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวทางการบริหารที่จะกระทำต่อไป ก็จะมุ่งพยายามให้มีความชัดเจนที่สุดในแง่ของแนวความคิดทางการบริหารก่อนทุกครั้ง ควบคู่กับการชี้ให้เห็นชัดถึงหลักการต่างๆ หากการบริหารที่เป็นส่วนประกอบภายใต้แต่ละแนวความคิดเสมอ ขณะเดียวกันก็มีจุดมุ่งหมายที่จะให้สามารถมีโอกาสพัฒนาเข้าสู่ทฤษฎีที่ใหม่

กว่า ที่น่าจะเป็นวิธีที่ถูกต้องที่สุดที่ได้มีการรวบรวมแนวความคิดและหลักการต่างๆ มาประกอบพิจารณาร่วมกันในแนวทางของทฤษฎีใหม่ ประการสำคัญก็คือ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถมีกรอบที่สมบูรณ์ที่จะมีโอกาสนำเอาทั้งแนวความคิด หลักการต่างๆ และทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมครบถ้วน และเกิดผลดีในแง่ของการปฏิบัติมากที่สุด

ตามทฤษฎีการบริหารของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ได้สรุปแนวความคิดของตนไว้ดังนี้

1. เกี่ยวกับหน้าที่การบริหาร (management function) ได้อธิบายถึงกระบวนการของการบริหาร 5 ข้อ คือ

1.1 การวางแผน (planning) ซึ่งหมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานเพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

1.2 การจัดการองค์การ (organizing) ซึ่งหมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวตนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้องค์การบรรลุผลสำเร็จได้

1.3 การบังคับบัญชา (commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้สำเร็จผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานและองค์การที่มีอยู่และรวมตลอดถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด

1.4 การประสานงาน (coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

1.5 การควบคุม (controlling) คือ ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

2. ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ไหวพริบ การศึกษาหาความรู้ เทคนิคในการทำงาน และประสบการณ์ต่างๆ

Fayol ได้แยกแยะให้เห็นว่าคุณสมบัติทางด้านวิธีการทำงานนั้น สำคัญที่สุดในระดับคนงานธรรมดา แต่สำหรับระดับสูงขึ้นไปกว่านั้น ความสามารถทางด้านการบริหารจะเพิ่มตามลำดับตามลำดับและมีความสำคัญมากที่สุดในระดับผู้บริหารชั้นสูงสุดยอด (top executive)

3. เกี่ยวกับหลักบริหาร (management principles)

Fayol ได้วางหลักทั่วไปที่ใช้ในการบริหารไว้ 14 ข้อ ซึ่งใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติ (guides) สำหรับผู้บริหารหลักต่างๆ ดังกล่าวมีดังนี้ คือ

3.1 หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ (authority & responsibility) ในทฤษฎีของ Fayol อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นที่แยกจากกันไม่ได้ ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะออกคำสั่งได้นั้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนทำไปนั้นด้วย

3.2 หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (unity of command) คือในการกระทำใดๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนในคำสั่งและจะช่วยให้สามารถจัดสาเหตุแห่งการเกิดข้อขัดแย้ง ทั้งในเรื่องของคนและงาน

3.3 หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (unity of direction) ตามหลักข้อนี้ กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายเดียวกันควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันที่สอดคล้องกันและเป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน Fayol เชื่อว่าการที่จะให้เป็นไปตามหลักดังกล่าวนี้ย่อมขึ้นอยู่กับโครงสร้างองค์การเป็นสำคัญ

3.4 หลักของการธำรงไว้ซึ่งสายงาน (scalar chain) ซึ่งหมายถึง สายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุด ที่จะอำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวและช่วยให้เกิดระเบียบในการส่งทอดข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

3.5 หลักของการแบ่งงานกันทำ (division of work or specialization) คือ การแบ่งแยกงานกันทำตามความถนัด ให้เป็นไปตามหลักของการใช้ประโยชน์ของแรงงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์

3.6 หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (discipline) โดยถือว่าระเบียบวินัยในการทำงานนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงาน โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเคารพเชื่อฟังและทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

3.7 หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม (subordination of individual to general interest) หลักข้อนี้ระบุว่า ส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนย่อยต่างๆ และมีเป้าหมายของส่วนรวมของกลุ่มจะต้องมีความสำคัญเหนือกว่าเป้าหมายของส่วนบุคคล หรือของส่วนย่อยต่างๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ)

3.8 หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (remuneration) การให้และวิธีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนควรที่จะยุติธรรมและให้ความพอใจมากที่สุดทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง

3.9 หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (centralization) หมายถึง การบริหารควรจะมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้สามารถควบคุมส่วนต่างๆ ขององค์การไว้ได้เสมอ และการกระจายอำนาจอาจเลือกทำเป็นกรณีไป

3.10 หลักของความมีระเบียบเรียบร้อย (order) หลักนี้คือ หลักมูลฐานที่ใช้ในการจัดสิ่งของและคนในองค์การ ผู้บริหารต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตของงานให้ถูกต้องแจ่มชัด พร้อม

ก็ระบุให้เห็นว่าสัมพันธ์ต่องานอื่นอย่างไร ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้จะเป็นผังการจัดองค์การ (organization chart) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเตรียมคนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบ

3.11 หลักของความเสมอภาค (equity) ผู้บริหารต้องยึดถือความเอื้ออารี และความยุติธรรมเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดี และการอุทิศตนเพื่องาน

3.12 หลักของความมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (stability of tenure) ผู้บริหารต้องคำนึงถึงการใช้ระยะเวลาหนึ่งที่ทั้งผู้บริหารและคนงานต่างต้องใช้ เพื่อเรียนรู้งานจนสามารถทำงานได้ดี แต่ถ้าหากต้องออกจากงานก่อนครบระยะเวลาเรียนงาน ย่อมเป็นการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์และเป็นผลของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

3.13 หลักของความคิดริเริ่ม (initiative) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนบ้าง จะทำให้องค์การเข้มแข็งขึ้น

3.14 หลักของความสามัคคี (esprit de corps) ซึ่งหมายถึง “สามัคคีคือพลัง” หลักข้อนี้เน้นถึงความจำเป็นที่คนต้องทำงานเป็นกลุ่มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (team work) และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร (communication) เป็นสำคัญ

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2534: 8-9) ได้อ้างถึงวิธีการหรือกระบวนการบริหารการศึกษาที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดได้แก่ วิธีของ ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการการบริหารไว้ 7 ประการ เรียกด้วยอักษรย่อตัวต้นของคำว่า POSDCORB คือ

1. Planning หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการ จัดลำดับงานและวางแผนวิธีปฏิบัติ
2. Organizing หมายถึง การจัดองค์การ การจัดรูปโครงสร้างโดยกำหนดอำนาจหน้าที่
3. Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน
4. Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการติดตามและให้มีการปฏิบัติตามคำสั่ง
5. Coordinating หมายถึง การประสานงานภายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ
6. Reporting หมายถึง การเสนอรายงานให้ทราบความก้าวหน้าของงาน
7. Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน

การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

1. ความหมายของการบริหารจัดการ

แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคลากรและหน่วยงานภาครัฐนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขและการกินอยู่แต่เพียงพอดีให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ อาจเรียกว่า การพัฒนา (development) การบริหาร (administration) การจัดการ

(management) หรือการบริหารจัดการ (management administration) ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของประเทศ ยุคสมัย และผู้นำรัฐบาล เช่น ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “การพัฒนา” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาชนบท อีกทั้งในสมัยนั้นได้มีการจัดแบ่งประเทศทั้งหลายในโลกออกเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา โดยไทยถูกจัดเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศหนึ่ง ขณะที่สมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ได้นำคำว่า “การบริหารจัดการ” มาใช้ โดยส่วนหนึ่งนำมาจากแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) ของภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ มาปรับใช้ในภาครัฐหรือในวงราชการ โดยมุ่งหวังให้การบริหารราชการเกิดความรวดเร็ว ลดขั้นตอน และลดพิธีการที่ไม่จำเป็น รวมทั้งจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น

เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจการจัดการมากขึ้น จึงขอทำความเข้าใจคำว่า การจัดการ และการบริหารจัดการ มาแสดงไว้ด้วย เช่น

1.1 สมพงษ์ เกษมสิน ในปี พ.ศ. 2523 กล่าวไว้ว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้

1.2 แฮร์โรลด์ คูนต์ซ์ (Harold Koontz) ในปี พ.ศ. 2543 ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ เป็นอุปกรณ์การเจ้านั้น

1.3 ธงชัย สันติวงษ์ ในปี พ.ศ. 2543 กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1.3.1 ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

1.3.2 ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

1.3.3 ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน³

1.4 วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545) มีความเห็นว่า การบริหารจัดการในฐานะที่เป็นกระบวนการ หรือกระบวนการบริหารจัดการ เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอร์ด (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กูลิค (Luther Gulick) และ ลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหารจัดการ 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดการคน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning)

การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)

1.5 วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) กล่าวว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานหรือกระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการบริหารจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการเป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบายแผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการบริหารอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชนจากความหมายของคำต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า โดยทั่วไป คำว่า การบริหาร การจัดการ และการบริหารจัดการ มีความหมายใกล้เคียงกันและอาจนำมาใช้แทนกันได้ คำว่า การบริหาร ส่วนใหญ่ใช้ในภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่คำว่า การจัดการ นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) โดยผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณชนถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (by product) เช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (public services) แก่ประชาชน สำหรับในที่นี้ ใช้ คำว่า การบริหารจัดการ ซึ่งหมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาค ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนภาคธุรกิจ ภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐ และภาคประชาชน นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติด้วย คำว่า การบริหารจัดการนั้นอาจมองในลักษณะที่เป็น “กระบวนการ” ซึ่งหมายถึงการมีขั้นตอนในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบก็ได้ กล่าวคือ หากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานนั้นเกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น 1) การจัดการนโยบาย (Policy) 2) การจัดการอำนาจหน้าที่ (Authority) 3) การจัดการคุณธรรม (Morality) 4) การจัดการที่เกี่ยวข้อง

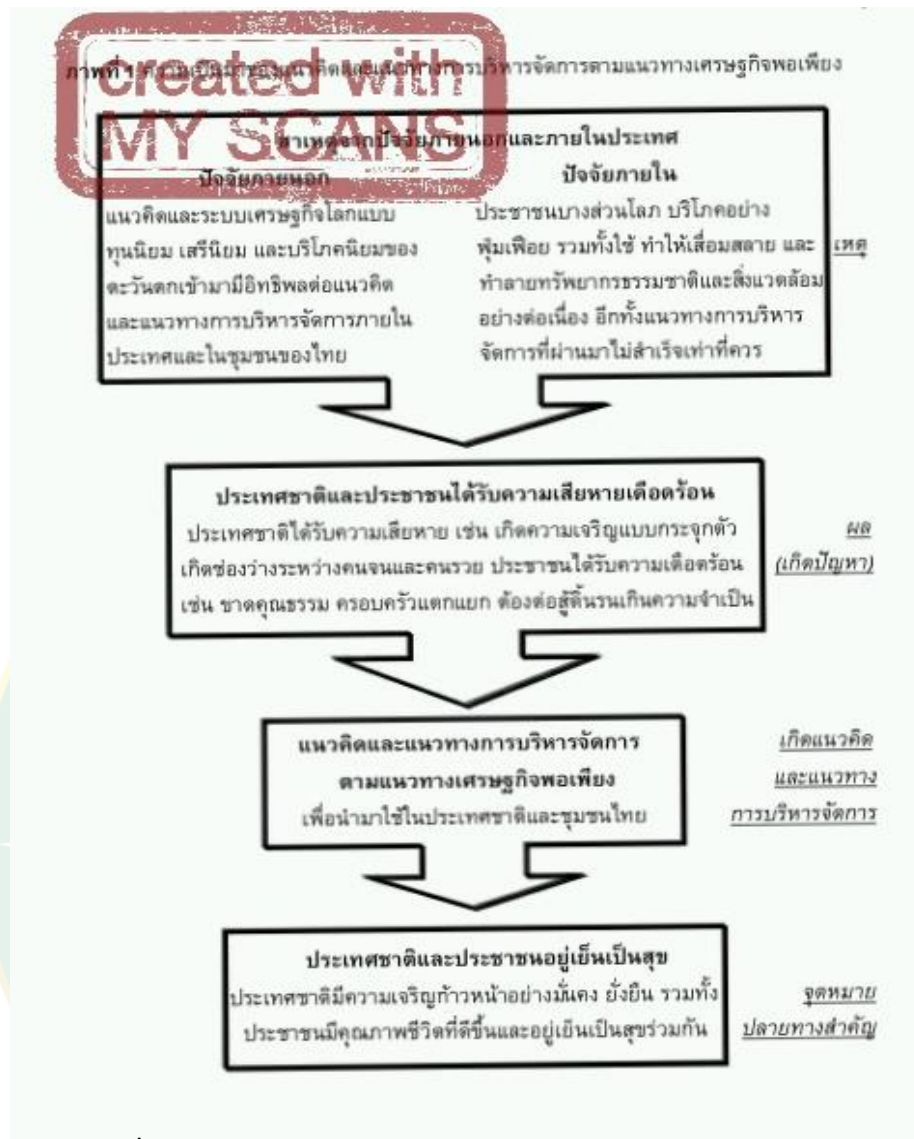
กับสังคม (Society) 5) การวางแผน (Planning) 6) การจัดองค์การ (Organizing) 7) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) 8) การอำนวยการ (Directing) 9) การประสานงาน (Coordinating) 10) การรายงาน (Reporting) และ 11) การงบประมาณ (Budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหารจัดการ” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ” ที่เรียกว่า แพมส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCoRB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายของการบริหารจัดการด้วย อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ หากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาคที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุอุปกรณ์ (Material) 4) การจัดการทั่วไป (Management) และ 5) คุณธรรม (Morality) เช่นนี้ เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ” ที่เรียกว่า 5M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายการบริหารจัดการ

นอกจากนี้ ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายของการบริหารจัดการได้อีก เป็นต้นว่า 3M ซึ่งประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) และการจัดการทั่วไป (Management) และ 5P ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์การให้ความหมายตามตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหารจัดการคือ “กระบวนการบริหารจัดการ” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ” มาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายค่าว่าการบริหารจัดการเช่นนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการได้ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เป็นวิชาการ และมีกรอบแนวคิดด้วย

2. ความสำคัญ ความเป็นมา และความหมาย

แนวคิดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนมีความสำคัญ สืบเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เสรีนิยม หรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน ผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นความเจริญก้าวหน้า การขยายตลาด และการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ๆ แนวคิดดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อแนวคิด แนวทางการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการภายในประเทศและในชุมชนของไทยที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น ในปี 2517 ช่วงกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) และในช่วงปี พ.ศ. 2530-2539 ขณะนั้นเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวในอัตราที่สูงตามแนวคิดของระบบทุนนิยมดังกล่าว และประมาณปี 2540 ระบบเศรษฐกิจของไทยเสียหายอย่างมหึมาในส่วนของประชาชนบางส่วนยังคงมีความโลภ บริโภคอย่างฟุ่มเฟือย ตกอยู่ในภาวะหนี้สินอย่างถาวรตัวไม่ออก และขาดหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ทำให้ถูกนำไปสู่

การกระทำที่เบียดเบียนกันได้ง่ายมากขึ้น ประกอบกับปัจจัยภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนในทุกชุมชนจำนวนไม่น้อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือยและ ต่อเนื่อง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสภาพ เสื่อมสลาย หรือถูกทำลายเป็นจำนวนมาก โดย บางอย่างหมดสิ้นไปและไม่อาจหาทดแทนได้ อาจเปรียบเทียบได้ว่า ประชาชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ส่วน ขณะที่ทำนุบำรุงได้เพียง 1 ส่วน หากปล่อยให้แนวคิด แนวทางการพัฒนา และ แนวทางการบริหารจัดการภายในประเทศของไทยยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ประเทศชาติและประชาชน ย่อมได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้นๆ กล่าวคือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าแบบกระจุก ตัวเฉพาะบางพื้นที่บางชุมชนโดยไม่กระจายความเจริญไปยังพื้นที่หรือชุมชนอื่นด้วยอย่างสมดุล เกิด การต่อสู้แข่งขันเพื่อสร้างควมร่ำรวยอย่างเกินความจำเป็น เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น และระบบทุนนิยมยังทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้หมด สิ้นไป เสื่อมสลาย ด้อยคุณภาพ หรือใช้อย่างไม่คุ้มค่าเป็นจำนวนมากศาลเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ทำให้เหลือและปล่อยทิ้งกากพิษสารพิษออกมาจาก ปลายทางของการผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศของชุมชนสูญเสียความสมดุลและเกิดภัย ธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของประชาชนต้องเผชิญกับความเดือดร้อนทุกข์ยาก เช่น ประชาชนขาด คุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวและชุมชนแตกแยก เกิดการเอาเปรียบกันต้อง ต่อสู้ดิ้นรนและแสวงหาเกินความจำเป็น รวมทั้งเกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระหว่างประชาชนและชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ผนวกกับแนวทางการพัฒนาประเทศหรือแนวทางการ บริหารจัดการภายในประเทศและในชุมชนที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควรสาเหตุที่เกิด จากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในประเทศที่มีความสัมพันธ์กันได้สร้างความเสียหายและเดือดร้อน แก่ประเทศชาติและชุมชนข้างต้น ได้นำมาสู่การเกิดหรือการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการบริหาร จัดการตามแนวทาง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับในที่นี้เรียกว่า การบริหารจัดการตาม แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระราชดำริที่จะเห็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการหรือการ พัฒนาประเทศชาติและชุมชนไทย พร้อมกับคาดหวังให้ประชาชนยึดถือการบริหารจัดการและการ ดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้เป็นหลักพื้นฐาน อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำคัญคือ ประเทศชาติ และประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข โดยประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืน รวมทั้ง ประชาชนในชาติทุกระดับมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

ภาพที่ 3 ความเป็นมาของแนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

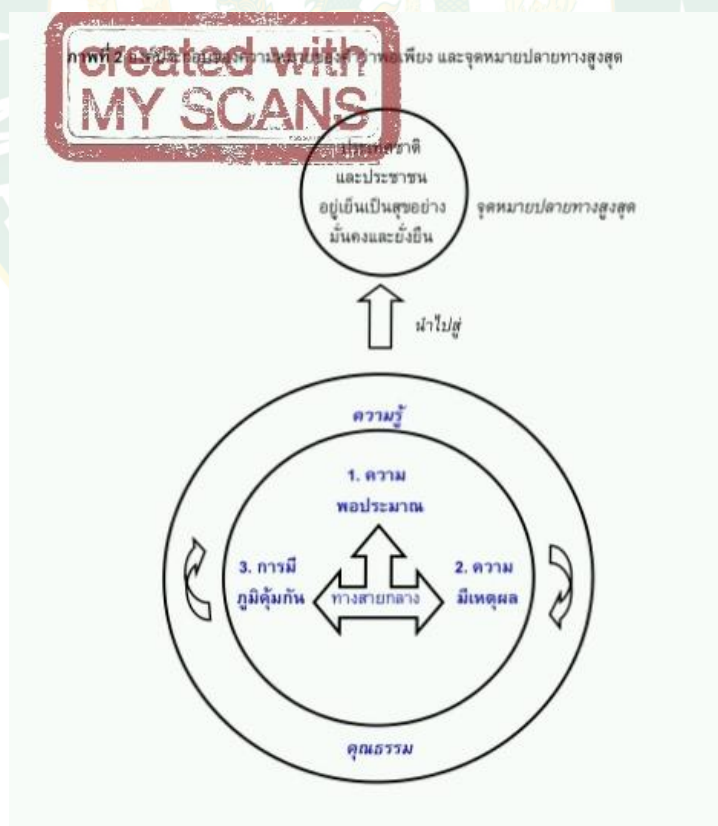
สำหรับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายได้ว่า คำว่า เศรษฐกิจพอเพียงมิได้เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนทุกระดับจะต้องพอเพียงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุและจิตใจ หรือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการบริหาร โดยคำว่า ความพอเพียง หมายถึงทางสายกลางที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งไม่อาจขาดประการใดประการหนึ่งดังนี้

หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ กินอยู่ใช้แต่เพียงพอดีตามกำลังความสามารถ ไม่ฟุ่มเฟือย

สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

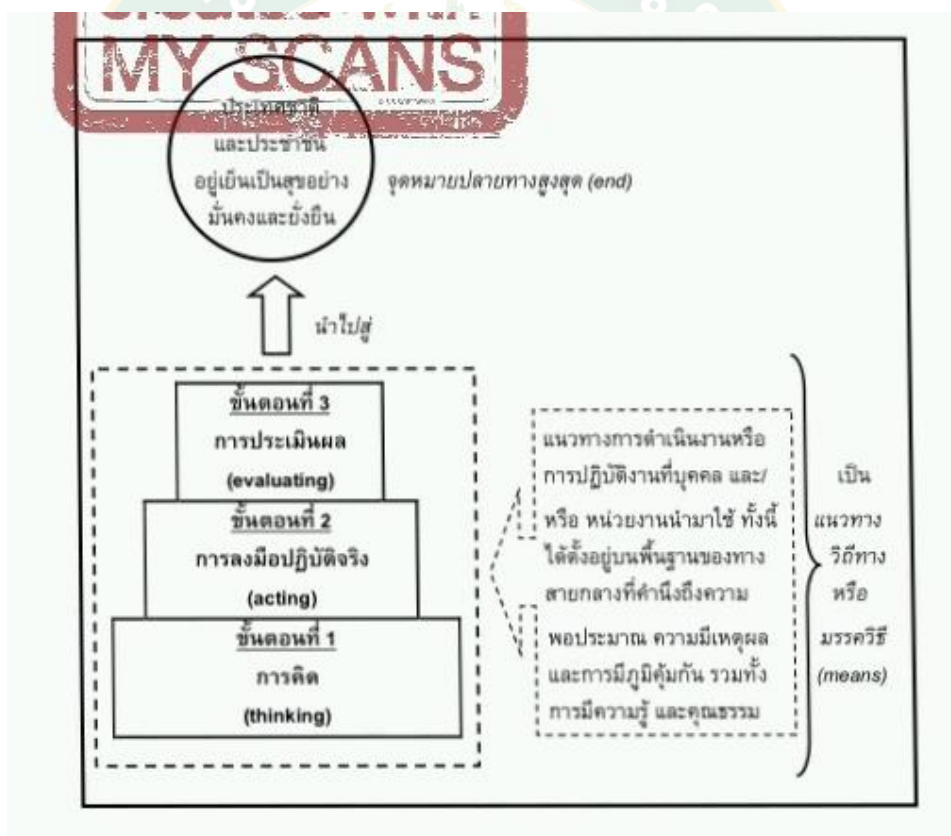
สาม การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การสร้างหรือเตรียมตัวด้วยการหาข้อมูลข่าวสารหรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้มีพื้นฐานหรือมีความพร้อมมากเพียงพอที่จะรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลด้วยความไม่ประมาท

ทั้งนี้ ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วย โดยความรู้จะต้องประกอบด้วยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังที่จะนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการคิดหรือการวางแผนและการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนส่วนคุณธรรมนั้น เป็นการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนในชุมชน ซึ่งรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคลากรในทุกภาคทุกระดับให้มีสำนึกในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ความเพียร และมีสติปัญญาในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน เป็นต้น ความพอเพียงดังกล่าวนี้ถือเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (end) คือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ภาพที่ 4 องค์ประกอบของความหมายของคำว่าพอเพียง และจุดหมายปลายทางสูงสุด

ในส่วนของความหมายของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในที่นี้หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคคล และ/หรือ หน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ นอกจากนี้ ยังถือว่า การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทาง วิถีทาง หรือมรรควิธี (means) ที่นำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (ultimate goal) คือ ประเทศชาติ และประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยแนวทาง วิถีทาง หรือมรรควิธีดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยหลายขั้นตอน เช่น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การคิด (thinking) การลงมือปฏิบัติงานจริง (acting) และการประเมินผล (evaluating) ทั้งนี้ ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลัก กาลสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน รวมตลอดถึงการ ใช้ความรู้และคุณธรรมในปฏิบัติงานด้วย

ภาพที่ 5 ภาพรวมความหมายของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และถือว่าเป็นแนวทาง วิถีทาง หรือมรรควิธี ที่ประกอบด้วยหลายขั้นตอนซึ่งนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด

มีข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ประชาชนไทยมาโดยตลอดมากกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ แนวคิดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศชาติได้ในทุกภาคการผลิต รวมทั้งเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและปฏิบัติงานของประชาชนไทยในทุกระดับ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับรัฐ ในทิศทางที่ต้องการให้การพัฒนาและการบริหารจัดการประเทศดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนี้พระองค์ท่านได้ให้ไว้อย่างครอบคลุม รวมทั้งทรงมีพระวินิจฉัยไว้ด้วยว่าสาเหตุของวิกฤติเศรษฐกิจเกิดจากความโลภเป็นหลัก ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่เบียดเบียนและเดือดร้อนกันไปทั่วการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างแยกออกจากกันไม่ออก เห็นได้จาก

หนึ่ง เกี่ยวข้องกับชุมชนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับ (1) บุคคล ครอบครัว (2) หมู่บ้าน ชุมชน สังคม (3) ประเทศหรือรัฐ และ (4) ประชาคมโลก เป็นต้น

สอง มุ่งพัฒนาหรือส่งเสริมชุมชนหรือประชาชนในชุมชนให้เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาสาม ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

สี่ ให้มีความสำคัญกับการพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชน ชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่น

ห้า เน้นเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน

หก เน้นเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อให้มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ

เจ็ด เน้นการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสานกลุ่มหัตถกรรมกลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มธุรกิจชุมชน และกลุ่มกองทุนชุมชน

แปด ดำเนินการในรูปของเครือข่ายชุมชนทุกระดับอย่างเป็นระบบ โดยประสานงานและร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐในด้านเงินทุน การตลาดการผลิต การบริหารจัดการ และข้อมูลข่าวสาร

เก้า ให้มีความสำคัญกับการผสมผสานหรือบูรณาการความเข้มแข็งของชุมชนพร้อมกันทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรม

สิบ เป็นการบริหารจัดการของชุมชนหรือประชาชนในชุมชนเอง

จากการศึกษาความสำคัญ ความเป็นมา และความหมายของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ผ่านมาข้างต้นนี้ ทำให้กล่าวได้ว่า แนวคิดการบริหารจัดการเศรษฐกิจ

พอเพียงมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดที่มีการแพร่หลายในประเทศไทยก่อนหน้านั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิด “สันติประชาธรรม” ของป๋วย อึ๊งภากรณ์ และ “ธรรมมิกสังคมนิยม” ของท่านพุทธทาสภิกขุ แต่ทั้งสองแนวคิดนี้ได้เน้นด้านจิตใจมากกว่าความเป็นรูปธรรมทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิด “เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ” ของ อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์ (E. F. Shumaker) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันได้เสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ต่อต้านเศรษฐศาสตร์แบบวัตถุนิยมไว้ในเอกสาร เรื่อง เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ (Buddhist Economics) ที่เน้นเรื่องความพอเพียงทางเทคโนโลยีในระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญต่อคนมากกว่าผลผลิต รวมตลอดทั้งแนวคิด “คำตบอยู่ที่หมู่บ้าน” ของ มหาตมะ คานธี ที่ได้เน้นความพอเพียงในระดับชุมชน แม้แนวคิดนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิดทางเศรษฐกิจที่ตรงกันข้ามกับระบบทุนนิยมหรือระบบเสรีนิยมที่ “โลก” อย่างไม่มีที่สิ้นสุดเช่นเดียวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แต่แนวคิดคำตบอยู่ที่หมู่บ้านของมหาตมะ คานธี นี้ก็ไม่ใช่แนวคิดที่เป็นพัฒนาการของประชาชนและชุมชนไทย

นอกจากข้างต้นนี้แล้ว ยังกล่าวต่อไปได้อีกว่า แนวคิดการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะความหมายของคำว่า พอเพียง หรือ ความพอเพียง ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรนั้น น่าจะมีพื้นฐานแนวคิดมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะ “หลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งแปลว่า ทางสายกลาง กล่าวคือ ความพอเพียงนั้นมีเป้าหมายของการผลิตและการบริโภคที่ต้องการทำให้ระบบดำเนินต่อเนื่องไปได้ในลักษณะที่ยั่งยืน ทำให้ประชาชนสามารถลดความทุกข์และเข้าถึงความสุขในแต่ละระดับขั้นได้ การบริโภคอย่างพอเพียงจึงเป็นการบริโภคพอประมาณ ไม่สร้างความโลภทางใจให้เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมานทางกาย อันเป็นลักษณะของการ “กินอยู่แต่เพียงพอดี” มิใช่ “กินดีอยู่ดี” กล่าวโดยย่อ แนวคิดการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการบริหารจัดการแนวทางหนึ่งที่ยึดทางสายกลางในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน

3. หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอาชีวศึกษาและประมวลได้จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังจะได้นำมาศึกษาตามลำดับ

3.1 พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 77 ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2542 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546).

ในที่นี้ขออัญเชิญพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1.1 พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 19 กรกฎาคม 2517

“....ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว.... จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป”

.....การถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์”

3.1.2 พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2517

“.....คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัยว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้... ..”

3.1.3 พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2540

“.....อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควรบางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”

“.....คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รู้สึกลัวไม่หรรุหระ แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้.....”

“.....เศรษฐกิจแบบค้าขาย ภาษาฝรั่งเขาเรียกว่า “Trade Economy” ไม่ใช่ “แบบพอเพียง” ซึ่งฝรั่งเรียก “Self Sufficient Economy” คือ เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง เราก็อยู่ได้ไม่ต้องเดือดร้อน.....”

“.....ถ้าสามารถจะเปลี่ยนแปลงให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้ไม่ถึงครึ่ง อาจจะเป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็สามารทที่จะอยู่ได้ การแก้ไขจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่่ง่าย ๆ โดยบางคนก็ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่า ถ้าทำตั้งแต่บัดนี้ก็จะสามารทที่จะแก้ไขได้.....”

“.....การจะเป็นเสียได้นั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้

ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไรไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างที่ท่านนักเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้ำสมัย จริงอาจจะล้ำสมัย คนอื่นเขาต้องการมีเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รู้สึกว่ามันหุหุ แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตให้พอเพียงได้ อย่างเช่นข้าวที่ปลูก เคยสนับสนุนให้ปลูกข้าวให้พอเพียงกับตัวเองแต่ละครครอบครัว เก็บเอาไว้ในยุ้งเล็กๆ แล้วถ้ามีพอมือขาย แต่คนอื่นกลับบอกว่าไม่สมควร โดยเฉพาะในทางภาคอีสาน เขาบอกว่าต้องปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อจะขาย อันนี้ถูกต้อง ข้าวหอมมะลิขายได้ดี แต่เมื่อขายแล้วจะบริโภคเองต้องซื้อ ต้องซื้อจากใคร ทุกคนก็ปลูกข้าวหอมมะลิ ในภาคอีสานส่วนมาเขาชอบบริโภคข้าวเหนียว ซึ่งใครจะเป็นคนปลูกข้าวเหนียวเพราะประกาศโฆษณาว่าคนที่ปลูกข้าวเหนียวเป็นคนโง่ อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เลย์ได้สนับสนุน บอกว่าเขาปลูกข้าวบริโภค เขาจะชอบข้าวเหนียวก็ปลูกข้าวเหนียว เขาจะชอบข้าวอะไรก็ตาม ให้เขาปลูกข้าวอย่างนั้นและเก็บไว้เพื่อที่จะบริโภคตลอดปี ถ้ามีที่ที่จะทำนาปรังหรือมีที่มากพอสำหรับปลูกข้าว ก็ปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อที่จะขาย.....”

3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยังได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับ แต่ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-10 ในที่นี้จึงนำมาศึกษาทั้ง 2 ฉบับ โดยแต่ละฉบับแบ่งการนำเสนอเป็น 2 หัวข้อ คือ (1) แนวคิด หลักการ และลักษณะของแผน และ (2) แนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

3.2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

1) แนวคิด หลักการ และลักษณะของแผน

1.1) มุ่งเน้นการพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืนสามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนคุณค่าของสังคมไทยไว้ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2) กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ ไว้ 3 ด้าน คือ 1) สังคมคุณภาพ หมายถึง พัฒนาสู่สังคมคุณภาพที่ยึดหลักความสมดุล พอดี และพึ่งตนเองได้ คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาค มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง สมบูรณ์ สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปลอดภัยจากภัยพิบัติและอบายมุข ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย มีเสรีภาพและเสถียรภาพ นักการเมืองมีคุณภาพ

คุณธรรม มีระบบการปกครอง ที่กระจายอำนาจอย่างเป็นธรรม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ หมายถึง พัฒนาสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่จะต้องสร้างโอกาสและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้คนไทยทุกคนมีความรู้ มีความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมศาสนา และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ตลอดจน มีการพัฒนาระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และวิทยาการสมัยใหม่ 3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน หมายถึง พัฒนาสู่สังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน มีการดำรงไว้ซึ่งคุณค่าเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพากัน รักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว พัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง มีการสร้างจิตสำนึกใหม่ มีทัศนคติ ค่านิยมของสังคมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวและให้ความสำคัญกับการดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและคนยากจน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

1.3) กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาประเทศภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้ 1) พื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน 2) วางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก 3) ให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ 4) แก้ไขปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง

1.4) กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ที่ประกอบด้วย 1) เป้าหมายดุลยภาพทางเศรษฐกิจ 2) เป้าหมายการยกระดับคุณภาพชีวิต 3) เป้าหมายการบริหารจัดการที่ดี 4) เป้าหมายลดความยากจน

2) แนวทางการพัฒนา

2.1) การสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทย

2.2) การเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง โดย 1) พัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคม 2) ปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน 3) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3) การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืน โดย 1) บริหารเศรษฐกิจส่วนรวม 2) เพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) พัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3.2.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้จากการระบุไว้อย่างชัดเจนในพันธกิจว่าให้ยึดถือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้

นำวิสัยทัศน์และพันธกิจมาเสนอไว้เป็นเบื้องต้นก่อน กล่าวคือวิสัยทัศน์ของประเทศไทย คือ มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (green and happiness society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้รู้เท่าทันโลก ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งสังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” ส่วนพันธกิจเพื่อให้การพัฒนาประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีดังนี้

หนึ่ง พัฒนาคณะให้มีคุณภาพพร้อมคุณธรรมและรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้คุณภาพของความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สอง เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากความผันผวนของสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพมีระดับการออมที่พอเพียง มีการปรับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม ใช้จ่ายเชิงของความหลากหลายทางชีวภาพและเอกลักษณ์ความเป็นไทย ควบคู่กับการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และโลจิสติกส์ พลังงาน กฎกติกาและกลไกสนับสนุนการแข่งขันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

สาม ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป็นธรรม และมีการสร้างสรรค์คุณค่า สนับสนุนให้ชุมชนมีองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อคุ้มครองฐานทรัพยากร คุ้มครองสิทธิและส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากร ปรับแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ของชาติจากข้อตกลงตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

สี่ พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งสร้างกลไกและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคี ควบคู่กับการเสริมสร้างความโปร่งใส สุจริตยุติธรรม รับผิดชอบต่อสาธารณะ มีการกระจายอำนาจและกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สู่ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการใช้ทรัพยากรสำหรับ (1) แนวคิด หลักการ และลักษณะของแผน และ (2) แนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มีดังต่อไปนี้

1) แนวคิด หลักการ และลักษณะของแผน มุ่งสร้าง “ความสมดุลและภูมิคุ้มกัน” ให้เกิดขึ้นกับคน สังคม ระบบ เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยการรักษามดุลระหว่างความพอเพียงและการแข่งขันบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในทุกระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาไปสู่ สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (green society)

2) แนวทางการพัฒนา

2.1) ยังกงยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”

2.2) นำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในการบริหารจัดการ และในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มีแผนเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถหน่วยงานของรัฐที่จะไปสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้กลไกในการขับเคลื่อนด้วยหลัก 3 หลักของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ (1) ความรู้ (2) คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และ (3) ความ پاکเพียร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 นี้ยังคงเน้นเรื่องคน และกระบวนการมีส่วนร่วม แต่ที่ได้เพิ่ม คือ เรื่องของการวิเคราะห์ฐานโครงสร้างเศรษฐกิจ แล้วขับเคลื่อนไปสู่ความสุขโดยไม่มีเป้าหมายที่เป็นปริมาณในส่วนของการรองรับเศรษฐกิจโลก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้นำการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาแปลในเชิงปฏิบัติเพื่อขึ้นำการจัดทำแผนของหน่วยงาน องค์กร บริษัท แม้กระทั่งกลับไปทีคนในครอบครัว โดยสังคมก็จะกลับมาสู่จุดการทำงานแบบเมตตาธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้ยังได้กำหนด “5 ยุทธศาสตร์สู่ความสุขพอเพียง” ไว้ด้วย โดยเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ คน ชุมชน โครงสร้างทางเศรษฐกิจการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการสร้างธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี8 (good governance) ตามลำดับ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ 1 : การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิ ปัญญาและการเรียนรู้ พัฒนาคอนให้มีความรู้คู่คุณธรรม และมีภูมิคุ้มกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาคนทั้งในมิติของจริยธรรมและมิติของความรู้ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” โดยนำการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ทั้งในการเร่งปฏิรูปการศึกษา ขยายรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งการ “เรียนให้รู้” การพัฒนาหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาด้านจิตใจเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมฐานความรู้และเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ทั้งนี้ ได้ตั้งเป้าหมายหลังจากเสร็จสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ว่า จะมีจำนวนปีศึกษาเฉลี่ยเป็น 10 ปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักของทุกระดับสูงกว่าร้อยละ 55 แรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของแรงงานทั้งประเทศ และมีแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 4-5 มีจำนวนบุคลากรการวิจัย 8 คนต่อประชากร 10,000 คน การลดอัตราเจ็บป่วยด้วยโรคที่

ป้องกันได้ อัตราการสูญบุหรือของคนไทยต่ำกว่าร้อยละ 15 และผู้อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ 2 : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการใช้งบประมาณ การใช้ทรัพยากรเพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน กระบวนการทำแผนชุมชนในการสร้างสมดุลระหว่างหนี้สินและรายได้ของชุมชน ตลอดจนการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและการบริหารจัดการในหมู่บ้าน โดยรัฐบาลจะเข้ามาเสริมในด้านชุมชน หากไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาหรือการบริหารจัดการไปที่ชุมชนโดยแยกออกมาต่างหากเช่นนี้ ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดการกระจายอำนาจไว้ก็ตาม ก็ไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ อาจเป็นเพียงการให้เงินลงไปยังชุมชนเท่านั้น เงินที่ลงไปยังชุมชนแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องบวกกับปัญหาหรือภูมิปัญญาของชุมชนด้วย จึงจะยั่งยืน 8 โปรดดู พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งประกอบด้วย 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ยุทธศาสตร์ 3 : การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนเนื่องจากเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างการผลิต และการบริการยังไม่สมดุล จึงต้องมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เน้นการผลิตที่เป็นเชิงมูลค่าเพิ่ม เริ่มกระจายความเสี่ยงการผลิตจากการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมอย่างเดียวยาวสู่ภาคบริการ และเน้นจุดแข็งด้านการเกษตร เข้าสู่อุตสาหกรรมเกษตรสร้างความมั่นคงของอาหารในระดับชุมชน เน้นการออมเพื่อเป็นฐานในการลงทุนในอนาคต เน้นยุทธศาสตร์เรื่องพลังงานที่จะสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ทั้งนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 นี้ได้ตั้งเป้าหมายให้เศรษฐกิจระดับมหภาคมีเสถียรภาพอัตราเงินเฟ้อต่ำ อัตราการว่างงานอยู่ระดับเหมาะสม ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลก็ไม่เกิน ร้อยละ 2 ต่อรายได้ประเทศ ทุนสำรองเพียงพอ และหนี้สาธารณะและฐานะการคลังอยู่ในกรอบการคลังที่ยั่งยืนนอกจากนี้ เศรษฐกิจภายในยังต้องเข้มแข็งและมีขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจโดยรวมและสามารถมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความผันผวนตลาดโลกได้

ยุทธศาสตร์ 4 : การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างความมั่นคงและคุณภาพของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นการวางแนวทางการพัฒนาหรือการบริหารจัดการทรัพยากรไว้ 4 แนวทาง คือ (1) การรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศน์เพื่อความยั่งยืนของฐานการผลิต การดำรงชีวิต และการพึ่งตนเองของชุมชน (2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (4) การบริหารจัดการองค์ความรู้เพื่อสร้างพื้นฐานของการพัฒนาโดยอาศัยพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีที่นำไปสู่การยกระดับความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

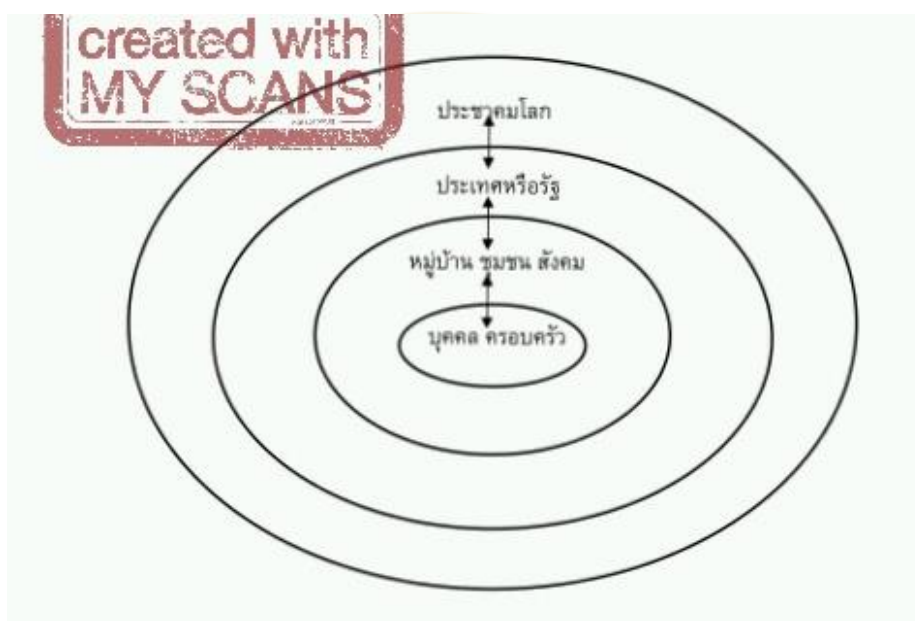
ยุทธศาสตร์ 5 : การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการบริหารจัดการประเทศสู่ความยั่งยืน การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพิ่มมากขึ้น โดยปรับโครงสร้าง กลไก และกระจายการจัดสรรทรัพยากรภาครัฐสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้บริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้เข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือระหว่างภาคราชการ บ้าน วัด โรงเรียน และสื่อในการปลูกฝังจิตสำนึกในหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต และมีธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้นกล่าวได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้นำแนวคิดสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ด้วย กล่าวคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ให้ความสำคัญกับแนวทาง หลักการ และเป้าหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เช่น การเริ่มฟังความคิดเห็นจากภาคีพัฒนา มีแนวทางการพัฒนาหรือการบริหารจัดการที่กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางเพื่อไปสู่เป้าหมายของความเข้มแข็ง ร่มทึบทั้งนี้เน้นการกระจายรายได้ด้วย ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้เริ่มนำการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เริ่มกล่าวถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงทางการค้า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจ ความอ่อนแอของโครงสร้างเศรษฐกิจไทยการยึดถือการไปสู่จุดสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับเน้นความรู้ และจริยธรรมด้วยสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยังคงยึดถือการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป แต่มีส่วนที่แตกต่างจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-9 คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ไม่มีการกำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณ ไร้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดว่าภายหลังจากที่ดำเนินแผนไปแล้ว หรือรายได้ประเทศ (GDP) จะเจริญเติบโตเท่าไร ไม่มีตารางเศรษฐกิจมหภาคเป็นเป้าหมายนำ ไม่มีการกำหนดว่าในอีก 5 ปีถ้าดำเนินตามแผนนี้แล้ว เศรษฐกิจของประเทศจะขยายตัว ร้อยละ 5 หรือร้อยละ 6 ไม่มีการกำหนดว่าจะต้องมีโรงเรียนอีก 400-500 โรงเรียน หรือมีถนนเพิ่มขึ้นอีกเท่าไรอย่างไรก็ตาม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ก็ได้มีแผนรองรับและมีเป้าหมายของการชีวิตที่ชัดเจน เช่น ถ้าเป็นภาครัฐก็จะมีแผนเรื่องการบริหารราชการแผ่นดินที่กำหนดเป้าหมายว่าในด้านสังคม จะทำอะไรเพิ่มเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น จะโครงการป้องกันไม่ให้เกิดโรคใหม่ ๆ ได้อย่างไร ในส่วนของรัฐบาลก็จะแยกเป็นภาคการบริหารราชการแผ่นดินที่กำหนดเป้าหมายและงบประมาณที่จะใช้จ่าย และมีแผนในเรื่องพลังงานทดแทนของประเทศไว้ด้วย เป็นต้นเป็นที่น่าสังเกตว่า เท่าที่ผ่านมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ

ที่ 1-7 โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้สิ้นสุดลงในปี 2539ทั้งหมดได้ให้ความสำคัญกับความเจริญด้านวัตถุหรือด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น งบประมาณส่วนใหญ่จึงกระจายไปยังกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงคมนาคม เป็นต้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 ดังกล่าวแล้ว ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งเสริมภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของประเทศ รวมถึงตลอดถึงการนำการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ด้วย โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้ถูกปรับให้เน้นความสำคัญด้านสังคม รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในกรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่นับวันจะเจริญเพียงด้านวัตถุอย่างเดียว แต่ด้านจิตใจยังขาดการขัดเกลา จนทำให้เกิดปัญหาสังคมที่นับวันจะสั่งสมมากขึ้นจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังและยากต่อการรักษาเยียวยา การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแผนการพัฒนาประเทศและชุมชนที่นำไปสู่ความยั่งยืนและความเข้มแข็งทางสังคมด้วยหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันภายใต้การสร้างความรู้คู่คุณธรรมและความเพียรพยายาม อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างมีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนในที่สุดจากการศึกษาหลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาข้างต้น ทำให้ประมวลและสรุปสาระสำคัญเป็น “หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ” ดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนเน้นการ ผลิตและบริโภคโดยยึดถือทางสายกลาง ความพอเพียง ความพอดี และไม่ฟุ้งเฟ้อ ในเวลาเดียวกันก็ก้าวให้ทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย ตัวอย่างความพอประมาณในระดับบุคคล เช่น เน้นการผลิต การบริโภค และการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด สำหรับความประมาณในระดับชุมชน เช่น เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่ส่งเสริมให้ชุมชนและเครือข่ายสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี ประสบการณ์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือกันหากพิจารณาความพอประมาณโดยแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า 1) ความพอประมาณด้านจิตใจ เน้นที่จิตใจให้ประชาชนในชุมชนรู้จักพอรู้จักประมาณ และพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เบียดเบียนยึดมั่นในทางสายกลาง 2) ความพอประมาณด้านสังคม มุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสงบสุข ประชาชน

เมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียนและเอาเปรียบกันในกลุ่มชน 3) ความพอประมาณด้านวัฒนธรรม สนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม 4) ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาอาชีพ พึ่งตนเองได้ พ้นจากความยากจน มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น และพ้นจากการเป็นหนี้สิน 5) ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี หมายถึง ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพของตนเอง และชุมชน 6) ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การไม่เบียดเบียนธรรมชาติจนเกินไป การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี ใช้อย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยประการที่สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ประการที่สาม การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีการหาข้อมูลข่าวสารและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันในตัว หรือมีพื้นฐาน หรือมีความพร้อมมากเพียงพอที่จะรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน ประการที่สี่ การพึ่งตนเอง หมายถึง ประชาชนและชุมชนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็นโดยเน้นความสามารถของประชาชนและชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ ตัวอย่างการพึ่งตนเองในระดับบุคคล เช่น ประชาชนในชุมชนมีการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดีเพื่อตนเอง ชุมชนและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม และเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สำหรับการพึ่งตนเองในระดับชุมชน เช่น แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ มีเกียรติและมีความภาคภูมิใจว่ายืนได้ด้วยขาของตนเองหากจัดแบ่งเป็นการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ จะได้ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 2) ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง และเป็นอิสระ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนในชุมชนใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างฉลาด และหาหนทางเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักการของความยั่งยืน 4) ด้านเทคโนโลยี เลือกใช้เทคโนโลยีเฉพาะที่สอดคล้องกับพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน ความต้องการ และสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของชุมชนเอง 5) ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของทุกชุมชนให้ยึดถือหลักการ “ตน

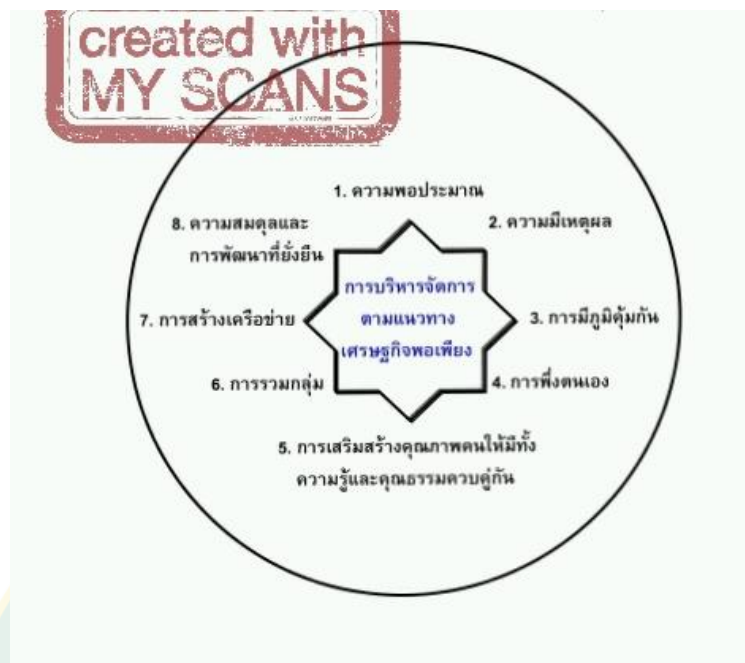
เป็นที่พึงแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของประชาชนหรือชุมชน ในสภาพการณ์เช่นนี้ประชาชนหรือแต่ละชุมชนจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดดังที่เคยเป็นอยู่ ทั้งนี้ จะต้องมีการประหยัด ลดค่าใช้จ่ายหรือลดรายจ่าย ยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ และสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในพื้นที่หรือชุมชนของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล และพืชผัก ด้วย ประการที่ห้า การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน หมายถึง การเสริมสร้างคุณภาพของคนหรือประชาชนทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ด้านวัตถุครอบคลุมถึงการส่งเสริมให้คนมีความรู้ มีวิชาการ มีความรอบรู้ มีความรอบคอบ และมีความระมัดระวัง ส่วนด้านจิตใจ ครอบคลุมถึงการส่งเสริมให้คนมีคุณธรรม คือ คิดและทำคุณงามความดีเป็นประจำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมให้ละความชั่วและทำความดี ไม่เบียดเบียนไม่มีความรังเกียจ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร มีความอดทน มีความรอบคอบ มีความประหยัด มีความเมตตา มีความเอื้ออาทร และมีความสามัคคี เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนไทยให้คงอยู่ตลอดไปตัวอย่างการเสริมสร้างคุณภาพคนที่เน้นด้านจิตใจโดยการละความชั่วและทำความดี เช่น การปฏิบัติตนในแนวทางที่ละความชั่วและทำความดี พยายามลดละความชั่วที่ตัวเอง ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเองและทำลายผู้อื่น ในเวลาเดียวกัน ควรพยายามสร้างความดีให้แก่ตัวเองอยู่เสมอ และตัวอย่างการไม่เบียดเบียน เช่น ละเลิกการแก่งแย่งและเบียดบังผลประโยชน์ รวมทั้งการแข่งขันกันในทางการค้าขายและประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงโดยประชาชนและชุมชนควรประกอบอาชีพความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ประการที่หก การรวมกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม โดยประชาชนหรือองค์กรในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อประชาชนหรือองค์กรในชุมชนได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว ประชาชนในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมๆ กับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นด้วย ประการที่เจ็ด การสร้างเครือข่าย หมายถึง ประชาชนและชุมชนร่วมมือกันสร้าง

เครือข่ายอย่างเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ การบริหารจัดการ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่ยึดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ในที่สุดการสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบนั้น ควรจะมีความเชื่อมโยงกันของชุมชนทุกระดับ นับแต่ระดับ (1) บุคคล ครอบครัว (2) หมู่บ้าน ชุมชน สังคม (3) ประเทศหรือรัฐ และ (4) ประชาคมโลก

ภาพที่ 6 การสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบในทุกระดับ

ประการที่แปด ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่ดำรง

ภาพที่ 7 หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ

สรุป

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการและบริหารนอกจากในมิติทางด้านการบริหารจัดการองค์กร ยังสามารถนำทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนได้โดยการนำกระบวนการในการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดมีประสิทธิภาพตั้งแต่ในด้านการวางแผนชุมชน การจัดทำโครงการต่างๆโดยมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของสมาชิกที่รับผิดชอบในด้านต่างๆตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ของการจัดทำโครงการต่างๆที่ถูกจัดวางอย่างเป็นระบบ เช่นกรณีศึกษาของการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่ผู้นำและ สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันสร้างกระบวนการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพโดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชน ร่วมกันสร้างจิตสำนึกในการร่วมกันแก้ไขปัญหาตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไปและผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาแนวคิดที่เกิดจากการบริหารจัดการตามภูมิสังคมของชุมชนนั้นๆเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง ให้เกิดการบริหารจัดการในชุมชนในรูปแบบตามแบบภูมิสังคมของชุมชนและได้รับการประเมินจนเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของจังหวัดตนเองต่อไปอย่างยั่งยืน

ดังนั้นการบริหารจัดการจึงมีความหมายใกล้เคียงและอาจใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหารและการจัดการ คำว่า การบริหารส่วนใหญ่ใช้ในภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่คำว่า การจัดการ

นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ สำหรับคำว่า การบริหารจัดการในที่นี้หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาค ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐ และภาคประชาชน นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา หรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติด้วยในส่วนของ การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคคล และ/หรือ หน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเนื้อแท้แล้ว แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้นนำยกย่องเลื่อมใสศรัทธาท่านองเดียวกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องทางสายกลาง กล่าวคือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนทุกระดับยึดถือในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด คือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข แนวทางดังกล่าวนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน นอกจากนั้น ยังอาศัยหลักการพึ่งตนเอง การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย ตลอดจนความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย คำว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้น อาจเทียบเคียงได้กับคำว่า เศรษฐกิจทางสายกลาง เศรษฐกิจของความพอดี เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจชาวพุทธ เศรษฐกิจพออยู่พอกิน และเศรษฐกิจอย่างมีสติ ความหมายดังกล่าวนี้ ตรงกันข้ามกับความหมายของ เศรษฐกิจแบบค้าขายเศรษฐกิจที่เน้นความเจริญเติบโต และเศรษฐกิจยิ่งมากยิ่งดีจุดเด่นของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ คือ หนึ่ง มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนไทย สองชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนในทิศทางที่ควรจะเป็นเพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีความสุขพ้นจากปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน สาม เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบมีขั้นตอนและไม่ได้เจาะจงเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรหรือเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงประชาชนและชุมชนทุกชุมชนทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ที่เกี่ยวข้อง กับด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และ สี่ นำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกชุมชนตลอดเวลา

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภารกิจการพัฒนาชุมชน ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการมหาดไทย

กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดหน้าที่ประการหนึ่งในการ

พัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออมและการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน บริหารจัดการให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

จากภารกิจข้างต้น กระทรวงมหาดไทยจึงไว้วางใจมอบหมายภารกิจให้กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากกระบวนการพัฒนาชุมชน มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือปฏิบัติงานตามหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองบนความพอเพียงโดยบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกกรมและรัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะ กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิด แนวคิดในการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน และภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทย กรมฯ จึงได้มีการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยน้อมนำแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงาน โดยดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกดอกบวบฯ) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัสดุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี) ในปี 2549-2551 ดำเนินการทั่วประเทศได้ จำนวน 58,537 หมู่บ้าน

ต่อมากรมฯ ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืนโดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็น ต้นแบบมีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ชีวัด คือ

ด้านจิตใจและสังคม (สามัคคี มีข้อตกลงข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัย)

ด้านเศรษฐกิจ (จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน)

ด้านการเรียนรู้ (มีและใช้ข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีกลุ่ม/องค์กรด้าน สิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) และแบ่งการพัฒนาหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการปฏิบัติทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออมและขึ้นก้าวหน้า

ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่มการพัฒนารายได้ ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน

ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่ายเพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้านชุมชน

ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้สามารถพัฒนาไปได้เฉพาะระดับของตนเองไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับหรือขั้นต่อกันไป

องค์กรรับผิดชอบในการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพสูงสุด กระทรวงมหาดไทยจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 531/2549 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายบัญญัติ จันทน์เสนะ) เป็นประธาน อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน เป็นเลขานุการและมีคำสั่งเพิ่มเติมจำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย คำสั่งกระทรวงมหาดไทย (เพิ่มเติมฉบับที่ 2) ที่ 9/2550 ลงวันที่ 4 มกราคม 2550

2) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 10//2550 ลงวันที่ 4 มกราคม 2550 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย โดยมีรองปลัดกระทรวงมหาดไทย (หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาชุมชน และส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) เป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชุมชน กรมพัฒนาชุมชน เป็นเลขานุการ

3) คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธาน ผู้บังคับการจังหวัดทหารบก ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัด ที่ประธานกรรมการมอบหมาย นายอำเภอทุกอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษาตามที่ประธานกรรมการเห็นสมควรแต่งตั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธานกรรมการเห็นสมควรแต่งตั้ง และว่าจังหวัดเป็นกรรมการ และมีพัฒนาการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

4) คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธานกรรมการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง และ

นายกเทศมนตรีนครเมือง เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอที่ประธานกรรมการ เห็นสมควรแต่งตั้ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล กำนันทุกตำบล นายกเทศมนตรีตำบลทุก แห่ง เป็นกรรมการและมีพัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ

5) ชุดปฏิบัติขับเคลื่อนระดับตำบล/หมู่บ้าน ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ เป็นที่ปรึกษา มี พัฒนาการเป็นหัวหน้าชุด อาสาพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มองค์กร/องค์กรในชุมชน เป็นชุดปฏิบัติการ

หน่วยงานภาคีการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน

กรม. มีมติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 เห็นชอบให้ทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ พัฒนาชนบทร่วมเป็นภาคี และให้การสนับสนุนการขับเคลื่อน “ระเบียบวาระแห่งชุมชน”

ลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนระเบียบแห่งวาระชุมชน จำนวน 21 หน่วยงาน ซึ่งมี โครงการร่วมกันในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินการ คือ 1) จัดทำและยกระดับแผน ชุมชนให้มีคุณภาพ 2) ขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วม

หน่วยงานที่ร่วมมือ มีดังนี้ ระหว่าง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมที่ดิน กรมโยธาธิการและผังเมือง กรม ป้องกันบรรเทาและสาธารณภัย กับ กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมการเกษตร กรม สนับสนุนบริการสุขภาพ สำนักงานการบริหารการศึกษานอกโรงเรียน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สถาบัน พัฒนาการองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) สมาคมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนไทย สมาคมผู้นำสตรีพัฒนา ชุมชนไทย สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบล

กระบวนการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน

1) จัดตั้งชุดปฏิบัติการหมู่บ้าน ประกอบด้วย พัฒนาการ ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ดำเนินการ กระตุ้นความคิด ร่วมหาทางออก ในการแก้ไขปัญหาของครัวเรือนและชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงโดยมีตัวชี้วัด 6x2

2) การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้วยการจัดทำตัวชี้วัด 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อจัดระดับหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็น 3 ระดับ คือ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” “มั่งมี ศรีสุข” ด้วยการนำหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด 6x2 ส่งเสริมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเป็นแหล่งเรียนรู้มาทำการประเมินเพื่อจัดอันดับหมู่บ้าน

ดำเนินกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการสร้างความรู้ ความสามารถ แก่นนำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับครอบครัว พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยชุมชนเอง

คณะทำงานระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ประเมินผลการพัฒนาและประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

การเชิดชูเกียรติและความสำเร็จในการดำเนินงาน

โดยได้จัดให้มีการคัดเลือกหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างและได้รับพระกรุณาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานนามและโล่รางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2549 และพระราชทานวโรกาสให้ผู้นำชุมชนที่มีผลงานการจัดการพัฒนาดีเด่นเข้าเฝ้าฯ ปีละ 1 ครั้ง จนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาขยายผลวิถีชีวิตประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

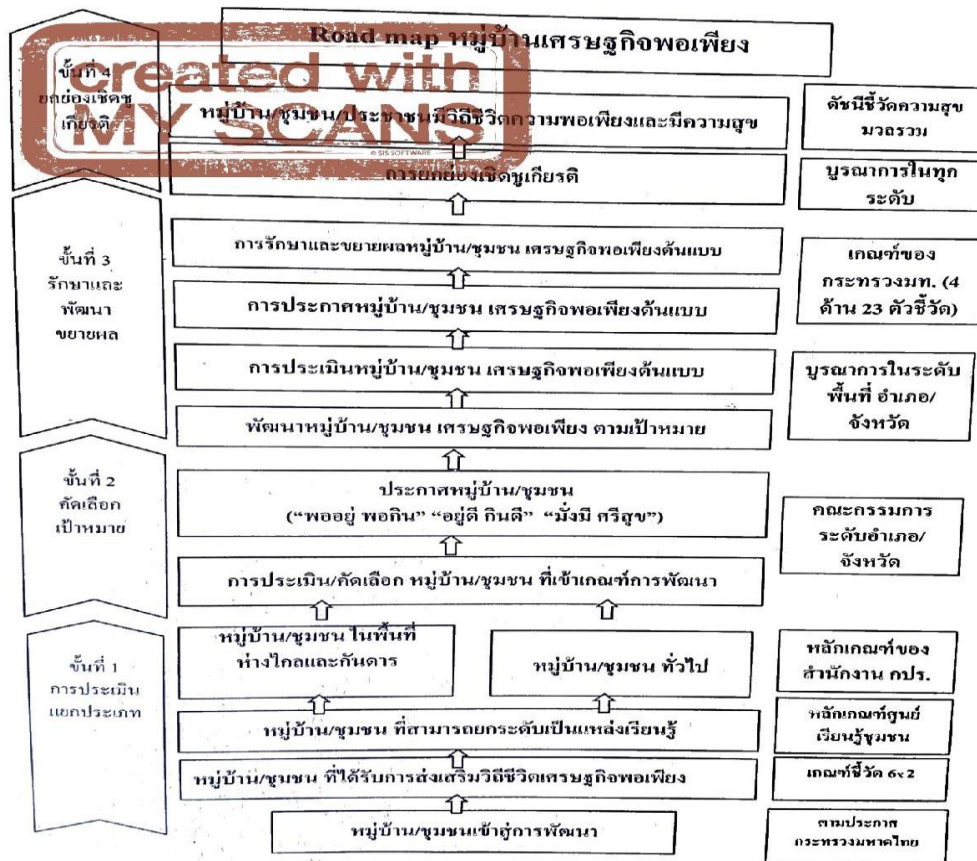
1. ในการดำเนินการอาศัยหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ ในการจัดการเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ใน 3 มิติ คือ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก สร้างรายได้ ขยายโอกาสของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มีมาตรฐาน ผู้บริโภคปลอดภัย ผู้ผลิตปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมปลอดภัย การส่งเสริมแหล่งทุนในชุมชนด้วยการพัฒนาสถาบันการเงินชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้ในระบบ สร้างสวัสดิการชุมชน 2) มิติด้านความมั่นคง โดยการปกป้องสถาบัน ขยายแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและคุณูปการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสริมสร้างการบริหารจัดการชุมชนอย่างธรรมาภิบาลและเสริมสร้างจิตสำนึกป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ 3) มิติด้านสังคม โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อสังคมเอื้ออารีต่อกัน ลดความขัดแย้งแบ่งฝ่ายสร้างความสมานฉันท์ ในการทำงานเพื่อชุมชนร่วมกัน ด้วยกระบวนการพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ จัดทำแผนเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยใช้เกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

2. การยกระดับการประเมินการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการประเมินเชิงคุณภาพด้วยเกณฑ์ “ความอยู่เย็น เป็นสุข” หรือ “ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน” (Gross Village Happiness) โดยวัดระดับความสุขของคนในชุมชน ระดับบุคคล ครอบครัว และหมู่บ้าน ด้วยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ขยายผลความรู้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ไปสู่หมู่บ้านอื่น ในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง

4. ส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ทักษะของชุมชนในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน
5. การพัฒนากลุ่ม องค์กรในหมู่บ้านเพื่อจัดเป็นสวัสดิการสังคม/ชุมชน
6. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดความสุข สมานฉันท์
7. ส่งเสริมการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปขยายผลโดยใช้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็น

ศูนย์กลาง

ภาพที่ 8 Road map หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ดีมีสุข ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

การพัฒนาชนบทโดยนำแนวการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาใช้เพื่อเป็นต้นแบบหรือแนวทางให้กับหน่วยงาน หมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชน นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่ ด้วยการประสานพลังระหว่างภาคีการพัฒนาในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ

ปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน เอกชน สถาบันการศึกษาและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเกิดด้วยแนวคิดบูรณาการในด้านต่างๆนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือตนเอง และพึ่งตนเองได้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินการจัดเป็น 4 ชั้น ประกอบด้วย

ชั้นที่ 1 การประเมินและการแยกแยะประเภทหมู่บ้านหรือชุมชน

1. การพัฒนาหมู่บ้านจะดำเนินในหมู่บ้านตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ใช้ฐานข้อมูลกรมการปกครอง พ.ศ.2549 จำนวน 74,435 หมู่บ้าน ตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละหมู่บ้าน โดยการประสานพลังการพัฒนาจากภายในชุมชน (Inside-in) โดยกระบวนการแผนชุมชน และพลังการส่งเสริม สนับสนุนของหน่วยงานจากภายนอก ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตของชุมชน

2. ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชน ให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักการการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง ตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ตามเกณฑ์ ประเมิน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด โดยพัฒนากร อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ร่วมเป็นชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนา ทำให้มีหมู่บ้านผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด

3. ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเกณฑ์ 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัดแล้ว ให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความสามารถของครอบครัวที่ดำเนินการให้สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ กำหนดเป็นจุดเรียนรู้ในหมู่บ้านและทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน และให้การเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจจากภายนอกชุมชนซึ่งได้ดำเนินการส่งเสริมในหมู่บ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้

4. การดำเนินการส่งเสริมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงอัตลักษณ์และภูมิสังคมของแต่ละชุมชน เพื่อการใช้วิธีการในการส่งเสริมที่แตกต่างกัน ระหว่างในหมู่บ้านหรือชุมชน ทั่วๆไปกับหมู่บ้านหรือชุมชน ในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ที่ใช้ในแนวทางการประกวดผลงานตามพระราชปณิธานของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) หมู่บ้านที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สูงเป็นที่อยู่ของชาวเขา ชนกลุ่มน้อย พื้นที่พัฒนาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดนพื้นที่ที่เส้นทางคมนาคมยากลำบากห่างไกล เสี่ยงภัยมีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุม มีความเป็นอยู่ยากลำบากดังนั้นเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาจึงต้องพิจารณาและศึกษาสภาพชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เข้าใจ เพื่อเลือกวิธีการเข้าถึงเพื่อการพัฒนาที่สัมฤทธิ์ผล

ขั้นที่ 2 การคัดเลือกหมู่บ้านหรือชุมชน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1. การประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้านแล้วสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดทำการประเมินหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อแยกระดับหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ชีวิตของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการประเมินและพิจารณาแยกประเภท จัดระดับหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้เสนอหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์จริงๆ เน้นในเชิงคุณภาพไม่เน้นปริมาณ

2. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจัดทำบัญชีหมู่บ้านเป้าหมาย โดยการนำผลการประเมินหมู่บ้านมาจัดประเภทของแต่ละหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน คือหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เป็นหมู่บ้าน ระดับ “พออยู่ พอกิน” และขั้นก้าวหน้า คือหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์เป็นหมู่บ้านระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้สามารถพัฒนาไปได้ เฉพาะระดับของตนเอง ไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นลำดับหรือขั้นต่อไป

3. การตรวจสอบผลการประเมินหมู่บ้านและชุมชน และจัดเรียงลำดับเพื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนำเสนอผลการประเมินให้ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.) พิจารณาตรวจสอบและจัดลำดับหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละระดับของจังหวัด พร้อมทั้งกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบของจังหวัด

ขั้นที่ 3 การพัฒนาขยายผลวิถีชีวิตประชาชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายแต่ละระดับ ของจังหวัดแล้วเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงต้องมีกิจกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถของประชาชนและศักยภาพของชุมชนคือ

1. การเพิ่มศักยภาพของแกนนำชุมชน ให้มีความสามารถในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนด้วยชุมชนเอง โดยให้ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต เป็นผู้รับผิดชอบฝึกอบรมสร้างแกนนำการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนจากหมู่บ้านเป้าหมาย

2. การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามเป้าหมายในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แยกเป็นหมู่บ้านระดับ “พออยู่ พอกิน” หมู่บ้านระดับ “อยู่ดี กินดี” และหมู่บ้าน ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” มุ่งหมายให้ประชาชนในหมู่บ้านน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นวิถีชีวิตของชุมชน จังหวัดจะจัดกิจกรรมเพื่อ

2.1 สร้างการเรียนรู้ของประชาชนและเกิดการยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 กิจกรรมเพิ่มทักษะการประกอบกิจการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน ทักษะการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่ม ทักษะการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามฐานข้อมูลของหมู่บ้านและระดับหมู่บ้านเป้าหมาย พร้อมทั้งมีการจัดการความรู้เพื่อค้นหา

2.3 กิจกรรมเพิ่มทักษะการบริหารจัดการชุมชน เป็นการทบทวน ปรับประยุกต์ขั้นตอนรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อสร้างความยั่งยืนของการพัฒนา หรือกิจกรรมสร้างการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย กิจกรรมสร้างความรัก ความเข้าใจ ความสมานฉันท์ สามัคคีในหมู่บ้าน

2.4 สรุปผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญาไปจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อขยายผลสู่หมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ต่อไป รวมทั้ง การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของชุมชน (Gross Village Happiness: GVH) เพื่อทราบผลกระทบของการพัฒนาของหมู่บ้านว่ามีระดับความสุขระดับใด

ขั้นที่ 4 การยกย่องและเชิดชูเกียรติ

1. การประกาศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้วยคณะกรรมการประเมินผลหลังการพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยเกณฑ์การประเมินผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย (พิจารณาเกณฑ์การเป็นหมู่บ้านต้นแบบเพิ่มเพื่อให้เห็นเด่นชัด เช่น ความยั่งยืนของผลการพัฒนา ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของหมู่บ้านเป็นต้น ทั้งนี้ จังหวัดสามารถเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้เพื่อความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อแยกหมู่บ้านต้นแบบให้โดดเด่นต่างจากหมู่บ้านทั่วไป) ตรวจสอบและประกาศความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

2. สนับสนุนให้เข้ากระบวนการ การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เพื่อรับรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสนับสนุนให้บุคคล/ชุมชน เข้าสู่กระบวนการประกวดดังกล่าว

3. หมู่บ้านหรือชุมชนดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาต่อเนื่องเพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชน และประชาชนมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข ด้วยการดำเนินกิจกรรมประจำวันอย่างพอเพียงที่มีพฤติกรรมของชุมชนประกอบด้วย

3.1 มีความพอประมาณ หมายถึงความพอเหมาะต่อความจำเป็นที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.2 ยึดหลักความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3.3 มีหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.4 ด้วยเงื่อนไขความรู้ ที่ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4. พร้อมทั้งเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้น ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต อาศัยกระบวนการจากความสัมพันธ์ของประชาชนในการพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้เป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิชาการให้การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นๆต่อไป

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1. ระบบการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

กระบวนการพัฒนาชุมชน มีเป้าหมายอยู่ที่ต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปสู่สิ่งที่ชุมชนต้องการและเลือกไว้ อาจมีทั้งเป้าหมาย องค์ประกอบของเป้าหมายและวิธิตัดความสำเร็จเช่น “คนทุกคนในชุมชนต้องมีข้าวกินอิ่มทุกมื้อ” ในช่วงเวลาที่กำหนดและสามารถควบคุมดูแลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่เหมาะสม ซึ่งเป็นเป้าหมายในภาพรวมของชุมชน ผลที่เกิดขึ้นเป็นเพราะวิธีการส่งเสริมการพัฒนาของนักพัฒนาที่มีรูปแบบทั้งที่เป็นภาพกว้าง ทำพร้อมกันทุกด้าน พร้อมกันทุกคน ในชุมชน ฝึกทักษะ สร้างความรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมที่มีต่อวิถีชีวิต ให้เหมาะสมตามกาลเวลา ด้วยวิธีการ (Method) ทำพร้อมกัน เรียนรู้พร้อมกันด้วยกระบวนการกลุ่ม เสริมพลังการเคลื่อนไหวของชุมชน (Mobilization) ไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนต้องการ ผลคือการสร้างและพัฒนาผู้นำ มีกลุ่มองค์กรที่มีระบบบริหารจัดการให้บริการสมาชิกจนได้รับความพึงพอใจ และชุมชนใช้ความสามารถจากผู้นำที่ถูกพัฒนาแล้ว ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ในการสร้างผู้นำการพัฒนา (Change leader) เพื่อการเคลื่อนไหวกระบวนการพัฒนาชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือบางโอกาส บางพื้นที่ อาจใช้วิธีการสร้างผู้นำการพัฒนาให้เกิดขึ้นด้วยการฝึกทักษะ เพิ่มความรู้ และทัศนคติเพื่อส่วนรวม แล้วให้เป็นผู้ผลักดันงาน ให้การศึกษาชุมชน ฝึกความสามารถ ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งไม่ว่าจะจะเป็นรูปแบบใด ล้วนเป็นการให้ความสำคัญอย่างที่สุดกับ..คน..ที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคมนั้นที่จะต้องดูแล รักษา พัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

แต่ไม่ว่าจะจะเป็นวิธีการพัฒนาในรูปแบบใด ขั้นตอนในการทำงานจะมีลักษณะคล้ายกันคือ เริ่มต้นด้วยพัฒนาการรับรู้ศักยภาพ ความสามารถที่มีอยู่เป็นการศึกษาข้อมูลในชุมชน การศึกษา

ชุมชนเป็นเรื่องของคนในชุมชนนั้นทำเอง โดยนักพัฒนาจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการศึกษา หรือเป็นผู้สร้างสถานการณ์ให้คนในชุมชนมาร่วมศึกษาชุมชนของตนเท่านั้น การศึกษาข้อมูลเป็นทั้งส่วนที่เป็นบุคคล เป็นกลุ่ม ทั้งด้านกายภาพ ระบบบริหารจัดการ ระบบความสัมพันธ์ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม บริบทแวดล้อม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา การมีอยู่ เปลี่ยนไป ด้วยการ เรียนรู้ร่วมกัน ในการค้นหาเพื่อให้รู้ข้อมูลด้วยการอ่านจากเอกสารแบบสำรวจที่มีอยู่เดิม การสำรวจ จัดเก็บใหม่ สังเกต สัมภาษณ์ เพื่อพัฒนาระบบข้อมูล (data) ให้เกิดเป็นสารสนเทศ (information) ซึ่งต้องวิเคราะห์ ประเมิน สรุป จัดหมวดหมู่ จนพบสภาพ สถานการณ์ ความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในชุมชน พร้อมเพื่อการศึกษา กลับคืนสู่ชุมชนให้เกิดการเห็นพร้อมต้องกันของคนในชุมชน เป็นการให้การศึกษา เพื่อการพัฒนาแก่ชุมชน ซึ่งเป็นการนำสารสนเทศ (information) มาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันลักษณะพฤติกรรมสื่อสารด้วยสัมพันธ์ที่ดี มีความผูกพันระหว่างกัน ที่พร้อมจะคิดทบทวน แลกเปลี่ยน เจาะลึกถึงศักยภาพ ความสามารถของตนเอง พื้นฐานชุมชน สภาพการณ์ ทุนทางสังคม ระบบความสัมพันธ์ วิถีปฏิบัติ รูปแบบและระบบบริหารจัดการ สภาวะแวดล้อมและบริบทรอบด้าน ผลกระทบที่น่าจะมาจากทุกสรรพสิ่ง สภาพของชุมชน อดีต ปัจจุบัน ซึ่งเป็นการพัฒนาระบบคิด เสริมสร้างความรู้ (knowledge) ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชน สามารถนำความรู้ไปสู่การใช้งานจริง ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง คนรอบข้างและสังคม ด้วยการใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ข้อมูล ประสบการณ์ตนเอง เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนระหว่างกันเพื่อเรียนรู้ชุมชน เข้าใจศักยภาพของบุคคล ข้อจำกัดจนตระหนักในปัญหา เชื่อมโยงสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ให้เกิดการคาดหมายอนาคต ซึ่งต้องใช้การพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ ด้วยข้อมูลและสติตั้งมั่นเป็นการยกระดับการคิดของประชาชนให้มีความสามารถในการคิดสูงขึ้นเพื่อช่วยให้ประชาชนมองเห็นทิศทางและแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น มีขั้นตอนคือ

1. การแลกเปลี่ยนความคิด (Sharing ideas)
2. การคิดเพื่อการจับประเด็นร่วมกัน (Exploring ideas) เป็นการที่มีการกำหนดขอบเขตและเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมจะช่วยกันพิจารณาเสนอและสรุปประเด็นสำคัญๆ ร่วมกัน
3. การคิดเพื่อระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการร่วมกันแสดงความคิด หลังจากที่สามารถกำหนดประเด็นที่สำคัญๆ ได้แล้ว โดยผู้เข้าร่วมประชุมจะช่วยกันแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้นๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง
4. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการคิดที่พัฒนามาจากระยะที่ 3 ภายหลังจากที่ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้นๆ อย่างกว้างขวางแล้ว หากวิทยากรเครือข่ายชุมชนสามารถดำเนินการประชุมได้เป็นอย่างดี ก็สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมค้นพบความคิดใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

5. การคิดที่เกิดจากแรงบันดาลใจใหม่ๆ (inspiration) เป็นการคิดที่พัฒนาจากระดับที่ 4 ผู้เข้าร่วมประชุมจะเกิดจินตนาการและเกิดความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาทิศทางและแนวทางใหม่รวมทั้งเกิดความเชื่อมั่นในพลังแห่งการคิดของตนเอง

6. การคิดวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการคิดที่ต้องอาศัยวิจารณญาณอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางมองเห็นการเชื่อมโยงของเรื่องต่างๆได้อย่างรอบด้าน ทำให้คิดพิจารณาในเรื่องนั้นอย่างทะลุปรุโปร่ง

7. การคิดในขั้นสูงสุด (Critical Thinking) หมายถึงระดับการคิดที่ช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องหนึ่งได้อย่างแจ่มแจ้ง ถึงขั้นที่สามารถจัดการกับเรื่องนั้นได้อย่างเด็ดขาด เป็นความคิดที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้

การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดปัญญา (Wisdom) ซึ่งต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยพลังสร้างสรรค์พลังความสัมพันธ์อันแนบแน่น เพื่อเป็นการตัดสินใจเลือกสภาพชุมชนที่พึงปรารถนา และแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการบรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้ จัดเป็นแผนพัฒนาของชุมชนเพื่อชุมชนที่ประกอบด้วยเป้าหมาย ขั้นตอนไปสู่เป้าหมาย การออกแบบองค์การการปฏิบัติ ค้นหาผู้นำหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติ เป็นการนำปัญญามาสร้างงาน สร้างกิจกรรมต่างๆ จัดเป็นนวัตกรรม (Innovation) สำหรับการสร้างคุณภาพชีวิตที่ต้องการ การดำเนินงานตามแผน เป็นการปฏิบัติเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ขณะเดียวกัน ก็สามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge management) ทบทวนการปฏิบัติ สร้างสรรค์ประยุกต์ ปรับปรุงการปฏิบัติให้งานสัมฤทธิ์ผล เป็นการยกระดับความรู้ที่ทำให้ไม่ทำผิดซ้ำ ไม่ล้มเหลวซ้ำ มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีโอกาสแลกเปลี่ยนระหว่างองค์กรการปฏิบัติที่คล้ายกันเพื่อการเรียนรู้ร่วม การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กร การปฏิบัติที่ต่างกันเพื่ออาศัย ประสบการณ์ แนวคิดที่ต่างกันในการเรียนรู้ และเกื้อกูลกันในลักษณะเป็นเครือข่าย ทำให้คนคิดได้เป็นระบบ ทำงานเก่ง พร้อมกับการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นการสร้างและพัฒนาคนไปพร้อมกัน การจัดการของชุมชน การพัฒนาเกิดขึ้นในห้วงเวลาที่กำหนดไว้ ดังนั้น เมื่อผ่านช่วงการปฏิบัติไปแล้วจึงควรมีการประเมินผล การปฏิบัติ การตรวจสอบสภาพสถานการณ์ ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลใหม่ เข้าใจสภาพของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวชุมชน ผลจากการบริหารจัดการ หรือมีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกส่งผลต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้สถานการณ์ของชุมชนเปลี่ยนไป การประเมินสภาพชุมชน จึงเป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ของระบบการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ตั้งแต่เมื่อเริ่มงานการพัฒนา สถานการณ์ของชุมชน สิ่งนำเข้าเพื่อการพัฒนาทุกประการ ขึ้นตอน วิธีการ บทบาทของบุคคล กลุ่ม องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการชุมชนเพื่อการจัดการงานให้สำเร็จผล ผลลัพธ์การปฏิบัติ การบรรลุเป้าหมายผลเปรียบเทียบ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการดำเนินการ ผลกระทบต่อบุคคล สังคม Stringer (1999) เรียกกระบวนการนี้ว่า

“พลวัตแห่งการกระทำร่วมกัน” แบบดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การค้นหา การคิด และการกระทำ สิ่งเหล่านี้บอกเราว่า การประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วมนั้นจะไม่เกิดขึ้นแบบเส้นตรงที่แน่นอน แต่เป็นกระบวนการทำซ้ำ การปรับการดำเนินการและการแปลความหมาย สตรีงเจอร์เน้นถึงความสำคัญของการค้นหา เพื่อทำให้เกิดภาพที่จะทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจในเหตุการณ์ที่พวกเขาได้ประสบอยู่ ช่วงการค้นหาประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การบันทึกและการวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร รวมถึงการสร้างและการรายงานผลให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้รับทราบ ช่วงการคิดหมายถึงการตีความประเด็นปัญหาอย่างลึกซึ้งและกำหนดความสำคัญก่อนหลังของการกระทำ ช่วงการกระทำ เป็นการแก้ไขปัญหาเชิงปฏิบัติต่อปัญหาที่ระบุไว้ ช่วงนี้รวมไปถึงการกำหนดแผนและทิศทาง การดำเนินการ วัตถุประสงค์ หน้าที่ ผู้รับผิดชอบ และยังรวมไปถึงการนำแผนการที่ได้กำหนดไว้ไปปฏิบัติ การให้กำลังใจกับผู้ร่วมงาน และการประเมินผลประสิทธิภาพและความสำเร็จในการปฏิบัติ นั้นๆ อาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วม เลือกรูปแบบการปฏิบัติที่ยอดเยี่ยม (Best practice) ทบทวนบทเรียนที่เป็นวิธีการที่ปฏิบัติแล้วไม่มีประสิทธิภาพไว้เป็นเครื่องเตือนใจและกำหนดสิ่งที่ต้องทำต่อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ รวมถึงการยกย่อง เชิดชูเกียรติบุคคล สำคัญที่เป็นพลังในการผลักดันงานและผู้มีอุปการคุณในการหนุนเสริมงานให้สัมฤทธิ์ผล

ความเห็นหรือกระบวนการทัศนในการพัฒนาเป็นการพัฒนาคนให้สามารถคิดตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบมองสรรพสิ่ง ในมุมมองที่ครอบคลุมทุกมิติ เห็นและเข้าใจความสัมพันธ์เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบของสถานการณ์ต่างๆ ในชุมชนเป็นภาพเดียวกัน และมีความพร้อมในการปรับตัวภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงเป็นการเตรียมความพร้อมของคนให้พร้อมรับกับทุกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวหรือชุมชนส่วนรวม การจัดการส่งเสริม สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความพร้อม สามารถจัดการกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัว บริหารจัดการชุมชนเพื่อผลต่อส่วนรวม อาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อให้คนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเชิงประสบการณ์และใช้รูปแบบกระบวนการกลุ่มให้มากที่สุดเพื่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ด้านต่างๆ จึงจำต้องส่งเสริมให้ความพร้อมเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะสังคมที่เคลื่อนไหวรวดเร็วมาก

การส่งเสริมเพื่อให้คนพัฒนา มีทักษะชีวิต การเสริมสร้างพลัง (Empower) ให้คนสามารถคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจเลือกและลงมือทำ ประยุกต์ใช้ได้เอง การส่งเสริมจึงเป็นการสนับสนุนให้เขาทำได้สำเร็จ (Enabling) ด้วยทุนและศักยภาพของเขาเอง มีกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้างทักษะชีวิต สร้างโอกาส การคิดเอง ทำเอง ตามสถานการณ์รอบด้าน และความสามารถของเขา ให้งานจึงมีประสิทธิภาพ ประชาชนยอมรับไปเป็นเจ้าของเรื่อง เกิดการแก้ปัญหาลักษณะที่คำนึงถึงความสำคัญและสัมพันธ์ ลดการแก้ปัญหาเป็นเรื่องๆ ไม่ละเลยสิ่งที

โครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชน ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการทำหน้าที่ต่างๆที่มุ่งสู่เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องปฏิบัติตามสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้ง การออกแบบและรักษาบรรยากาศแวดล้อมในชุมชนให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในชุมชน คือ การมีกลุ่มคน หรือองค์กรชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ เคลื่อนไหว ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาทั้งปวง โดยจัดให้มีและใช้ระบบข้อมูล ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุมคิดวิเคราะห์ จัดทำแผนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ซึ่งระบบการทำงานเช่นนี้ของชุมชนจะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นและมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงยกระดับเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

การจัดโครงการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อมมีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้ว มาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลแนวทาง วิธีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแยกประเภทหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” ก็เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้กับหมู่บ้านที่มีจุดเริ่ม หรือมีพื้นฐาน สถานการณ์ ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบ ได้โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญที่ต่างกันมากนัก

การจัดกิจกรรมในหมู่บ้านต้นแบบจึงมีขั้นตอนที่เริ่มจากการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน บทบาทของผู้นำให้เป็นแกนนำหรือหัวเรียวหัวแรงหลักในการนำประชาชนในหมู่บ้านให้ลุกขึ้นทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมให้ผู้นำจัดกระบวนการทำแผนชุมชน สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดตัดสินใจกำหนดเป้าหมายการทำงาน โดยคนในชุมชนเอง ผลักดัน สร้างความรับผิดชอบให้เกิดกับบุคคลในชุมชนในการดำเนินการ บริหารจัดการในกิจกรรมตามแผนงานการพัฒนา ซึ่งสามารถบูรณาการกิจกรรมต่างๆจากทุกหน่วยงาน โดยมีแผนเป็นเครื่องกำกับการพัฒนา เมื่อได้ดำเนินการมีประสบการณ์ มีความรู้ จัดทำเป็นชุดความรู้ มีหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดความรู้ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์เรียนรู้ เพื่อการขยายผลในฐานหมู่บ้านต้นแบบต่อไป ซึ่งผลจัดโครงการต่างๆนอกจากจะจัดขึ้นเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา อนุรักษ์ เพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนแล้วยังสามารถสร้างภาวะผู้นำ ทักษะการจัดการ สร้างและพัฒนากลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการทำงานในหมู่บ้านด้วยคณะเดียวกลุ่มเดียวอาจเกิดข้อจำกัดในการปฏิบัติเช่น ขาดทรัพยากร ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญยังไม่มาก จึงต้องอาศัยจากผู้ที่มีประสบการณ์ ความชำนาญหรือแม้กระทั่งการพึ่งพา แลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายระหว่างกันทั้งหน่วยงาน กับองค์กรกับหมู่บ้านอื่นๆก็ยิ่งเป็นการ

ยกระดับการทำงานกว้างออกไปและทำงานที่ยากที่ท้าทาย เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นได้เพราะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน(คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2554)

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภาพร สุปัญญา (2550) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชน พบว่าแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหลังจากที่ได้รับการอบรมมา ได้มีการนำมาปฏิบัติโดยเน้น “การพึ่งพาตนเอง” ซึ่งแกนนำหมู่บ้านใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดินโดยเฉพาะแหล่งน้ำ และกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อยู่บนพื้นฐานการผลิตอย่างพอเพียง ในขณะเดียวกัน มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการจัดอบรมโครงการต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนี้ยังรู้จักนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาพัฒนาเพื่อประกอบเป็นอาชีพ ภายในหมู่บ้านยังมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพต่างๆ และมีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย โดยชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินกิจการ และผลผลิตมาจากกระบวนการของคนในชุมชน และที่สำคัญแกนนำหมู่บ้านยังให้เกียรติ ยกย่องให้ความสำคัญกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จ บุคคลที่มีความรู้ มีคุณธรรม เพื่อยึดเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

วันชัย พลະไกร (2550) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้เป็นการศึกษากิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านตำแยตามเกณฑ์ประเมินของกระทรวงมหาดไทย ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงิน และปัจจัยที่ส่งผลให้หมู่บ้านตำแยประสบความสำเร็จเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นด้านการออมระดับประเทศ พบว่าชาวบ้านส่วนมากมีความต้องการต่อต้านแนวคิดกระแสหลักกระตุ้นให้ประชาชนรู้จักการใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อเหิมจัดระเบียบครอบครัวชาวบ้านให้มีการกินอยู่ที่พอใช้พอเพียง ด้านการจัดตั้งสถาบันการเงินหมู่บ้านตำแย พบว่ากลุ่มผู้นำมีเหตุผลหรือแรงบันดาลใจต้องการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวให้พ้นเกณฑ์ความยากจนให้หมู่บ้านมีเงินสนับสนุนครัวเรือน นำไปเสริมสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนเป็นสมาชิกเพื่อการผลิต ส่งเสริมการรวมอาชีพเพื่อการผลิต การแปรรูปรวมกันจำหน่าย มีการจัดตั้งศูนย์สาธิต การตลาด หรือร้านค้าชุมชน

ฐิติตา เพชรรัตน์ (2551) ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านใหม่ริมเมย หมู่ที่ 10 ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า สภาพและ

ปัญหาในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ริมเมย หมู่ที่ 10 ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เนื่องจากไม่เข้าใจในการนำวิธีไปปฏิบัติ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” บ้านไทยสามัคคี หมู่ที่ 9 ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีภาคีร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้นำและประชาชนในหมู่บ้านที่เห็นพ้องต้องกันในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด เรียนรู้ร่วมกัน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อนุรักษ์สามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างอยู่เย็นเป็นสุข และการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ริมเมย หมู่ที่ 10 ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตากได้กลยุทธ์สำคัญแต่ละด้านดังนี้ กลยุทธ์ด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ การทำแปลงสาธิตปลูกพืชผัก เข้าค่ายชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง กลยุทธ์ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ จัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมตามความสนใจ ฝึกอบรมวิชาชีพ กลยุทธ์ด้านการประหยัด ได้แก่ จัดทำโครงการ “กระบอกน้อยแห่งความหวัง” ฝึกอบรมการทำบัญชีครัวเรือน กลยุทธ์ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ฝึกอบรมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน กลยุทธ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนได้แก่ จัดทำโครงการ 1 คน 1 ต้น 1 ปี จัดทำโครงการประกวด ในบ้านน่าดู หน้าบ้านน่าอยู่ และกลยุทธ์ด้านการเอื้ออาทร ได้แก่ จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ประชาคมจัดตั้งกฎระเบียบชุมชน

ณัฐฎาพร แสงสุวรรณ (2555) ทำการศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า บ้านแม่ใจได้ หมู่ที่ 7 ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่เป็นสังคม ประชาธิปไตย ผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม มีลักษณะการปกครองหมู่บ้านแบบคุ้มบ้าน โดยแบ่งออกเป็น 11 คุ้ม มีกรรมการคุ้มดูแล ครัวเรือน 20-25 ครัวเรือน จึงมีการรูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยระบบคุ้ม บ้านโดยการนา แกนนา /ปราชญ์ ร่วมกันส่งเสริมครอบครัวพัฒนาและขยายผลต่อไปยังครอบครัว อื่นๆ ต่อไป บ้านหม้อ หมู่ที่ 12 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีลักษณะการปกครองมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน แบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ถึงแม้จะมีการแบ่งเป็นคุ้มบ้าน 4 คุ้มบ้านบนพื้นฐานระบบเครือญาติและวัฒนธรรมไทยอย่างเหนียวแน่น บ้านหม้อยังมีการบริหารจัดการโดยผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีความเสียสละ มีจิตอาสาและยังมีข้าราชการในหมู่บ้านที่เกษียณอายุแล้วเป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงาน จึงมีการขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมครอบครัวพัฒนาขยายผลไปยังครอบครัวอื่นๆ โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านสบวิน

หมู่ที่ 9 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านขนาดกลางที่มีลักษณะการปกครอง โดยผู้นำหมู่บ้านและแกนนำที่มีความเสียสละ บ้านสบวิน แบ่งการปกครองเป็นคุ้มบ้าน 4 คุ้มและมีหัวหน้าคุ้ม กรรมการคุ้มๆละ 7 คนดูแลสมาชิกในคุ้ม บ้านสบวินเป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ จึงมีกลวิธีในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนก็คือ การใช้ป่าชุมชน เป็นสะพานสู่ความร่วมมืออย่างแข็งขันในการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ โดยครอบครัวพัฒนา มาจากการคัดเลือกของประชาชนในหมู่บ้านด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมไม่ใช่มาจากแกนนำชุมชน ผลสำเร็จการขับเคลื่อนการพัฒนา วิธีการ และขั้นตอนการพัฒนาที่ส่งผลถึงความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของสามหมู่บ้าน นั้น พบได้จากการที่ประชาชนตระหนักและเน้นการพึ่งพาตนเอง การสร้างพลังชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรต่างๆ ภายในหมู่บ้าน พร้อมด้วยพลังของภาคีการพัฒนา พลังของครอบครัวพัฒนา และพลังของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนนั้นๆ มีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่หมู่บ้าน บนพื้นฐานระบบเครือญาติ วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น

เชาวลีย์ เพชรรัตน์ และคณะ (2551) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอบางมูลนาก และอำเภอเมืองจังหวัดพิจิตร พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนของทั้ง 2 หมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การได้รับประโยชน์ และการติดตามผลการประเมินอยู่ในระดับมากซึ่งทำให้โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองหมู่บ้านได้รับการยอมรับและมีการขับเคลื่อนโครงการไปในทางที่ดียิ่งขึ้นไป

นางสาวชไมพร แสนใจ (2554) ได้ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านร่องปลายนาตำบลบัวสลี อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ส่งผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับมากรวม 7 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านจิตใจ เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากร การมีส่วนร่วม การปลอดภัยเสถียร ผู้นำและเศรษฐกิจ ส่วนการปฏิบัติในระดับปานกลางคือการสนับสนุน สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านในระดับเห็นด้วยทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านครอบครัวมีความอบอุ่น องค์กรชุมชนเข้มแข็ง การจัดการสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และเศรษฐกิจสมดุล ปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับ ความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน อยู่ในระดับน้อยในภาพรวมและทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอื่นๆ และ ด้าน การจัดการทรัพยากรภูมิปัญญาและเทคโนโลยี มีความรุนแรงของปัญหาระดับน้อย โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาหมู่บ้านให้ก้าวหน้า ได้แก่การพัฒนาแหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม กลุ่มต่างๆการ

พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนการไม่เล่น การพนัน และเสพยาเสพติด การปลอดขยะ และการให้อองค์ ความรู้ด้านการวิจัย

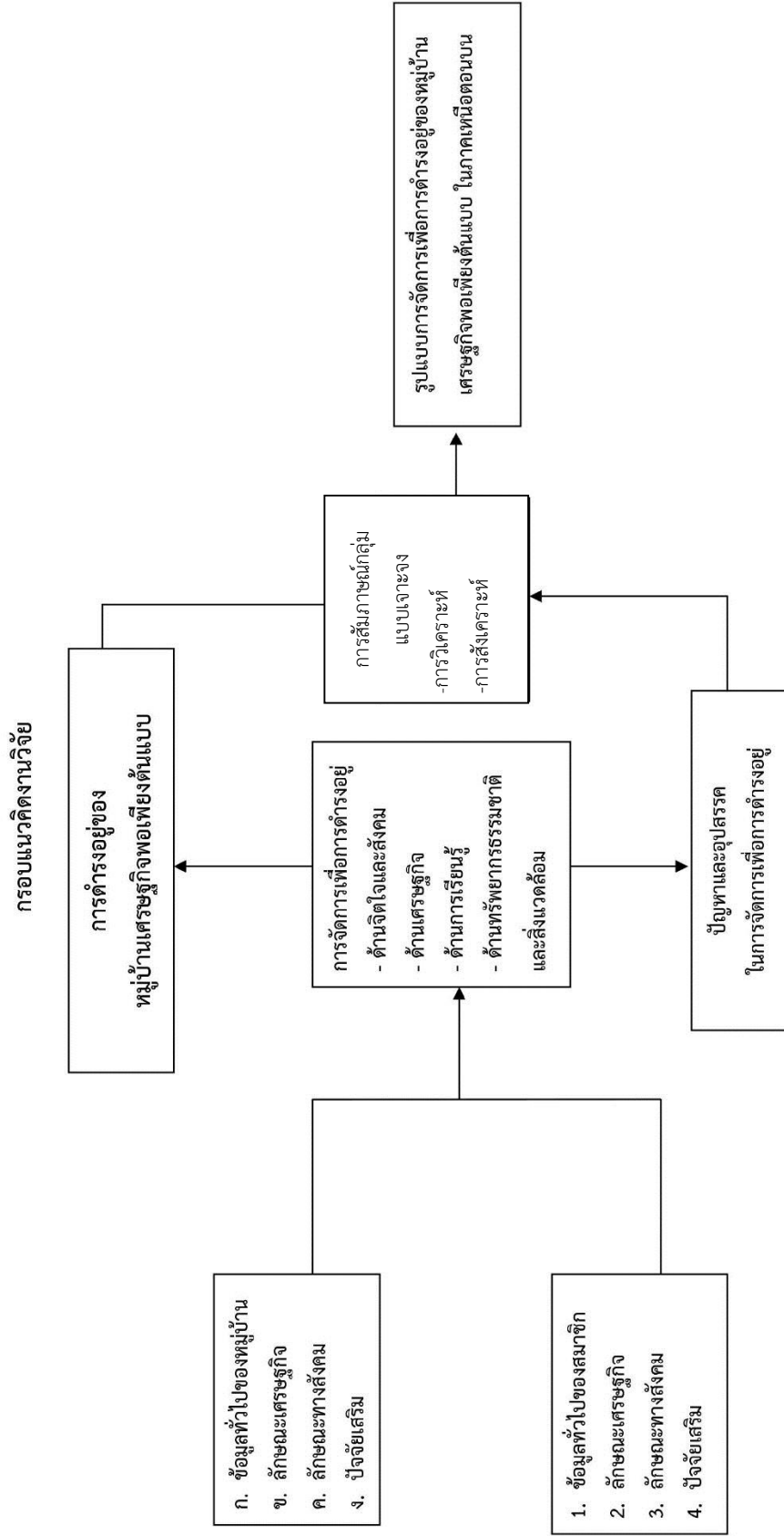
ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย และสมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้นับตั้งแต่การเสนอแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กล่าวถึงความเป็นมาของการนำหลักปรัชญาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้นับตั้งแต่เกิดภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมากในสังคมไทย จนต้องมีการนำหลักปรัชญาที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการนำหลักปรัชญาดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินชีวิต จนเป็นที่ยอมรับว่าหลักการดังกล่าวสามารถนำมาฟื้นฟูภาวะวิกฤตให้กลับมาเป็นปกติได้ด้วยการใช้หลักปรัชญาเป็นเสมือนเข็มทิศในการดำเนินชีวิต และสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนกระทั่งระดับประเทศ ซึ่งภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ยังมีกระบวนการในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาดังกล่าวให้เกิดเป็นรูปธรรมสามารถนำไปสร้างเป็นต้นแบบให้กับครอบครัว หมู่บ้านสำหรับผู้ที่น่าหลักปรัชญาไปใช้หรือหมู่บ้านที่นำไปใช้จนเกิดเป็นผล มีการยอมรับและได้รับการประเมินจากหน่วยงานราชการและมีการเผยแพร่กันอย่างต่อเนื่อง

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยกรมการพัฒนาชุมชนจึงเป็นโครงการที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนมาอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเผยแพร่แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบครัว หรือหมู่บ้านได้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดีภายใต้แนวคิด ทฤษฎีที่ผู้วิจัยใคร่ทำการศึกษานับตั้งแต่แนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อะไรที่ทำให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีความเข้มแข็งในด้านใดบ้าง กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งเกิดจากสาเหตุใด เมื่อเกิดความเข้มแข็งในหมู่บ้านแล้วการใช้แนวคิดในการพึ่งตนเอง ที่ไม่ต้องพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอกหรือหน่วยงานรัฐยังคงเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงได้หรือไม่ เมื่อเกิดความเข้มแข็งของหมู่บ้านที่แท้จริง มีการยอมรับหรือความร่วมมืออย่างไรของสมาชิกในหมู่บ้าน มีการขัดแย้งกันในการให้ความร่วมมือในการทำโครงการหรือกิจกรรมร่วมกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งท้ายสุดแล้วนั้นกระบวนการขับเคลื่อนภายในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีระบบการจัดการอย่างไรนับตั้งแต่ก่อนที่จะนำหลักแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน และยอมรับกันหมู่บ้านจนได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการประเมินและยกย่องเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีการจัดการเพื่อการดำรงอยู่อย่างไรต่อไปทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่จะต้องสร้างความยั่งยืนเพื่อให้เป็นแนวทางแก่สมาชิกรุ่นต่อไป ซึ่ง มีงานวิจัยที่มีผู้ได้ทำการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเบื้องต้นเช่น การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น

กลยุทธ์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านใหม่ริมเมย หมู่ที่ 10 ตำบลแม่กาษา อำเภอมแม่สอด จังหวัดตาก และความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลการศึกษาของผู้วิจัยทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวเป็นแนวทางในการให้ผู้วิจัยได้มีการศึกษาและประมวผลจากการศึกษางานดังกล่าวจนได้พัฒนาเป็นงานของผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 11 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ตัวแปรอิสระของหมู่บ้านและสมาชิก

หมู่บ้าน	สมาชิกหมู่บ้าน
<p>ก. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลาการก่อตั้งหมู่บ้าน - จำนวนครัวเรือน - อัตราส่วนเพศ <p>ข. ลักษณะเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประกอบอาชีพหลัก อาชีพรอง - จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหมู่บ้าน - งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน - เงินกองทุนสะสมของหมู่บ้าน - การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน <p>ค. ลักษณะทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน - การมีกิจกรรมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น - การมีอุปกรณ์สื่อสารในหมู่บ้าน - การรับข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้าน <p>ง. ปัจจัยเสริม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเข้ารับอบรมของสมาชิก - การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 	<p>ก. ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพศ - อายุ - จำนวนสมาชิกในครัวเรือน - ระดับการศึกษาของสมาชิก <p>ข. ลักษณะเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาชีพ - รายได้ - เงินสะสมในกลุ่มภายในหมู่บ้าน - ภาระการใช้จ่ายในครัวเรือน <p>ค. ลักษณะทางสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรในหมู่บ้าน - การมีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน - การรับข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้าน <p>ง. ปัจจัยเสริม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเข้ารับอบรมของสมาชิก - การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร - การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ภาพที่ 12 ตัวแปรอิสระของหมู่บ้านและสมาชิก

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) ซึ่งมีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อตอบคำถามจากโจทย์การวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างไร อะไรคือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ส่งผลให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงยังคงดำรงอยู่ ทั้งปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อะไรคือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในการบริหารจัดการชุมชนที่ส่งผลให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ยังคงมีการดำรงอยู่ทั้งปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรสามารถนำมาสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้นนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่ 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ 152 หมู่บ้าน จังหวัดเชียงราย 111 หมู่บ้าน จังหวัดพะเยา 56 หมู่บ้าน จังหวัดแพร่ 48 หมู่บ้าน จังหวัดน่าน 77 หมู่บ้าน จังหวัดลำพูน 50 หมู่บ้าน จังหวัดลำปาง 80 หมู่บ้าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 44 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 618 หมู่บ้าน

ขั้นตอนการการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการทำวิจัยดังนี้

1. เพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (ศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน)

1.1 การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจากแหล่งต่างๆ ทั้งในส่วนของภาคประชาชน ภาคเอกชน และรัฐบาล ที่มีการจัดทำหรือบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการวิจัยของนักวิชาการในพื้นที่ หนังสือ คู่มือ ตำรา บทความจากวารสาร หนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ (Internet) และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาที่ทำการศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน)

1. เพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน) มีขั้นตอนรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

1.1 การวิจัยจากภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยมี ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน จำนวน 618 หมู่บ้าน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 243 หมู่บ้าน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายแบบสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และรายงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง (documentary) รวมถึงวิธีการวิจัยภาคสนาม โดยอาศัยการสำรวจ (survey) และการศึกษาโดยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ (เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบในทุกด้าน โดยการศึกษาวิจัยจะเน้นผลลัพธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หน่วยในการศึกษา (unit of analysis) ในการวิจัยครั้งนี้คือ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่สามารถจะให้ข้อมูลได้ดีที่สุดของหมู่บ้านนั้นๆ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทำการ

คัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) จำนวนหมู่บ้านละ 5 คน ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

ประชากรศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่าง

1.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างทำการสุ่มเก็บตัวอย่างใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยสุ่มอย่างง่ายแบบสัดส่วนกับกลุ่มประชากร

1.2 การสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้วยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากจาก 8 จังหวัด ได้ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา หลังจากนั้นได้กำหนดจำนวนหมู่บ้านตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane,1974) มีสูตรคำนวณ คือ

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N^2}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจากจังหวัดตัวอย่าง 4 จังหวัด ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 261 หมู่บ้าน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบเป็นสัดส่วนกับประชากรโดยที่

$$n_i = \frac{n}{N} N_i \quad \text{ได้ผลดังตาราง 3}$$

ขั้นตอนที่ 3 สำหรับสมาชิกหมู่บ้านจะทำการสุ่มสมาชิกหมู่บ้านละ 5คนด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวนหมู่บ้านละ 5 คน ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จังหวัด	จำนวน		
	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (หมู่บ้าน)	กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ(หมู่บ้าน)	กลุ่มตัวอย่างสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบหมู่บ้านละ 5 คน
ลำปาง	80	49x5	245
แพร่	48	29x5	145
น่าน	77	46x5	230
พะเยา	56	34x5	170
รวม	261	158	790

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ปลายปิดผสมปลายเปิดเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด สร้างแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน) และกรอบแนวคิด ซึ่งมีลักษณะของแบบสัมภาษณ์ดังนี้

2.1.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และแบบสัมภาษณ์ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยแบบสัมภาษณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแบ่งเป็น 4 ตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนในการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบน 1) ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน 2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ 3) ลักษณะทางสังคม 4) ปัจจัยเสริม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบน 1) ด้านจิตใจและสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านการเรียนรู้ 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นการสร้างมาตรวัด Likert's Scale มีดังนี้

5 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
4 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	มาก
3 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
2 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	น้อย
1 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบนโดยใช้คำถามปลายเปิด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบนโดยใช้คำถามปลายเปิด

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแบ่งเป็น 4 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในการจัดการชุมชนให้มีการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบน 1) ปัจจัยลักษณะข้อมูลทั่วไปของสมาชิกหมู่บ้าน 2) ปัจจัยลักษณะด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยด้านลักษณะด้านสังคม 4) ปัจจัยเสริมด้าน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในระดับสมาชิกหมู่บ้าน 1) ด้านจิตใจและสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านการเรียนรู้ 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นการสร้างมาตรวัด Likert's Scale มีดังนี้

5 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
4 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	มาก
3 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
2 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	น้อย
1 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคที่สมาชิกของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ พบ ในการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบนโดยใช้คำถามปลายเปิด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบนโดยใช้คำถามปลายเปิด

2.2 ทำการทดสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ใน 4 ตอน ตอนที่ 1 3 และตอนที่ 4 ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ตอนที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยให้สัมประสิทธิ์คอนบัตอัลฟา

2.3 ทดสอบแบบสัมภาษณ์กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา

2.4 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงให้ถูกต้องและสมบูรณ์

2.5 เก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมโดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ประมวลผล

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้วางแนวทางในการรวบรวมแบบสัมภาษณ์ วางกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ และเครื่องมือเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นำกรอบประเด็นหลักของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำรงอยู่ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลำพูน ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาวิจัยได้ลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) และความสมบูรณ์ของภาษา (wording) ผู้ศึกษาวิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ อนุมัติเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาว่า เครื่องมือที่สร้างขึ้นมีความครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาในครั้งหรือไม่ ตลอดจนตรวจสอบด้านภาษาและการวางรูปแบบเครื่องมือแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (try out) กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน จำนวน 30 ตัวอย่าง(หมู่บ้าน) และสมาชิกหมู่บ้านจำนวน จำนวน 30 คน ผลที่ได้ความคงที่ (stability) มีความถูกต้อง (accuracy) และไม่เปลี่ยนแปลง (consistency) และนำผลวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยวิธีการวิเคราะห์ความเที่ยงตามวิธีของคอนบอร์อัลฟา (coefficient of alpha) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ให้ค่าความเชื่อมั่นจะต้องมีค่ามากกว่า 0.7 โดยมีเกณฑ์การแปรผลความเชื่อมั่นดังนี้ (เกียรตีสุดา ศรีสุข, 2552: 144)

0.00 – 0.20	ความเชื่อมั่นต่ำมาก/ไม่มีเลย
0.21 – 0.40	ความเชื่อมั่นต่ำ
0.41 – 0.70	ความเชื่อมั่นปานกลาง
0.71 – 1.00	ความเชื่อมั่นสูง

จากผลการทดสอบในการหาค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และแบบสอบถามสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้ ดังนี้

1. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านจิตใจและสังคม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาคือ 0.77 และ 0.91
2. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านเศรษฐกิจ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาคือ 0.89 และ 0.81
3. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านการเรียนรู้ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาคือ 0.93 และ 0.89
4. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาคือ 0.88 และ 0.88

ด้านภาพรวมแบบสัมภาษณ์หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและแบบสัมภาษณ์สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้ค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา คือ 0.97 และ 0.96 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า 0.7 ที่เป็นค่ายอมรับได้ว่าข้อคำถามมีความเที่ยงเพียงพอ แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มี ความเที่ยง น่าเชื่อถือ และให้ผลความแม่นยำ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้
 - 1.1.1 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ บริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการพรรณนาบรรยายตามหัวข้อที่กำหนดไว้
 - 1.1.2 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เป็นต้น การใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ (ตัวแปรอิสระ) ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่หมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือตอนบน(ตัวแปรตาม) ซึ่งเป็นการสร้างสมการเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิธี Stepwise แล้วจึงนำผลการศึกษาที่ได้มารวบรวมเรียบเรียงเพื่อนำเสนอ

โดยการพรรณนาบรรยาย และวิจารณ์ตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นการสร้างมาตรวัด Likert's Scale มีดังนี้

5 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
4 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	มาก
3 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
2 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	น้อย
1 คะแนน	ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ในด้านการแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนน โดยใช้เกณฑ์ประมาณค่า 5 ระดับของบุญชม ศรีสะอาด (2554: 121) โดยมีระดับเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	แปลความว่า	อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับคะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	แปลความว่า	อยู่ในระดับมาก
ระดับคะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	แปลความว่า	อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับคะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	แปลความว่า	อยู่ในระดับน้อย
ระดับคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50	แปลความว่า	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

1. เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 (พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

1.1 การสำรวจข้อมูลในเบื้องต้นและทำความเข้าใจพื้นที่ในเชิงกายภาพ เช่น สภาพภูมิศาสตร์ การคมนาคม ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน จำนวนครัวเรือน แหล่งที่ตั้งสำคัญๆ เช่น วัด โรงเรียน บ้านผู้นำชุมชน เป็นต้น

1.2 จัดทำแนวคำถามก่อนลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทของหมู่บ้าน การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการจัดทำรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

1.3 การบันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำการบันทึกดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

1.4 นำรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อขอวิจารณ์รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

1.5 ได้รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ภายหลังจากได้รับการวิจารณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

ประชากรศึกษา

จัดทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling)โดยเชิญตัวแทนหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการหมู่บ้านและตัวแทนสมาชิกหมู่บ้าน ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในแต่ละจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ3 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) ประกอบไปด้วยข้อมูลด้านบริบท สถานการณ์ การจัดการ สภาพปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และการจัดทำรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

การวิเคราะห์เครื่องมือ

การวิเคราะห์เครื่องมือตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน เป็นการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยพรรณนาบรรยายจากการการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling)โดยเชิญตัวแทนหมู่บ้านเช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการหมู่บ้านและตัวแทนสมาชิกหมู่บ้าน ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในแต่ละจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงภาคเหนือตอนบน โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 158 หมู่บ้าน และสมาชิกหมู่บ้านจำนวน 790 ราย การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและวิจารณ์การวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

การศึกษบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนในงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะนำเสนอและสร้างความเข้าใจในบริบทของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนโดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสืบค้นข้อมูล(Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งเอกสาร งานวิจัย ตำรา สื่อออนไลน์ โดยแบ่งเป็นประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในแต่ละจังหวัด ได้แก่จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในแต่ละจังหวัด ข้อมูลทั่วไปของแต่ละจังหวัด สภาพเศรษฐกิจ สังคม
 2. นำเสนอภาพรวมด้านความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนสถานการณ์ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน
- มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในรายละเอียดดังนี้

ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ บริเวณตอนบนของจังหวัด เป็นที่ราบสูง ภูเขา และเป็นป่าค่อนข้างทึบ อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้มีค่า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองปาน แจ้ห่ม วังเหนือ และงาว บริเวณตอนกลางของจังหวัด เป็นที่ราบและที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่อำเภอห้างฉัตร เมืองลำปาง เกาะคา แม่ทะ และสบปราบ บริเวณตอนใต้ของจังหวัด เป็นป่าไม้รัง บางส่วนเป็นทุ่งหญ้า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเถิน แม่พริก บางส่วนของอำเภอเสริมงาม และแม่ทะ

3. ประชากร

ปี 2553 จังหวัดลำปางมีประชากร จำนวน 763,801 คน เป็นชาย 376,414 คน หญิง 387,387 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง รองลงไป คือ อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ และ อำเภอเถิน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2553)

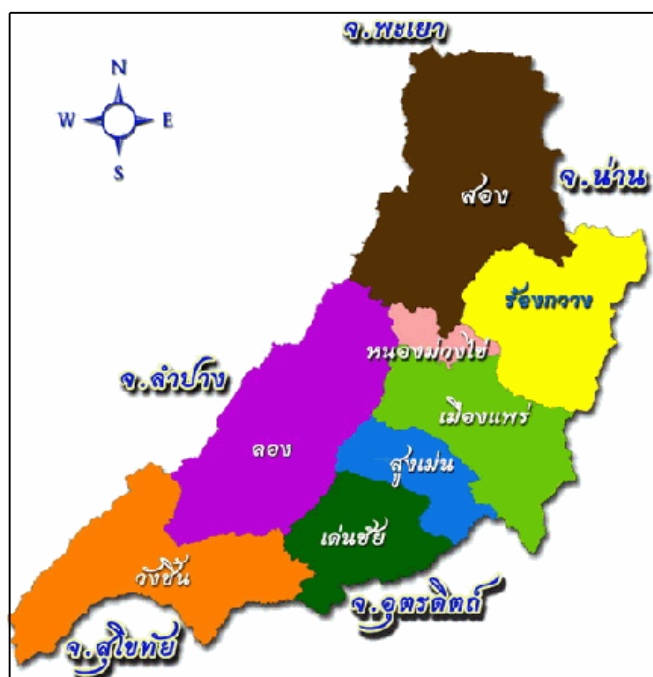
4. การประกอบอาชีพ

แต่เดิมประชากรจังหวัดลำปางก็ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยส่วนมากปลูกข้าว ทั้งข้าวนาปีและนาปลัง เพราะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปี สภาพการดำเนินชีวิตของชาวลำปางเกิด การเปลี่ยนแปลงขึ้น เมื่อมีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ มายังหัวเมืองภาคเหนือ โดยสิ้นสุดการเดินทางที่ จังหวัดลำปาง ทำให้จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือ มีการตั้งคลังสินค้า ขนาดใหญ่ระหว่าง จังหวัดทางภาคเหนือ และการขนส่งสินค้าไปยังภูมิภาคอื่นในขณะนั้น มีจังหวัดลำปางเป็นจุด ศูนย์กลาง จึงทำให้ จังหวัดลำปางมีความสำคัญด้านเศรษฐกิจ และการขนส่งนับแต่นั้น ต่อมาเมื่อมีการผลิตแร่ลิกไนต์บริเวณ อำเภอแม่เมาะ และมีการตั้งโรงงานถลุงแร่ส่งขายให้กับโรงงานอุตสาหกรรม ต่าง ๆ ในประเทศ ยิ่งทำให้เศรษฐกิจ ของจังหวัด ลำปางเกิดการขยายตัวขึ้นอย่างมาก มีการตั้งโรงงานใหม่ ๆ หลายแห่ง และเกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเหมืองแร่ลิกไนต์มากมาย จากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งโรงงานผลิตไฟฟ้า โดยใช้ลิกไนต์ขึ้น สามารถ ผลิตกระแสไฟฟ้าได้มากเพียงพอกับความต้องการของครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรมใน ภาคเหนือทั้งหมด ทำให้เกิด ความมั่นคงทางด้านพลังงานเป็นอย่างมาก จึงเกิดมีการตั้งโรงงานขนาดใหญ่ ขึ้นหลายแห่ง จากนี้จึงนับได้ว่าจังหวัดลำปาง เริ่มเข้าสู่ยุคการเป็นจังหวัดด้าน อุตสาหกรรม เป็นครั้งแรก

5. จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

นับตั้งแต่ปี 2552 – 2557 จังหวัดลำปางมีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประกาศรับรองโดยกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 80 หมู่บ้านโดยแบ่งเป็น ปี 2552 จำนวน 2 หมู่บ้าน ปี 2553 จำนวน 13 หมู่บ้าน ปี 2554 จำนวน 26 หมู่บ้าน ปี 2555 จำนวน 13 หมู่บ้าน ปี 2556 จำนวน 13 หมู่บ้าน ปี 2557 จำนวน 13 หมู่บ้าน (ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง)

จังหวัดแพร่

ภาพที่ 14 แผนที่จังหวัดแพร่

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดแพร่เป็น 1 ใน 17 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งเหนือที่ 14.70 ถึง 18.44 องศา กับเส้นแวงที่ 99.58 ถึง 100.32 องศา อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 155 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงหมายเลข 11 และ 101 ประมาณ 555 กิโลเมตร และทางรถไฟ 550 กิโลเมตร (ถึงสถานีรถไฟเด่นชัย) มีเนื้อที่ประมาณ 6,538.59 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,086,625 ไร่

2. สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่จังหวัดแพร่ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้ง 4 ทิศ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 เป็นภูเขา มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ 20 โดยลาดเอียงไปทางทิศใต้ตามแนวไหลของแม่น้ำยม คล้ายกันกระทะ พื้นที่ราบของจังหวัดจะอยู่ระหว่างหุบเขา มี 2 แปลงใหญ่ คือ ที่ราบบริเวณพื้นที่อำเภอร้องกวาง อำเภอมือเมือง อำเภอสูงเม่น และอำเภอเด่นชัย ซึ่งเป็นที่ราบแปลงใหญ่ และอีกหนึ่งแปลง คือ บริเวณที่ตั้งอำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น ซึ่งที่ราบดังกล่าว ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร

3. ประชากร

จังหวัดแพร่ มีประชากรทั้งหมด 462,654 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 225,956 คน และเป็นหญิงจำนวน 236,698 คน มีจำนวนบ้าน 158,010 หลังคาเรือน

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่ติดกับชายแดนทางด้านทิศตะวันออกของภาคเหนือตอนบน ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ ประมาณ 668 กิโลเมตร บริเวณเส้นรุ้งที่ 18 องศา 46 ลิปดา 30 พิลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศา 46 ลิปดา 44 พิลิปดาตะวันออก ระดับความสูงของพื้นที่อยู่สูง 2,112 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,170,045 ไร่

2. สภาพภูมิประเทศ

มีทิวเขาหลวงพระบางและทิวเขาผีปันน้ำ ซึ่งเป็นทิวเขาหินแกรนิต ที่มีความสูง 600 - 1,200 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ทอดผ่านทั่วจังหวัด คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่ของจังหวัดน่านโดยทั่วไป มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนชันเกิน 30 องศา ประมาณร้อยละ 85 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนลูกคลื่นลอนลาด ตามลุ่มน้ำ จะเป็นที่ราบแคบๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวยาวของลุ่มน้ำ น่าน สา ว้า ปัว และกอน จังหวัดน่านมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 7,170,045 ไร่ หรือ 11,472.07 ตารางกิโลเมตร

3. ประชากร

จังหวัดน่าน มีประชากรทั้งหมด 478,264 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 240,785 คน และเป็นหญิงจำนวน 237,479 คน

4. การประกอบอาชีพ

จังหวัดน่านเป็นเมืองที่ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมไปด้วย ทรัพยากรภูเขา ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำและธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งชุมชนเกษตรที่แสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่หลายเผ่าพันธุ์และกิจกรรมการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น การทำนาข้าว การปลูกพืชไร่ สวนผลไม้ สวนสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ การประมง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งจะผสมกลมกลืนกับธรรมชาติที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม เกษตรกรรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรจากไร่ นา ดังนั้นการส่งเสริมท่องเที่ยวตามสถานที่ดังกล่าวนี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ จะให้ความรู้ ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่าย สินค้า และค่าบริการในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เกิดประโยชน์ และเป็นการช่วยแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงานสู่ชนบท ในสภาพที่เศรษฐกิจตกต่ำ

5. จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

นับตั้งแต่ปี 2552 – 2556 จังหวัดแพร่มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประกาศรับรอง โดยกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 77 หมู่บ้านโดยแบ่งเป็น ปี 2552 จำนวน 2 หมู่บ้าน ปี 2553

ลุ่มและที่ลุ่ม ระดับตั้งแต่ 500 - 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางสำหรับที่ลาดเชิงเขา และระดับตั้งแต่ 1,000 - 1,550 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางสำหรับที่ราบสูงและภูเขาในพื้นที่ของจังหวัดพะเยานี้มีบริเวณที่ราบสูงเป็นพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณที่ราบสูงตอนกลางของจังหวัดพะเยา ในเขตอำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอปง ที่ประกอบไปด้วยเทือกเขาหลายเทือกเขาอันเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย เทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ ดอยภูลังกา ซึ่งมีระดับความสูง 1,098 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และดอยสันปันน้ำในเขตอำเภอปง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำยม นอกจากนี้ หากแบ่งภูมิภาคตามลักษณะของกลุ่มน้ำจะพบได้ว่าจังหวัดพะเยา มีพื้นที่อยู่ทั้งในเขตลุ่มน้ำโขงและ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนที่อยู่ในลุ่มน้ำโขง คือ พื้นที่อำเภอแม่ใจ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอปง (บางส่วน) และอำเภอเชียงคำ ส่วนที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คือ อำเภอปง (บางส่วน) และอำเภอเชียงม่วน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำยม เทือกเขาที่สำคัญของจังหวัดพะเยา ได้แก่ เทือกเขาดอยภูลังกา ดอยสันปันน้ำ ดอยแม่สุก ดอยขุนแม่ฝาด ดอยขุนแม่คำ และดอยขุนแม่ต้อม แม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่านจังหวัดพะเยามี 3 สาย คือ แม่น้ำอิง แม่น้ำลาว และแม่น้ำยม

3. ประชากร

จังหวัดพะเยา มีประชากรทั้งสิ้น 484,454 คน เป็นชาย 236,671 คน หญิง 247,783 คน มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 181,374 หลัง ความหนาแน่นโดยเฉลี่ยประมาณ 76.47 คน/ตารางกิโลเมตร จังหวัดพะเยามีประชาชนอาศัยอยู่ตามบริเวณเทือกเขาสูง จำนวน 10 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ลีซู จีน มูเซอ อาข่า เมี่ยน ม้ง ลื้อ ลีวะ กะเหรี่ยง และไทยที่สูง โดยกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ เช่น เชียงคำ แม่ใจ เมืองพะเยา ดอกคำใต้ เชียงม่วน ปง และภูซาง มีจำนวนประชากร 29,113 คน 5,488ครัวเรือน

4. การประกอบอาชีพ

ประชากรในจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการทำปศุสัตว์ และมีสถานีประมงน้ำจืด โดยมีแหล่งประมงที่สำคัญ คือ กว๊านพะเยา อ่างเก็บน้ำแม่ปืม และอ่างเก็บน้ำแม่กา

5. จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

นับตั้งแต่ปี 2552 – 2557 จังหวัดแพร่มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประกาศรับรอง โดยกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 56 หมู่บ้านโดยแบ่งเป็น ปี 2552 จำนวน 2 หมู่บ้าน ปี 2553 จำนวน 9 หมู่บ้าน ปี 2554 จำนวน 18 หมู่บ้าน ปี 2555 จำนวน 9 หมู่บ้าน ปี 2556 จำนวน 9 หมู่บ้าน ปี 2557 จำนวน 9 หมู่บ้าน (ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา)

นำเสนอภาพรวมด้านความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสถานการณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ชีวิตความเป็นอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่ เป็นการอยู่ร่วมกันของชุมชนล้านนา จะดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และอยู่กันแบบระบบเครือญาติ มีวัฒนธรรมการเคารพผู้อาวุโสกว่าเป็นผู้นำ เพราะมีความรู้และประสบการณ์ชีวิตมากกว่าคนรุ่นหลังๆ ทำให้ชาวบ้านเชื่อฟังและยำเกรง ซึ่งเป็นผลทำให้สังคมเกิดความสงบสุขมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ และ มีการปลูกทดแทนกลับคืนสู่ชุมชน ยึดหลักความพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเอง และ ผู้อื่นในชุมชน มีการร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม และ ทรัพยากรของชุมชนด้วยเหตุผล และ ความรู้ ความเข้าใจแล้ว จึงตัดสินใจนำไปใช้ในการทำแผนพัฒนาชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการลงทุนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผน รู้จักแยกแยะปัญหา อุปสรรค ตลอดจน คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้นด้วยนอกจากนี้ การประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกทุกคน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ได้มีการวางแผนการใช้จ่ายโดยการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยความประหยัด และ มีการเก็บออมอย่างต่อเนื่อง และ สร้างเครือข่าย จัดตั้งองค์กร ช่วยเหลือคนในชุมชน ยามเดือดร้อน เช่น กองทุนหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน เป็นต้น มีการ จัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบที่สามารถช่วยลดภาวะโลกร้อน ได้แก่ การผลิต แก๊สชีวภาพใช้เอง การปลูกป่าชุมชน การจัดการขยะ โดยการคัดแยกขยะ รณรงค์ลดการใช้ ฤกษ์พลาสติก มีการผลิต และใช้ปุ๋ยชีวภาพ เนื่องจากหมู่บ้านในภาคเหนือนิยมการเลี้ยงสัตว์ (โค) มาก เพื่อลดต้นทุนการผลิตและช่วยในการรักษาคุณภาพดิน ทำให้ลดรายจ่าย จากการซื้อปุ๋ยเคมีได้เป็น จำนวนมาก มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่ง ศึกษาดูงานของทุกคน และ บุคคลทั่วไป รวมถึงสนับสนุนให้ชุมชนดูแลเรื่องสุขภาพ โดยการจัดลานออกกำลังกาย เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพ แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ มีจิตใจแจ่มใสอีกด้วย นอกจากนี้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบนยังได้ร่วมมือและช่วยเหลือแบ่งปันกันภายในชุมชน โดยร่วมกันจัดกิจกรรม เสริมสร้างความอบอุ่นใน ครอบครัว เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมแข่งขันกีฬาใน หมู่บ้านทุกปี มีการส่งเสริมและพัฒนาวัด หรือ ศาสนสถาน หรือ แหล่งเรียนรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม มีอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือส่วนรวมด้วยจิตอาสา โดยไม่หวังค่าตอบแทน เช่น กลุ่มสตรี แม่บ้าน กลุ่ม อสม. ชรบ. สดบ. อปพร. กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ เพื่อให้โครงการ นี้เป็นต้นแบบในการขยายผลใน การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม และที่แสดงถึงคุณธรรม ชัดเจน ดังเช่น การงดเหล้างานศพ ซึ่งถือเป็นกฎเคร่งครัดภายในชุมชน ผลตอบแทนที่หมู่บ้านแต่ละ แห่งได้รับจากการร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง จึงทำให้หมู่บ้านเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้พัฒนาตนเองและคนในหมู่บ้าน เพื่อยกระดับและเป็นตัวอย่างที่ดีกับหมู่บ้านอื่นในการที่จะดำเนินรอยตามหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จได้รับการประเมินจากหน่วยงานที่รับผิดชอบภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยเมื่อผ่านการประเมินก็จะได้รับการประกาศเกียรติคุณให้กับหมู่บ้านเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” ซึ่งจะเป็นต้นแบบในระดับใดนั้นแล้วแต่ความพร้อมและศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านซึ่งมีอยู่ 3 ระดับที่ จำเป็นต้องผ่านตามระดับได้แก่ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มี มี ศรีสุข” ไม่ว่าจะระดับใดแล้วแต่เป็นเกียรติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หมู่บ้านอื่นในการที่จะร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านให้อยู่อย่างมีความสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาของการรับรองการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบส่วนใหญ่มีการรับรองมาแล้วเป็นระยะเวลา 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 85.4 รองลงมาที่มีการรับรองมาแล้วเป็นระยะเวลา 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.6 ตามลำดับ ทั้งนี้ระยะเวลาการรับรองการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีระยะเวลาการรับรองเฉลี่ย 3.92 ปี โดยมีหมู่บ้านที่ได้รับการรับรองต่ำสุดเป็นระยะเวลา 1 ปี และสูงสุดเป็นระยะเวลา 10 ปี

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านที่ได้รับการรับรองการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีระยะเวลาการรับรองอยู่ในระหว่างช่วงเวลาที่ไม่นานมากคือในระดับปานกลาง อยู่ในระหว่าง 1-5 ปี ซึ่งในระยะเวลาในการรับรองดังกล่าวภายในหมู่บ้านอาจมีการปรับปรุงแก้ไขระบบการจัดการของหมู่บ้านให้เกิดความมั่นคงและดำรงอยู่เพื่อเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้มแข็งและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หมู่บ้านอื่นได้ต่อไป

จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่มีครัวเรือนในหมู่บ้านระหว่าง 101-200 หลังคาเรือน จำนวน 144 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมามีครัวเรือนในหมู่บ้านระหว่าง 201-300 หลังคาเรือน จำนวน 31 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 19.6 และ จำนวนครัวเรือนระหว่าง 301-400 หลังคาเรือน จำนวน 9 หลังคาเรือน คิด

เป็นร้อยละ 5.7 ตามลำดับ มีจำนวนหมู่บ้านที่มีหลังคาเรือนน้อยที่สุดจำนวน 100 หลังคาเรือน และหมู่บ้านที่มีจำนวนหลังคาเรือนมากที่สุด จำนวน 450 หลังคาเรือน

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจำนวนหลังคาเรือนในหมู่บ้านอาจมีผลต่อการจัดการภายในหมู่บ้านเพื่อสร้างการดำรงอยู่ของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยจำนวนมากหรือน้อยเกินไปอาจทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดการภายในหมู่บ้าน

จำนวนเพศชาย เพศหญิง อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ส่วนมากมีจำนวนเพศชายอยู่ในระหว่าง 201 – 300 คน มีจำนวน 62 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาอยู่ในระหว่าง 101 – 200 คน จำนวน 41 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และระหว่าง 301-400 คน จำนวน 32 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ตามลำดับ พบว่ามีหมู่บ้านที่มีเพศชายจำนวนน้อยที่สุดจำนวน 101 คน และมากที่สุดจำนวน 585 คน

เพศหญิงในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ส่วนมากอยู่ในระหว่าง 201 – 300 คน มีจำนวน 59 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมาอยู่ในระหว่าง 101-200 คน จำนวน 41 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และระหว่าง 301 – 400 คน จำนวน 31 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ตามลำดับ พบว่ามีหมู่บ้านที่มีเพศหญิงจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 113 คน และมากที่สุดจำนวน 650 คน

อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงจากการศึกษาพบว่าส่วนมากอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงระหว่างร้อยละ 26-50 จำนวน 120 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 75.9 และอัตราส่วนรองลงมา ระหว่างร้อยละ 51 – 75 จำนวน 38 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 24.1 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจำนวนเพศชาย เพศหญิง ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีจำนวนที่ไม่แตกต่างกันมาก ถึงแม้ว่าอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงที่คิดเป็นร้อยละเมื่อเฉลี่ยแล้วมีค่าร้อยละ 49.001 แสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนระหว่างเพศที่ไม่มีความแตกต่างกันมากจึงแสดงให้เห็นว่าในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนเรื่องเพศและอัตราส่วนระหว่างเพศไม่ได้มีผลต่อการจัดการของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลพื้นฐาน

(n =158)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ(ปี)		
1-5	135	85.4
6-10	23	14.6
$\bar{X} = 3.924$ SD = 1.683 Min-Max = 1 – 10		
จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน (หลังคาเรือน)		
1-100	1	0.6
101-200	144	72.2
201-300	31	19.6
301-400	9	5.7
401-500	3	1.9
$\bar{X} = 181.797$ SD = 69.739 Min-Max = 100 – 450		
จำนวนเพศชาย (คน)		
101-200	41	25.9
201-300	62	39.2
301-400	32	20.3
401-500	14	8.9
ตั้งแต่ 501 ขึ้นไป	9	5.7
$\bar{X} = 278.044$ SD = 110.088 Min-Max = 101 – 585		
จำนวนเพศหญิง (คน)		
101-200	41	25.9
201-300	59	37.3
301-400	31	19.6
401-500	16	10.1
ตั้งแต่ 501 ขึ้นไป	11	7.0
$\bar{X} = 289.449$ SD = 116.670 Min-Max = 113-650		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n =158)		
ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง (ร้อยละ)		
26 – 50	120	75.9
51 – 75	38	24.1
$\bar{X} = 49.001$ $SD = 4.000$ $Min-Max = 33.67-70.63$		

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพหลัก

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบส่วนมากประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพรับจ้าง มีจำนวน 58 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 36.7 อาชีพหลักรองลงมาได้แก่อาชีพทำการเกษตรและรับราชการ มีจำนวน 50 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 31.6 เท่ากัน

2. อาชีพรอง

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบส่วนมากประกอบอาชีพรองได้แก่อาชีพรับจ้าง มีจำนวน 132 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 83.5 รองลงมาได้แก่อาชีพทำการเกษตร จำนวน 24 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.2 และมีการประกอบอาชีพค้าขาย เป็นจำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยส่วนมากสมาชิกในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองคืออาชีพรับจ้างเป็นส่วนมาก นอกจากนั้นยังมีการประกอบอาชีพทำการเกษตร รับราชการและค้าขาย อยู่ภายในหมู่บ้าน จึงแสดงให้เห็นว่าไม่จำเป็นที่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพทำการเกษตรเท่านั้น การมีอาชีพรับจ้าง รับราชการ และค้าขาย สมาชิกในหมู่บ้านก็สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการให้หมู่บ้านได้รับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้อีกเช่นกัน

3. การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 145 หมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ 91.8 โดยมากมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหมู่บ้านจำนวน 1-3 กลุ่ม จำนวน 114 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมามีการจัดตั้งกลุ่มจำนวน 4 – 5 กลุ่ม จำนวน 31 หมู่บ้าน คิด เป็นร้อยละ 21.4 และหมู่บ้านที่ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชน จำนวน 13 หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 8.2 โดยเฉลี่ยการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2.58 กลุ่มต่อหมู่บ้าน จำนวนกลุ่มน้อยสุด 1 กลุ่มต่อหมู่บ้าน จำนวนมากที่สุด 5 กลุ่มต่อหมู่บ้าน(ตารางที่ 5) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านโดยส่วนมากมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหมู่บ้านอยู่ในจำนวน 1-3 กลุ่ม โดยที่กลุ่มเหล่านั้นอาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ตามความต้องการหรือความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านในการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจขึ้นภายในหมู่บ้านของตน

4. การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 123 หมู่บ้านเคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 77.8 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภาคเหนือตอนบน จำนวน 35 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 22.2 ไม่เคยได้รับงบประมาณ จำนวนเงินงบประมาณที่หมู่บ้านได้รับการสนับสนุนจำนวนตั้งแต่ 50,000 บาท ลงมาไปจำนวน 106 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.1 จำนวนงบประมาณ 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.1 จำนวนงบประมาณ 100,001 – 150,000 จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.2 จำนวนงบประมาณ 150,001 – 200,000 และ 200,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 เท่ากัน โดยงบประมาณเฉลี่ย 22,832.28 บาท จำนวนงบประมาณน้อยสุด 1,000 บาท และสูงสุดจำนวน 213,000 บาท ตามลำดับ(ตารางที่ 5)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณมีจำนวนมากตามผลการศึกษา คือ 123 หมู่บ้าน ซึ่งแสดงถึงการกระจายงบประมาณให้กับหมู่บ้านโดยทั่วถึงซึ่งหมู่บ้านสามารถนำงบประมาณที่ได้รับไปพัฒนาหมู่บ้าน หรือองค์กรภายในหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งต่อไป

5. การสะสมเงินกองทุนของสมาชิกในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 147 หมู่บ้านมีการสะสมเงินกองทุนในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 93.0 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 11 หมู่บ้าน ไม่มีการสะสมเงินกองทุนในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.0 ในส่วนของการสะสมกองทุนในหมู่บ้านส่วนมากจะมีการสะสมกองทุน จำนวน 1- 3 กองทุน จำนวน 139 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 88.0 และ 4-6 กองทุน จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.1

จำนวนเงินกองทุนรวมของหมู่บ้านส่วนมากคิดเป็นเงินกองทุนรวมจำนวนน้อยกว่า 200,000 บาท จำนวน 92 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 58.2 รองลงมาเงินกองทุนรวม 200,001 – 400,000 จำนวน 46 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.1 เงินกองทุนรวม 400,001 – 600,000 จำนวน 19 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และเงินกองทุนรวมมากกว่า 600,001 จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ โดยเงินกองทุนรวมโดยเฉลี่ย 219,565.6 บาท เงินกองทุนรวมในหมู่บ้านน้อยสุด 10,000 บาท สูงสุด 680,000 บาท (ตารางที่ 5)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการจัดตั้งกองทุนในหมู่บ้านที่โดยส่วนมากต้องเกิดจากการสร้างความเข้าใจและการให้ความรู้แก่สมาชิกในหมู่บ้านในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกองทุนนั้นๆ จากผลการศึกษาที่บางหมู่บ้านยังขาดการจัดตั้งกองทุนอาจต้องใช้ปัจจัยหลายอย่างในการพัฒนาและก่อตั้งขึ้น และความพร้อมของหมู่บ้านในการก่อตั้งกองทุนเพื่อส่วนรวมขึ้นมา

6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 153 หมู่บ้านมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 96.8 หมู่บ้านที่ไม่มีการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.2

ในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ พบว่า ด้านที่มีการส่งเสริมความเข้มแข็งมากที่สุดคือด้านการจัดให้ความรู้กับสมาชิกในหมู่บ้าน เกี่ยวกับการรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพ จำนวน 142 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 89.9 รองลงมาได้แก่การจัดอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมการออมทรัพย์ในครัวเรือน จำนวน 135 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 85.4 ด้านการให้ความรู้ภายในกลุ่มเพื่อพัฒนาต่อยอดกลุ่มอาชีพของตนเองภายในหมู่บ้าน จำนวน 115 คิดเป็นร้อยละ 72.8 ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพโดยหน่วยงานรัฐและเอกชน จำนวน 102 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.6 และการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านอื่นๆ เช่น การส่งเสริมและจัดกิจกรรมการออมให้กับเยาวชน จำนวน 20 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

จากผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสนใจ มีความต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านของการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพเป็นการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น รองลงมายังให้ความสนใจในด้านการออมและการจัดการความรู้ภายในกลุ่มเพื่อต่อยอดให้กับกลุ่มของตนเพื่อสร้างความเข้มแข็งต่อไป

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ

(n=158)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
รับจ้าง	58	36.7
ทำการเกษตร	50	31.6
รับราชการ	50	31.6

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=158)		
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพรอง		
รับจ้าง	132	83.5
ทำการเกษตร	24	15.2
ค้าขาย	2	1.3
การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน		
ไม่มี	13	8.2
มี	145	91.8
มีการจัดตั้งจำนวน 1 - 3 กลุ่ม	114	72.2
4 -5	31	21.4
$\bar{X} = 2.5759$ SD = 1.4065 Min-Max = 0 - 5		
การสนับสนุนงบประมาณ(บาท)		
ไม่เคย	35	22.0
เคย	123	78.0
ตั้งแต่ 50,000 บาทลงมา	106	67.1
50,001 - 100,000	8	5.1
100,001 - 150,000	5	3.2
150,001 - 200,000	2	1.3
ตั้งแต่ 200,001 บาทขึ้นไป	2	1.3
$\bar{X} = 22,832.28$ SD = 42,057.5618 Min-Max = 1,000 - 13,000		
การสะสมเงินของสมาชิกของกองทุน (จำนวนกองทุน)(บาท)		
ไม่มี	11	7.0
มี	147	93.0
จำนวน 1-3 กองทุน	139	88.0
4-6	8	5.0
$\bar{X} = 2.0823$ SD = 1.0882 Min-Max = 1 - 6		
ตั้งแต่ 200,000 บาทลงมา	92	58.2
200,001 - 400,000	46	29.1

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=158)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
400,001 – 600,000	19	12.0
ตั้งแต่ 600,001 ขึ้นไป	1	0.6
$\bar{X} = 219565.6$ $SD = 156410.5787$ Min-Max = 10,000 – 680,000		
การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ		
ไม่มี	5	3.2
มี	153	96.8
การจัดอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่งเสริมการออม	135	85.4
การจัดให้ความรู้กับสมาชิกในหมู่บ้าน	142	89.9
การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ	102	64.6
การให้ความรู้ภายในกลุ่มเพื่อพัฒนาต่อยอดกลุ่มอาชีพ	115	72.8
อื่นๆ ...การอบรมอาชีพเสริม	20	12.7

ลักษณะทางสังคม

1. การสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมากจำนวน 110 หมู่บ้าน มีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 69.6 ไม่มีการสร้างเครือข่ายจำนวน 48 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 30.4 โดยมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 1-3 เครือข่าย เป็นจำนวน 103 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 65.2 มีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน 4-6 เครือข่าย จำนวน 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.4 เฉลี่ยการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน 1.45 เครือข่ายต่อหมู่บ้าน จำนวนการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านน้อยสุด 1 เครือข่าย มากที่สุด 6 เครือข่าย (ตารางที่ 6)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมากมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน ตามแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างหมู่บ้านที่มีองค์ความรู้ มีทรัพยากร ที่ต่างกัน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2. การร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับหน่วยงานภายนอก

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมากจำนวน 150 หมู่บ้านมีการเข้าร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 94.9

ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอก จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.1 ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับหน่วยงานภายนอก หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบส่วนมากจะมีการร่วมกับหน่วยงานจำนวน 1-3 หน่วยงาน จำนวน 103 คิดเป็นร้อยละ 65.2 และร่วมกับหน่วยงาน 4-6 หน่วยงาน จำนวน 25 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.8 ตามลำดับ เฉลี่ยการร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับหน่วยงานภายนอกของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน 2.53 หน่วยงาน และที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานน้อยสุด 0 หน่วยงาน มากสุด 6 หน่วยงาน (ตารางที่ 6)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนได้มีการร่วมมือเป็นอย่างมากระหว่างหมู่บ้าน กับหน่วยงานภายนอกในการร่วมมือในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยงานภายนอกยังได้ให้ความสำคัญกับหมู่บ้านหรือชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจพอเพียง

3. อุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการติดตั้งอุปกรณ์สื่อสารและเทคโนโลยีในหมู่บ้านได้แก่

หออกระจายเสียง มีการติดตั้งในหมู่บ้าน 1-3 จุด จำนวน 152 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 96.2 และ 4-6 จุดจำนวน 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.8 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการติดหออกระจายเสียงหมู่บ้านละ 1.28 จุด โดยมีการติดตั้งหออกระจายเสียงน้อยสุดหมู่บ้านละ 1 จุด และมากที่สุด 6 จุด ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

อินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน มีการติดตั้งในหมู่บ้าน 1-5 จุด จำนวน 57 หมู่บ้าน มีการติดตั้ง 11-15 จุด จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.6 และไม่มีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน จำนวน 100 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 63.3 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการติดอินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน 0.54 จุด มีการติดตั้งน้อยสุด 1 จุด และมากที่สุด 15 จุด ตามลำดับ

ระบบเชื่อมต่อไร้สาย(wifi) มีการติดตั้งในหมู่บ้าน 1-5 จุด จำนวน 48 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 30.4 6-10 จุด จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.9 11-15 จุด จำนวน 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.6 และ ไม่มีการติดตั้งระบบเชื่อมต่อไร้สาย(wifi) จำนวน 106 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 67.1 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการติดตั้งระบบเชื่อมต่อไร้สาย(wifi) 0.65 จุด มีการติดตั้งน้อยที่สุด จำนวน 1 จุด และมากที่สุด จำนวน 15 จุด ตามลำดับ

อื่นๆ เช่น การติดตั้งเสาสัญญาณเครือข่ายมือถือ มีการติดตั้ง 1 จุด จำนวน 10 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.3 ติดตั้ง 2 จุด จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.9 และไม่มีการติดตั้ง จำนวน 145 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 91.8 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการติดตั้งเสาสัญญาณเครือข่ายมือถือ 0.10 จุด มีการติดตั้งน้อยที่สุด จำนวน 1 จุด มากที่สุด จำนวน 2 จุด ตามลำดับ

จากผลการศึกษาแสดงว่าการมีเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร นั้นมีความจำเป็นในหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกในหมู่บ้านในการติดต่อสื่อสาร รับข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ตลอดจนการสืบค้นความรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ตนเองและหมู่บ้าน

4. การแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

หอกระจายเสียง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านหอกระจายเสียง 1-50 ครั้ง จำนวน 135 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 85.4 จำนวน 51-100 ครั้ง 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.4 จำนวน 151 – 200 ครั้ง 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 จำนวน 101-150 ครั้ง 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.6 และ ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางหอกระจายเสียง จำนวน 13 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.2 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางหอกระจายเสียงหมู่บ้าน ละ 13.67 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางหอกระจายเสียง น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 180 ครั้ง ตามลำดับ(ตารางที่ 6)

อินเทอร์เน็ต หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางอินเทอร์เน็ต 1-50 ครั้ง จำนวน 44 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.8 จำนวน 51-100 และมากกว่า 200 ครั้งขึ้นไป เหมือนกัน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 จำนวน 101 – 150 ครั้ง 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.6 และ ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 109 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 69.0 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต หมู่บ้าน ละ 7.0 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 290 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ทีวี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางทีวี 1-50 ครั้ง จำนวน 79 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 50.0 จำนวนมากกว่า 200 ครั้งขึ้นไป 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.2 จำนวน 101 – 150 ครั้ง 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.5 จำนวน 51 –100 ครั้ง 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.9 จำนวน 151 – 200 ครั้ง 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และ ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางทีวี จำนวน 65 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.1 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางทีวี หมู่บ้าน ละ 22.63 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางทีวี น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 365 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

วิทยุ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางวิทยุ จำนวน 1-50 ครั้ง 57 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 31.6 จำนวน 151-200 ครั้ง 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.2 จำนวน 101 – 150 ครั้ง 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.5 จำนวน 51 – 100 ครั้ง 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.9 จำนวน 51 – 100 และมากกว่า 200 ครั้งขึ้นไป 2 หมู่บ้านเหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ 1.3 จำนวน 101-150 ครั้ง 1 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.6 และไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางทีวี จำนวน 91 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 57.6 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางวิทยุหมู่บ้าน ละ 15.39 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางวิทยุ น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 250 ครั้ง ตามลำดับ(ตารางที่ 6)

หนังสือพิมพ์ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางหนังสือพิมพ์ จำนวน 1-50 ครั้ง 66 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.8 จำนวน 101-150 และมากกว่า 200 ครั้งขึ้นไป 2 หมู่บ้านเหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ 1.9 จำนวน 151-200 ครั้ง 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และ ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางหนังสือพิมพ์ จำนวน 84 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 53.2 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน ละ 14.74 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางหนังสือพิมพ์น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 250 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

เอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน มีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ จำนวน 1-50 ครั้ง 157 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 96.4 และจำนวน 101-150 ครั้ง 1 หมู่บ้านเหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ 0.6 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ หมู่บ้าน ละ 5.15 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 150 ครั้ง ตามลำดับ(ตารางที่ 6)

อื่นๆเช่น ที่ประชุมอำเภอ/ตำบล หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านทางอื่นๆเช่น ที่ประชุมอำเภอ/ตำบล จำนวน 1-50 ครั้ง 26 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 16.5 และจำนวน 101-150 ครั้ง 1 หมู่บ้านเหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ 0.6 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางอื่นๆเช่น ที่ประชุมอำเภอ/ตำบล หมู่บ้าน ละ 2.0 ครั้ง โดยมีการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านทางอื่นๆเช่น ที่ประชุมอำเภอ/ตำบล น้อยสุดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง และมากที่สุด 108 ครั้ง ตามลำดับ(ตารางที่ 6)

จากผลการศึกษาการกระจายข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน แสดงว่ามีการกระจายข้อมูลในหลายวิธีตามแต่ละผู้นำหมู่บ้าน จะนำมากระจายให้สมาชิกในหมู่บ้านได้รับข้อมูล และขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในคือเทคโนโลยีการสื่อสารของแต่ละหมู่บ้านที่จะนำมาเป็นสื่อตัวกลางในการกระจายข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง เพื่อประโยชน์ของหมู่บ้านและสมาชิกเพราะการรับข้อมูลข่าวสารอยู่เป็นประจำจะทำให้หมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมกันอย่างถูกต้องและทั่วถึง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีอีกช่องทางหนึ่ง

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลลักษณะทางสังคม

(n=158)		
ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
การสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน		
ไม่มี	48	30.4
มี	110	69.6
จำนวน 1-3 เครือข่าย	103	65.2
4 – 6	7	4.4
$\bar{X} = 1.4557$ SD = 1.3094 Min-Max = 1 – 6		
การร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับหน่วยงานภายนอก		
ไม่มี	8	5.1
มี	150	94.9
จำนวน 1-3 หน่วยงาน	125	79.1
4 – 6	25	15.8
$\bar{X} = 2.5380$ SD = 1.2241 Min-Max = 1 – 6		
อุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีในหมู่บ้าน		
หอกระจายเสียง		
มี	158	100
จำนวน 1-3 จุด	152	96.2
4 – 6	6	3.8
$\bar{X} = 1.2848$ SD = 0.8453 Min-Max = 1 – 6		

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=158)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
อินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน		
ไม่มี	100	63.3
มี	58	36.7
จำนวน 1-5 จุด	57	36.1
11-15	1	0.6
$\bar{X} = 0.5443$ SD = 1.3712 Min-Max = 1 - 15		
ระบบเชื่อมต่อไร้สาย (wifi)		
ไม่มี	106	67.1
มี	52	32.9
จำนวน 1 - 5 จุด	48	30.4
6 - 10	3	1.9
11-15	1	0.6
$\bar{X} = 0.6519$ SD = 1.8782 Min-Max = 0 - 15		
อื่นๆ เช่น การติดตั้งเสาสัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์		
ไม่มี	145	91.8
มี	13	8.2
จำนวน 1 จุด	10	6.3
จำนวน 2 จุด	3	1.9
$\bar{X} = 0.1013$ SD = 0.3602 Min-Max = 1 - 2		
การแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง		
ไม่มีการแจ้งข้อมูล	4	2.5
มีการแจ้งข้อมูล	154	97.5
หอกระจายเสียงหมู่บ้าน		
ไม่มี	13	8.3
มี	145	91.7
1-50	135	85.4

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=158)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
51-100	7	4.4
101-150	1	0.6
151-200	2	1.3
$\bar{X} = 13.6709$ SD = 27.91923 Min-Max = 1-180		
อินเทอร์เน็ต		
ไม่มี	109	69.0
มี	49	31.0
1-50	44	27.8
51-100	2	1.3
101-150	1	0.6
ตั้งแต่ 200 ขึ้นไป	2	1.3
$\bar{X} = 6.9937$ SD = 35.14402 Min-Max = 1-290		
ทีวี		
ไม่มี	65	41.1
มี	93	58.9
1-50	79	50.0
51-100	3	1.9
101-150	4	2.5
151-200	2	1.3
ตั้งแต่ 200 ขึ้นไป	5	3.2
$\bar{X} = 22.6392$ SD = 64.18298 Min-Max = 1-365		
วิทยุ		
ไม่มี	91	58.0
มี	67	42.0
1-50	57	31.6
51-100	2	1.3

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n=158)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
101-150	1	0.6
151-200	5	3.2
ตั้งแต่ 200 ขึ้นไป	2	1.3
$\bar{X} = 15.3861$ SD = 46.47617 Min-Max = 1 - 250		
หนังสือพิมพ์		
ไม่มี	84	53.2
มี	74	46.8
1-50	66	41.8
101-150	3	1.9
151-200	2	1.3
ตั้งแต่ 200 ขึ้นไป	3	1.9
$\bar{X} = 14.7405$ SD = 45.04904 Min-Max = 1-250		
เอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์		
มี	158	100
1-50	157	96.4
101-150	1	0.6
$\bar{X} = 5.1456$ SD = 14.82545 Min-Max = 1-150		
อื่นๆ เช่น ที่ประชุมตำบล/อำเภอ		
ไม่มี	131	82.9
มี	27	17.1
1-50	26	16.5
101-150	1	0.6
$\bar{X} = 1.9684$ SD = 9.45681 Min-Max = 1 - 108		

ปัจจัยเสริม

1. การส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา พบว่า ในปี 2557หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ได้มีการส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง 1-5 ครั้ง จำนวน 128 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 81.0 เข้ารับการอบรม 11-15 ครั้ง จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.2 เข้ารับการอบรม 6-10 ครั้ง จำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.9 เข้ารับการอบรม 16-20 ครั้ง จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และในปี 2557 ไม่ได้ส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 20 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.7 ซึ่งโดยเฉลี่ยหมู่บ้านที่ส่งสมาชิกเข้ารับการอบรม จำนวน 2.77 ครั้ง มีจำนวนที่เข้าร่วมอบรมน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้ง และมากที่สุด 19 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

จากผลการศึกษาแสดงว่าหมู่บ้านให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรมของสมาชิกโดยจากผลการศึกษาที่ส่วนมากหมู่บ้านเศรษฐกิจต้นแบบภาคเหนือตอนบนได้ส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ตัวแทนนำความรู้กลับมาเผยแพร่และส่งเสริมหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็งตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา พบว่า ในปี 2557หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 88 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 55.7 ในส่วนหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ 40,000 บาท ลงไปจำนวน 57 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 36.1 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ 80,001 – 120,000 บาท จำนวน 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ 120,001 – 160,000 บาท จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และได้รับการสนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ 40,001 – 80,000 บาท โดยเฉลี่ยหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 14,117.68 บาท โดยรับการสนับสนุนงบประมาณน้อยที่สุดจำนวน 1,000 บาท และสูงสุดจำนวน 150,000 บาท ตามลำดับ(ตารางที่ 7)

จากการศึกษา พบว่า ในปี 2557หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 138 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 87.3 ในส่วนหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของแล้วประเมินเป็นงบประมาณตั้งแต่ 6,000 บาท ลงไปจำนวน 14 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.9 ได้รับการสนับสนุนสิ่งของแล้วประเมินงบประมาณตั้งแต่ 6,001 – 12,000 บาท จำนวน 4หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ 120,001 – 160,000 บาท จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และได้รับการสนับสนุนสิ่งของแล้วประเมินงบประมาณตั้งแต่ 24,001 – 30,000 บาท จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.3 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของแล้วประเมินงบประมาณจำนวน 891.77 บาท โดยได้รับการสนับสนุน

สิ่งของแล้วประเมินงบประมาณน้อยที่สุดจำนวน 1,200 บาท และสูงสุดจำนวน 30,000 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เป็นเงินและสิ่งของ ในการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกซึ่งผลการศึกษาหมู่บ้านจำนวนมากไม่ได้รับการสนับสนุนทั้ง ด้านงบประมาณที่เป็นจำนวนเงินและสิ่งของซึ่งหากชุมชนมีความเข้มแข็งและยึดแนวทางตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงสิ่งของหรืองบประมาณบางอย่างอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงจากภายนอกหากเมื่อ ภายในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งอยู่ในตัว

3. ความร่วมมือของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบน ในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งโดยคิดเป็นร้อยละของการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น พบว่า ส่วนมากคิดเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างร้อยละ 61-80 มีจำนวน 108 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 68.4 รองลงมาคิดเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างร้อยละ 41 – 60 และ 81 – 100 มีจำนวนเท่ากับ 17 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.8 คิดเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างร้อยละ 21 – 40 มีจำนวน 13 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.2 และคิดเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่ำกว่าร้อยละ 20 มีจำนวน 3 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.9 ตามลำดับ(ตารางที่ 7)

จากผลการศึกษาพบว่าส่วนมากในการมีการมีส่วนร่วมของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก สมาชิกในการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านในแต่ละครั้ง ซึ่งอาจเกิดจากการ ประชาสัมพันธ์ที่ดีจากผู้นำ เทคโนโลยีการสื่อสาร การมีความรู้ความเข้าใจจากการเข้ารับการอบรม จากภายนอกโดยเห็นคุณค่าของการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ปัจจัยเหล่านี้จึงช่วยให้สมาชิกใน หมู่บ้านเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและได้ ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งจากการได้ความรู้และเกิดประโยชน์สูงสุดกับครอบครัว และหมู่บ้าน

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลด้านปัจจัยเสริม

(n=158)

ปัจจัยเสริม	จำนวน	ร้อยละ
ปี 2557 ได้มีการส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง		
ไม่มี	20	12.6
มี	138	87.4
จำนวนเข้ารับการอบรม 1-5 ครั้ง	128	81.0
6 -10 ครั้ง	3	1.9
11-15 ครั้ง	5	3.2
16 – 20 ครั้ง	2	1.3
$\bar{X} = 2.7722$ SD = 3.13171 Min-Max = 1 – 19		
ปี 2557 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง		
ไม่ได้รับการสนับสนุนเป็นเงิน	88	55.7
ได้รับการสนับสนุนเป็นเงิน	70	44.3
จำนวนเงินตั้งแต่ 40,000 บาทลงไป	57	36.1
40,000 - 80,000	3	1.9
80,001 – 120,000	6	3.8
120,001 – 160,000	4	2.5
$\bar{X} = 14,117.86$ SD = 30,585 Min-Max = 1,000 – 150,000		
สนับสนุนเป็นสิ่งของคิดเป็นจำนวนเงิน		
ไม่ได้รับสนับสนุนเป็นสิ่งของ	138	87.3
ได้รับสนับสนุนเป็นสิ่งของ	20	12.7
คิดเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 6,000 บาทลงไป	14	8.9
6,001 – 12,000	4	2.5
24,001 – 30,000	2	1.3
$\bar{X} = 891.77$ SD = 3,574.0388 Min-Max = 1,200 – 30,000		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n=158)

ปัจจัยเสริม	จำนวน	ร้อยละ
ความร่วมมือของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน		
ต่ำกว่าร้อยละ 20 ลงไป	3	1.9
21 - 40	13	8.2
41 - 60	17	10.8
61 - 80	108	68.4
81 - 100	17	10.8
$\bar{X} = 69.1456$ $SD = 15.08145$ $Min-Max = 20 - 90$		

สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

1. เพศ อายุ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่เป็นเพศชายมีจำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 และเพศหญิงจำนวน 448 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 60 ปี มากที่สุด จำนวน 625 คน คิดเป็นร้อยละ 79.1 รองลงมาช่วงอายุ 21-40 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ช่วงอายุ 61-80 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 และจำนวนน้อยที่สุดช่วงอายุ ตั้งแต่ 20 ปี ลงไป มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชายและอยู่ในช่วงอายุ 41-60 ปี มากที่สุด ซึ่งอยู่ในวัยทำงานจนถึงเกษียณจึงอาจทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเพศหญิงในการจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนของเพศหญิงมีส่วนร่วมมากกว่าเพศชาย

2. สถานภาพ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมากมีสถานภาพสมรส จำนวน 673 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 รองลงมามีสถานภาพโสด จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 สถานภาพหม้าย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 และสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนสถานภาพสมรสเป็นจำนวนมากที่สุด จากผลการศึกษาสถานภาพการมีสถานภาพการสมรสจำนวนมากแสดงถึงการมีสถาบันครอบครัวที่ดีและมีคุณภาพจึงทำให้ผลการศึกษาที่มีจำนวนสถานภาพสมรสจำนวนมาก เมื่อการมีสถาบันหลักคือสถาบันครอบครัวที่ดีและมีคุณภาพก็ส่งผลต่อการปกครองและจัดการหมู่บ้านได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

3. สมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 4-6 คน จำนวน 488 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.8 รองลงมามีสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 และมีสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 7-9 คน จำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ เฉลี่ยสมาชิกในครัวเรือน 3.79 คน มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน และมากที่สุด 8 คน(ตารางที่ 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 4-6 คน เป็นจำนวนที่ไม่มากไม่น้อยเกินไปอยู่ในระดับปานกลางซึ่งเหมาะกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง

4. ระดับการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมามีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีการศึกษาในระดับ ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 มีการศึกษาในระดับ ปวส./อนุปริญญา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 และไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1 ตามลำดับ(ตารางที่ 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีส่วนมากมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งอยู่ในระดับการศึกษาปานกลางสามารถอ่านออกเขียนได้ซึ่งอยู่ในระดับการนำความรู้จากการศึกษาไปดำรงชีวิตและพัฒนาตัวเองได้ต่อไป

ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ข้อมูลทั่วไป

(n=790)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	342	43.3
หญิง	448	56.7
อายุ		
ตั้งแต่อายุ 20 ลงไป	2	0.3
21 - 40	90	11.4
41 - 60	625	79.1
61 - 80	73	9.2
$\bar{X} = 49.6114$ $SD = 8.32436$ $Min-Max = 20 - 72$		
สถานภาพ		
โสด	63	8.0
สมรส	673	85.2
หม้าย	30	3.8
หย่าร้าง	24	3.0
สมาชิกในครัวเรือน		
1 - 3	290	36.7
4 - 6	488	61.8
7 - 9	12	1.5
$\bar{X} = 3.7987$ $SD = 1.16072$ $Min-Max = 1 - 8$		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	1	.1
ประถมศึกษา	282	35.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	359	45.4
ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย	54	6.8
ปวส./อนุปริญญา	35	4.4
ปริญญาตรี/หรือสูงกว่า	59	7.5

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมาก ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 384 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 มีการประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ค้าขาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 และไม่ได้ประกอบอาชีพจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

จากการศึกษาแสดงว่าพบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง ในการประกอบอาชีพรับจ้างอาจหมายถึงพนักงานโรงงาน บริษัท หรือรับจ้างทั่วไปซึ่งอาชีพดังกล่าวถือว่าไม่ต้องมีการลงทุนแต่เป็นการลงแรง ทำงานตามเวลาลดความเสี่ยงในการลงทุนและเหมาะสมกับภาวะของเศรษฐกิจในปัจจุบันที่หันมาทำงานรับจ้างประจำดีกว่าการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูง

2. รายได้

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมาก มีรายได้จากการประกอบอาชีพตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 รองลงมามีรายได้ตั้งแต่ 5,000 บาทลงไป จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รายได้ตั้งแต่ 10,001 – 15,001 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 รายได้ตั้งแต่ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 และรายได้ตั้งแต่ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 เฉลี่ยรายได้ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน 9,098.924 บาท โดยมีรายได้น้อยสุด 500 บาท และมากที่สุด 25,000 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

จากผลการศึกษาแสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนอยู่ที่ 9,098 บาท อยู่ในระดับที่ไม่ต่ำมากและไม่สูงมาก อยู่ที่วิถีชีวิตของสมาชิกหมู่บ้านว่าจะมีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานะเศรษฐกิจรายได้รายรับของครอบครัว ไม่ฟุ่มเฟือยมีเหลือพอเก็บก็จะอยู่ได้อย่างพอเพียงปราศจากหนี้สินและอยู่อย่างมีความสุข

3. การมีเงินสะสมภายในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมาก ไม่มีเงินสะสมภายในหมู่บ้านมีจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 มีเงินสะสมตั้งแต่ 5,000 บาทลงไปมีจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 มีเงินสะสมตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 มีเงินสะสมตั้งแต่ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 มีเงินสะสมตั้งแต่ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 มีเงินสะสมตั้งแต่

25,001 บาท ขึ้นไปจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และมีเงินสะสมตั้งแต่ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 โดยเฉลี่ยเงินสะสมมีจำนวน 7,440.607 บาท มีเงินสะสมน้อยที่สุดจำนวน 100 บาท มากที่สุดจำนวน 30,000 บาท ตามลำดับ(ตารางที่ 9)

จากผลการศึกษาแสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนยังมีการสะสมเงินภายในองค์กรหมู่บ้านอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยเมื่อดูจากผลการศึกษาแล้วมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ซึ่งแสดงถึงความน่าเชื่อถือขององค์กรภายในหมู่บ้านที่ให้การสะสมเงินและความรู้ความเข้าใจต่อองค์กรที่ดูแลการสะสมเงินของสมาชิก สมาชิกจึงให้ความไว้วางใจและมีการสะสมเงินภายในองค์กรของหมู่บ้าน

4. ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมาก ตั้งแต่ 5,000 บาท ลงไป จำนวน 237 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.4 รองลงมา มีภาระค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 312 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 39.5 ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนตั้งแต่ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 107 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.5 และภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนตั้งแต่ 15,001- 20,000 บาท จำนวน 28 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.5 โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายในครัวเรือน 7,303.501 บาท ต่อครัวเรือน ครัวเรือนที่มีภาระค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดจำนวน 500 บาท ต่อครัวเรือน และมากที่สุดจำนวน 20,000 บาท ต่อครัวเรือน ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

จากผลการศึกษาแสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนยังมีภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในแต่ละเดือนที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่ครัวเรือนที่จะต้องมีการใช้จ่ายที่ต่างกัน ทั้งนี้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้มีแนวคิดในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้โดยการอุดหนุนของหม้อที่ใส่น้ำ หากเปรียบค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนเป็นเสมือนน้ำที่อยู่ในหม้อน้ำ เมื่อมีรูรั่วน้ำก็จะค่อยๆ ซึมออกไปทำให้น้ำที่อยู่ในหม้อค่อยลดหายไป ดังนั้นภาระค่าใช้จ่ายด้านใดที่ควรลด เช่น ด้าน อบรมฯ สิ่งของฟุ่มเฟือย หากอุดหนุนเหล่านั้นได้น้ำก็จะค่อยๆ เริ่มเต็มเหมือนรายได้ที่กำลังเพิ่มขึ้นหากเราอุดหนุนหรือตัดภาระที่ไม่จำเป็นออกจากครัวเรือนของเรา

ตารางที่ 9 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ

(n=790)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
รับจ้าง	384	48.6
เกษตรกร	257	32.5
รับราชการ	89	11.3
ค้าขาย	54	6.8
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	6	0.8
รายได้		
ตั้งแต่ 5,000 บาท ลงไป	237	30
5,001 – 10,000	331	41.9
10,001 – 15,000	142	18
15,001 – 20,000	51	6.5
20,001 – 25,000	29	3.7
$\bar{X} = 9,098.9241$ $SD = 5,284$ $Min-Max = 500 - 25,000$		
เงินสะสมภายในกลุ่ม/องค์กรภายในหมู่บ้าน		
ไม่มี	221	28.0
มี		
จำนวนเงินสะสม ตั้งแต่ 5,000 บาท ลงไป	210	26.6
5,001 – 10,000	147	18.6
10,001 – 15,000	74	9.4
15,001 – 20,000	87	11
20,001 – 25,000	23	2.9
ตั้งแต่ 25,001 บาทขึ้นไป	28	3.5
$\bar{X} = 7440.6076$ $SD = 8081.47327$ $Min-Max = 100 - 30,000$		

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n=790)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน		
ตั้งแต่ 5,000 บาท ลงไป	343	43.4
5,001 – 10,000	312	39.5
10,001 – 15,000	107	13.5
15,001 – 20,000	28	3.5
$\bar{X} = 7303.5316$ $SD = 4134.82956$ $Min-Max = 500 - 20,000$		

ลักษณะทางสังคม

1. การเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมาก เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 620 คน คิดเป็นร้อยละ 78.5 และไม่เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ตามลำดับ (ตารางที่10)

2. การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมาก ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน จำนวน 505 คน คิดเป็นร้อยละ 63.9 และมีผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 ตามลำดับ(ตารางที่ 10)

3. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 742 คน คิดเป็นร้อยละ 93.9 และมีผู้ไม่ได้รับข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ซึ่งการได้รับข้อมูลข่าวสารของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ได้แก่

หอกระจายเสียงหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีสมาชิกที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหอกระจายเสียงในหมู่บ้าน จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหอกระจายเสียงหมู่บ้านมากที่สุด ตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 643 คน คิดเป็นร้อยละ 81.4 รองลงมา ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหอกระจายเสียงหมู่บ้าน 51- 100 ครั้ง จำนวน 11 คน คิด

ข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุจำนวน 7.789 ครั้งมีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

หนังสือพิมพ์ พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์มี จำนวน 475 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 รองลงมา มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่ 51-100 ครั้ง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ 101-150 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 และมีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่ 201ครั้งขึ้นไป ครั้ง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 ซึ่งโดยเฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ จำนวน 6.260 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์น้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

เอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ มี จำนวน 494 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมา มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ 51-100 ครั้ง จำนวน 3คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 และมีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ 201ครั้งขึ้นไป ครั้ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1 ซึ่งโดยเฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ จำนวน 3.111 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ ที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

อื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆ พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆ มีจำนวน 662 คน คิดเป็นร้อยละ 83.8 มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆมากที่สุดตั้งแต่ 1-10 ครั้ง จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 รองลงมา มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ 11-20 ครั้ง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ

เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆตั้งแต่ 21 – 30 ครั้ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1 และมีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆตั้งแต่ 41 ครั้งขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ซึ่งโดยเฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆจำนวน 0.951 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆ น้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 48 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

จากผลการศึกษาแสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้หลากหลายช่องทาง สามารถนำข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาเผยแพร่แก่สมาชิกในหมู่บ้านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ประโยชน์ทั้งต่อครอบครัวตนเองและสมาชิกในหมู่บ้านในการนำข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาร่วมพัฒนาเพื่อประโยชน์สูงสุด

ตารางที่ 10 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้ข้อมูลลักษณะทางสังคม

(n=790)		
ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ		
ไม่เข้าร่วม	170	21.5
เข้าร่วม	620	78.5
การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
ไม่ได้ดำรงตำแหน่ง	505	63.9
ดำรงตำแหน่ง	285	36.1
การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง		
หอกระจายเสียงหมู่บ้าน		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	124	15.7
ได้รับข้อมูลข่าวสารตั้งแต่ 50 ครั้ง ลงไป	643	81.4

ตารางที่ 10 (ต่อ)

(n=790)		
ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
51 - 100	11	1.4
101 - 150	4	0.5
151 - 200	8	1.0
$\bar{X} = 10.0291$ $SD = 23.8233$ $Min-Max = 1 - 200$		
อินเทอร์เน็ต		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	588	74.4
ตั้งแต่ 50 ครั้ง ลงไป	193	24.4
51 - 100	7	0.9
ตั้งแต่ 201 ขึ้นไป	2	0.3
$\bar{X} = 3.1684$ $SD = 20.9420$ $Min-Max = 1 - 365$		
ทีวี		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	322	40.8
ตั้งแต่ 50 ครั้ง ลงไป	438	55.4
51 - 100	14	1.8
101 - 150	4	0.5
151 - 200	2	0.3
ตั้งแต่ 201 ขึ้นไป	10	1.3
$\bar{X} = 11.8949$ $SD = 42.9801$ $Min-Max = 1 - 365$		
วิทยุ		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	458	58.0
ตั้งแต่ 50 ครั้ง ลงไป	314	39.7
51 - 100	9	1.1
101 - 150	1	0.1
ตั้งแต่ 201 ขึ้นไป	8	1.0
$\bar{X} = 7.7899$ $SD = 36.8161$ $Min-Max = 1 - 365$		

ตารางที่ 10 (ต่อ)

(n=790)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	475	60.1
ตั้งแต่ 50 ครั้ง ลงไป	106	13.4
51 - 100	7	0.9
101 - 150	6	0.8
ตั้งแต่ 201 ขึ้นไป	3	0.4
$\bar{X} = 6.2608$ SD = 27.4486 Min-Max = 1 - 365		
เอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	494	65.5
ตั้งแต่ 50 ครั้ง ลงไป	292	37.0
51 - 100	3	0.4
ตั้งแต่ 201 ขึ้นไป	1	0.1
$\bar{X} = 3.1114$ SD = 15.4754 Min-Max = 1 - 365		
อื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆ		
ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร	662	83.8
ตั้งแต่ 1 - 10	104	13.2
11 - 20	21	2.7
21 - 30	1	0.1
ตั้งแต่ 41 ขึ้นไป	2	0.3
$\bar{X} = 0.9519$ SD = 3.46413 Min-Max = 1 - 48		

ปัจจัยเสริม

1. การเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2557

จากการศึกษา พบว่า ในปี 2557 สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2 มีการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดในปี 2557 โดยเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 6 ครั้งลงไป จำนวน 531 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมา มีการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 7-12 ครั้ง จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 มีการ

เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 13-18 ครั้งและ 25-30 ครั้ง จำนวน 9 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1.1 และการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 19-24 ครั้ง มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 โดยเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกหมู่บ้าน 4.7 ครั้งในปี 2557 มีการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด จำนวน 1 ครั้ง มากที่สุดจำนวน 30 ครั้ง ตามลำดับ(ตารางที่ 11)

จากผลการศึกษาแสดงว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกหมู่บ้านจำนวนมากที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้เกิดการขยายผลจากการเข้าร่วมของสมาชิกหมู่บ้านโดยการเข้าร่วมและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมไปเผยแพร่แก่สมาชิกคนต่อไปในหมู่บ้านเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างทั่วถึงในหมู่บ้าน

2. การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่มีการติดต่อประสานงานหน่วยงานมากที่สุดตั้งแต่ 10 ครั้ง ลงไป จำนวน 580 คน คิดเป็นร้อยละ 73.4 รองลงมามีการติดต่อประสานงานหน่วยงานตั้งแต่ 11-20 ครั้ง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ถัดมามีการติดต่อประสานงานหน่วยงานตั้งแต่ 41-50 ครั้ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 มีการติดต่อประสานงานหน่วยงานตั้งแต่ 21-30 ครั้ง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 และมีการติดต่อประสานงานหน่วยงานตั้งแต่ 31-40 ครั้ง จำนวน 1 คน โดยเฉลี่ยการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ 4.116 การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนืออย่างน้อยที่สุด จำนวน 1 ครั้ง มากที่สุดจำนวน 50 ครั้ง ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

จากผลการศึกษาแสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านได้มีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานกับหมู่บ้านหรือในด้านส่วนตัวเป็นการร่วมมือระหว่างสมาชิกและหน่วยงานซึ่งจากผลการศึกษาแสดงถึงจำนวนของการติดต่อประสานงานเป็นจำนวนมากแสดงถึงการไม่มีอคติจากสมาชิกกับหน่วยงานในความร่วมมือต่างๆ

3. การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของจากหน่วยงาน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่เคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน เป็นจำนวน 605 คน คิดเป็นร้อยละ 76.6 มีสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานมากที่สุดเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 25,000 บาท ลงไป จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมาได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 75,001 – 100,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ถัดมาได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 25,001 – 50,000 บาท จำนวน 2 คน และได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 100,001 บาทขึ้นไป จำนวน

1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1 ซึ่งโดยเฉลี่ยสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จะได้รับ 2,775.51 บาท โดยงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนน้อยสุดจำนวน 200 บาท และมากที่สุดจำนวน 115,000 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

การได้รับการสนับสนุนเป็นสิ่งของโดยแปลงค่าเป็นเงิน พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่เคยได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงาน เป็นจำนวน 745 คน คิดเป็นร้อยละ 94.3 จากการศึกษายังพบว่า มีสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานมากที่สุดโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงิน ตั้งแต่ 700 บาท ลงไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 รองลงมา มีสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงิน ตั้งแต่ 701 – 1,400 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 ถัดมา มีสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงิน ตั้งแต่ 1,401 – 2,100 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 และมีสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงิน ตั้งแต่ 2,801 – 3,500 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 โดยเฉลี่ยการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงิน 59,936 บาท การสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุดจำนวน 200 บาท และมากที่สุดจำนวน 3,450 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

จากผลการศึกษาแสดงว่าการกระจายงบประมาณจากหน่วยงานยังไม่มีกระจายอย่างทั่วถึงจากผลการศึกษาที่มรสสมาชิกส่วนมากไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน การได้รับงบประมาณจากหน่วยงานเปรียบเสมือนกำลังใจที่ได้รับซึ่งสมาชิกที่ได้รับจะรู้สึกภูมิใจและจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครอบครัวตัวเองและส่วนรวม

ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ให้
ข้อมูลด้านปัจจัยเสริม

(n=790)

ปัจจัยเสริม	จำนวน	ร้อยละ
เข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2557		
ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม	96	12.2
เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 6 ครั้ง ลงไป	531	67.2
7 - 12	137	17.3
13 - 18	9	1.1
19 - 24	8	1.0
25 - 30	9	1.1
$\bar{X} = 4.7000$ $SD = 4.7294$ $Min-Max = 0 - 30$		
การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน		
ไม่มี	141	17.8
มีตั้งแต่ 10 ครั้งลงไป	580	73.4
11 - 20	62	7.8
21 - 30	2	0.3
31 - 40	1	0.1
41 - 50	4	0.5
$\bar{X} = 4.1165$ $SD = 5.23918$ $Min-Max = 1 - 50$		
ในปี 2557 เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง		
ไม่เคย	605	76.6
เคยได้รับการสนับสนุนเป็นเงิน	185	23.4
ตั้งแต่ 25,000 บาท ลงไป	174	22.0
25,001 - 50,000	2	0.3
75,001 - 100,000	8	1.0
ตั้งแต่ 100,001 บาท ขึ้นไป	1	0.1
$\bar{X} = 2,775.5165$ $SD = 11,344.8536$ $Min-Max = 200 - 115,000$		
ไม่เคยได้รับการสนับสนุน	745	94.3

ตารางที่ 11 (ต่อ)

(n=790)		
ปัจจัยเสริม	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับสนับสนุนคิดเป็นจำนวนเงิน	45	5.7
ตั้งแต่ 700 บาท ลงไป	21	2.7
701 – 1,400	13	1.6
1,401 – 2,100	9	1.1
2,801 – 3,500	2	0.3
$\bar{X} = 59,9367$ $SD = 306.57042$ $Min-Max = 200 - 3,450$		

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนระดับหมู่บ้าน

ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อย ดังนี้ ในหมู่บ้านของท่านมีจัดการประชุม/จัดเวทีประชาคมและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.28 สมาชิกหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.98 สมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุขตามข้อตกลงร่วมกัน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.22 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.18 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านที่ยากจนด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาสามารถเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.75 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.22 ในเวทีประชาคมในหมู่บ้านของท่านมีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือน ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.32 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านประพฤติปฏิบัติตนตามจริยธรรมอันดีงาม ร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.31 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.96 และในหมู่บ้านของท่านสมาชิกในหมู่บ้านเรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.10 ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมอย่างมีคุณภาพ และสร้างสังคมในหมู่บ้านให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันมีความเสียสละให้โอกาสซึ่งกันและกัน สามารถนำแนวทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านได้อย่างมีคุณภาพเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ตารางที่ 12 ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ	(n=158)
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดการประชุม/จัดเวทีที่ประชาคมและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน (หมู่บ้านมีการจัดประชุม จัดเวทีประชาคม)	4.28	0.764	ระดับมาก	
สมาชิกหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น	3.89	0.874	ระดับมาก	
สมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุขตามข้อตกลงร่วมกัน	4.22	0.692	ระดับมาก	
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน	4.18	0.703	ระดับมาก	
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านที่ยากจนด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาสามารถเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน	3.75	1.080	ระดับมาก	
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสีตึหน้าที และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมือง	4.22	0.710	ระดับมาก	
ในการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านของท่านมีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือน	4.32	0.742	ระดับมาก	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

		(n=158)		
การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ		\bar{X}	S.D.	ระดับการ จัดการ
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านประพฤติปฏิบัติตนตาม จริยธรรมอันดีงาม ร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน		4.31	0.721	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิก อบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย		3.96	0.743	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกในหมู่บ้านเรียนรู้ เข้าใจ และนำ หลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็น แนวทางในการดำรงชีวิต		4.10	0.703	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคม		4.13	0.185	ระดับมาก

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับระดับ
การจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้
สมาชิกหมู่บ้านหรือคนในครัวเรือนมีการจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ ระดับ
มาก ค่าเฉลี่ย 3.94 สมาชิกหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันและสามารถสร้าง
รายได้เพิ่มจากกิจกรรม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 สมาชิกหมู่บ้านมีการผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อ
ใช้ในชีวิตประจำวัน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.82 สมาชิกหมู่บ้านมีการพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกัน
เป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพ
ดีขึ้น ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.77 กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้านมีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และ
มีการจัดการองค์ความรู้ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.89 ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกใน
หมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริม
กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลาย ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 ในหมู่บ้าน

ของท่านมีการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.80 และในหมู่บ้านของท่านมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้ลดรายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.96 ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการจัดการด้านเศรษฐกิจได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสมในการได้รับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบซึ่งในการจัดการด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านที่มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้ในครัวเรือนเองเป็นการประหยัดรายจ่าย มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อดูรายรับรายจ่ายของครัวเรือน มีการจัดทำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมการออมในหมู่บ้านมีการจัดการกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ตารางที่ 13 ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
ในภาคเหนือตอนบน

(n=158)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านหรือคนในครัวเรือนมีการจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ	3.49	1.001	ระดับปานกลาง
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันและสามารถสร้างรายได้เพิ่มฯ	3.78	0.886	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่าน สมาชิกหมู่บ้านมีการผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน	3.82	0.947	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีการพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาดฯ	3.77	0.851	ระดับมาก
กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้านของท่านมีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีการจัดการองค์ความรู้	3.89	0.805	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ	3.99	0.877	ระดับมาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(n=158)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนา รูปแบบการออมเงินให้หลากหลาย	4.12	0.800	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มใน รูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานฯ	3.80	1.020	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้ ลดรายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคฯ	3.96	0.858	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจ	3.85	0.176	ระดับมาก

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.84 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ หมู่บ้านของท่านมีการจัดทำข้อมูลโดย มีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.91 หมู่บ้านของท่านมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชนโดยการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.92 หมู่บ้านของท่านมีกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์กรความรู้ และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.82 ในหมู่บ้านของท่านมีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง คือ “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.77 ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.75 และในหมู่บ้านของท่านมี

การทำกิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนเป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีข้อมูลของหมู่บ้าน มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ หมู่บ้านจะพัฒนาได้ดีต้องมีการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในหมู่บ้านได้เข้าใจสนใจในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่หมู่บ้านอื่นหรือหมู่บ้านใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษา แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อนำความรู้เหล่านั้นกลับมาพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

ตารางที่ 14 ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

			(n=158)
การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดทำข้อมูลโดย มีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน	3.91	0.796	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน	3.92	0.841	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ฯ	3.78	0.776	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์กรความรู้ ฯ	3.82	0.885	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง คือ “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”	3.77	0.935	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร	3.75	0.935	ระดับมาก

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ จัดการ	(n=158)
ในหมู่บ้านของท่านมีการทำกิจกรรม การเรียนรู้ และ ถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชน หรือนอกชุมชน	3.93	0.917	ระดับมาก	
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านการเรียนรู้	3.84	0.077	ระดับมาก	

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

ระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ในหมู่บ้านของท่านมีการสร้างจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.10 ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.09 ในหมู่บ้านของท่านมีกลุ่ม/องค์กรที่สมาชิกหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มฯ เพื่อการบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.97 ในหมู่บ้านของท่านมีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.85 ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการส่งเสริมให้สมาชิกหมู่บ้านเรียนรู้ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.66 ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมส่งเสริมการลดการใช้พลังงานของครัวเรือน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.68 ในหมู่บ้านของท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล การทำแก๊สหุงต้มจากมูลสัตว์ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.22 และในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.73 ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณภาพและคุ้มค่า โดยการจัดการของหมู่บ้านเริ่มตั้งแ่การปลูกจิตสำนึกให้กับสมาชิกในหมู่บ้านมีการสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติ ปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าสูงสุด อนุรักษ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อหมู่บ้านของตนเอง

ตารางที่ 15 ระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=158)			
การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ในหมู่บ้านของท่านมีการสร้างจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน	4.10	0.750	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.09	0.820	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีกลุ่ม/องค์กรที่สมาชิกหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.99	0.833	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มๆ เพื่อการบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน	3.97	0.888	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	3.85	0.860	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการส่งเสริมให้สมาชิกหมู่บ้านเรียนรู้ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ	3.66	0.949	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดใช้พลังงานของครัวเรือน	3.68	1.036	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล การทำแก๊สหุงต้มจากมูลสัตว์	3.22	1.393	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 15 (ต่อ)

		(n=158)		
การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่ บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ		\bar{X}	S.D.	ระดับการ จัดการ
ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้		3.73	0.907	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		3.81	0.277	ระดับมาก

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนระดับสมาชิกหมู่บ้าน

ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ท่านเข้าร่วมการประชุม/จัดเวทีประชาคมและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 ท่านได้ปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ที่มีความสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้เกิดความสงบสุขตามข้อตกลงร่วมกัน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.08 ท่านได้รับสวัสดิการจากการจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.87 การเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้านของท่านระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.95 ท่านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.09 ท่านคิดว่าการจัดเวทีประชาคม มีตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือนในหมู่บ้านในการจัดเวทีแต่ละครั้ง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.90 ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนตามจริยธรรมอันดีงามร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.11 ท่านมิได้ปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 และท่านได้เรียนรู้ เข้าใจ และ

นำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.98 ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมอย่างมีคุณภาพ และร่วมกันสร้างสังคมในหมู่บ้านให้มีการอยู่ร่วมกันมีความเสียสละให้โอกาสซึ่งกันและกัน สามารถนำแนวทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านได้อย่างมีคุณภาพเพื่อนำไปสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ตารางที่ 16 ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=790)			
การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ท่านเข้าร่วมประชุม/จัดเวทีประชาคม เพื่อแก้ไขปัญหาและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน	3.99	0.882	ระดับมาก
ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น	3.73	1.044	ระดับมาก
ท่านได้ปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ที่มีความสอดคล้องกับค่านิยมวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้เกิดความสงบสุข	4.08	0.799	ระดับมาก
ท่านได้รับสวัสดิการจากการจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน	3.87	0.936	ระดับมาก
การเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้านของท่าน	3.95	0.865	ระดับมาก
ท่านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ	4.09	0.810	ระดับมาก
ท่านคิดว่าในการจัดเวทีประชาคม มีตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือนในหมู่บ้าน	3.90	0.869	ระดับมาก
ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนตามจริยธรรมอันดีงามร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน	4.11	0.845	ระดับมาก
ท่านมิได้ปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆหรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย	3.99	0.892	ระดับมาก

ตารางที่ 16 (ต่อ)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ จัดการ
ท่านได้เรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต	3.98	0.946	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคม	3.97	0.115	ระดับมาก

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับ
ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 โดยแบ่งเป็นประเด็น
ย่อยดังนี้ ท่านหรือคนในครัวเรือนได้มีการจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย ของครัวเรือนเป็นประจำ
ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.55 ท่านหรือคนในครัวเรือนได้มีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน
และสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากกิจกรรมดังกล่าวได้ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.76 ในครัวเรือนของท่านมี
การผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.77 ท่านได้ร่วม
พัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน ใน
หมู่บ้านของท่านเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.76 ท่านและกลุ่ม/
องค์กรในหมู่บ้าน มีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีการจัดการองค์ความรู้ ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 3.70 ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้ท่านและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออม
ทรัพย์ต่างๆ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.83 ท่านได้ร่วมในการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบ
การออมเงินให้หลากหลายเพื่อนำไปลงทุน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.76 ท่านได้ร่วมการจัดตั้งและ
บริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบ
วิสาหกิจชุมชน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.49 และท่านได้ร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้
ลดรายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไข
ปัญหาความยากจน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.67 ตามลำดับ (ตารางที่ 17)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการร่วมปฏิบัติในการจัดการด้านเศรษฐกิจได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสมในการได้รับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งในการจัดการด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านสมาชิกควรมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้ในครัวเรือนเองเป็นการประหยัดรายจ่าย มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อดูรายรับรายจ่ายของครัวเรือน มีการจัดทำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมการออมในหมู่บ้านมีการจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ตารางที่ 17 ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=790)			
การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ท่านหรือคนในครัวเรือนได้มีการจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ	3.55	1.040	ระดับมาก
ท่านหรือคนในครัวเรือนได้มีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากกิจกรรมฯ	3.76	0.911	ระดับมาก
ในครัวเรือนของท่านมีการผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน	3.77	0.985	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน ฯ	3.76	0.940	ระดับมาก
ท่านและกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน มีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีการจัดการองค์ความรู้	3.70	0.907	ระดับมาก
ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้ท่านและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ	3.83	0.892	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมในการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลายเพื่อนำไปลงทุน	3.76	0.961	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานฯ	3.49	0.995	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	(n=790)
			ระดับการ จัดการ
ท่านได้ร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้ลด รายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอฯ	3.67	0.956	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจ	3.70	0.111	ระดับมาก

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับ
ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 โดยแบ่งเป็นประเด็น
ย่อยดังนี้ ท่านได้ร่วมในการจัดทำข้อมูลจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน
ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.65 ท่านได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชนโดยการนำข้อมูลมาใช้ในการ
ตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.76 ท่านได้ร่วมกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัด
หมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่ม
คุณค่าหรือมูลค่า ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.66 ท่านได้ร่วมในการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คน
ในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์ความรู้ และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 3.60 ท่านได้เข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดย
คนในชุมชนหรือนอกชุมชน ซึ่งมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่า ระดับมาก ค่าเฉลี่ย
3.57 ท่านและหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้าน
เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.56
และท่านและหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้าน
เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ ค่าเฉลี่ย 3.75 ตามลำดับ
(ตารางที่ 18)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการขับเคลื่อนด้านการเรียนรู้ภายในหมู่บ้านและมีการสร้างเครือข่าย จนกลายเป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีข้อมูลของหมู่บ้าน มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ หมู่บ้านจะพัฒนาได้ดี สมาชิกหมู่บ้านต้องมีการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านได้เข้าใจ สนใจในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่หมู่บ้านอื่นหรือหมู่บ้านใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษา แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อนำความรู้เหล่านั้นกลับมาพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

ตารางที่ 18 ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=790)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ท่านได้ร่วมในการจัดทำข้อมูลจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน	3.65	1.005	ระดับมาก
ท่านได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชนโดยการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน	3.76	.951	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่	3.66	1.012	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมในการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้	3.60	1.023	ระดับมาก
ท่านได้เข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชน	3.57	1.053	ระดับมาก
ท่านและหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้าน	3.56	1.052	ระดับมาก
ท่านได้ปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง และคนในหมู่บ้าน “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”	3.75	0.964	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านการเรียนรู้	3.65	0.080	ระดับมาก

หมายเหตุ	4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด	3.51 – 4.50 = ระดับมาก
	2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง	1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
	1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด	

ระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิก หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ท่านมีจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 ท่านได้ร่วมกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.89 ท่านได้ร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรที่คนในหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.80 ท่านได้ร่วมในการจัดตั้งกลุ่มมาเพื่อการบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.75 ท่านได้ร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ระดับมาก 3.61 ท่านได้ร่วมในกระบวนการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเรียนรู้ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจ ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการตลาดใช้พลังงานของครัวเรือน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.58 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการตลาดใช้พลังงานของครัวเรือนท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.15 และท่านเข้าร่วมกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.64 ตามลำดับ (ตารางที่ 19)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการปฏิบัติการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณภาพและคุ้มค่า โดยการปฏิบัติของสมาชิกหมู่บ้านเริ่มตั้งแต่การปลูกจิตสำนึกให้กับสมาชิกในหมู่บ้านมีการสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติ ปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและดูแลสิ่งแวดล้อม จากการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าสูงสุด อนุรักษ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อหมู่บ้านของตนเอง

ตารางที่ 19 ระดับการจัดการด้านด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของ
สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=790)

การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับการจัดการ
ท่านมีจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน	3.93	0.965	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้าน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.89	0.933	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรที่คนในหมู่บ้านร่วมกันทำ กิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.80	0.959	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมในการจัดตั้งกลุ่มฯเพื่อการบริหารจัดการโดยยึด หลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน	3.75	0.945	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม กับกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ	3.61	1.045	ระดับมาก
ท่านได้ร่วมในกระบวนการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเรียนรู้ ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสม	3.54	1.055	ระดับมาก
ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการตลาดใช้พลังงานของ ครัวเรือน	3.58	1.104	ระดับมาก
ท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน	3.15	1.325	ระดับปานกลาง
ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน	3.64	1.051	ระดับมาก
เฉลี่ยระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	3.65	0.233	ระดับมาก

หมายเหตุ 4.51 – 5.00 = ระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 = ระดับมาก
2.51 – 3.50 = ระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 = ระดับน้อย
1.00 – 1.50 = ระดับน้อยที่สุด

การศึกษาการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนเป็นตัวแปรตาม มีระดับการวัดอัตราส่วนเป็นอัตราส่วน (Ratio Scale) คือวัดระดับของค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) ส่วนตัวแปรอิสระบางตัวมีระดับการวัดเป็นอัตราส่วนหรือมีค่าเป็น 0,1 (Dummy) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (ตารางที่ 20)

การหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งในระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการหาตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนในระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน โดยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) เพื่อทำการแยกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูง(สูงกว่า 0.800) ออกไป

ซึ่งความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน แต่ ถือว่ามีความสัมพันธ์กันไม่มาก คือความสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.800 ดังนั้นจึงถือได้ว่าตัวแปรทุกตัวหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุได้ (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 20 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (หมู่บ้าน)

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
ตัวแปรตาม		
Manage	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5) (M_Soc+M_Econ+M_Learn+M_Resource)/4
ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัว		
M_Soc	ด้านจิตใจ สังคม	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)
M_Econ	ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)
M_Learn	ด้านการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)
M_Resource	ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
ตัวแปรอิสระ		
Length	ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	จำนวน(ปี)
Member	ครัวเรือนในหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
Man	สมาชิกหมู่บ้านเพศชาย	จำนวน(คน)
Woman	สมาชิกหมู่บ้านเพศหญิง	จำนวน(คน)
Ratio	อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง	จำนวนอัตราส่วน ร้อยละ
Job	อาชีพหลัก	เกษตร =1 อื่นๆ = 0
Occ	อาชีพรอง	เกษตร =1 อื่นๆ = 0
Org1	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	จำนวนกลุ่ม
Supp1	งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน	จำนวนเงิน
Acc1	จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน	จำนวนกองทุน
Acc2	จำนวนเงินกองทุนรวม	จำนวนเงินกองทุน
N.Str	มีการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ	จำนวนหัวข้อการสร้าง ความเข้มแข็ง
Net1	จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน	จำนวนเครือข่าย
Coll	จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ	จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ
N.Tech	จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร	จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการ สื่อสาร
N.Infor	การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	จำนวนครั้งในการประชาสัมพันธ์
Train	จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	จำนวนครั้ง
Spon	ผลรวมของเงินและสิ่งของ	รวมเงินและสิ่งของที่ได้รับการ สนับสนุนเป็นจำนวนเงิน

ตารางที่ 21 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ (หมู่บ้าน)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.Length																		
2. Member	-.220**																	
3. Man	-.205**	.060																
4. Woman	-.143	.057	.813**															
5. Ratio	-.191*	.104	.820**	.940**														
6. Job	.148	-.116	-.046	.166*	-.164*													
7. Occ	-.185*	.034	.132	.065	.126	-.174*												
8. Org1	.061	-.139	-.063	-.110	-.057	-.137	-.156											
9. Supp1	-.161*	.153	.061	.040	.096	-.150	-.040	.166*										
10. Acc1	.070	-.023	-.047	-.093	-.032	-.191*	-.037	.531**	.275**									
11. Acc2	.119	.073	.073	.009	.005	-.001	.061	.035	.235**	.302**								
12. N.Str	.034	-.001	.075	.052	.043	.043	.030	.142	.290**	.324**	.606**							
13. Net	.197*	-.259**	-.075	-.065	-.052	-.039	-.015	.070	.045	.249**	.135	.041						
14. Coll	.263**	-.103	.088	.113	.136	-.025	.057	.082	.126	.192*	.331**	.308**	.112					
15. N.Tech	.189*	.001	-.017	-.016	-.047	.091	-.036	.128	.167*	.244**	.239**	.230**	.221**	.239**				
16. N.Infor	-.001	-.085	.037	.042	.049	-.040	-.151	.131	.012	.219*	.141	.155	.106	.077	.173*			
17. Train	.085	.058	.006	.118	.009	.334**	-.091	.183*	.028	.113	.110	.105	.067	.121	.073			
18. Spon	.191*	-.186*	-.048	-.147	-.106	-.142	-.145	.559**	.189*	.680**	.234**	.291**	.235**	.231*	.288**	.273**		

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนระดับหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 18 ตัวแปร ได้แก่ (Length) ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Member) คริวเรือนในหมู่บ้าน (Man) สมาชิกหมู่บ้านเพศชาย (Woman) สมาชิกหมู่บ้านเพศหญิง (Ratio) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง (Job) อาชีพหลัก (Occupation) อาชีพรอง (Org1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Supp1) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน (Acc1) จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน (Acc2) จำนวนเงินกองทุนรวม (N.Str) มีการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ (Net1) จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน (Coll1) จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ (N.Tech) จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร (N.Infor) การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (Train) จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม (Spon) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม (M_Soc) เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Soc = b_0 + b_1 \text{ Length} + b_2 \text{ Member} + b_3 \text{ Man} + b_4 \text{ Woman} + b_5 \text{ Ratio} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Occ} + b_8 \text{ Org1} + b_9 \text{ Supp1} + b_{10} \text{ Acc1} + b_{11} \text{ Acc2} + b_{12} \text{ N.Str} + b_{13} \text{ Net1} + b_{14} \text{ Coll1} + b_{15} \text{ N.Tech} + b_{16} \text{ N.Infor} + b_{17} \text{ Train} + b_{18} \text{ Spon} \dots (1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{18} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ หน่วยงานที่ร่วมมือ โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .016 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม ได้ร้อยละ 31.3 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 68.7 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.313 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านจิตใจและสังคมได้ร้อยละ 31.3 (ตารางที่ 22)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปรได้แก่หน่วยงานที่ร่วมมือกับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในการทำกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อหมู่บ้านมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆจำนวนมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมมากขึ้นตามไปด้วย เพราะการร่วมมือระหว่างหน่วยงานจำนวนมากขึ้นจะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำกิจกรรมและเกิดการนำประสบการณ์จากการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานสร้างความสามัคคี การเสียสละ และการเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ได้บรรลุเป้าหมายประสบความสำเร็จ เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านของตนเองอย่างสูงสุด

ตารางที่ 22 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคมระดับหมู่บ้าน

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจ และสังคม		
	b	t	sig
ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	-.056	-1.747	.040*
จำนวนครัวเรือน	.001	.471	.638
จำนวนเพศชาย	.005	1.113	.268
จำนวนหญิง	-.005	-1.211	.229
อัตราส่วนเพศชายต่อหญิง	-.039	-.972	.333
อาชีพหลัก	-.140	-2.327	.022
อาชีพรอง	-.177	-1.664	.099
จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ	-.021	-.567	.572
จำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน	-4.2E-007	-.281	.779
จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน	.077	1.334	.185
จำนวนเงินรวมของกองทุนในหมู่บ้าน	-3.2E-007	-.846	.399
การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	-.026	-.587	.558

ตารางที่ 22 (ต่อ)

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจ และสังคม		
	b	t	sig
จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน	.076	1.621	.108
จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ	.105	2.446	.016**
จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร	-.027	-1.304	.195
การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	.000	.463	.644
จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	.026	1.157	.250
ผลรวมของเงินและสิ่งของ	2.46E-006	1.783	.078
ค่าคงที่ (Constant)	6.295	3.259	.002
R ²		.313	
F		2.631	
Sig.F		.001	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 18 ตัวแปร ได้แก่ (Length) ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Member) คริวเรือนในหมู่บ้าน (Man) สมาชิกหมู่บ้านเพศชาย (Woman) สมาชิกหมู่บ้านเพศหญิง (Ratio) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง (Job) อาชีพหลัก (Occupation) อาชีพรอง (Org1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Supp1) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน (Acc1) จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน (Acc2) จำนวนเงินกองทุนรวม (N.Str) มีการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ (Net1) จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน (Coll1) จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ (N.Tech) จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร (N.Infor) การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (Train) จำนวนครั้งที่เข้า

รับการอบรม (Spon) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ(M_Econ) เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Econ = b_0 + b_1 \text{ Length} + b_2 \text{ Member} + b_3 \text{ Man} + b_4 \text{ Woman} + b_5 \text{ Ratio} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Occ} + b_8 \text{ Org1} + b_9 \text{ Supp1} + b_{10} \text{ Acc1} + b_{11} \text{ Acc2} + b_{12} \text{ N.Str} + b_{13} \text{ Net1} + b_{14} \text{ Coll1} + b_{15} \text{ N.Techno} + b_{16} \text{ N.Infor} + b_{17} \text{ Train} + b_{18} \text{ Spon} \dots \dots \dots (1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{18} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ อาชีพหลักและจำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .004 และ .001 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ ได้ร้อยละ 35 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 65 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.350 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านเศรษฐกิจได้ร้อยละ 35 (ตารางที่ 23)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ การประกอบอาชีพหลัก และจำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านซึ่งตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพหลักที่คล้ายกันจำนวนมากและมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านจำนวนมาก การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจจะมากขึ้นตามไปด้วย เช่นอาจจะมีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ในลักษณะกลุ่มวิสาหกิจซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมรายได้แก่สมาชิก และการสร้างจำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านให้มีจำนวนมากขึ้นก็จะเป็นการส่งเสริมการนำผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มออกไปจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจในหมู่บ้านให้มีความยั่งยืนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 23 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจ		
	b	t	sig
ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	-.065	-1.905	.060
จำนวนครัวเรือน	-.001	-.807	.421
จำนวนเพศชาย	.001	.176	.861
จำนวนหญิง	-.001	-.242	.809
อัตราส่วนเพศชายต่อหญิง	-.011	-.253	.801
อาชีพหลัก	-.192	-2.968	.004*
อาชีพรอง	-.199	-1.753	.083
จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ	-.008	-.201	.841
จำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน	-5.0E-008	-.312	.755
จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน	.007	.119	.906
จำนวนเงินรวมของกองทุนในหมู่บ้าน	-1.1E-008	-.026	.979
การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	-.024	-.520	.604
จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน	.177	3.499	.001**
จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ	.024	.533	.595
จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร	-.021	-.971	.334
การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	.000	.461	.645
จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	.035	1.481	.142
ผลรวมของเงินและสิ่งของ	1.00E-006	.680	.498
ค่าคงที่ (Constant)	5.212	2.519	.013
R^2		.350	
F		3.113	
Sig.F		.000	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 18 ตัวแปร ได้แก่ (Length) ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Member) ครัวเรือนในหมู่บ้าน (Man) สมาชิกหมู่บ้านเพศชาย (Woman) สมาชิกหมู่บ้านเพศหญิง (Ratio) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง (Job) อาชีพหลัก (Occupation) อาชีพรอง (Org1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Supp1) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน (Acc1) จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน (Acc2) จำนวนเงินกองทุนรวม (N.Str) มีการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ (Net1) จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน (Coll1) จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ (N.Tech) จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร (N.Infor) การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (Train) จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม (Spon) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้ (M_Learn) เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Learn = b_0 + b_1 \text{ Length} + b_2 \text{ Member} + b_3 \text{ Man} + b_4 \text{ Woman} + b_5 \text{ Ratio} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Occ} + b_8 \text{ Org1} + b_9 \text{ Supp1} + b_{10} \text{ Acc1} + b_{11} \text{ Acc2} + b_{12} \text{ N.Str} + b_{13} \text{ Net1} + b_{14} \text{ Coll1} + b_{15} \text{ N.Techno} + b_{16} \text{ N.Infor} + b_{17} \text{ Train} + b_{18} \text{ Spon} \dots (1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{18} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ อาชีพหลัก โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .001 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้ ได้ร้อยละ 28.6 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 71.4 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.286 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านการเรียนรู้ได้ร้อยละ 28.6 (ตารางที่ 24)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปรได้แก่ การประกอบอาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพหลักที่คล้ายกันจำนวนมากก็จะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้มากขึ้นตามไปด้วย เช่นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ถ่ายทอด

เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับอาชีพโดยสมาชิกในและนักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ จึงเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่บ้านจึงส่งผลให้สมาชิกหมู่บ้านได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ร่วมกันกลายเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแห่งการเรียนรู้

ตารางที่ 24 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้		
	b	t	sig
ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	-.109	-2.350	.021
จำนวนครัวเรือน	.000	-.100	.920
จำนวนเพศชาย	.003	.425	.672
จำนวนหญิง	-.003	-.561	.576
อัตราส่วนเพศชายต่อหญิง	-.013	-.233	.816
อาชีพหลัก	-.290	-3.314	.001**
อาชีพรอง	.093	.608	.545
จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ	-.057	-1.063	.290
จำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน	-1.2E-006	-.579	.564
จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน	.027	.324	.747
จำนวนเงินรวมของกองทุนในหมู่บ้าน	-3.3E-008	-.060	.952
การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	.058	.910	.365
จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน	.123	1.802	.074
จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ	.050	.804	.423
จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร	-.026	-.862	.391
การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	.000	.386	.700
จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	-.001	-.030	.976

ตารางที่ 24 (ต่อ)

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้		
	b	t	sig
ผลรวมของเงินและสิ่งของ	4.81E-007	.240	.810
ค่าคงที่(Constant)	5.279	1.885	.062
R^2		.286	
F		2.313	
Sig.F		.004	

หมายเหตุ : * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 18 ตัวแปร ได้แก่ (Length) ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Member) คราวเรือนในหมู่บ้าน (Man) สมาชิกหมู่บ้านเพศชาย (Woman) สมาชิกหมู่บ้านเพศหญิง (Ratio) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง (Job) อาชีพหลัก (Occupation) อาชีพรอง (Org1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Supp1) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน (Acc1) จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน (Acc2) จำนวนเงินกองทุนรวม (N.Str) มีการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ (Net1) จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน (Coll1) จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ (N.Tech) จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร (N.Infor) การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (Train) จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม (Spon) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงินกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (M_Resoruce) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Resorce = b_0 + b_1 \text{ Length} + b_2 \text{ Member} + b_3 \text{ Man} + b_4 \text{ Woman} + b_5 \text{ Ratio} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Occ} + b_8 \text{ Org1} + b_9 \text{ Supp1} + b_{10} \text{ Acc1} + b_{11} \text{ Acc2} + b_{12} \text{ N.Str} + b_{13} \text{ Net1} + b_{14} \text{ Coll1} + b_{15} \text{ N.Techno} + b_{16} \text{ N.Infor} + b_{17} \text{ Train} + b_{18} \text{ Spon} \dots \dots \dots (1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{18} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้านและจำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .004 เหมือนกัน และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 10.8 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 89.2 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.108 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 28.6 (ตารางที่ 25)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน และจำนวนครั้งที่เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อหมู่บ้านมีกองทุนต่างๆจำนวนมากและหมู่บ้านมีการส่งตัวแทนเข้าร่วมรับการอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนมากขึ้นจะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจมากขึ้นตามไปด้วย เช่นในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกองทุนจำนวนมาก เมื่อมีการตั้งกองทุนมากก็แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของหมู่บ้านในการจัดตั้งกองทุนในหมู่บ้านโดยการบริหารจัดการกองทุนกันเองเมื่อมีความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนก็จะมีการสร้างกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมให้สมาชิกหมู่บ้านร่วมกันบริหารจัดการซึ่งการจัดตั้งกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านอาจจะต้องเกิดจากภายใต้จิตสำนึกของการห่วงหาพันทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน จากการทำที่ตัวแทนหมู่บ้านมีการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนมากจึงจะมีความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกในการใช้ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านจึงมีความเข้าใจ และสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน

ตารางที่ 25 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
	b	t	sig
ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	-.019	-.340	.734
จำนวนครัวเรือน	.000	-.208	.836
จำนวนเพศชาย	.000	.057	.954
จำนวนหญิง	-.001	-.079	.937
อัตราส่วนเพศชายต่อหญิง	.008	.122	.903
อาชีพหลัก	-.035	-.336	.738
อาชีพรอง	-.098	-.539	.591
จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ	-.016	-.254	.800
จำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน	-2.5E-006	-.985	.327
จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน	-.192	-2.968	.004*
จำนวนเงินรวมของกองทุนในหมู่บ้าน	-7.1E-007	-1.085	.281
การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	-.037	-.478	.628
จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน	.065	.802	.424
จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ	-.036	-.492	.624
จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร	-.038	-1.062	.291
การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	.000	.249	.804
จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	-.192	-2.968	.004*
ผลรวมของเงินและสิ่งของ	1.06E-006	.449	.654
ค่าคงที่ (Constant)	3.715	1.120	.265
R^2		.108	
F		.696	
Sig.F		.808	

หมายเหตุ : * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 18 ตัวแปร ได้แก่ (Length) ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Member) ครัวเรือนในหมู่บ้าน (Man) สมาชิกหมู่บ้านเพศชาย (Woman) สมาชิกหมู่บ้านเพศหญิง (Ratio) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง (Job) อาชีพหลัก (Occupation) อาชีพรอง (Org1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Supp1) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน (Acc1) จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน (Acc2) จำนวนเงินกองทุนรวม (N.Str) มีการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ (Net1) จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน (Coll1) จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ (N.Tech) จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร (N.Infor) การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (Train) จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม (Spon) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงินกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (Manage) เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{Manage} = & b_0 + b_1 \text{ Length} + b_2 \text{ Member} + b_3 \text{ Man} + b_4 \text{ Woman} + b_5 \text{ Ratio} \\ & + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Occ} + b_8 \text{ Org1} + b_9 \text{ Supp1} + b_{10} \text{ Acc1} + b_{11} \text{ Acc2} + b_{12} \\ & \text{N.Str} + b_{13} \text{ Net1} + b_{14} \text{ Coll1} + b_{15} \text{ N.Techno} + b_{16} \text{ N.Infor} + b_{17} \text{ Train} + \\ & b_{18} \text{ Spon} \dots \dots \dots (1) \end{aligned}$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{18} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและอาชีพหลัก โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .050 และ .020 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนได้ร้อยละ 27 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 73 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.270 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ได้ร้อยละ 27 (ตารางที่ 26)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปรได้แก่ ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และอาชีพหลัก ซึ่งตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ต้นแบบในภาคเหนือตอนบน เมื่อหมู่บ้านมีระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านต้นแบบมานานหรือหลายปี และมีการประกอบอาชีพหลักที่คล้ายกันจำนวนมาก จะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านมากขึ้นตามไปด้วย เช่นการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมานานหลายปี ประสิทธิภาพที่จะเห็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการย่อมมีมากขึ้นตาม ในกรณีที่หมู่บ้านมีอาชีพหลักคล้ายกันจำนวนมากหมายถึงสมาชิกในหมู่บ้านที่ต้องสร้างเป้าหมายร่วมกันในการประกอบอาชีพ กรณีประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักการจัดการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตภายในหมู่บ้าน การสร้างเป้าหมายร่วมกันให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักโดยการรวมกลุ่มและร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพเพื่อมุ่งหวังรายได้จำนวนมากขึ้นให้กับสมาชิกกลุ่มที่ประกอบอาชีพหลักคล้ายกันจำนวนมาก เมื่อสมาชิกในหมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีหมายถึงการเป็นอยู่ที่ดีแบบพอเพียงย่อมจะส่งผลให้กับการจัดการทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านมีประสิทธิภาพและส่งผลให้มีความสุขและเป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่จนได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยระยะเวลาการเป็นที่มีระยะเวลานานก็จะมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคร่วมกันตลอดจนการสร้างความมุ่งหวังของหมู่บ้านรวมกันในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ยั่งยืน

ตารางที่ 26 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน		
	b	t	sig
ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	-.067	-1.931	.050*
จำนวนครัวเรือน	.000	-.244	.807
จำนวนเพศชาย	.002	.369	.713
จำนวนหญิง	-.002	-.460	.647
อัตราส่วนเพศชายต่อหญิง	-.011	-.243	.808
อาชีพหลัก	-.155	-2.359	.020*
อาชีพรอง	-.101	-.873	.384
จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ	-.033	-.834	.406

ตารางที่ 26 (ต่อ)

(n=158)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน		
จำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน	-1.2E-006	-.748	.456
จำนวนกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน	.076	1.217	.226
จำนวนเงินรวมของกองทุนในหมู่บ้าน	-2.7E-007	-.657	.512
การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	-.006	-.120	.905
จำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน	.101	1.960	.053
จำนวนหน่วยงานที่ร่วมมือ	.039	.837	.405
จำนวนอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร	-.030	-1.358	.178
การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	.000	.486	.628
จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	.033	1.352	.179
ผลรวมของเงินและสิ่งของ	1.30E-006	.865	.389
ค่าคงที่(Constant)	5.010	2.384	0.19
R^2		.270	
F		2.137	
Sig.F		.009	

หมายเหตุ : * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 27 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (สมาชิกหมู่บ้าน)

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
ตัวแปรตาม		
Manage1	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่	(M_Soc1+M_Econ1+M_Learn1+M_Resource1)/4
ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัว		
M_Soc1	ด้านจิตใจ สังคม	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)
M_Econ1	ด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
M_Learn1	ด้านการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)
M_Resource	ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย (คะแนน 1-5)
ตัวแปรอิสระ		
Sex	เพศ	ชาย = 1 หญิง = 0
Old	อายุ	จำนวนปี
Status	สถานภาพ	สมรส = 1 อื่นๆ = 0
Mem	สมาชิกในครัวเรือน	จำนวน(คน)
Edu	การศึกษา	จำนวนปี
Job	อาชีพหลัก	เกษตร = 1 อื่นๆ = 0
Budget	รายได้	จำนวนรายได้
Save	เงินสะสม	จำนวนเงินสะสม
Expen	รายจ่ายในครัวเรือน	จำนวนรายจ่าย
Join	เข้าร่วมกลุ่มองค์กร	เข้าร่วม = 1 ไม่เข้าร่วม = 0
Office	ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน	ดำรง = 1 ไม่ดำรง = 0
Get.info	การได้รับข้อมูลข่าวสาร	จำนวนครั้งที่ได้รับข้อมูล
Act	เข้าร่วมกิจกรรม	จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรม
Coor	การติดต่อประสานงาน	จำนวนครั้งในการติดต่อ
Supp	การได้รับการสนับสนุน งบประมาณและสิ่งของ	จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวน เงิน

ตารางที่ 28 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในการใช้การวิเคราะห์ (สมาชิกหมู่บ้าน)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.Sex															
2.Old	-.023														
3.Status	.029	.228**													
4.Mem	.115**	.175**	.154**												
5.Edu	.027	.086*	.011	.269**											
6.Job	-.040	.024	-.056	-.006	-.037										
7.Budget	.011	.140**	.097**	.205**	.070	.013									
8.Save	.118**	.009	-.091*	.120**	.055	-.077	-.114**								
9.Expen	.162**	.031	.064	.102**	.007	.039	-.032	.217**							
10.Join	.063	-.029	-.112**	.071*	.117**	.029	-.068	.463**	.215**						
11.Office	.070*	-.153**	-.025	.085*	.063	.019	.156**	.087*	.048	.092**					
12.Get.info	-.078*	.023	-.008	-.132**	-.022	.049	-.181**	-.062	-.079*	-.128**	-.351**				
13.Act	-.009	.037	.043	-.005	.056	-.076*	-.039	.013	.009	-.047	.044	-.032			
14.Coor	.194**	.063	.018	.066	.087*	-.031	.129**	.027	.073*	.049	.081*	-.156**	.122**		
15.Supp	.165**	.094**	-.013	.075*	.083*	-.051	.082*	.052	.042	.013	.080*	-.151**	.121**	.637**	

หมายเหตุ

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนระดับสมาชิกหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 15 ตัวแปร ได้แก่ (Sex) เพศ (Old) อายุ (Status) สถานภาพ(Mem) สมาชิกในครัวเรือน (Edu) การศึกษา (Job) อาชีพหลัก (Budget) รายได้ (Save) เงินสะสม (Expen) รายจ่าย (Join) เข้าร่วมกลุ่มองค์กร (Office) ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน (Get.info) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (Act) การเข้าร่วมกิจกรรม (Coor) การติดต่อประสานงาน (Supp) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม(M_Soc1) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Social = b_0 + b_1 \text{ Sex} + b_2 \text{ Old} + b_3 \text{ Status} + b_4 \text{ Mem} + b_5 \text{ Edu} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Budget} + b_8 \text{ Save} + b_9 \text{ Expen} + b_{10} \text{ Join} + b_{11} \text{ Office} + b_{12} \text{ Get.info} + b_{13} \text{ Act} + b_{14} \text{ Coor} + b_{15} \text{ Supp} \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{15} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ เงินสะสมและการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .002 และ .000 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคมได้ร้อยละ 9.9 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 90.1 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.099 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านจิตใจและสังคมได้ร้อยละ 9.9 (ตารางที่ 29)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ เงินสะสมและการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เมื่อสมาชิกหมู่บ้านมีเงินสะสมกองทุนต่างๆจำนวนมากและสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน

มากขึ้นจะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมมากขึ้นตามไปด้วย เช่นสมาชิกหมู่บ้านมีเงินสะสมในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านจำนวนมาก แสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนต่างๆที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งความรู้ ความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนและเข้าร่วมสะสมเงินในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทุนภายในหมู่บ้านซึ่งมีพื้นฐานจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นจำนวนมากครั้ง เป็นการแสดงความร่วมมือในการรับรู้ข้อมูล และสร้างความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน สร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านด้วยความร่วมมือของสมาชิกหมู่บ้าน

ตารางที่ 29 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคม		
	b	t	sig
เพศ	-.058	-1.269	.205
อายุ	.003	1.270	.205
สถานภาพ	.108	1.631	.103
สมาชิกในครัวเรือน	-.009	-.454	.650
การศึกษา	-.008	-1.148	.251
อาชีพหลัก	-.049	-.893	.372
รายได้	1.23E-005	2.632	.009
เงินสะสม	8.79E-006	3.185	.002*
รายจ่ายในครัวเรือน	1.06E-005	1.762	.078
เข้าร่วมกลุ่มองค์กร	.010	.169	.866
ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน	.018	.358	.720
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	-7.8E-005	-.832	.406
เข้าร่วมกิจกรรม	.024	4.004	.000**

ตารางที่ 29 (ต่อ)

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจ และสังคม		
	b	t	sig
การติดต่อประสานงาน	.002	.330	.742
การได้รับการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของ	2.76E-006	1.451	.147
ค่าคงที่ (Constant)	3.493	19.263	.000
R ²		.099	
F		5.687	
Sig.F		.000	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 15 ตัวแปร ได้แก่ (Sex) เพศ (Old) อายุ (Status) สถานภาพ(Mem) สมาชิกในครัวเรือน (Edu) การศึกษา (Job) อาชีพหลัก (Budget) รายได้ (Save) เงินสะสม (Expen) รายจ่าย (Join) เข้าร่วมกลุ่มองค์กร (Office) ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน (Get.info) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (Act) การเข้าร่วมกิจกรรม (Coor) การติดต่อประสานงาน (Supp) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ (M_Econ1) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Econ1 = b_0 + b_1 \text{ Sex} + b_2 \text{ Old} + b_3 \text{ Status} + b_4 \text{ Mem} + b_5 \text{ Edu} + b_6 \text{ Job} \\ + b_7 \text{ Budget} + b_8 \text{ Save} + b_9 \text{ Expen} + b_{10} \text{ Join} + b_{11} \text{ Office} + b_{12} \text{ Get.nfo} + \\ b_{13} \text{ Act} + b_{14} \text{ Coor} + b_{15} \text{ Supp} \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{15} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ การติดต่อประสานงาน และเงินสะสม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .001 เท่ากัน และ .000 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจได้ร้อยละ 8.5 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 91.5 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.085 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านเศรษฐกิจได้ร้อยละ 8.5 (ตารางที่ 30)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ การติดต่อประสานงาน และเงินสะสม ซึ่งตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เมื่อสมาชิกหมู่บ้านมีจำนวนเพศที่แตกต่างกันเช่นมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีการติดต่อประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆบ่อยครั้ง และมีเงินสะสมในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านจำนวนมาก จะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจมากขึ้นตามไปด้วย เช่นสมาชิกหมู่บ้านมีจำนวนเพศหญิงจำนวนมากกว่าเพศชาย การตัดสินใจในด้านการสะสมเงินในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านจำนวนจะขึ้นอยู่กับเพศหญิงและเมื่อสมาชิกมีจำนวนเงินสะสมในกองทุนต่างๆ จำนวนมาก แสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนต่างๆที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งความรู้ ความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนและเข้าร่วมสะสมเงินในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทุนภายในหมู่บ้านซึ่งมีพื้นฐานจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจพอเพียงก็จะทำให้สมาชิกหมู่บ้านได้เรียนรู้จากการประสานงานร่วมกันโดยการให้ความรู้ของหน่วยงานเหล่านั้นในด้านเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นในการเข้าร่วมสะสมเงินในกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนระบบเศรษฐกิจที่ดีในหมู่บ้านโดยมีความรู้ความเข้าใจในระบบการจัดการเศรษฐกิจของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 30 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจ		
	b	t	sig
เพศ	-.164	-3.306	.001
อายุ	.005	1.587	.113
สถานภาพ	.145	2.037	.042
สมาชิกในครัวเรือน	.000	-.015	.988
การศึกษา	.000	.046	.963
อาชีพหลัก	-.001	-.183	.855
รายได้	5.96E-006	1.180	.238
เงินสะสม	1.07E-005	3.611	.000**
รายจ่ายในครัวเรือน	-1.1E-005	-1.700	.090
เข้าร่วมกลุ่มองค์กร	.066	-1.071	.285
ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน	-.011	-.212	.832
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	-8.8E-005	-.870	.385
เข้าร่วมกิจกรรม	.009	1.401	.162
การติดต่อประสานงาน	.019	3.297	.001**
การได้รับการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของ	-1.4E-006	-.664	.507
ค่าคงที่ (Constant)	3.233	16.542	.000
R ²		.085	
F		4.757	
Sig.F		.000	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 15 ตัวแปร ได้แก่ (Sex) เพศ (Old) อายุ (Status) สถานภาพ(Mem) สมาชิกในครัวเรือน (Edu) การศึกษา (Job) อาชีพหลัก (Budget) รายได้ (Save) เงินสะสม (Expen) รายจ่าย (Join) เข้าร่วมกลุ่มองค์กร (Office) ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน (Get.info) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (Act) การเข้าร่วมกิจกรรม (Coor) การติดต่อประสานงาน (Supp) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้ (M_Learn1) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\text{Manage_Learn1} = b_0 + b_1 \text{ Sex} + b_2 \text{ Old} + b_3 \text{ Status} + b_4 \text{ Mem} + b_5 \text{ Edu} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Budget} + b_8 \text{ Save} + b_9 \text{ Expen} + b_{10} \text{ Join} + b_{11} \text{ Office} + b_{12} \text{ Get.info} + b_{13} \text{ Act} + b_{14} \text{ Coor} + b_{15} \text{ Supp} \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{15} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .005 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้ได้ร้อยละ 4.8 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 95.2 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.048 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านการเรียนรู้ได้ร้อยละ 4.8 (ตารางที่ 31)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปรได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เมื่อสมาชิกหมู่บ้านมีเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สมาชิกหมู่บ้านได้เรียนรู้โดยการให้ความรู้ของหน่วยงานในด้านเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นในงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาเผยแพร่ให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้ร่วมแบ่งปัน เรียนรู้ จากการเข้าร่วมกิจกรรมมีการถ่ายทอดจากประสบการณ์ตรง และนำไปปฏิบัติจริงด้วยตนเอง มีการสลับปรับเปลี่ยน

สมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนำถ่ายทอด เพื่อให้หมู่บ้านได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับหมู่บ้านของตนเอง

ตารางที่ 31 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้		
	b	t	sig
เพศ	.013	.222	.825
อายุ	-.001	-.181	.856
สถานภาพ	.200	2.364	.018
สมาชิกในครัวเรือน	-.012	-.495	.621
การศึกษา	-.015	-1.768	.077
อาชีพหลัก	-.062	-.879	.380
รายได้	1.09E-005	1.812	.070
เงินสะสม	5.38E-006	1.517	.130
รายจ่ายในครัวเรือน	-3.6E-007	-.047	.962
เข้าร่วมกลุ่มองค์กร	.067	.918	.359
ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน	-.039	-.623	.533
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	-2.7E-005	-.227	.821
เข้าร่วมกิจกรรม	.021	2.797	.005*
การติดต่อประสานงาน	-.001	-.102	.919
การได้รับการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของ	-3.2E-007	-.131	.896
ค่าคงที่ (Constant)	3.475	14.913	.000
R ²		.048	
F		2.597	
Sig.F		.001	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 15 ตัวแปร ได้แก่ (Sex) เพศ (Old) อายุ (Status) สถานภาพ(Mem) สมาชิกในครัวเรือน (Edu) การศึกษา (Job) อาชีพหลัก (Budget) รายได้ (Save) เงินสะสม (Expen) รายจ่าย (Join) เข้าร่วมกลุ่มองค์กร (Office) ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน (Get.info) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (Act) การเข้าร่วมกิจกรรม (Coor) การติดต่อประสานงาน (Supp) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

(M_Resoruce1) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$M_Resoruce1 = b_0 + b_1 \text{ Sex} + b_2 \text{ Old} + b_3 \text{ Status} + b_4 \text{ Mem} + b_5 \text{ Edu} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Budget} + b_8 \text{ Save} + b_9 \text{ Expen} + b_{10} \text{ Join} + b_{11} \text{ Office} + b_{12} \text{ Get.nfo} + b_{13} \text{ Act} + b_{14} \text{ Coor} + b_{15} \text{ Supp} \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{15} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ เงินสะสม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .001 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 5.7 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 94.3 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆโดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.057 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 5.7 (ตารางที่ 32)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนเงินสะสมในกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน ซึ่งตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเมื่อสมาชิกมีจำนวนเงินสะสมในกองทุนต่างๆจำนวนมาก แสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนต่างๆที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งความรู้ ความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนและเข้าร่วมสะสมเงินในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทุนภายในหมู่บ้านซึ่งมีพื้นฐานจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อมีการสะสมเงินในกองทุนมากก็แสดงให้เห็น

ถึงความเข้าใจของสมาชิกหมู่บ้านในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน เมื่อมีความเข้าใจในการเข้าร่วมกองทุน เมื่อมีการสร้างกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมให้สมาชิกหมู่บ้านร่วมกันบริหารจัดการ ซึ่งการจัดตั้งกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านอาจจะต้องเกิดจากภายใต้จิตสำนึกของการห่วงใยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน จากการศึกษาที่ตัวแทนหมู่บ้านมีการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนมากจึงจะมีความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกในการใช้ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกหมู่บ้านจึงมีความเข้าใจและสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน

ตารางที่ 32 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม		
	b	t	sig
เพศ	-.043	-.809	.419
อายุ	-.001	-.231	.818
สถานภาพ	.136	1.768	.078
สมาชิกในครัวเรือน	-.004	-.180	.857
การศึกษา	-.003	-.440	.660
อาชีพหลัก	-2.1E-005	.000	1.000
รายได้	5.43E-006	.993	.321
เงินสะสม	1.12E-005	3.480	.001**
รายจ่ายในครัวเรือน	-9.5E-006	-1.350	.177
เข้าร่วมกลุ่มองค์กร	.014	.207	.836
ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน	-.035	-.608	.544
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	.000	-1.904	.057
เข้าร่วมกิจกรรม	.016	2.288	.022*
การติดต่อประสานงาน	.009	1.371	.171

ตารางที่ 32 (ต่อ)

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม		
	b	t	sig
การได้รับการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของ	1.60E-006	.717	.474
ค่าคงที่ (Constant)	3.483	16.435	.000
R ²		.057	
F		3.100	
Sig.F		.000	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

สำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมประกอบด้วย 15 ตัวแปร ได้แก่ (Sex) เพศ (Old) อายุ (Status) สถานภาพ(Mem) สมาชิกในครัวเรือน (Edu) การศึกษา (Job) อาชีพหลัก (Budget) รายได้ (Save) เงินสะสม (Expen) รายจ่าย (Join) เข้าร่วมกลุ่มองค์กร (Office) ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน (Get.info) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (Act) การเข้าร่วมกิจกรรม (Coor) การติดต่อประสานงาน (Supp) จำนวนงบประมาณและสิ่งของที่คิดเป็นจำนวนเงิน กับการ กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน(Manage1) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\text{Manage1} = b_0 + b_1 \text{ Sex} + b_2 \text{ Old} + b_3 \text{ Status} + b_4 \text{ Mem} + b_5 \text{ Edu} + b_6 \text{ Job} + b_7 \text{ Budget} + b_8 \text{ Save} + b_9 \text{ Expen} + b_{10} \text{ Join} + b_{11} \text{ Office} + b_{12} \text{ Get.info} + b_{13} \text{ Act} + b_{14} \text{ Coor} + b_{15} \text{ Supp} \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ค่า b_1, b_2, \dots, b_{15} เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ เงินสะสม และการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .001 และ .002 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนได้ร้อยละ 8.3 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 91.7 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.083 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด อธิบายความผันแปรของตัวแปรตามด้านการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกได้ร้อยละ 8.3 (ตารางที่ 33)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ เงินสะสมและการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรนี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน เมื่อสมาชิกหมู่บ้านมีเงินสะสมกองทุนต่างๆจำนวนมากและสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนมากขึ้นจะส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านมากขึ้นตามไปด้วย เช่นสมาชิกหมู่บ้านมีเงินสะสมในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านจำนวนมาก แสดงว่าสมาชิกหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนต่างๆที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งความรู้ ความเข้าใจในการจัดตั้งกองทุนและเข้าร่วมสะสมเงินในกองทุนต่างๆในหมู่บ้านเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกองทุนภายในหมู่บ้านซึ่งมีพื้นฐานจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นจำนวนมากครั้ง เป็นการแสดงความร่วมมือในการรับรู้ข้อมูล และสร้างความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน สร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านด้วยความร่วมมือของสมาชิกหมู่บ้าน ดังนั้นเมื่อสมาชิกในหมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สร้างสังคมในหมู่บ้านให้เป็นสังคมแห่งความสุข เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้มีความปลอดภัยในชีวิต มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย่อมจะส่งผลให้กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของสมาชิกหมู่บ้านมีประสิทธิภาพและส่งผลให้มีความสุขและเป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ยั่งยืน

ตารางที่ 33 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

(n=790)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิก หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบน		
	b	t	sig
เพศ	-.063	-1.458	.145
อายุ	.002	.658	.511
สถานภาพ	.147	2.371	.018
สมาชิกในครัวเรือน	-.006	-.350	.727
การศึกษา	-.006	-1.031	.303
อาชีพหลัก	-.030	-.589	.556
รายได้	8.65E-006	1.963	.050
เงินสะสม	9.03E-006	3.476	.001**
รายจ่ายในครัวเรือน	-2.6E-006	-.454	.650
เข้าร่วมกลุ่มองค์กร	.039	.729	.466
ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน	-.017	-.367	.714
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	.000	-1.138	.255
เข้าร่วมกิจกรรม	.017	3.128	.002*
การติดต่อประสานงาน	.007	1.422	.156
การได้รับการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของ	6.69E-007	.373	.709
ค่าคงที่(Constant)	3.421	20.034	.000
R ²		.083	
F		4.685	
Sig.F		.000	

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบน

การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน เริ่มจากการประมวลข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่บ่งบอกถึงระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน งานวิจัยนี้มุ่งหมายที่จะนำปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการจัดการของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนและหารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน โดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยมีวัตถุประสงค์ ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้วางแผนการสัมภาษณ์โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1.1 ประมวลผลจากงานวิจัยเริ่มจากระดับการปฏิบัติ/การจัดการ มาวิเคราะห์หาจุดพัฒนา ซึ่งใช้ค่าสถิติจากงานวิจัยที่มีค่าวิเคราะห์ที่มีนัยสำคัญมาประมวล

1.2 ศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ของการจัดการจากแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดูความแตกต่างและนำมาวิเคราะห์เพื่อเตรียมประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม

1.3 ประสานกับผู้ใหญ่บ้านเพื่อทำการนัดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

2. ทำการนัดหมายลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

3. การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 5 คน รวมผู้นำหมู่บ้าน บางพื้นที่ทำการนัดหมายหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อให้สะดวกต่อการสัมภาษณ์ ดังนั้น ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) ผู้ถูกสัมภาษณ์ พร้อมให้ข้อเสนอแนะโดยการลงบันทึกในแบบสัมภาษณ์แล้วนำมาประมวลผลโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำมาสรุปผลในเบื้องต้นหลังจากนั้นจึงมีการนัดหมายลงพื้นที่ซ้ำเพื่อทำการสัมภาษณ์ โดยเชิญผู้ให้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาร่วม เพื่อร่วมสนทนากลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ มีผู้วิจัย ทีมวิจัย ตัวแทนหมู่บ้าน และสมาชิกหมู่บ้านเข้าร่วมในการสัมภาษณ์กลุ่มดังกล่าว โดยมี ข้อคำถามและผลของการสัมภาษณ์ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เพื่อนำไปประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ตัวแทนหมู่บ้าน(ผู้นำหมู่บ้าน)และสมาชิกของหมู่บ้าน โดยมีประเด็นสัมภาษณ์และผลการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ด้านการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะซึ่งได้ผลการสัมภาษณ์ดังนี้

1.1 สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าร่วมประชุมโดยให้เหตุผลในด้านการติดภารกิจดูแลครอบครัว เลิกจากงานกลับมาค้าไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้งได้

1.2 ผู้ที่เข้าร่วมประชุมโดยมากจะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆที่มีตำแหน่งหน้าที่ในหมู่บ้าน

1.3 สมาชิกมักให้เหตุผลของการเข้าร่วมประชุมเนื่องจากไม่มีตำแหน่งหน้าที่จึงไม่ขอเข้าร่วมเพราะเสนอความคิดเห็นไปมักไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับความสนใจจากที่ประชุม

1.4 ในหมู่บ้านยังมีสมาชิกหมู่บ้านบางกลุ่ม (ส่วนน้อย) ที่ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการรักษาภูมิตึกาในหมู่บ้านยังมีการฝ่าฝืน ยกตัวอย่างกรณีเช่นการลักลอบเล่นการพนัน การดื่มสุราอยู่เป็นประจำ

1.5 ในหมู่บ้านยังมีการแบ่งขั้วทางการเมืองแบ่งพรรคการเมือง แบ่งสีของพรรคในช่วงที่มีเหตุการณ์รุนแรงทางการเมือง แต่ในช่วง (คสช.) เข้ามาก็เริ่มไม่มีการพูดถึงเรื่องการเมืองแต่ก็ยังมี การให้ความสนใจจากการพูดคุยกันในที่ประชุมในแต่ละครั้ง

1.6 สมาชิกในหมู่บ้านส่วนมากมีความเข้าใจในการใช้ชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนน้อยที่ยังไม่เข้าใจยังคิดว่าการใช้ชีวิตแบบพอเพียงต้องอยู่แบบเกษตรกร ต้องปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์เอง ซึ่งยังเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องแต่ก็เป็นส่วนน้อยซึ่งหมู่บ้านก็จะพยายามทำความเข้าใจกับคนกลุ่มนี้ให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านจิตใจและสังคม 1) ควรมีการสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในหมู่บ้านถึงสิทธิและผลประโยชน์ของสมาชิกในหมู่บ้านในการเข้าร่วมประชุม/ประชาคม ในแต่ละครั้ง 2) ควรมีวาระในการดำรงตำแหน่งหรือมีการจัดการเลือกตั้งประธานกลุ่ม มีการสับเปลี่ยนเพื่อให้โอกาสสมาชิกท่านอื่นได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตามระบอบประชาธิปไตย 3) ในการรักษาภูมิตกคามหมู่บ้านควรมีบทลงโทษและให้เหตุผลของการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ร่วมกันตั้งขึ้นในหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิกทุกคนรักษาภูมิตกคามหมู่บ้านและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 4) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านควรมีการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจให้สมาชิกในหมู่บ้านได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและนำพาครอบครัวและชุมชนไปสู่ความสุขบนพื้นฐานความพอเพียง

2. ด้านการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะซึ่งได้ผลการสนทนากลุ่มดังนี้

2.1 สมาชิกหมู่บ้านมีการทำบัญชีครัวเรือนไม่ต่อเนื่อง ต้องไปทำงานด้านการเกษตร ไปเช้า เย็นกลับ ทำให้ไม่มีเวลาในการทำบัญชีครัวเรือน

2.2 อุปสรรคปัญหาเรื่องน้ำในการทำการเกษตรไม่เพียงพอทำให้ผลผลิตตกต่ำ รายได้ของสมาชิกชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ลดลง

2.3 ราคาต้นทุนในการผลิตการเกษตรสูงเนื่องจากมีการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้นและปัจจุบันค่าขนส่งผลผลิตสูงขึ้นเนื่องจากภาวะราคาน้ำมัน

2.4 หนี้สินนอกระบบที่เกิดจากนายทุนนำมาปล่อยกู้ มีสมาชิกหมู่บ้านบางรายไปกู้เพื่อนำมาใช้จ่ายในครัวเรือน บางรายนำมาแก้ภาวะวิกฤตทำการเกษตร จนทำให้เกิดภาวะหนี้สินนอกระบบ

ข้อเสนอแนะการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ 1) การแก้ปัญหารายรับรายจ่ายภายในครัวเรือนที่ไม่มีเวลาการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อทำบัญชีครัวเรือนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้งเพื่อนำบัญชีครัวเรือนมาลงบันทึกร่วมกัน สร้างบรรยากาศในการทำบัญชีครัวเรือนในระบบกลุ่มเพื่อให้ทุกครัวเรือนมีการร่วมกันทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง 2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตรควรให้หน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนในการให้คำปรึกษาในการปลูกพืชหรือดำเนินตามนโยบายรัฐบาลเปลี่ยนไปปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยแทนการปลูกพืชที่ใช้น้ำมากเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ และยังสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวด้วยการเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ใช้น้ำน้อยและการส่งเสริมอาชีพด้านอื่นโดยการปรึกษาหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านดังกล่าว 3) ปัญหาหนี้สินนอกระบบควรได้รับการแก้จากการรวมกลุ่มภายในของสมาชิกหมู่บ้านในการสร้างเครดิตให้กับตนเองและกลุ่มเพื่อนำเครดิตนั้นไปกู้ยืมเงินของกลุ่มในการนำไปใช้ในด้านต่างๆ ยกตัวอย่างเช่นการเข้ากลุ่มสัจจะออมทรัพย์

เมื่อเป็นสมาชิกและมีการออมได้ระยะหนึ่งทางกลุ่มก็จะพิจารณาจากกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกหมู่บ้าน ในการอนุมัติให้กู้เงินเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านใดแล้วแต่ผู้กู้ที่เป็นสมาชิก เป็นต้น

3. ด้านการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ ตอนบนด้านการเรียนรู้ เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะซึ่งได้ผลการสนทนากลุ่มดังนี้

3.1 ทำแผนชุมชนแล้วนำมาปฏิบัติไม่ครบหมวดหมู่

3.2 หมู่บ้านไม่มีศูนย์การเรียนรู้ ที่จะได้รับการถ่ายทอดอย่างแท้จริง

3.3 สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแต่นำไปปฏิบัติจริงได้ไม่ถึง

70%

3.4 ควรมีการทัศนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ทุกคนในหมู่บ้านได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3.5 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้ 1) ควรมีการจัดทำแผนชุมชนและมีการจัดประชุมสมาชิกหมู่บ้านในการนำข้อมูลการจัดทำแผนชุมชนในการนำไปใช้ในด้านใดและสามารถนำไปพัฒนาในด้านใดของหมู่บ้านได้บ้าง 2) หมู่บ้านขาดงบประมาณในการจัดทำศูนย์เรียนรู้จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในหมู่บ้าน และผู้ที่มาศึกษาดูงานในหมู่บ้าน 3) การจัดอบรมให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนการศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้สมาชิกในชุมชนได้เข้าใจและอยากใช้ชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) สมาชิกหมู่บ้านควรให้ความร่วมมือกับผู้นำหมู่บ้านในการเข้าร่วมกิจกรรม การประชุม การให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนร่วมเพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

4. ด้านการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ ตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะซึ่งได้ผลการสนทนากลุ่มดังนี้

4.1 หมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยมากจะใช้วิถีแบบดั้งเดิมตามที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนมาซึ่งอาจจะไม่ตรงกับวิธีแบบทางการ

4.2 ขาดการส่งเสริมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบจึงทำให้สมาชิกหมู่บ้านขาดการกระตุ้นจิตสำนึกในด้านดังกล่าว

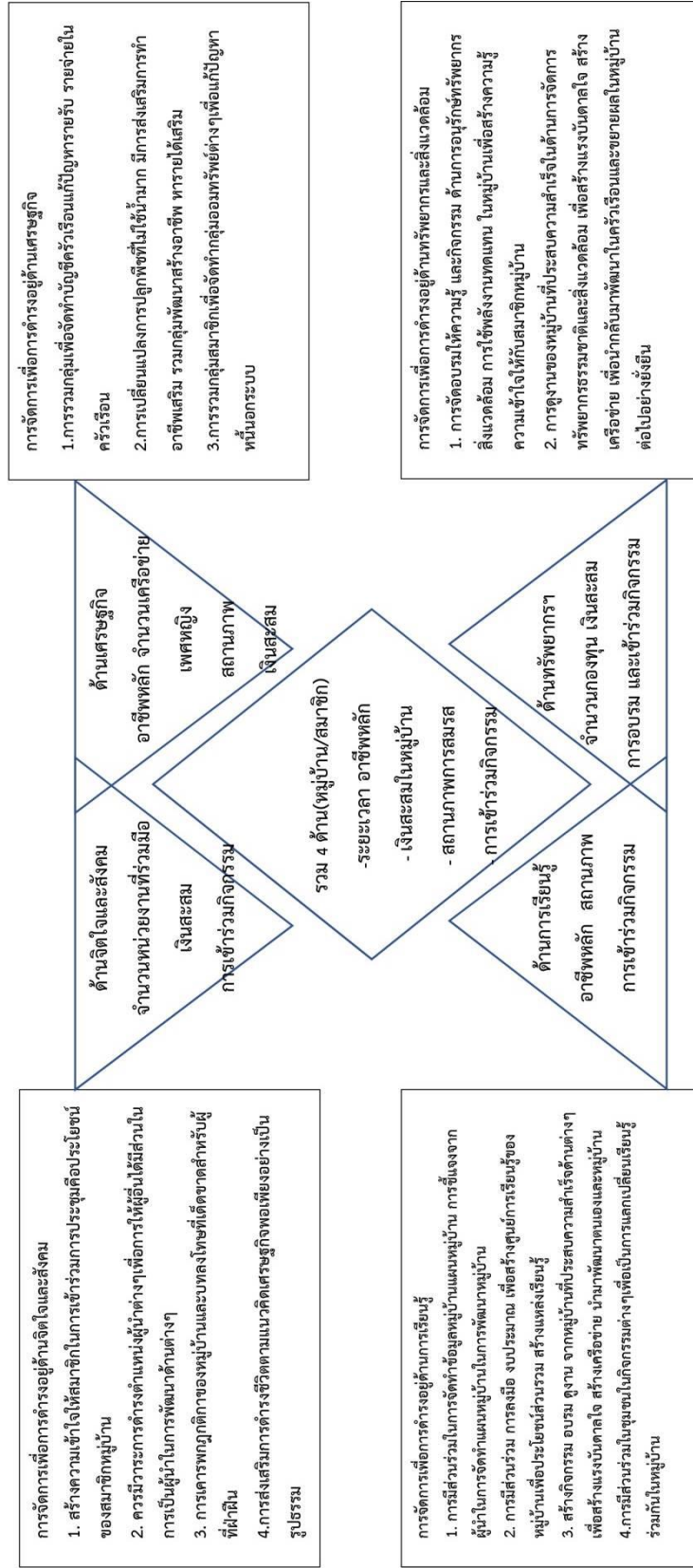
4.3 ขาดการศึกษาดูงานในด้านการใช้พลังงานทดแทนจากหน่วยงานหรือหมู่บ้านที่มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างเครือข่ายการใช้พลังงานทดแทนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 1) ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนการให้ความรู้ด้านการใช้พลังงานทดแทน การลดการใช้พลังงานในหมู่บ้านให้บ่อยครั้งเพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้สมาชิกหมู่บ้านเข้าใจถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและการลดการใช้พลังงานหรือการใช้พลังงานทดแทนให้มากขึ้นในหมู่บ้าน 2) ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการใช้พลังงานทดแทน การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงาน หรือหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในด้านดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายเพื่อในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานอย่างเหมาะสม

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในด้านปัญหาอุปสรรคในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการจัดการดังกล่าวทั้งหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ประกอบกับการนำผลการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ดังนี้

ลักษณะภาพ(ภาพที่ 17)หรือรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน สี่เหลี่ยมล้อมรอบเปรียบเสมือนเสาหลัก 4 เสาที่เป็นโครงสร้างหลักของบ้านในการตั้งต้นของการสร้างบ้านหรือหมู่บ้านในความหมาย ณ ที่นี้ เสา 4 เสา หมายถึงการจัดการด้านจิตใจและสังคม การจัดการด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านการเรียนรู้ และการจัดการด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ตามภาพที่ เสาทั้ง 4 เสาจะมีรายละเอียดของการเสนอแนะให้ควรมีการแก้ไขปรับปรุงในด้านต่างๆเพื่อให้เสาของบ้านมีความมั่นคงและแข็งแรงมากยิ่งขึ้น สำหรับสามเหลี่ยมเล็กที่ขนานข้างเสาทั้ง 4 โดยมีปลายแหลมแตะกับสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนที่ตั้งเป็นแนวตั้งโดยมีปลายสามเหลี่ยมทั้ง 4 ด้านแตะเอาไว้ให้สมดุล สามเหลี่ยมเหล่านั้นประกอบด้วยปัจจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของการดำรงอยู่ของหมู่บ้านทั้งความเป็นหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์เหล่านั้นให้เกิดการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ สร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ให้มีการตั้งมั่นและดำรงอยู่ที่เกิดจากการจัดการปัจจัยต่างๆทั้ง 4 ด้านให้เกิดความสมดุล และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

รูปแบบการจัดการจัดการที่อยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ภาพที่ 17 รูปแบบการจัดการที่อยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 158 หมู่บ้าน และจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 790 ราย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทและสถานการณ์ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

บริบทและสถานการณ์หมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ชีวิตความเป็นอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่ เป็นการอยู่ร่วมกันของชุมชนล้านนา จะดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และอยู่กันแบบระบบเครือญาติ มีวัฒนธรรมการเคารพผู้อาวุโสกว่าเป็นผู้นำ เพราะมีความรู้และประสบการณ์ชีวิตมากกว่าคนรุ่นหลังๆ ทำให้ชาวบ้านเชื่อฟังและยำเกรง ซึ่งเป็นผลทำให้สังคมเกิดความสงบสุขมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ และ มีการปลูกทดแทนกลับคืนสู่ชุมชน ยึดหลักความพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเอง และ ผู้อื่นในชุมชน มีการร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม และ ทรัพยากรของชุมชนด้วยเหตุผล และ ความรู้ ความเข้าใจแล้ว จึงตัดสินใจนำไปใช้ในการทำแผนพัฒนาชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการลงทุนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผน รู้จักแยกแยะปัญหา อุปสรรค ตลอดจน คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้นด้วยนอกจากนี้ การประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกทุกคน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ได้มีการวางแผนการใช้จ่ายโดยการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยความ

ประหยัด และ มีการเก็บออมอย่างต่อเนื่อง และ สร้างเครือข่าย จัดตั้งองค์กร ช่วยเหลือคนในชุมชน ยามเดือดร้อน เช่น กองทุนหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน เป็นต้น มีการ จัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบที่สามารถช่วยลดภาวะโลกร้อน ได้แก่ การผลิต แก๊สชีวภาพใช้เอง การปลูกป่าชุมชน การจัดการขยะ โดยการคัดแยกขยะ รณรงค์ลดการใช้ ถุงพลาสติก มีการผลิต และใช้ปุ๋ยชีวภาพ เนื่องจากหมู่บ้านในภาคเหนือนิยมการเลี้ยงสัตว์ (โค) มาก เพื่อลดต้นทุนการผลิตและช่วยในการรักษาคุณภาพดิน ทำให้ลดรายจ่าย จากการซื้อปุ๋ยเคมีได้เป็น จำนวนมาก มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่ง ศึกษาดูงานของทุกคน และ บุคคลทั่วไป รวมถึงสนับสนุนให้ชุมชนดูแลเรื่องสุขภาพ โดยการจัดลานออกกำลังกาย เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพ แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ มีจิตใจแจ่มใสอีกด้วย นอกจากนี้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบนยังได้ร่วมมือและช่วยเหลือแบ่งปันกันภายในชุมชน โดยร่วมกันจัดกิจกรรม เสริมสร้างความอบอุ่นใน ครอบครัว เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมแข่งขันกีฬาใน หมู่บ้านทุกปี มีการส่งเสริมและพัฒนาวัด หรือ ศาสนสถาน หรือ แหล่งเรียนรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม มีอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือส่วนรวมด้วยจิตอาสา โดยไม่หวังค่าตอบแทน เช่น กลุ่มสตรี แม่บ้าน กลุ่ม อสม. ชรบ. สตบ. อปพร. กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ เพื่อให้โครงการ นี้เป็นต้นแบบในการขยายผลใน การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม และที่แสดงถึงคุณธรรม ชัดเจน ดังเช่น การงดเหล้างานศพ ซึ่งถือเป็นกฎเคร่งครัดภายในชุมชน ผลตอบแทนที่หมู่บ้านแต่ละ แห่งได้รับการร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง จึงทำให้หมู่บ้านเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้พัฒนาตนเองและคนในหมู่บ้าน เพื่อยกระดับและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หมู่บ้านอื่นในการที่จะดำเนินรอยตามหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ ได้รับการประเมินจากหน่วยงานที่รับผิดชอบภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยเมื่อผ่านการ ประเมินก็จะได้รับการประกาศเกียรติคุณให้กับหมู่บ้านเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” ซึ่ง จะเป็นต้นแบบในระดับใดนั้นแล้วแต่ความพร้อมและศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านซึ่งมีอยู่ 3 ระดับที่ไม่ จำเป็นต้องผ่านตามระดับได้แก่ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” ไม่ว่าจะระดับใดล้วน แล้วแต่เป็นเกียรติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หมู่บ้านอื่นในการที่จะร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนภายใต้หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านให้อยู่อย่างมีความสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก

ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับหมู่บ้านและสมาชิก หมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมของ

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน พบว่า หมู่บ้านที่ได้รับการรับรองเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบส่วนมากโดยเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 1-5 ปี มีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ย 101 – 200 ครัวเรือน จำนวนเพศชายโดยเฉลี่ยส่วนมาก จำนวน 201-300 คน จำนวนเพศหญิงโดยเฉลี่ย 201 – 300 คน คิดเป็นอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเฉลี่ย ร้อยละ 26-50 ซึ่งมีอัตราส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากระหว่างเพศชายต่อเพศหญิงในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนส่วนมากประกอบอาชีพหลัก คืออาชีพรับจ้าง มีจำนวน 58 หมู่บ้าน อาชีพหลักรองลงมาได้แก่ อาชีพการทำเกษตรและรับราชการ มีจำนวน 50 หมู่บ้าน เท่ากัน อาชีพรองได้แก่อาชีพรับจ้าง มีจำนวน 132 หมู่บ้าน รองลงมาได้แก่อาชีพทำเกษตร จำนวน 24 หมู่บ้าน และมีการประกอบอาชีพค้าขาย เป็นจำนวน 2 หมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน จำนวน 145 หมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ โดยมากมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหมู่บ้านจำนวน 1-3 กลุ่ม การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 123 หมู่บ้าน ส่วนมากงบประมาณที่หมู่บ้านได้รับการสนับสนุนจำนวนตั้งแต่ 50,000 บาท ลงมาไปมีจำนวน 106 หมู่บ้านการสะสมเงินกองทุนของสมาชิกในหมู่บ้านจากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านมีการสะสมเงินกองทุนในหมู่บ้าน จำนวน 147 หมู่บ้าน ส่วนมากจะมีการสะสมกองทุน จำนวน 1- 3 กองทุน การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ จำนวน 153 หมู่บ้าน ในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ พบว่า ด้านที่มีการส่งเสริมความเข้มแข็งมากที่สุดคือด้านการจัดให้ความรู้กับสมาชิกในหมู่บ้าน เกี่ยวกับการรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพ จำนวน 142 หมู่บ้าน การสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน จากการศึกษา พบว่า ส่วนมาก หมู่บ้านมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 110 หมู่บ้าน โดยมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 1-3 เครือข่าย การร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงกับหน่วยงานภายนอก จากการศึกษา พบว่า ส่วนมากหมู่บ้านมีการเข้าร่วมกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับหน่วยงานภายนอก จำนวน 150 หมู่บ้าน โดยส่วนมากจะมีการร่วมกับหน่วยงานจำนวน 1-3 หน่วยงาน อุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยี จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการติดตั้งอุปกรณ์สื่อสารและเทคโนโลยีในหมู่บ้านได้แก่ หอกระจายเสียง มีการติดตั้งในหมู่บ้าน 1-3 จุด จำนวน 152 หมู่บ้าน อินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน มีการติดตั้งในหมู่บ้าน 1-5 จุด จำนวน 57 หมู่บ้าน ระบบเชื่อมต่อไร้สาย (wifi) มีการติดตั้งในหมู่บ้าน 1-5 จุด จำนวน 48 หมู่บ้าน อื่นๆ เช่น การติดตั้งเสาสัญญาณเครือข่ายมือถือ มีการติดตั้ง 1 จุด จำนวน 10 หมู่บ้าน การแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในหมู่บ้านได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านหอกระจายเสียง 1-50 ครั้ง จำนวน 135 หมู่บ้าน

ทางอินเทอร์เน็ต 1-50 ครั้ง จำนวน 44 หมู่บ้าน ผ่านทางทีวี 1-50 ครั้ง จำนวน 79 หมู่บ้าน ผ่านทางวิทยุ จำนวน 1-50 ครั้ง 57 หมู่บ้าน ผ่านทางหนังสือพิมพ์ จำนวน 1-50 ครั้ง 66 หมู่บ้าน ผ่านทางเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ จำนวน 1-50 ครั้ง 157 หมู่บ้าน ผ่านทางอื่นๆเช่น ที่ประชุมอำเภอ/ตำบล จำนวน 1-50 ครั้ง 26 หมู่บ้าน การส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษา พบว่า ส่วนมากมีการส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง 1-5 ครั้ง จำนวน 128 หมู่บ้าน การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในปี 2557 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 88 หมู่บ้าน ในส่วนหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตั้งแต่ 40,000 บาท ลงไปจำนวน 57 หมู่บ้าน ความร่วมมือของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน จากการศึกษา พบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งโดยคิดเป็นร้อยละของการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นพบว่า ส่วนมากคิดเป็น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างร้อยละ 61-80 มีจำนวน 108 หมู่บ้าน

ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ในหมู่บ้านของท่านมีจัดการประชุม/จัดเวทีประชาคมและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมากที่สุด สมาชิกหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น ระดับมาก สมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุขตามข้อตกลงร่วมกัน ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านที่ยากจนด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาสามารถเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสีทิวทัศน์ที่ และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ ระดับมากที่สุด ในการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านของท่านมีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือน ระดับมากที่สุด ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านประพฤติปฏิบัติตนตามจริยธรรมอันดีงาม ร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน ระดับมากที่สุด ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย ระดับมาก และในหมู่บ้านของท่านสมาชิกในหมู่บ้านเรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ระดับมาก ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ สมาชิกหมู่บ้านหรือคนในครัวเรือนมีการจัดทำบัญชี รายรับ - รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ ระดับมาก สมาชิกหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันและสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากกิจกรรมระดับมาก สมาชิกหมู่บ้านมีการผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ระดับมาก สมาชิกหมู่บ้านมีการพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น ระดับมาก กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้านมีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีการจัดการองค์ความรู้ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลาย ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ระดับมาก และในหมู่บ้านของท่านมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้ลดรายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับมาก ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ หมู่บ้านของท่านมีการจัดทำข้อมูลโดย มีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน ระดับมาก หมู่บ้านของท่านมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชนโดยการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมาก หมู่บ้านของท่านมีกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์ความรู้ และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง คือ “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ ระดับมาก และในหมู่บ้าน

ของท่านมีการทำกิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชน หรือนอกชุมชน ระดับมาก ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับระดับ การจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ในหมู่บ้านของ ท่านมีการสร้างจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน ระดับมาก ใน หมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีกลุ่ม/องค์กรที่สมาชิกหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อ อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มฯเพื่อการ บริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการ เชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการ ส่งเสริมให้สมาชิกหมู่บ้านเรียนรู้ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจ ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดใช้ พลังงานของครัวเรือน ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน เช่น การผลิต น้ำมัน ไบโอดีเซล การทำแก๊สหุงต้มจากมูลสัตว์ ระดับมาก และในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน ระดับมาก ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทาง สังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน ภาคเหนือตอนบน (ระดับหมู่บ้าน)

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (ระดับหมู่บ้าน) มีดังนี้

1.1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่โดยรวมทั้ง 4 ด้านของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบ และอาชีพหลัก มีระดับนัยสำคัญ 0.056 และ 0.020 ตามลำดับ

1.2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ ความร่วมมือกับหน่วยงาน มีระดับ นัยสำคัญ 0.016

1.3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ อาชีพหลัก และจำนวนเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน มีระดับนัยสำคัญ 0.004 และ 0.001 ตามลำดับ

1.4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ อาชีพหลัก มีระดับนัยสำคัญ 0.01

1.5 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ จำนวนกองทุนในหมู่บ้าน และจำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม มีระดับนัยสำคัญ 0.043 เท่ากัน

ส่วนตัวแปรที่เหลืออื่นๆ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับสมาชิกหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า เพศ อายุ สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ที่เป็นเพศชายมีจำนวน 342 คน เพศหญิงจำนวน 448 คน มีช่วงอายุระหว่าง 41 – 60 ปี มากที่สุด จำนวน 625 คน รองลงมาช่วงอายุ 21-40 ปี จำนวน 90 คน ช่วงอายุ 61-80 ปี จำนวน 73 คน จำนวนน้อยที่สุดช่วงอายุ ตั้งแต่ 20 ปี ลงไป มีจำนวน 2 คน สถานภาพ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนมากมีสถานภาพสมรส จำนวน 673 รองลงมามีสถานภาพโสด จำนวน 63 คน สถานภาพ หม้าย จำนวน 30 คน สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 24 คน สมาชิกในครัวเรือน จาก การศึกษา พบว่า สมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 4-6 คน จำนวน 488 ครัวเรือน รองลงมาสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 7-9 คน จำนวน 12 ครัวเรือน ระดับการศึกษา จากการศึกษ พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 359 รองลงมามีการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา จำนวน 282 คน มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 59 คน การศึกษา ระดับ ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 54 คน มีการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา จำนวน 35 คน ไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 1 คน อาชีพ จากการศึกษ พบว่า ส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 384 รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 257 คน อาชีพรับราชการ จำนวน 89 คน ค้าขาย จำนวน 54 ไม่ได้ประกอบอาชีพจำนวน 6 คน รายได้ จากการศึกษ พบว่า ส่วนมากมีรายได้ จากการประกอบอาชีพตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 331 คน คิดเป็น รองลงมา มีรายได้ตั้งแต่ 5,000 บาทลงไป จำนวน 237 คน รายได้ตั้งแต่ 10,001 – 15,001 บาท จำนวน 142 คน ได้ตั้งแต่ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 51 คน รายได้ตั้งแต่ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 29 คนเฉลี่ย รายได้ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน 9,098.924 บาท โดยมี รายได้น้อยสุด 500 บาท และมากที่สุด 25,000 บาท การมีเงินสะสมภายในหมู่บ้านจากการศึกษา

พบว่า ส่วนมากไม่มีเงินสะสมภายในหมู่บ้านมีจำนวน 221 คน มีเงินสะสมตั้งแต่ 5,000 บาทลงไปมีจำนวน 210 คน มีเงินสะสมตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 147 คน มีเงินสะสมตั้งแต่ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 87 คน มีเงินสะสมตั้งแต่ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 74 คน เงินสะสมตั้งแต่ 25,001 บาท ขึ้นไปจำนวน 28 คน และมีเงินสะสมตั้งแต่ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 23 คน โดยเฉลี่ยเงินสะสมมีจำนวน 7,440.607 บาท มีเงินสะสมน้อยที่สุดจำนวน 100 บาท มากที่สุดจำนวน 30,000 บาท ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จากการศึกษา พบว่า ส่วนมากมีภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ตั้งแต่ 5,000 บาท ลงไป จำนวน 237 ครัวเรือน รองลงมามีภาระค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 312 ครัวเรือน ตั้งแต่ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 107 ครัวเรือน ตั้งแต่ 15,001- 20,000 บาท จำนวน 28 ครัวเรือน โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายในครัวเรือน 7,303.501 บาท ต่อครัวเรือน ครัวเรือนที่มีภาระค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดจำนวน 500 บาท ต่อครัวเรือน และมากที่สุดจำนวน 20,000 บาท ต่อครัวเรือน การเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจ จากการศึกษา พบว่า ส่วนมากเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 620 ไม่เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 170 คน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านจากการศึกษา พบว่า ส่วนมากไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน จำนวน 505 คน มีผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน จำนวน 285 คน การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 742 คน มีผู้ไม่ได้รับข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 48 คน การได้รับข้อมูลข่าวสารของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ หอกระจายเสียงหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน มีสมาชิกที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหอกระจายเสียงในหมู่บ้านจำนวน 124 คน มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหอกระจายเสียงหมู่บ้านมากที่สุด ตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 643 คน โดยเฉลี่ยการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหอกระจายเสียงหมู่บ้าน 10.029 ครั้ง ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด 1 ครั้ง มากที่สุด 200 ครั้ง ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอินเทอร์เน็ต จำนวน 588 คน ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอินเทอร์เน็ต มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 193 คน โดยเฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอินเทอร์เน็ต 3.168 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอินเทอร์เน็ตน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้ง และมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากทีวี จำนวน 322 คน มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากทีวี มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 438 คน เฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากทีวี 11.894 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากทีวีวันน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้ง และมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุมี จำนวน 458 คน มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจ

พอเพียงจากวิทยุ มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 314 คน เฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุจำนวน 7.789 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์มี จำนวน 475 คน มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 106 คน เฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ จำนวน 6.260 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์น้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ มี จำนวน 494 คน มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ มากที่สุดตั้งแต่ 50 ครั้งลงไป จำนวน 292 คน เฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ จำนวน 3.111 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ ที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 365 ครั้ง

อื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆพบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆมี จำนวน 662 คน มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆมากที่สุดตั้งแต่ 1-10 ครั้ง จำนวน 104 คน โดยเฉลี่ยสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆจำนวน 0.951 ครั้ง มีสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การได้รับข่าวสารจากการประชุมร่วมอำเภอ/เทศบาล/หน่วยงานต่างๆ น้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 48 ครั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษา พบว่า ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 96 คน มีการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดโดยเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 6 ครั้งลงไป จำนวน 531 คน โดยเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกหมู่บ้าน 4.7 ครั้งในปี 2557 มีการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด จำนวน 1 ครั้ง มากที่สุด จำนวน 30 ครั้ง การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน จากการศึกษา พบว่า ไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน จำนวน 141 คน มีการติดต่อประสานงานหน่วยงานมากที่สุดตั้งแต่ 10 ครั้ง ลงไปจำนวน 580 คน โดยเฉลี่ยการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ 4.116 การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ น้อยที่สุด จำนวน 1 ครั้ง มากที่สุดจำนวน 50 ครั้ง การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของจากหน่วยงาน จากการศึกษา พบว่า ไม่เคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน เป็นจำนวน 605 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานมาก

ที่สุดเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 25,000 บาท ลงไป จำนวน 174 คน โดยเฉลี่ยสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนจะได้รับ 2,775.51 บาท โดยงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนน้อยสุดจำนวน 200 บาท และมากที่สุดจำนวน 115,000 บาท การได้รับการสนับสนุนเป็นสิ่งของโดยแปลงค่าเป็นเงิน พบว่า ไม่เคยได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงาน เป็นจำนวน 745 คน ได้รับการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานมากที่สุดโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 700 บาท ลงไป จำนวน 21คน โดยเฉลี่ยการสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงิน 59.936 บาท การสนับสนุนสิ่งของจากหน่วยงานโดยแปลงค่าเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุดจำนวน 200 บาท และมากที่สุดจำนวน 3,450 บาท

ระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านจิตใจและสังคมเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ท่านเข้าร่วมการประชุม/จัดเวทีประชาคมและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมาก ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น ระดับมาก ท่านได้ปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ที่มีความสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้เกิดความสงบสุขตามข้อตกลงร่วมกัน ระดับมาก ท่านได้รับสวัสดิการจากการจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน ระดับมาก การเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้านของท่านระดับมาก ท่านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ ระดับมาก ท่านคิดว่าการจัดเวทีประชาคมมีตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือนในหมู่บ้านในการจัดเวทีแต่ละครั้ง ระดับมาก ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนตามจริยธรรมอันดีงามร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน ระดับมาก ท่านมีได้ปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย ระดับมาก และท่านได้เรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ระดับมาก ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ท่านหรือคนในครัวเรือนได้มีการจัดทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย ของครัวเรือนเป็นประจำ ระดับมาก ท่านหรือคนในครัวเรือนได้มีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างรายได้เพิ่มจาก

กิจกรรมดังกล่าวได้ ระดับมาก ในครัวเรือนของท่านมีการผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อใช้ใน ชีวิตประจำวัน ระดับมาก ท่านได้ร่วมพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน ในหมู่บ้านของท่านเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น ระดับมาก ท่านและกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน มีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีการ จัดการองค์ความรู้ ระดับมาก ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้ท่านและสมาชิกในหมู่บ้านเป็น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ระดับมาก ท่านได้ร่วมในการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบ การออมเงินให้หลากหลายเพื่อนำไปลงทุน ระดับมาก ท่านได้ร่วมการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่ม ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ระดับ มาก และท่านได้ร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้ลดรายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิต เพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับมาก ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับ ระดับการจัดการด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ท่านได้ ร่วมในการจัดทำข้อมูลจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน ระดับมาก ท่าน ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชนโดยการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ระดับมาก ท่านได้ร่วมกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญา ดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า ระดับมาก ท่านได้ร่วมในการจัด สถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์ความรู้ และ ใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต ระดับมาก ท่านได้เข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน ซึ่งมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสมและเกิดความ คุ่มค่า ระดับมาก ท่านและหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือ ระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ ระดับมาก และ ท่านและหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้านเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายในภาคเหนือตอนบน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนมีระดับการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้ ท่านมีจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน ระดับมาก ท่านได้ร่วมกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับมาก ท่านได้ร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรที่คนในหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับมาก ท่านได้ร่วมในการจัดตั้งกลุ่มฯ เพื่อการบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน ระดับมาก ท่านได้ร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กับกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ท่านได้ร่วมในกระบวนการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเรียนรู้ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจ ระดับมาก ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการลดการใช้พลังงานของครัวเรือน ระดับมาก ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการลดการใช้พลังงานของครัวเรือนท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน ระดับปานกลาง และท่านเข้าร่วมกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน ระดับมาก ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (สมาชิกหมู่บ้าน)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานสมาชิกหมู่บ้าน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และปัจจัยเสริมกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน (สมาชิกหมู่บ้าน) มีดังนี้

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ เงินสะสมในหมู่บ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ
2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคมของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ เงินสะสมในหมู่บ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับนัยสำคัญ 0.02 และ 0.00 ตามลำดับ
3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านเศรษฐกิจของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ เพศ การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน และเงินสะสมในหมู่บ้าน มีระดับนัยสำคัญ 0.01เหมือนกัน และ 0.00 ตามลำดับ

4. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านการเรียนรู้ของสมาชิกหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ การเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับนัยสำคัญ 0.005

5. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ เงินสะสมในหมู่บ้าน มีระดับนัยสำคัญ 0.001

ส่วนตัวแปรที่เหลืออื่นๆ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ด้านการจัดการเพื่อการดำรงอยู่รวมทั้ง 4 ด้าน

จากการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) (เชิงปริมาณ) และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

หมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน จากภาพที่ 17 รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่แสดงให้เห็นว่าการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านทั้ง 4 ด้าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้าน ได้แก่ระยะเวลาการได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีจำนวนการได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระยะเวลานานเท่าไรย่อมมีการจัดการของหมู่บ้านที่ดีเนื่องจากการมีประสบการณ์ในการได้รับการประเมินตั้งแต่ครั้งแรก การได้รับการเอาใจใส่จากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรักษามาตรฐานการเป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้านส่งผลให้มีการจัดการด้านเศรษฐกิจ การเรียนรู้ ที่ดีและยั่งยืนเนื่องจากการมีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านในการแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตร การเพิ่มความรู้ทักษะกาพัฒนาอาชีพด้านเกษตรกรรม เพื่อการลดต้นทุนในการทำการเกษตร สร้างความปลอดภัยและได้รับมาตรฐานที่ดีจากหน่วยงานราชการในการจัดทำและจำหน่ายผลผลิตของตนเองในนามกลุ่มของหมู่บ้านจะทำให้มีการยอมรับและได้มาซึ่งผลตอบแทนที่ดีทางเศรษฐกิจ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน จนเกิดการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มอาชีพแต่ละหมู่บ้านตลอดจนเป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นต่อไปภายในหมู่บ้านได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกันภายในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้านสร้างเป็นเครือข่ายร่วมกัน สถานภาพการสมรสภายในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่มีจำนวนมากกว่าการมีสถานภาพโสด เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้มีการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ที่ดี เนื่องจากการสมรสเป็นการควบคุมทางสังคมอีกนัยหนึ่ง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว การต้องการความมั่นคงให้ครอบครัวในด้านต่างๆในฐานะ

สมาชิกของหมู่บ้านจะทำให้สมาชิกที่มีครอบครัวเอาจริงเอาจังกับการดำรงชีวิตและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้หมู่บ้านของตนมีสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ ที่ดียิ่งขึ้นส่งผลให้การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ตามมาตรฐานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้ดียิ่งขึ้น เมื่อสมาชิกในหมู่บ้านมีการสร้างครอบครัวมีสถานการณ์สมรสจำนวนมาก การต้องการความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ การเงินของครอบครัวย่อมเกิดขึ้น หากหมู่บ้านได้รับการไว้วางใจจากสมาชิกในการสะสมเงินในกองทุนต่างๆ จำนวนมากก็จะส่งผลให้มีการสะสมเงินจำนวนมาก การตั้งกรรมการตรวจสอบภายในหมู่บ้านก็จะมี ความรอบคอบในการดูแลเงินกองทุน มีการตรวจสอบด้านตัวเลข บัญชี ความประพฤติกองกรรมการ ผู้ดูแลกองทุน พฤติกรรมของสมาชิก ที่ต้องอยู่ในระเบียบข้อบังคับของการเป็นสมาชิกกองทุนต่างๆ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ตอบแทนของการเป็นสมาชิกกองทุน อีกทั้งเมื่อมีกองทุนในหมู่บ้านจำนวนมาก และหลากหลาย มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ถูกต้อง และเกิดผลประโยชน์ ผลตอบแทนแก่ทุกฝ่าย การแบ่งปันเพื่อตอบแทนสังคมแต่ละกองทุนตลอดจนทุนการดูแลและทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านจะถูกแบ่งปันและจัดสรรเพื่อให้กองทุนนี้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน เมื่อมีการจัดการในด้านต่างๆภายในหมู่บ้านที่ดีและส่งผลให้เกิดการดำรงอยู่ในความเป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้อย่างยั่งยืนแล้วนั้น ส่วนที่สำคัญอีกประการคือการปรับตัวของสมาชิกหมู่บ้านในการให้ความร่วมมือ การเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในหมู่บ้านเพื่อส่งผลต่อความสามัคคี ความร่วมมือ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ในการร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความสงบเรียบร้อย มีการดำรงชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านได้อย่างดีและยั่งยืน ทั้งหมดนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตามเกณฑ์การประเมินของกระทรวงมหาดไทย แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นรูปแบบของการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นการสร้างความยั่งยืนในการดำรงชีวิตตั้งแต่หน่วยเล็กๆของหมู่บ้านคือสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง จนรวมกันเพื่อพัฒนาหมู่บ้านของตนให้กลายเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่แท้จริง สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในทุกๆด้าน ได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน สี่เหลี่ยมล้อมรอบเปรียบเสมือนเสาหลัก 4 เสาที่เป็นโครงสร้างหลักของบ้านในการตั้งต้นของการสร้างบ้านหรือหมู่บ้านในความหมาย ณ ที่นี้ เสา 4 เสา หมายถึงการจัดการด้านจิตใจและสังคม การจัดการด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านการศึกษา และการจัดการด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ตาม

ภาพที่ เสาทั้ง 4 เสาจะมีรายละเอียดของการเสนอแนะให้ควรมีการแก้ไขปรับปรุงในด้านต่างๆเพื่อให้เสาของบ้านมีความมั่นคงและแข็งแรงมากยิ่งขึ้น สำหรับสามเหลี่ยมเล็กที่ขนานข้างเสาทั้ง 4 โดยมีปลายแหลมแตะกับสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนที่ตั้งเป็นแนวตั้ง โดยมีปลายสามเหลี่ยมทั้ง 4 ด้านแตะเอาไว้ให้สมดุล สามเหลี่ยมเหล่านั้นประกอบด้วยปัจจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของการตั้งอยู่หรือดำรงอยู่ของหมู่บ้านทั้งความเป็นหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้านที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์เหล่านั้นให้เกิดการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ สร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ให้มีการตั้งมั่นและดำรงอยู่ที่เกิดจากการจัดการปัจจัยต่างๆทั้ง 4 ด้านให้เกิดความสมดุล และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนในด้านระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับหมู่บ้านและสมาชิกหมู่บ้าน พบว่า ในระดับหมู่บ้านมีระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคม อยู่ในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนในด้านระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสมาชิกหมู่บ้าน พบว่า ในระดับหมู่บ้านมีระดับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ด้านจิตใจและสังคม อยู่ในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทรแดง และ จานงค์ อติวัฒน์ สิทธิ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้ไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ 1) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน 2) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทาง ในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน

ซึ่งงานวิจัยของ นภาพรณ วงศ์มณี (2553) ได้ศึกษาถึงการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอบ้าน จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พบว่า การนำแนวหลักปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว อยู่ในระดับมากและจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การนำแนวหลักปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันไปตาม ระดับการศึกษา ระดับความรู้และความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และงานวิจัยของ ปราโมทย์ มลคล้ำ (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในเขตปกครองท้องที่ อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมหรือกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการเมื่อจำแนกอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อจำแนกตามเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และและจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่พบความแตกต่าง 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานรัฐ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในเขตปกครองท้องที่ อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 31.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คล้ายกับงานวิจัยของ อนุชา ทองทา (2553) ได้ศึกษาความรู้และพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการดำเนินชีวิตของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .432) การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า อายุ ที่พักอาศัย ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา และโปรแกรมวิชา มีความแตกต่างกันในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนเพศและรายได้ต่อเดือนไม่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างความรู้กับพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิต พบว่าไม่มีความแปรปรวนที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การสัมภาษณ์นักศึกษพบว่านักศึกษามีความรู้และพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยอมรับว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อการดำเนินชีวิตนั้นมีผลดีในหลายๆ ด้าน

ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม อีกทั้งช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองได้ และให้รู้จักการดำเนินแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี

ในลักษณะเดียวกันงานวิจัยของ จรัส สุรพิมาน (2553) การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการตัดสินใจในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วยตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนบุคคลที่มีส่วนช่วยในการช่วยตัดสินใจคือตัวของเกษตรกรเอง ด้านหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการตัดสินใจคือหน่วยงานจากภาครัฐ ผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับความรู้ดีมาก ผลการศึกษาด้านลักษณะการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกษตรกรมีทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ เกษตรกรส่วนมากมีวัตถุประสงค์บริโภคเหลือแล้วจึงจำหน่าย โดยมีความตระหนักในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอยู่ในระดับ มาก การใช้จ่ายใช้สอย(ด้านการใช้จ่ายดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) มีการใช้จ่ายใช้สอยอยู่ในระดับมาก มีการทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกร มีรายได้พอใช้กับรายจ่าย มีการปลูกฝังการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินประจำเดือนของครอบครัว เกษตรกรมีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับดีมาก ในด้านความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้านความพึงพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจดังนี้ 1) กิจกรรมการเกษตร 2) รายได้ในภาคการเกษตร 3) ความรู้ความเข้าใจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และหากจะให้เกษตรกรมีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้มากยิ่งขึ้น

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ ระยะเวลาการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และอาชีพหลัก มีระดับนัยสำคัญ 0.05 ด้านตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน คือ เงินสะสมในหมู่บ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนตัวแปรที่เหลืออื่นๆ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน สอดคล้องกับงานวิจัย ประจักษ์ วงษ์ปัญญา (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า 1) สมาชิก อบต. ประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ ว่ามีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง 2)

การที่สมาชิก อบต. มีประสบการณ์การร่วมงานกับ อบต. มาก่อนและได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับ อบต. รวมทั้งการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับ อบต. มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล 3) สมาชิก อบต. มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง หน้าที่ และบทบาทของ อบต. อยู่ในระดับดี ส่วนประชาชนมีความรู้ดังกล่าวในระดับปานกลาง 4)สมาชิก อบต. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ อบต.ในระดับมาก ส่วนประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย

เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของ บัวทอง แก้วหล้า (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ ของเกษตรกรในอำเภอหนองแฮด จังหวัดเชียงใหม่ สปป.ลาว ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 36 ปี มีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 11.98 ไร่ ส่วนใหญ่อาศัยนำฝนในการเลี้ยงโคเนื้อ พันธุ์โคเนื้อที่นิยมเลี้ยง คือ ลูกผสมอเมริกันบราห์มัน 50 เปอร์เซนต์ เกษตรกรมีการเลี้ยงโคเฉลี่ยจำนวน 9 ตัว มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 20 ปี เกษตรกรร้อยละ 54.3 สามารถยอมรับตามมาตรฐานการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในระดับมาก การศึกษาปัจจัยการยอมรับการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรอำเภอหนองแฮด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุ รายได้จากการขายโคเนื้อ จำนวนโคที่เลี้ยง การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับตามมาตรฐานการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการยอมรับมาตรฐานการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้ออยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ พันธุ์โคที่ดี การฉีควัคซีนป้องกันโรค และความยุ่งยากในการจัดการทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงโค (อาหารธรรมชาติ) ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร คือ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการฝึกอบรมแก่เกษตรกร ได้แก่ ด้านการถนอมอาหารสัตว์ด้วยการหมัก (หญ้าสดหรือหญ้าแห้ง) การทำอาหารเสริมและแร่ธาตุ การให้บริการผสมพันธุ์เทียมสัตว์ และวิธีการป้องกันการดูแลรักษาสุขภาพสัตว์ โดยการอบรมให้มีอาสาพัฒนาปศุสัตว์ภายในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ด้านจิตใจและสังคม

1.1 ผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านควรมีการสร้าง ความเข้าใจให้กับสมาชิกในหมู่บ้านถึงสิทธิและผลประโยชน์ของสมาชิกในหมู่บ้านในการเข้าร่วมประชุม/ประชาคม ในแต่ละครั้ง

1.2 การดำรงตำแหน่งผู้นำกลุ่มต่างๆในหมู่บ้านควรมีวาระในการดำรงตำแหน่งหรือมีการจัดการเลือกตั้งประธานกลุ่ม มีการสับเปลี่ยนเพื่อให้โอกาสสมาชิกท่านอื่นได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตามระบอบประชาธิปไตย

1.3 ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกหมู่บ้านในการรักษาภูฏติกาหมู่บ้านควรมีบทลงโทษและให้เหตุผลของการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ร่วมกันตั้งขึ้นในหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิกทุกคนรักษาภูฏติกาหมู่บ้านและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

1.4 ภาครัฐได้แก่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านควรมีการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจให้สมาชิกในหมู่บ้านได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและนำพาครอบครัวและชุมชนไปสู่ความสุขบนพื้นฐานความพอเพียง

2. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านเศรษฐกิจ

2.1 ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกหมู่บ้านควรมีการแก้ปัญหาารายรับรายจ่ายภายในครัวเรือนที่ไม่มีเวลาการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อทำบัญชีครัวเรือนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้งเพื่อนำบัญชีครัวเรือนมาลงบันทึกร่วมกัน สร้างบรรยากาศในการทำบัญชีครัวเรือนในระบกกุ่มเพื่อให้ทุกครัวเรือนมีการร่วมกันทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง

2.2 ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตรควรให้หน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนในการให้คำปรึกษาในการปลูกพืชหรือดำเนินตามนโยบายรัฐบาลเปลี่ยนไปปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยแทนการปลูกพืชที่ใช้น้ำมากเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ และยังสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวด้วยการเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ใช้น้ำน้อยและการส่งเสริมอาชีพด้านอื่นโดยการปรึกษาหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านดังกล่าว

2.3 ปัญหาหนี้สินนอกระบบควรได้รับการแก้จากการรวมกลุ่มภายในของสมาชิกหมู่บ้านในการสร้างเครดิตให้กับตนเองและกลุ่มเพื่อนำเครดิตนั้นไปกู้ยืมเงินของกลุ่มในการนำไปใช้ในด้านต่างๆ ยกตัวอย่างเช่นการเข้ากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เมื่อเป็นสมาชิกและมีการออมได้ระยะหนึ่งทางกลุ่มก็จะพิจารณาจากกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกหมู่บ้านในการอนุมัติให้กู้เงินเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านใดแล้วแต่ผู้กู้ที่เป็นสมาชิก เป็นต้น

3. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านการเรียนรู้

3.1 ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านควรมีการจัดทำแผนชุมชนและมีการจัดประชุมสมาชิกหมู่บ้านในการนำข้อมูลการจัดทำแผนชุมชนในการนำไปใช้ในด้านใดและสามารถนำไปพัฒนาในด้านใดของหมู่บ้านได้บ้าง

3.2 หมู่บ้านขาดงบประมาณในการจัดทำศูนย์เรียนรู้จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาคเอกชนเช่นห้างร้านภายในหมู่บ้าน ในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในหมู่บ้านและผู้ที่มาศึกษาดูงานในหมู่บ้าน

3.3 ภาครัฐสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดอบรมให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนการศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้สมาชิกในชุมชนได้เข้าใจและอยากใช้ชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 สมาชิกหมู่บ้านควรให้ความร่วมมือกับผู้นำหมู่บ้านในการเข้าร่วมกิจกรรม การประชุม การให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนร่วมนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4.1 ภาครัฐสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนการให้ความรู้ด้านการใช้พลังงานทดแทน การลดการใช้พลังงานในหมู่บ้านให้บ่อยครั้งเพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้สมาชิกหมู่บ้านเข้าใจถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและการลดการใช้พลังงานหรือการใช้พลังงานทดแทนให้มากขึ้นในหมู่บ้าน

4.2 ภาครัฐสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการใช้พลังงานทดแทน การอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมจากหน่วยงาน หรือหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในด้านดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายเพื่อในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัด จนถึงหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นการศึกษาในมุมมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการจากหน่วยงานภายนอก

2. นำรูปแบบการจัดการจากผลการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้กับหมู่บ้านที่กำลังจะพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อดูประสิทธิผลของงานวิจัยและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. พัฒนางานวิจัยในด้านนี้ในมุมมองของการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant) เพื่อเป็นการศึกษาในอีกแง่มุมมองของการศึกษาในเรื่องดังกล่าว

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ พรหมสอน และคณะ. 2538. **เหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.
- การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม (โครงการรุ่งอรุณ)**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกียรติสุดา ศรีสุข. 2552. **ระเบียบวิธีวิจัย**. เชียงใหม่: ครองช่าง.
- โกวิท พวงงาม. 2553. **การจัดการตนเองของชุมชน**. กรุงเทพฯ: เอ็กเปอเน็ต.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียง**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.doae.go.th/repoet/SE/2549>.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2548. **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คลังปัญญา. **โลกาภิวัตน์**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา. <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php>. (14 เมษายน 2554).
- ความเป็นมาของระบบเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา. planning.excise.go.th/knowledge/global.doc. (14 เมษายน 2554).
- จรัส สุรพินาน. 2553. **การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตร อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จามะรี เชียงทอง. 2549. **สังคมวิทยาการพัฒนา : การเปลี่ยนทางสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2529. **บ้านกับเมือง**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **เศรษฐกิจไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา. <http://www.cicot.or.th/2011/main/content.php?page=news&category=26&id=77> (14 เมษายน 2554).
- ถวิลวดี บุรีกุล. 2548. **การมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: พาณิช วรรณคร.
- ณัฐภาพร แสงสุวรรณ. 2555. **ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ทวีศักดิ์ ทิมคล้าย เขาวลัย เพชรรัตน์ และ โสภา บุญยืน. 2551. **การมีส่วนร่วมของประชาชนตาม
โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาอำเภอบางมูลนาก และอำเภอเมืองพิจิตร
จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2543. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. 2534. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- นภาพรรณ วงศ์มณี. 2553. **การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน การดำเนิน
ชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัด
เชียงราย**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. 2544. **การถอดบทเรียนและการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านทิศทางในอนาคต
(Future Direction) ของโครงการบูรณาการกระบวนการ**.
- บัวทอง แก้วหล้า และ วรทัศน์ อินทรคัมพร. 2556. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ
ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร ในอำเภอหนองแสมัด จังหวัดเชียงใหม่ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วารสารเกษตร, 29, 3(ตุลาคม), 267-275.
- ประภาพร สุปัญญา. 2550. **การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำ
หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. 2549. **พระเจ้าอยู่หัวกับบทพัฒนาใหม่**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ปราโมทย์ มลคล้า. 2551. **พฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำ
ครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาอนุชา ทองทา. 2553. **ความรู้และพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ
การดำเนินชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พิทยา ว่องกุล. 2542 **สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนาธิปไตย – ธัมมาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : โครงการ
วิถีทรรศน์.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. 2553. **การใช้พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาวิกฤติทาง
เศรษฐกิจ**. สยามวิชาการ, 10, 15(พฤศจิกายน 2552-กุมภาพันธ์ 2553).
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. 2548. **ธรรมาภิบาลกับการจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนา
บริหารศาสตร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2534. **การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: บางกอกบล๊อค.

- วังลัดดาวัลย์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. **เศรษฐกิจพอเพียงกับโลกาภิวัตน์**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา. http://www.libsusdev.org/index.php?option=com_docman&task=doc_open&gid=185 (14 เมษายน 2554).
- วันชัย พลະไกร. 2550. **ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. 2546. **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ยูโรปา.
- วิทยา จันทรแดง และ จำนง อติวัฒนสิทธิ์. 2557. **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน**. **สัปดาห์วารสารการวิจัย**, 18, 2, 23-40.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2545. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพฯ: โพรเพช.
- _____. 2548. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- _____. 2549. **หลักรัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: ธรรมมลพิมพ์.
- เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา. <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/.../article2001feb10p1.htm>. (14 เมษายน 2554).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2541. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพฯ: เอมีเทรดดิ้ง.
- _____. 2544. **การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท : ฉบับรวมชุด**. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ.
- สุรัชย์ ศิริไกร. 2552. **ระบบสังคมเศรษฐกิจโลก**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง สาขาสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- เสม พริ้งพวงแก้ว. 2544. **เวทีวิชาการปฏิรูประบบบริการสุขภาพไทย ครั้งที่ 2 เรื่อง การกระจายอำนาจกับอนาคตสุขภาพไทย**. วันที่ 23-25 มกราคม 2544. ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติ สิริกิติ์.
- สมพงศ์ เกษมสิน. 2523. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมศักดิ์ ชุมทรัพย์. **การตัดสินใจโดยใช้ความรู้สึก**. **วารสารการวิจัยระบบสาธารณสุข**, 1, 1.
- เสรี พงศ์พิศ. 2547. **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

ห้องร้อยบุปผา. **โลกาภิวัตน์ครอบงำสังคมมนุษย์**. [ระบบออนไลน์].แหล่งที่มา.

<http://www.baanjomyut.com/cgi-bin/writer3/show.pl? forum=1&topic=0261>.

(14 เมษายน 2554).

อุทัย ดุลเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงษ์. 2540. **ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Boissevain, J. and J. Clyde Mitchell. 1973. **Network Analysis : Studies in Human Interaction**. Netherlands: Mouton & Co.

Burke, Adam. 1999. **Communications & Development : A Practical Guide**. London: Social Development Division Department for International Development.

Doyle, Robert. 1998. Community Development in an Age of Globalization : the Partnership Option. **The 1st International Conference on Community Development in the Asia – Pacific**. Sukhothai Thammathirat University.

Eckhard, Deutscher and Gudrun, Kochend Orfer - Lucius. 1999. Towards the Global Knowledge and Information Society. **Development and Cooperation (D+C)**. No.4/1999, July/August 20 - 22.

Koontz, Harold. 1984. **Management**. Auckland: Mc Graw-Hill.

Mathews, David. 1996. **Elements of a Strong Civil Society and Health Public Life**. Memio: Kettering Foundation.

Putnam, Robert D. 1993. **Making Democracy Work: Civic traditions in Modern Italy**. Princeton, N.J.: Princeton University Press..

Starkey, Paul. 1997. **Networking for Development**. IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).

Taschereau, Suzanne and Edgardo, L. J. 1997. Campos. **Building Government - Citizen-Business Partnerships**. Canada: Institution on Governance.

Yamane, Taro. 1974. **Estadistica**. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (หมู่บ้าน)

โครงการศึกษาวิจัย

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

โดย

นายสุวิชาญ ทุนอินทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการพัฒนาทฤษฎีการชนบท

ภาควิชาการส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นโครงการวิจัยเพื่อทำดัชนีนิพนธ์ ในระดับปริญญาเอก ซึ่งหัวข้อการวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ข้อมูล ในฐานะเป็นตัวแทนหมู่บ้าน และผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภาคเหนือตอนบนที่ส่งผลให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบยังคงดำรงอยู่ ทั้งปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน ดังนั้นจึงใคร่ขอความกรุณาท่านตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ ผู้ศึกษาวิจัยขอขอบคุณท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คำชี้แจง :

- แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้านทั้งหมดแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่
- ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
 - ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก
 - ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
 - ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

แบบสัมภาษณ์ (หมู่บ้าน)
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของ
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน

ผู้สัมภาษณ์..... วันที่สัมภาษณ์.....

ผู้ถูกสัมภาษณ์..... ตำแหน่ง..... เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ/อีเมล.....

ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ก. ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อหมู่บ้าน..... หมู่ที่..... ตำบล.....
อำเภอ..... จังหวัด.....
2. หมู่บ้านของท่านได้รับการรับรองเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้วเป็นระยะเวลา.....ปี
3. มีจำนวนครัวเรือน.....ครัวเรือน
4. หมู่บ้านท่านมีผู้ชาย.....คน ผู้หญิง.....คน คิดเป็นอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง
..... รวม.....คน

ข. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1. สมาชิกในหมู่บ้านโดยส่วนมากประกอบ อาชีพหลัก.....
อาชีพรอง.....
2. หมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มต่างๆที่รวมตัวกันเฉพาะสมาชิก
หมู่บ้าน
 ไม่มี เพราะ.....
 จำนวน.....กลุ่ม ได้แก่กลุ่ม 1)
2)
3)
3. หมู่บ้านของท่านเคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เอกชนหรือองค์กร
พัฒนา ในการทำกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงในปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2557)
 ไม่เคย เพราะ.....
 เคย จำนวน..... บาท

4. หมู่บ้านของท่านมีการสะสมเงินของสมาชิกหมู่บ้านเพื่อใช้เป็นกองทุนสวัสดิการให้กับสมาชิกของหมู่บ้าน

- ไม่มี เพราะ.....
- มี จำนวน.....กองทุน ได้แก่กองทุน 1)
 2)
 3)
 รวมเป็นเงิน.....บาท

5. ในหมู่บ้านของท่านมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านด้านการให้ความรู้หรือมีการร่วมทำกิจกรรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่มี เพราะ.....
- มี
- การจัดอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมการออมทรัพย์ในครัวเรือน
 - การจัดให้ความรู้กับสมาชิกในหมู่บ้านเกี่ยวกับการรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพ
 - การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพโดยหน่วยงานรัฐและเอกชน
 - การให้ความรู้ภายในกลุ่มเพื่อพัฒนาต่อยอดกลุ่มอาชีพของตนเองภายในหมู่บ้าน
 - อื่นๆ.....

ค.ลักษณะทางสังคม

1. หมู่บ้านของท่านมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านในด้านเศรษฐกิจพอเพียง

- ไม่มี เพราะ.....
- มี จำนวน.....เครือข่าย ได้แก่เครือข่าย 1).....
 2).....
 3).....
 รวม.....เครือข่าย

2. หมู่บ้านของท่านมีการร่วมมือการทำกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับหน่วยงานรัฐ
หน่วยงานเอกชน องค์กรพัฒนาต่างๆ
- ไม่มี เพราะ.....
- มี กิจกรรม.....ร่วมกับหน่วยงาน 1).....
2).....
3).....
รวม.....หน่วยงาน
3. หมู่บ้านของท่านมีอุปกรณ์สื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศภายในหมู่บ้าน (ตอบได้มากกว่า
1 ข้อ)
- หอกระจายเสียง จำนวน.....แห่ง/จุด
- อินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน จำนวน.....แห่ง/จุด
- ระบบเชื่อมต่อไร้สาย (wifi) จำนวน.....แห่ง/จุด
- อื่นๆ..... จำนวน.....แห่ง/จุด
- รวม.....แห่ง/จุด
4. หมู่บ้านของท่านมีการรับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรอบปีที่ผ่านมา(พ.ศ.2557)ใน
แหล่งใดบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ไม่มีการแจ้งข้อมูลข่าวสาร เพราะ.....
- มีการแจ้งข้อมูลข่าวสาร เช่น.....
- หอกระจายเสียงหมู่บ้าน จำนวน.....ครั้ง
- อินเทอร์เน็ต จำนวน.....ครั้ง
- โทรทัศน์ จำนวน.....ครั้ง
- วิทยุ จำนวน.....ครั้ง
- หนังสือพิมพ์ จำนวน.....ครั้ง
- เอกสาร/วารสาร/แผ่นประชาสัมพันธ์ จำนวน.....ครั้ง
- อื่นๆ.....
- รวม จำนวน.....ครั้ง

ง. ปัจจัยเสริม

1. ในปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2557) หมู่บ้านของท่านได้มีการส่งสมาชิกเข้ารับการฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง กับหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนา ต่างๆ
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี จำนวน.....ครั้ง เช่นเรื่อง 1).....
 - 2).....
 - 3).....

2. หมู่บ้านของท่านเคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในปีที่ผ่านมา(2557)
 - ไม่เคยได้รับ เพราะ.....
 - เคย 1) ได้รับที่เป็นงบประมาณ.....บาท
 - 2) เป็นสิ่งของ.....ชิ้น
 - 1).....
 - 2).....
 - รวม 1)+2) =.....บาท

3. ในการจัดกิจกรรมหรือการอบรมให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสมาชิกของหมู่บ้านท่านได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านมากน้อย คิดเป็นร้อยละ.....ของจำนวนครัวเรือน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบในภาคเหนือตอนบนทั้งระดับหมู่บ้านและสมาชิก

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการจัดการ/การปฏิบัติของท่าน

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ข้อ	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ระดับการจัดการ/ การปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1	ด้านจิตใจและสังคม					
	1.1 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดการประชุม/จัดเวทีประชาคมและเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน (หมู่บ้านมีการจัดประชุม จัดเวทีประชาคม จำนวน.....ครั้ง/ปี)					
	1.2 สมาชิกหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านร่วมกับหมู่บ้านอื่น (มีการจัดกิจกรรม จำนวน.....ครั้ง/ปี ได้แก่.....)					
	1.3 สมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตามข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมวัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุขตามข้อตกลงร่วมกัน					
	1.4 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกหมู่บ้าน (จำนวน.....กองทุน ได้แก่.....)					
	1.5 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านที่ยากจนด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาสามารถเข้าถึงกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน					
	1.6 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสีหน้าทีและเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ					
	1.7 ในการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านของท่านมีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมร้อยละ 70 ของครัวเรือน					
	1.8 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านประพฤติปฏิบัติตนตามจริยธรรมอันดีงาม ร่วมกันในการดำรงชีวิตภายในหมู่บ้าน					
	1.9 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านปฏิบัติตนเพื่อลดละ เลิกอบายมุข โดยวิธีการต่างๆ หรือไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขเลย					
	1.0 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกในหมู่บ้านเรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต					
2	ด้านเศรษฐกิจ					
	2.1 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านหรือคนในครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ					

ข้อ	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ระดับการจัดการ/ การปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	2.2 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันและสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากกิจกรรมดังกล่าว					
	2.3 ในหมู่บ้านของท่าน สมาชิกหมู่บ้านมีการผลิตเครื่องอุปโภค/บริโภคเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน					
	2.4 ในหมู่บ้านของท่านสมาชิกหมู่บ้านมีการพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น (จำนวน.....กลุ่ม ได้แก่.....)					
	2.5 กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้านของท่านมีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีการจัดการองค์ความรู้(มีการจัดอบรม.....ครั้ง/ปี)					
	2.6 ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ (จำนวน.....กลุ่ม ได้แก่.....)					
	2.7 ในหมู่บ้านของท่านมีการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลาย (กลุ่มออมสัจจะ กองทุนหมู่บ้าน เยาวชน) เพื่อนำไปลงทุน (จำนวน.....กลุ่ม ได้แก่.....)					
	2.8 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน					
	2.9 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการสร้างรายได้ลดรายจ่ายแก่สมาชิก เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน					
3	ด้านการเรียนรู้					
	3.1 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดทำข้อมูลโดย มีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหมู่บ้าน					
	3.2 ในหมู่บ้านของท่านมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชนโดยการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน					

ข้อ	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ระดับการจัดการ/ การปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	3.3 ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการสืบค้น รวบรวม จัดหมวดหมู่ และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่า					
	3.4 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ องค์กรความรู้ และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต (จำนวนศูนย์การเรียนรู้.....ศูนย์ ได้แก่.....)					
	3.5 ในหมู่บ้านของท่านมีการทำกิจกรรม การเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ๆ โดยคนในชุมชนหรือนอกชุมชน (จำนวน.....ครั้ง/ปี)					
	3.6 ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่างๆ					
	3.7 ในหมู่บ้านของท่านมีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง คือ “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”					
4	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	4.1 ในหมู่บ้านของท่านมีการสร้างจิตสำนึกดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน					
	4.2 ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมให้ความรู้ การวางแผนการอนุรักษ์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	4.3 ในหมู่บ้านของท่านมีกลุ่ม/องค์กรที่สมาชิกหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จำนวน.....กลุ่ม ได้แก่.....)					
	4.4 ในหมู่บ้านของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มๆ เพื่อการบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในหมู่บ้าน (เช่นกลุ่มผู้ใช้น้ำรักษาน้ำฯ)					

ข้อ	การจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ระดับการจัดการ/ การปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	4.5 ในหมู่บ้านของท่านมีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ฯลฯ) กับกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ (จำนวน.....เครือข่าย ได้แก่.....)					
	4.6 ในหมู่บ้านของท่านมีกระบวนการส่งเสริมให้สมาชิกหมู่บ้านเรียนรู้ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจ					
	4.7 ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมส่งเสริมการลดการใช้พลังงานของครัวเรือน เช่น การใช้จักรยานแทนการพาหนะที่ต้องใช้น้ำมัน)					
	4.8 ในหมู่บ้านของท่านมีการผลิตและใช้พลังงานทดแทน เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล การทำแก๊สหุงต้มจากมูลสัตว์					
	4.9 ในหมู่บ้านของท่านมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน (เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยว ทัศนกรรม เจริญเกษตร อนุรักษ์ แปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำส้มควันไม้ ฯลฯ) (จำนวนกิจกรรม.....ครั้ง/ปี ได้แก่.....)					

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1. ด้านจิตใจและสังคม

.....

2. ด้านเศรษฐกิจ

.....

3. ด้านการเรียนรู้

.....

4. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

.....
.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงในการร่วมตอบแบบสัมภาษณ์
(นายสุวิชาญ ทุนอินทร์ นักศึกษาปริญญาเอก โทร.0992719781)

ภาคผนวก ข

รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดลำปาง 49 หมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) และตัวแทนสมาชิกหมู่บ้านละ 5 ครั้วเรือน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บแบบสอบถามดัชนีพจนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือ ตอนบน ได้แก่

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดลำปาง					
1	ห้วยแก้ว	2	นาโปลง	เถิน	อยู่ดี กินดี	2552
2	บ้านร่องเคาะ	9	ร่องเคาะ	วังเหนือ	พออยู่ พอกิน	2553
3	บ้านหนองวัวแดง	4	นายาง	สบปราบ	พออยู่พอกิน	2553
4	แม่เชียงรายลุ่ม	3	แม่พริก	แม่พริก	พออยู่ พอกิน	2553
5	ปลายนา	7	ทุ่งกว่าว	เมืองปาน	อยู่ดี กินดี	2553
6	นิคมเขต 5	5	นิคมพัฒนา	เมืองลำปาง	มีงมี ศรีสุข	2553
7	แม่ฮาว	3	ห้างฉัตร	ห้างฉัตร	มีงมี ศรีสุข	2553
8	ทุ่งฮ้าง	1	ทุ่งผึ้ง	แจ้ห่ม	มีงมี ศรีสุข	2553
9	ห้วยรากไม้	5	สบป่าด	แม่เมาะ	มีงมี ศรีสุข	2553
10	อ้อนใต้	2	บ้านอ้อน	งาว	พออยู่ พอกิน	2554
11	แม่มอกใต้	6	แม่มอก	เถิน	พออยู่ พอกิน	2554
12	แม่ปะดอย	7	แม่ปะ	เถิน	พออยู่ พอกิน	2554
13	หัวเมือง	5	หัวเมือง	เมืองปาน	พออยู่ พอกิน	2554
14	ปางต้นปิน	6	สบป่าด	แม่เมาะ	พออยู่ พอกิน	2554
15	ปางป่าป้อ	3	เสริมขวา	เสริมงาม	พออยู่ พอกิน	2554
16	ฮ่องกอก	7	บ่อแฮ้ว	เมืองลำปาง	พออยู่ พอกิน	2554
17	ผาปังหลวง	2	ผาปัง	แม่พริก	พออยู่ พอกิน	2554
18	นายาง	5	นายาง	สบปราบ	พออยู่ พอกิน	2554
19	ทุ่งศาลา	1	นาแก	งาว	พออยู่ พอกิน	2554
20	นาเดา	6	เสริมซ้าย	เสริมงาม	อยู่ดี กินดี	2554
21	ท่าส้มป่อย	1	ทุ่งฝาย	เมืองลำปาง	มีงมี ศรีสุข	2554
22	หัวฝาย	1	บ้านดง	แม่เมาะ	มีงมี ศรีสุข	2554
23	นางแล	13	ปางยางคก	ห้างฉัตร	มีงมี ศรีสุข	2554

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดลำปาง					
24	ทุ่งขาม	6	ใหม่พัฒนา	เกาะคา	มั่งมี ศรีสุข	2554
25	หลุกใต้	12	นาครีว	แม่ทะ	มั่งมี ศรีสุข	2554
26	เกาะหัวช้าง	1	พระบาทวังตวง	แม่พริก	พออยู่ พอกิน	2555
27	ป่าสัก	7	วังทรายคำ	วังเหนือ	พออยู่ พอกิน	2555
28	ช่อย	4	บ้านร้อง	งาว	พออยู่ พอกิน	2555
29	ท่าช้าง	2	แม่วะ	เถิน	พออยู่ พอกิน	2555
30	กอรวก	3	จางเหนือ	แม่เมาะ	พออยู่ พอกิน	2555
31	แม่กองปิน	6	บ้านขอ	เมืองปาน	พออยู่ พอกิน	2555
32	หลายทุ่ง	4	วอแก้ว	ห้างฉัตร	พออยู่ พอกิน	2555
33	แป้นใต้	6	บ้านสา	แจ้ห่ม	พออยู่ พอกิน	2555
34	สันโป่ง	๓	เสริมกลาง	เสริมงาม	พออยู่ พอกิน	2555
35	ศรีไตรภูมิ(นิคมเขต 2)	12	นิคมพัฒนา	เมืองลำปาง	มั่งมี ศรีสุข	2555
36	แม่แก้วะ	4	แม่แก้วะ	สบปราบ	พออยู่ พอกิน	2556
37	ป่าแข	7	นาแก้ว	เกาะคา	พออยู่ พอกิน	2556
38	วังสำราญ	6	แม่พริก	แม่พริก	พออยู่ พอกิน	2556
39	ถ้ำ	1	ทุ่งกว่าว	เมืองปาน	พออยู่ พอกิน	2556
40	ห้วยหลวงพัฒนา	15	บ้านเสด็จ	เมืองลำปาง	พออยู่ พอกิน	2556
41	ใหม่หลายท่า	2	วังซ้าย	วังเหนือ	อยู่ดี กินดี	2556
42	วอแก้ว	3	วอแก้ว	ห้างฉัตร	อยู่ดี กินดี	2556
43	แม่กวัก	1	บ้านอ่อน	งาว	อยู่ดี กินดี	2556
44	น้ำลัด	6	พระบาทวังตวง	แม่พริก	พออยู่ พอกิน	2557
45	ปางอ้าย	5	เมืองปาน	เมืองปาน	พออยู่ พอกิน	2557
46	ศรีดอนไชย	5	ต้นธงชัย	เมืองลำปาง	พออยู่ พอกิน	2557
47	น้ำหลง	2	สมัย	สบปราบ	พออยู่ พอกิน	2557
48	แม่ผึ้ง	5	เสริมขวา	เสริมงาม	อยู่ดี กินดี	2557
49	ป่าเหยง	3	ลำปางหลวง	เกาะคา	มั่งมี ศรีสุข	2557

รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดแพร่ 29 หมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) และตัวแทนสมาชิกหมู่บ้านละ 5 ครั้วเรือน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บแบบสอบถามดัชนีพจนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือ ตอนบน ได้แก่

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดแพร่					
1	นาจักร	6	นาจักร	เมืองแพร่	มั่งมี ศรีสุข	2553
2	วังพอน	7	หัวเมือง	สอง	อยู่ดี กินดี	2553
3	สะเลียม	7	ตำหนักธรรม	หนองม่วงไข่	พออยู่ พอกิน	2553
4	วังกวางเหนือ	16	แม่พุง	วังชิ้น	พออยู่ พอกิน	2553
5	แม่ลานพัฒนา	14	ห้วยอ้อ	ลอง	พออยู่ พอกิน	2554
6	วังวน	3	สบสาย	สูงเม่น	พออยู่ พอกิน	2554
7	วังหงส์	1	วังหงส์	เมืองแพร่	พออยู่ พอกิน	2554
8	แม่ยางเปี้ยว	6	แม่ยางฮ่อ	ร้องกวาง	พออยู่ พอกิน	2554
9	แพะร้องหิน	6	แม่จั่วะ	เด่นชัย	พออยู่ พอกิน	2554
10	ทุ่งศรี	3	ทุ่งศรี	ร้องกวาง	พออยู่ พอกิน	2554
11	สีทีโน	4	วังชิ้น	วังชิ้น	พออยู่ พอกิน	2554
12	ไฮ้อย	7	สรอย	วังชิ้น	พออยู่ พอกิน	2554
13	ทุ่งน้ำว	6	ทุ่งน้ำว	สอง	พออยู่ พอกิน	2554
14	ป่าแดงใต้	3	แดนชุมพล	สอง	อยู่ดี กินดี	2554
15	ทุ่งเจริญ	4	หัวฝาย	สูงเม่น	อยู่ดี กินดี	2554
16	วังหลวง	1	วังหลวง	หนองม่วงไข่	มั่งมี ศรีสุข	2554
17	การซ้องเหนือ	3	แม่หล่าย	เมืองแพร่	มั่งมี ศรีสุข	2554
18	แม่ยางหล่ายทุ่ง	3	แม่ยางฮ่อ	ร้องกวาง	พออยู่ พอกิน	2555
19	ต้นม่วง	๙	ปงป่าหวาย	เด่นชัย	พออยู่ พอกิน	2555
20	กลางทุ่ง	10	บ้านกลาง	สอง		2555
21	แม่ลานเหนือ	11	ห้วยอ้อ	ลอง		2555
22	ริมยม	1	ทุ่งแก้ว	หนองม่วงไข่		2555
23	เหล่าเหนือ	1	บ้านเหล่า	สูงเม่น		2555

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดแพร่					
24	เหล่าเหนือ	1	บ้านเหล่า	สูงเม่น	อยู่ดี กินดี	2555
25	ไทร้อย	2	ไทร้อย	เด่นชัย	พออยู่ พอกิน	2556
26	บุญแจ่ม	1	น้ำเลา	ร้องกวาง		2556
27	ทุ่งล้อม	9	ห้วยม้า	เมืองแพร่	พออยู่ พอกิน	2556
28	ทุ่งตากล้ำ	3	บ้านปิน	ลอง	พออยู่ พอกิน	2557
29	แม่แปง	1	นาพูน	วังชิ้น	พออยู่ พอกิน	2557

รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดน่าน 46 หมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) และตัวแทนสมาชิกหมู่บ้านละ 5 ครั้วเรือน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บแบบสอบถามดัชนีนิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือ ตอนบน ได้แก่

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดน่าน					
1	ดอนมูลพัฒนา	๑๓	ตุ้ใต้	เมืองน่าน	มังมี ศรีสุข	
2	ห้วยยี่น	๒	บ่อ	เมืองน่าน	อยู่ดี กินดี	
3	เชียงยี่น	๔	บ่อสวก	เมืองน่าน	มังมี ศรีสุข	
4	ไผ่งาม	๑	ส้าน	เวียงสา	อยู่ดี กินดี	
5	นาเหลื่องนอก	๓	นาเหลื่อง	เวียงสา	พอยู่ พอกิน	
6	ตีด	๒	ตาลชุม	เวียงสา	พอยู่ พอกิน	
7	สถาน	๒	สถาน	น่าน้อย	อยู่ดี กินดี	
8	แต	๒	เชียงของ	น่าน้อย	พอยู่ พอกิน	
9	สันพยอม	๗	บัวใหญ่	น่าน้อย	อยู่ดี กินดี	
10	ปิงใน	๓	ปิงหลวง	นาหมื่น	พอยู่ พอกิน	
11	หลักหมื่น	๑	นาทะนุง	นาหมื่น	พอยู่ พอกิน	
12	วังน้ำเย็น	๕	เมืองลี	นาหมื่น	พอยู่ พอกิน	
13	นาเขี้ย	๒	หมอเมือง	แม่จริม	พอยู่ พอกิน	
14	น้ำปาย	๑	น้ำปาย	แม่จริม	พอยู่ พอกิน	
15	น้ำปาง	๔	น้ำปาง	แม่จริม	พอยู่ พอกิน	
16	ป่าแดด	๑	พงษ์	สันติสุข	พอยู่ พอกิน	
17	นาเลา	๓	พงษ์	สันติสุข	พอยู่ พอกิน	
18	พนาไพร	๑๐	ป่าแลวหลวง	สันติสุข	พอยู่ พอกิน	
19	หนองบัว	๕	ป่าคา	ท่าวังผา	อยู่ดี กินดี	
20	ดอนตัน ๓	๑๓	ศรีภูมิ	ท่าวังผา	อยู่ดี กินดี	
21	ทุ่งซ้อง	๕	ยม	ท่าวังผา	พอยู่ พอกิน	
22	เฮี้ย	๑	ศิลาแลง	ปัว	อยู่ดี กินดี	
23	ดอนน้ำยาว	๑๐	อวน	ปัว	อยู่ดี กินดี	

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดน่าน					
24	ศาลา	๒	ศิลาแลง	ปัว	พออยู่ พอกิน	
25	ห้วยเลื่อน	๖	เปือ	เชียงกลาง	พออยู่ พอกิน	
26	ชาววา	๑	พระพุทธบาท	เชียงกลาง	มั่งมี ศรีสุข	
27	ทุ่งสุน	๔	งอบ	ทุ่งช้าง	อยู่ดี กินดี	
28	เฉลิมราช	๘	ปอน	ทุ่งช้าง	พออยู่ พอกิน	
29	สว่าไต้	๗	ดงพญา	บ่อเกลือ	พออยู่ พอกิน	
30	นากอก	๑	ภูฟ้า	บ่อเกลือ	พออยู่ พอกิน	
31	เชียงฮิน	๔	บ่อสวก	เมืองน่าน	มั่งมี ศรีสุข	
32	สะเนียน	๑	สะเนียน	เมืองน่าน	พออยู่ พอกิน	
33	นาเหลืองนอก	๓	นาเหลือง	เวียงสา	พออยู่ พอกิน	
34	ห้วยน้ำอุ่น	๑๑	อ่าวนาไผ่	เวียงสา	พออยู่ พอกิน	
35	แต	๒	เชียงของ	น่าน้อย	พออยู่ พอกิน	
36	น้ำหก	๘	ศรีษะเกษ	น่าน้อย	อยู่ดี กินดี	
37	นายาง	๗	บ่อแก้ว	นาหมื่น	พออยู่ พอกิน	
38	น้ำปาย	๑	น้ำปาย	แม่จริม	พออยู่ พอกิน	
39	น่านมันคง	๗	ป่าแลวหลวง	สันติสุข	พออยู่ พอกิน	
40	ก้ง	๑	ยม	ท่าวังผา	อยู่ดี กินดี	
41	ดอนมูล	๕	ศิลาเพชร	ปัว	มั่งมี ศรีสุข	
42	ชาววา	๑	พระพุทธบาท	เชียงกลาง	มั่งมี ศรีสุข	
43	เฉลิมราช	๘	ปอน	ทุ่งช้าง	พออยู่ พอกิน	
44	หล่ายทุ่ง	๓	ปอน	ทุ่งช้าง	พออยู่ พอกิน	
45	สว่าไต้	๗	ดงพญา	บ่อเกลือ	พออยู่ พอกิน	
46	นากอก	๑	ภูฟ้า	บ่อเกลือ	พออยู่ พอกิน	

รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดพะเยา 34 หมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) และตัวแทนสมาชิกหมู่บ้านละ 5 ครั้วเรือน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บแบบสอบถามดัชนีนิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในภาคเหนือ ตอนบน ได้แก่

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดพะเยา					
1	ดอนเงิน	1	ออย	ปง	อยู่ดี กินดี	2552
2	ป่าแฝกคอย	4	ป่าแฝก	แม่ใจ	มั่งมี ศรีสุข	2552
3	ทุ่งกระเทียม	11	ภูซาง	ภูซาง	พออยู่ พอกิน	2553
4	บ้านม่วง	5	ปง	ปง	พออยู่ พอกิน	2553
5	ศรีมาลัย	12	จุน	จุน	อยู่ดี กินดี	2553
6	สันปูเลย	8	อ่าทอง	เชียงคำ	มั่งมี ศรีสุข	2553
7	ป่าแหม	4	บ้านมาง	เชียงคำ	มั่งมี ศรีสุข	2553
8	เด่นโพธิ์	13	บ้านเหล่า	แม่ใจ	มั่งมี ศรีสุข	2553
9	ห้วยดอกเข็ม	7	ดงสุวรรณ	ดอกคำใต้	พออยู่ พอกิน	2554
10	บ้านปี่	10	เวียง	เชียงคำ	พออยู่ พอกิน	2554
11	ป่าฝาง	2	ห้วยแก้ว	ภูกามยาว	พออยู่ พอกิน	2554
12	บ้านหมื่น	3	นาบั้ง	ปง	พออยู่ พอกิน	2554
13	ร่องปอ	7	ดงเจน	ภูกามยาว	พออยู่ พอกิน	2554
14	ต้นผึ้ง	3	เจริญราษฎร์	แม่ใจ	อยู่ดี กินดี	2554
15	บ้านใหม่หลวง	4	บ้านใหม่	เมืองพะเยา	อยู่ดี กินดี	2554
16	บ้านหล่าย	3	สระ	เชียงม่วน	มั่งมี ศรีสุข	2554
17	สันตันศรี	10	บ้านถ้ำ	ดอกคำใต้	มั่งมี ศรีสุข	2554
18	จิวใต้	6	บ้านสาบ	เมืองพะเยา	มั่งมี ศรีสุข	2554
19	แม่ไสกลาง	2	แม่ไส	เมืองพะเยา	พออยู่ พอกิน	2555
20	สันตันตุ้ม	3	แม่อิง	ภูกามยาว	พออยู่ พอกิน	2555
21	บ้านเซียง	5	จุน	จุน	อยู่ดี กินดี	2555
22	บ้านแพทย์	2	บ้านผาง	เชียงม่วน	อยู่ดี กินดี	2555
23	สันจกปก	9	ดอกคำใต้	ดอกคำใต้	อยู่ดี กินดี	2555
24	แวนพัฒนา	5	เซียงบาน	เชียงคำ	มั่งมี ศรีสุข	2555
25	บ้านปงใหม่	8	ทุ่งกล้วย	ภูซาง	มั่งมี ศรีสุข	2555

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
	จังหวัดพะเยา					
ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับหมู่บ้าน	ปีที่ได้รับการประกาศ
26	ใหม่เหนือ	2	หนองล่อม	ดอกคำใต้	พออยู่ พอกิน	2556
27	บ้านร้อง	6	ดงเจน	ภูกามยาว	พออยู่ พอกิน	2556
28	วังเค็มเก่า	1	เจดีย์คำ	เชียงคำ	อยู่ดี กินดี	2556
29	สักล่อใหม่	8	หงส์หิน	จุน	อยู่ดี กินดี	2556
30	ป่าดงใต้	6	แม่ใจ	แม่ใจ	มั่งมี ศรีสุข	2556
31	พระนั่งดิน	7	เวียง	เชียงคำ	พออยู่ พอกิน	2557
32	ผาตั้ง	6	ขุนควร	ปง	พออยู่ พอกิน	2557
33	ใหม่ดง	2	บ้านใหม่	เมืองพะเยา	พออยู่ พอกิน	2557
34	ร้อง	3	เชียงแรง	ภูซาง	อยู่ดี กินดี	2557

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สุวิชาญ ทุนอินทร์
เกิดเมื่อ	13 เมษายน 2521
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2551 ปริญญาโท สาขาการพัฒนากุมิสังคม อย่างยั่งยืน วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2545 ปริญญาตรี สาขาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2547-2548 ผู้ช่วยนักวิจัย “โครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างทักษะในการดูแลสุขภาพและพัฒนา คุณภาพชีวิต ในเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่ใช้สาร โพแทสเซียมคลอไรด์ และสารกำจัดศัตรูพืช” พื้นที่รับผิดชอบ ตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2548-2549 ผู้ประสานงานโครงการ “ที่พักรับพัสดุวัฒนธรรม ชนบท (Home Stay) พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และสินค้า OTOP” ศูนย์วิจัยและพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ พ.ศ. 2553- 2556 เจ้าหน้าที่ ผู้ช่วยสอน สำนักงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยพายัพ พ.ศ. 2560-ปัจจุบัน หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการ ภาค 5 มูลนิธิเพื่ออิสราภาพ